

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

NÚMERO 20
BLANES - ANY 2017

Reflexió

“ [...] Perquè allò realment cert és que als arxivers ens preocupa molt el futur del nostre present, però també vetllem pel futur del nostre passat. Ens dediquem, entre altres coses, a gestionar els documents, tant seculars com contemporanis, amb l'objectiu de garantir-ne, per sempre, la seva existència”

“Els arxius no són un regal dels nostres pares, són un préstec dels nostres fills”.

Joan Boadas Raset
Arxiver Municipal de Girona

Crèdits

Portada:

Sant Joan. 1985.
Núm. Reg. 45.018.
Fons Josep Maria Padern (AMBL)

Edita: Ajuntament de Blanes - Arxiu Municipal de Blanes (AMBL)

Polític responsable: Mario Ros

Coordinació i textos: Antoni Reyes Valent i Aitor Roger Delgado (AMBL)

Maquetació i impressió: Indústria Gràfica Montserrat

Dipòsit legal: Gi-1126-98

Assessorament lingüístic: Oficina de Català de Blanes (Elisa Sola)

Disseny logotip Arxiu: Pepe Álvarez

Mapa de contraportada: Anna Palmada (Geògrafa)

Blanda es pot adquirir a l'Arxiu i a les següents llibreries: Llibresca, Bitlloch, Espigulé, Katy, Laia, Enric, La Plantera, Costa Brava, RB3, Sant Jordi, Eventia Press i Ça Trencada.

Agraïments: Miquel Pujadas (INS Sa Palomera) i Albert Juárez.

Preu: 10 euros

** Els articles signats són responsabilitat de les persones que els signen. Les opinions que s'hi expresen no reflecteixen necessàriament el punt de vista dels editors de la publicació.*

AJUNTAMENT DE
BLANES

PRESENTACIÓ

Presentació de l'Alcalde	07
Presentació de l'arxiver: 20 anys fent Blanda	09

RECERQUES

01. Juli Baca	
Retalls de vida: Josep Llorens Telarroja	13
02 Juan Carlos Baeza	
Adéu a l'Antoni Calderó, el gran mestre	27
03 Aitor Roger	
Una granada a Sant Joan: balls, fogueres i aplecs (1886-1936)	35
04 Albert Ros	
Arts de platja	47
05 Elisa Sola	
En els 30 anys del servei de normalització lingüística. Orígens i evolució	57
06 M. Àngela Sagrera	
L'oncle de l'Havana	85

BIOGRAFIES

01 Ramon Freixenet	
La bellesa com a pàtria. Assaig biogràfic sobre Joan Cruells	111
02 Joan Adell	
Doctor Xavier Brunet i Casellas. El metge. L'home	117

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Donacions	130
Notícies de l'Arxiu	133
In memoriam	142
Breus	144

BIBLIOGRAFIA

Publicacions blanenques	152
-------------------------	-----

ÌNDEX BLANDA	161
--------------	-----

El pòsit del temps

Fa poc més de 25 anys començava el repte d'organitzar la documentació que l'Ajuntament havia anat acumulant al llarg del temps. La cura pels documents en fase administrativa va venir més tard. Al costat de la preocupació per inventariar la documentació amb l'objectiu de fer-la accessible, es va anar obrint pas la idea ja expressada per alguns historiadors, com Núria Sales, segons la qual per construir la història d'una comunitat no n'hi havia prou amb els arxius oficials. Aleshores, però, l'Ajuntament no comptava amb cap altre fons que no fos el que ell mateix havia anat generant per l'activitat de segles. Les ganes de fer conèixer el patrimoni que encara teníem, la necessitat de divulgar entre la ciutadania que calia conservar els fons privats (de famílies, empreses, associacions o masos), juntament amb la possibilitat de poder tenir una plataforma per donar sortida a possibles treballs fets a partir dels documents conservats, ens va fer considerar seriosament l'opció de comptar amb un mitjà escrit per a aquest propòsit. L'Ajuntament havia publicat alguns butlletins informatius, però des de l'il·lustre precedent de la revista de promoció turística *Blanes* (1966-1973), amb excel·lents articles històrics, no s'havia liderat cap aventura periòdica com la que teníem al cap. De fet, alguns arxius consolidats ja disposaven de butlletins informatius i d'altres havien començat a publicar revistes miscel·lànies històriques, com *Villa Castilionis Impurium*, semblants a les dels centres d'estudis. La nostra aposta va ser integrar totes dues línies. A la fi, l'emoció d'endegar una revista va ser estretament compartida per polítics i tècnics, i així va néixer la capçalera que teniu a les mans. Després de 20 volums treballats i gaudits, sembla que podem afirmar que ens hem aproximat força als objectius que inicialment ens havíem proposat. Hem difós i revaloritzat el patrimoni documental blanenc (la nostra memòria!), hem

passat de tenir un parell o tres de fons a conservar-ne més de dos-cents, amb una llarga llista de donants particulars, i hem ampliat i renovat la historiografia local significativament.

Aquest darrer aspecte ens fa sentir una especial satisfacció. Les pàgines de *Blanda* han acollit textos de molt diversa ambició intel·lectual que han transitat pels verals de les ciències socials, de les ciències naturals o de l'antropologia. Hem estat amatents a l'assoliment d'un cert rigor científic en funció dels objectius de l'article, i exigents perquè l'estudi aportés quelcom de nou al tema tractat. En aquest camí hem intentat no ajustar-nos només al món de la recerca estricta, sinó que ens hem obert a gèneres com l'entrevista o la memorialística. Hem procurat no oblidar cap temàtica, tot cercant temes que ens interpel·lessin com a grup humà, que ens fessin pensar en el que s'ha fet, en el que es fa i en el que caldria fer. Una ullada a l'índex d'autors i articles que publiquem amb aquest volum així ho testimonia. En aquest sentit creiem que gairebé tothom que hi apareix, que tenia coses a aportar sobre Blanes, hi ha estat. Sense aquests autors i una nombrosa colla de col·laboradors res no hauria pogut ser.

Transcorreguts 20 anys de *Blanda*, creiem que el compromís amb la ciutat no s'ha acabat. De fet, tot just hem començat. El que queda per fer és ingent i apassionant. El nostre desig per aprendre, conèixer i treballar sobre aquest espai anomenat Blanes no davalla. Ara bé, com a eina al servei de la comunitat, hi serem fins que la gent així ho consideri. A la fi, el que sempre hem volgut és que Blanes se sentís *Blanda* com a seva. Que tothom que hi ha nascut, que hi viu o a qui li agradi conèixer les vicissituds d'aquest estimat racó de món tingui la revista com a espai plaent on acudir. Gràcies a tots per aquests bons anys!

Toni Reyes Valent. Arxiver Municipal

RECERQUES

Juli Baca

Retalls de vida: Josep Llorens Telarroja

Juan Carlos Baeza

Adéu a l'Antoni Calderó, el gran mestre

Aitor Roger

**Una granada a Sant Joan:
balls, fogueres i aplecs (1886-1936)**

Albert Ros

Arts de platja

Elisa Sola

**En els 30 anys del servei de normalització lingüística.
Orígens i evolució**

M. Àngela Sagrera

L'oncle de l'Havana

01 Retalls de vida: Josep Llorens Telarroja

per Juli Baca

Aquest article pretén recollir el testimoni que durant els mesos de febrer a maig de l'any 2002 ens va donar el fill petit d'una família de pagesos al Blanes de principis de segle XX, sobre la vida quotidiana que s'hi portava i els costums que la regien.

En Josep Llorens i Telarroja fou el petit de quatre germans. Va néixer l'11 de juny de l'any 1920 a Mas Bassó, un mas que, tot i que es trobava dins el terme municipal de Tordera, tocava amb el de Blanes. Aquesta masia, avui¹ deshabitada i que s'utilitza de magatzem, es troba situada a 2 quilòmetres del centre de Blanes, a 100 metres escassos a mà dreta de la carretera que va de Blanes a Tordera. L'any 1942 es van modificar els límits dels municipis i Mas Bassó va quedar dins del terme de Blanes. Els avantpassats del pare d'en Josep van comprar aquest mas i hi van anar a viure a mitjan del segle XVII. Anteriorment, la família Llorens eren masovers del mas Trull, situat al costat de l'antic Racó Blau de la fàbrica SAFA.

Mas Llorens

L'any 1930 els pares d'en Josep es van plantejar i finalment es van decidir a fer-se construir una masia nova de dalt a baix. I ho van aprofitar per fer-la a uns cent metres de la vella, en direcció sud, ja dins el terme municipal de Blanes, que era el poble on normalment anaven "a vila", ja que per anar a Tordera hi tenien 5 Km llargs. Tordera, com que era un poblet

més petit, no disposava dels serveis que ja tenia Blanes, especialment metges, llevadores i escoles. Les obres es van acabar l'any 1932 i, quan hi van anar a viure, la vella masia de Mas Bassó va quedar, com encara és, destinada a magatzem i graner.

La nova casa es va batejar com a Mas Llorens. Es va construir amb la distribució clàssica de la majoria de les masies, però introduint les novetats del moment a fi que l'habitatge resultés confortable i la masia més funcional i apropiada per a les feines del camp i del bestiar.

La porta de l'habitatge es va fer aproximadament al mig de la façana, però en lloc de la gran entrada que hi havia a Mas Bassó, on s'hi anaven acumulant durant temps indefinit tota mena d'estris i objectes com si es tractés d'un magatzem, s'hi va fer una entrada-passadís, on hi ha les portes que donen a totes les dependències de la planta baixa i l'escala per anar al pis de dalt.

La primera porta entrant a mà dreta dona a la sala menjador amb finestra a la façana. En aquesta sala només s'hi menjava en festes assenyalades: els àpats dels dies feiners i de molts diumenges es feien a la cuina. Després de la sala menjador, hi ha la porta d'una habitació en previsió que hi pogués dormir una persona gran o amb dificultats per pujar escales, habitació que malauradament va fer servir el seu pare quan es va posar malalt i va morir. Des-

▼ Mas Bessó. Col·lecció. Núm. Reg. 3.195. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)

prés, seguint el passadís, trobàvem la porta del quartet de la comuna. A l'any 1932 encara no s'instal·laven vàters amb aigua corrent. Només n'hi havia a les cases de senyors del passeig de Mar i tot just se'n començava a posar algun. A Mas Bassó, per anar a la comuna s'havia de sortir a fora de la casa o passar per dins la cort. A continuació ve la porta de l'escala per anar al pis de dalt i al fons del passadís hi ha la porta de la cuina. La cuina agafa l'amplada dels habitatges descrits més la del passadís i una fondària de quatre metres. A la paret situada entrant a la dreta hi ha els armaris. En el racó de la paret del fons i a la dreta s'hi va fer una gran llar de foc. A la mateixa paret del fons, més a l'esquerra, s'hi va posar una cuina econòmica que funcionava amb carbó vegetal i llenya. A la mateixa paret, però més a l'esquerra, s'hi va instal·lar una aigüera amb aixeta d'aigua corrent que provenia d'un dipòsit situat al darrere de la casa, a una alçada per sobre de la teulada i alimentat per un motor bomba marca Fita, posat al pou de la sínia. A Mas Bassó també hi tenien aigua, a la cuina, però perquè l'aixeta ragés s'havia de moure a mà la palanca d'una bomba de pistó. Finalment, a la paret de la cuina que a l'entrar dona a l'esquerra s'hi va fer una porta que donava al celler.

A la paret esquerra del passadís que va de l'entrada a la porta de la cuina no hi havia cap porta perquè a l'altra banda tenien el celler. El celler, a més de la porta que comunica amb la cuina, té la porta d'entrada gran per la façana de la masia, a mà esquerra de la porta d'entrada a l'habitatge.

Mes enllà del celler hi ha els estables dels animals i la cort del bestiar, espais que es comuniquen per una porta a meitat de la paret. En aquesta paret s'hi van fer unes obertures per donar el menjar i el beure als animals sense haver d'entrar dins la cort.

A mas Llorens no s'hi va fer forn per coure pa, perquè el que hi havia a Mas Bessó en Josep no el va veure mai encès. Sobre els anys vint ja era costum portar la farina a un flequer del poble, i anar a buscar el pa un parell de vegades a la setmana. La farina la portava la mare en una bossa de cotó, anomenada "coixinera", on hi cabien de deu a dotze quilos. Era costum que el flequer donés la mateixa quantitat de quilos de pa que els quilos rebuts de farina, sense que s'hagués de pagar amb diners, o pagant molt poc per la feina de fer el pa. La feina anava a canvi de l'increment de pes del pa que s'obté amb un mateix pes de farina.

Records d'infantesa

Els primers records del Josep comencen entre els anys 1925-26, jugant davant la casa de Mas Bassó o dins l'entrada quan plovia o feia massa fred per estar-se fora. Ajudava a la mare a donar el gra que menjaven les gallines, a recollir els ous per tots els racons del galliner, a netejar les gàbies dels conills o a donar menjar a les oques. També li agradava ajudar la mare a collir pèsols, faves i les diferents fruites quan

era el temps per a l'endemà anar-ho a vendre a la plaça de Blanes. I a l'estiu anar a buscar cargolins a les mates de fonolls per donar-los a les oques per menjar.

Ja de més gran recorda com s'ho passava de bé quan, reunits amb els veïns un dia a casa i altres a casa d'ells, es dedicaven a espellonar les panotxes del blat de moro deixant només unes quantes fulles que servien per lligar-les a unes canyes, que després penjaven a la pallissa perquè s'assequessin. Quan s'acabava la feina ho celebraven amb un pisolabis. Entrada la tardor, quan ja feia fred a fora de la casa, ell i el seu germà gran es posaven dins l'entrada a separar el blat de moro de les panotxes. Les aguantaven dretes amb una mà sobre una fustes i amb l'altra mà feien caure els grans del blat de moro, picant amb l'esquena d'una *fauç*.⁽¹⁾

L'escola

Va començar a anar a l'escola als sis anys i hi va anar fins que va fer els catorze. Va estudiar al col·legi dels Padres, el mateix que encara hi ha entre els carrers de la Salut i de Santa Bàrbara. Al començament, quan era més petit, hi anava acompanyat de les seves germanes. Les noies anaven al col·legi de les Monges que hi havia al carrer del Forn de la Calç. Per retornar a la masia, tant a l'hora de dinar com a la tarda, es trobaven a can Pepet Ton, una botiga de granes que hi havia al carrer Ample al costat d'avall del cafè de can Vila. Els pares d'en Josep tenien bona relació amb en Pepet Ton, de manera que la mare hi deixava una cadira i les balances de vendre a la plaça perquè les hi guardessin.

En Pepet Ton va quedar vidu després de molts anys de matrimoni, del qual no van tenir fills. Amb la botiga es guanyaven bé la vida. Casat en segones núpcies, no va tenir sort amb la se-

gona parella, que gastava més del que guanyaven, i es va arruïnar en poc temps. La dona el va deixar i en Pepet va anar a parar a un magatzem del carrer Hospital que feia cantonada amb el carrer Mercaders, on malvivia venent els fems dels cavalls que recollia pels carrers, fins que va morir.

Quan a la tarda tornaven a la masia després de l'escola, havent berenat es posaven a fer els deures i, si quedava temps, els nois ajudaven en les feines del camp, segons les possibilitats de l'edat, i les noies ajudaven la mare a fer el sopar.

A mesura que s'anaven fent grans, entre els tretze i catorze anys, tant els nois com les noies

▼ Josep Llorens. *Primera Comunió*. 1932. Núm. Reg. 3.203. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)

▲ *Classe del Padre Martorell. Col·legi Santa Maria. 1928 c. Identitats: 1ª fila: Cutrona, Alum, A. Gallart, Loste, Rabassa, Creixell, Gibert, Gelabert, Vives, Camps, Burgadas, Julio Ros, Pascual, Targas i Alum. 2ª fila: Albertí, L. Casamor, Rocafort, (?), Calderon, Sureda, Güelfo, E. González, Orench, López, Reixach, J. Puig, (?), (?), A. Luquetti. 3ª fila: J. Carreras, A. Casamor, Nualart, Baldrich, J. Ros, F. Bosch, Padre Martorell, F. Escarpenter, Juli, R. Bataller, E. Bassols, Met, Llinàs o P. Illas. 4ª fila: X. Girbau, Souto, (?), Baltrons, (?), Vieta, (?), Vila, Puig, Santaolalla, Bernat, Josep Llorens Telarroja, Castañé, Tamañel i Ciscuni???. Núm. Reg. 3.208. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)*

deixaven d'anar a l'escola, però seguien reunint-se per retornar junts a les masies en companyia de les germanes i també d'algun veí dels masos Rabassa, Sabata, Palou o Cremat. Jugant i fent corredisses el camí se'ls feia més curt. Les tardes dels mesos d'hivern als alumnes de pagès els deixaven sortir de l'escola una estona abans, perquè no se'ls fes fosc pel camí. Anant en grup se sentien acompanyats, malgrat que en aquella època la seguretat de les persones era pràcticament absoluta.

Eren molt pocs els nois (de noies gairebé cap) que després de l'escola seguien estudiant. No només passava en el món de la pagesia. Tan sols algun fill de classe mitjana seguia estudiant Comerç o Tenidoria de llibres, en el mateix col·legi dels Padres, i molt pocs, alguns fills de famílies benestants d'*americanos* i de fabricants, els portaven a Mataró o a Barcelona interns, per estudiar carrera, generalment per ser metge, apotecari o advocat.

El treball

La gran majoria dels joves de les masies en arribar als catorze anys s'havien de posar a treballar. A les masies i cases de pagès, tant de fora com de dintre de la vila, només l'hereu, generalment el fill gran, es quedava treballant la terra amb el

pare. Els altres fills havien de buscar feina fora de casa. En el cas que per alguna mancança no fos possible, llavors es podia quedar a viure a la masia o a casa de l'hereu a canvi de la despesa i algun diner per a la festa. Si es casaven, però, havien de deixar la casa, i tenien dret a la llegítima, que generalment rebien quan es moria el pare.

Les noies, en deixar l'escola, restaven a la masia ajudant a les feines de la casa i del camp fins que es casaven i se n'anaven a viure amb el seu marit i, per tant, deixaven la casa o la masia.

Era costum que els germans de l'hereu visquessin a la masia fins al moment del casori, malgrat que treballessin fent un ofici, en una fàbrica o de mariners. Es quedaven els diners que guanyaven, però en acabar la jornada del seu treball havien d'ajudar a les feines del camp i de la casa. D'aquesta manera, com que no pagaven despesa, quan es volien casar disposaven de diners per formar una nova llar.

En els casos en què no hi hagués cap fill baró o el que hi hagués no estigués prou capacitat, el pare podia anomenar pubilla la filla més gran, que rebia així els mateixos drets que l'hereu.

A les masies, i també a les cases de terrassans de dintre vila, quan l'hereu o la pubilla es casaven,

a la casa hi convivia tots dos matrimonis mentre els pares eren vius, i el govern de la propietat seguia a mans dels pares mentre aquests conservaven les facultats. Tal situació no sempre era fàcil per a un matrimoni jove, especialment per a la muller de l'hereu.

La llegítima era la cinquena part de tots els bens dels pares, que s'havien de repartir entre tots els germans, inclòs l'hereu. Els germans de l'hereu que una vegada mort el pare restessin fadrins, podien quedar-se a viure a la masia sense rebre la llegítima, però si se n'anaven a viure fora de la masia, l'hereu els l'havia de donar.

▲ Any 1955 c. Núm. Reg. 3.228. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)

Els germans de l'hereu o de la pubilla que, fadrins o fadrines, s'havien anat fent vells i romanien a la casa pairal, se'ls anomenava concos i conques.

En Josep, com que tenia un germà més gran que li corresponia ésser l'hereu, quan va deixar d'anar a l'escola va entrar d'aprenent de mecànic en un taller de Blanes. La seva germana Enriqueta es va casar amb en Damià León, i l'altra germana, la Maria, estava casada amb Joaquim Puig i Llena. El seu germà gran es deia Sebastià i va ésser assassinat els primers dies de la guerra

Civil, l'any 1936. A conseqüència de la defunció del seu germà Sebastià, ell va passar a ser l'hereu i va haver de deixar la feina de mecànic per fer-se càrrec de la masia.

La mestressa de la casa

En una casa de pagès, la feina no s'acabava mai, especialment per a la mestressa. La jornada, tant per a ella com per a la resta, començava a les sis del matí. El primer que feia la mare en llevar-se era posar una olla al foc i fer sopes aprofitant els rosegons de pa del dia abans, que es menjaven per esmorzar. Després anava a preparar "la manyana", que és un entrepà que es menjava cap a les set del matí, tan punt estaven netes les corts i alimentat el bestiar. Seguidament, els homes se n'anaven a treballar al camp i la mestressa havia d'anar per preparar l'esmorzar, que es feia un parell d'hores més tard, cap a les nou, al mateix temps que havia de tenir cura dels fills més petits a mesura que s'anaven despertant, de l'aviram, de preparar el ranxo pels porcs quan en tenien. També havia de preparar el menjar del migdia, sense descuidar la neteja i l'endrega dels dormitoris.

Per fer aquestes tasques, disposava de l'ajuda de la sogra i les cunyades -si en tenia- i els fills petits, especialment les noies, sobretot els dies que anava a vila per comprar als matins el que fes falta per a la llar o a vendre a la plaça. L'endrega de la casa es feia a les tardes, després del dinar, i després anava preparant el sopar. Durant els quatre mesos, entre final de primavera i començament de la tardor, en què els dies són més llargs, també es feia una "mossegada" per berenar. Abans del sopar, la mare encara havia de recollir del camp el que s'havia d'endur l'endemà per vendre a la plaça. I, després del sopar, abans de posar-se al llit, havia d'endregar el menjador i netejar la cuina.

Els àpats

Per la “manyana”, es menjava un bocí de pa sucat amb tomàquet i un tros de pernil, de cansalada o botifarra.

Per l'esmorzar, generalment es menjava un plat de sopes de pa i mongetes bullides del dia abans, passades per la paella amb greix de porc o cansalada.

Per dinar, i gairebé tots els dies feiners, es menjava el mateix: sopa d'escudella amb pasta i carn d'olla amb pilota. Els diumenges, arròs amb conill o pollastre i trossets de costella de porc.

A la llar de foc sempre hi havia una mica de foc amb una olla de ferro a sobre, penjada d'un ganxo. Acabat l'esmorzar, la mare preparava la carn d'olla: posava dins l'olla, amb molta aigua, carn de porc, gallina i cansalada. Tot això s'anava coent a foc lent durant el matí. Quan la

carn estava cuita i s'acostava l'hora del dinar, hi afegia patates. Amb aquest caldo i per separat es feia sopa de pasta, generalment de fideus.

Només es berenava quan els dies eren molt llargs i aquest costum s'acabava per Sant Rafel, a finals d'octubre. Tenien una dita que sempre complien i que deia : “Per Sant Rafel el berenar se'n va al cel”. Normalment menjaven amanida i fruita del temps.

A l'hora de sopar, a l'hivern, s'acostumava a menjar fesols bullits amb un rajolinet d'oli, i segons l'època s'anava canviant la classe dels fesols. Uns dies eren del “ganxet”, altres dies del “carai”, de “la cara bonica” o del “junoi⁽²⁾ de Cristo”. Els dies que la mare anava a Blanes, aprofitava per comprar una mica de peix i se'l menjaven fregit. A l'estiu, la bullida era de verdures, mongeta tendra i patates, amanida amb oli i amb algun ou fregit o un tros de botifarra.

▼ Josep Llorens Sureda, Núria Llorens Sureda, Maria del Vilar Llorens Sureda, Joan Llorens Sureda i Dolors Llorens Sureda. Mas Llorens. 1956. Núm. Reg. 3.231. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)

Per postres era costum menjar la fruita del temps que collien per les festes. També tenien confitures i melmelades fetes de la fruita, quan a plena temporada n'hi havia en excés. També es feia mató, quan la vaca paria. Si no era per a un malalt o per a un nadó que la mare no l'alimentés prou, les persones no tenien costum de beure llet. Pel que fa a la mel, en Josep recorda que de petit havien tingut prop d'una vintena de ruscs, però el seu pare se'n va desfer perquè no li feien gràcia les abelles.

Per beure, es bevia vi i aigua del pou.

A les tardes dels dies de festa a l'hivern i també com a complement del sopar, menjaven unes quantes serves o nesples, mentre escoltaven les converses dels més grans, tots a la vora de la llar de foc. Aquests fruits, que avui dia pràcticament han desaparegut, es recollien de sota dels arbres, quan els primers vents de la tardor els feia caure a terra. A començament de l'hivern ja es collien dels mateixos arbres, malgrat que no estiguessin ben madurs. Tots dos fruits es guardaven enmig de palla, on anaven madurant i on es guardaven en bones condicions durant quatre o cinc mesos. "Si una d'aquestes fruites és bona, l'altra encara ho és més", afirma en Josep. Ambdues són exquisides. La serva és una fruita ovalada com un ou de guatlla, i la nespla, una mica més grossa i rodona amb una corona plana a l'altre costat de la cua. Les dues fruites són de color verd-groc quan són verdes i de color bru quan maduren. Per menjar-les es fa un forat a la pell amb les dents i se'n xucla la polpa.

L'alimentació

Tret de l'arròs, la pasta, el sucre, l'oli i la sal, que s'havien de comprar, pel que fa a la resta eren autosuficients. Del galliner sortia la carn

de conill, gallina i, per dates assenyalades, ànec, oca, pollastres i gall dindi. Del porc que criaven en treien la carn, els pernills i el greix per cuinar tot l'any. L'oli d'oliva que compraven, l'empraven només per amanir.

El pa, malgrat que no se'l feien, els el feia un flequer amb la seva farina. A la vella masia de Mas Bessó, en Josep recorda que hi havia forn, però mai no el va veure en funcionament. Ni en temps de la Guerra Civil (1936-1939), ni després a la Postguerra, que hi va haver molta escassetat de tot, no el va veure mai encès, perquè a la masia d'on era filla la seva mare, a can Caravana, situada entre Blanes i Lloret, pastaven un cop a la setmana, i ells portaven la farina allà i els feien el pa.

El greix que empraven per cuinar el treien del greix i de la cansalada del porc que criaven, i mataven cada any, i que guardaven en unes gerres grosses.

Els porcs els compraven, desmamats, entre els mesos de febrer i març. Un el mataven en els propers mesos de novembre i gener, quan ja no hi havia mosques, per al consum propi. L'altre -o els altres- eren venuts per la mateixa època. Per matar-lo llogaven una colla d'un home i una dona, que s'hi dedicaven i anaven per les masies. El dia de la "matança" era un dia d'una gran feinada, i també una festa, on hi venien parents i veïns, tant per ajudar a la feina, com convidats al menjar, que era molt abundant. La colla llogada se'n cuidava de matar el porc, socarrimar-lo, esquarterar-lo, preparar els pernills per salar, fer les botifarres i dirigir la neteja dels budells que eren emprats per fer els embotits. La carn era cuïta en grans cassoles i conservada dins de gerres amb el greix del porc, per al consum de tot l'any.

La feina al camp

La jornada de feina al camp variava segons la durada del dia. Era molt llarga a l'estiu i curta a l'hivern. La feina va també marcada pel temps.

A l'entrada de la tardor era el temps de veremar i envasar el vi. També s'havien de recollir les mongetes i batre-les per separar-les de la beina, arrencar la segona collita de patates, arrencar els moniatos, recollir codonys, cerves i nesples, segar i emmagatzemar el menjar del bestiar per a l'hivern. A l'hivern és quan es posa l'adob a la terra, es poden els ceps, se sembla el blat, l'ordi, la civada, les faves i els pèsols. A la primavera, se sembla la primera collita de patates i els naps per al bestiar. També es comencen a recollir les faves, els pèsols i les cireres. I quan deixa de glaçar se sembla el blat de moro. El pare d'en Josep plantava entre les fileres dels ceps les faves, els pèsols i també blat de moro. Una vegada la terra llaurada, a cada passa hi feia un sot on hi posava un grapat de fems i un o dos pèsols o faves i ho tapava amb la mateixa terra amb la que havia fet el sot. Així, de l'adob, se n'aprofitaven els ceps, les faves, els pèsols i el blat de moro. Al començament de l'estiu és quan s'ha de sembrar el farratge, que servirà de menjar per a les vaques, i a la tardor i l'hivern, les diferents classes de fesols. Després

◀ *Retrat familiar dins d'un cova de "païar", per tragar la palla. Identitats: Maria Rosa Sureda Fàbregas i els seus nebots Joan, Josep, Núria i Maria del Vilar Llorens Sureda. Mas Llorens. 1956. Núm. Reg. 3.233. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)*

s'havia de segar el blat per fer el pa, l'ordi per al bestiar i la civada, d'on s'aprofitava el gra per a l'aviram i la palla, que es guardava en pellers, com la del blat per menjar les vaques. Un cop segat el blat, era el temps de sembrar el blat de moro, per servir de menjar per al bestiar.

Les mesures

1 Quartera de terreny, a la comarca de Blanes eren uns 3.000 metres quadrats. També ho definien amb la quantitat de terreny que es podia sembrar amb una quartera de mesura de blat. Una quartera de mesura de blat s'omplia amb quatre mesures de blat, que equivalien a 15 quilos cadascuna.

1 Càrrega de carbó era la cabuda de dos sarrions, i dos sarrions són aproximadament 120 quilos de carbó. Cada un dels sarrions buits pesava 5 quilos.

- 1 quintar eren 41,6 quilos
- 1 Rova era un quart de quintar.
- 1 Rova eren 10,4 quilos
- 1 Rova també eren 26 lliures i 1 lliura tenia 400 grams
- 1 Unça eren 33,33 grams.

Economia domèstica

L'economia de les masies, la manera d'administrar els diners la família, tenia quelcom d'especial. L'amo i la mestressa tenien cadascú la seva bossa. Els ingressos del pare procedien de la venda de les collites, dels porcs i dels vedells i es feia càrrec de les despeses de la masia en general, com les contribucions, la compra i lloguers de les terres, el manteniment (obres) dels edificis,

la compra d'estris de treball, dels animals, de les llavors i del sou dels mossos, quan n'hi havia.

La mare nodria la seva bossa amb la venda dels productes i la fruita del camp que portava a vendre a plaça, dels ous i de l'aviram del galliner. Amb els diners que en treia havia de fer front a totes les despeses de la llar; és a dir, de comprar els queviures dels quals no eren autosuficients, dels vestits de les persones, de la roba i els estris de la llar o del metge i medecines quan calien.

La vinya

La verema comença pels volts de Sant Rafel. Els raïms es tallaven dels ceps amb estisores de podar o ganivet i es dipositaven en cistells que quan eren plens s'abocaven dins d'unes semals, que eren uns recipients de fusta, generalment de roure, de forma lleugerament ovalada, entre 80 i 90 cm. de diàmetre i d'uns 80 cm. d'alçada. Estaven proveïdes de dos agafadors de la mateixa fusta, situats a la part alta als extrems del diàmetre gran de la boca. Quan la semal estava plena es traguava al cup, on els raïms es dipositaven damunt les fustes. Al capvespre es trepitjaven per separar el most de la pellofa.

A Mas Llorens, cap a l'any 1930, varen comprar una màquina de follar manual, que era una tremuja amb dos cilindres de ferro de superfície estriada, situats horitzontalment a la part baixa, un al costat de l'altre i separats uns quatre o cinc mil·límetres, i que voltaven un contra l'altre, obligant el raïm a passar pel mig on s'esclafava. Els cilindres rodaven fent girar un volant de gran diàmetre, a força de braços.

Tant si el raïm era aixafat trepitjant-lo, com si ho era mitjançant la màquina, el most, la pellofa i les granes anaven a parar dins el cup.

Els cups eren dues sitges d'obra arrebossades de pòrtland, d'uns dos metres de fondària, i que sobresortien del terra uns seixanta centímetres. Un dels cups que tenia la família era força gros, d'uns tres metres de llargada, per metre vuitanta d'amplada. L'altre, d'un metre quadrat de superfície i 20 centímetres més fons, estava arrambat per un costat i comunicat per un forat de sis centímetres de diàmetre, i situat arran del sòl del cup gros. El cup gros, per la part de dins i a l'alçada del sòl del celler, tenia un suport en els dos costats llargs per aguantar unes fustes de castanyer d'una amplada de trenta centímetres, separades dos mil·límetres entre elles, les quals servien per aguantar els raïms quan s'aixafaven trepitjant-los i per tenir el cup tapat.

El most se separava de la pellofa i de les granes mitjançant un filtre fet d'esparreguera posada en el dipòsit gran, davant del forat i que comunicava tots dos cups. S'aguantava amb una pedra i des del dipòsit petit el most era transva-

▼ *Joan, Núria, Josep, Maria del Vilar, Maria Dolors i Sebastià Llorens Sureda. Mas Llorens. 1960 c. Núm. Reg. 3.238. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)*

sat a les botes, mitjançant una bomba manual de pistó i mànegues.

Però, abans de posar el most dins de les botes, aquestes havien de ser estovades per evitar que el vi es perdés per les juntes de la fusta. Aquesta operació es feia escalfant fins a l'ebullició uns grans perols d'aram, plens del mateix most i tirant-lo dins la bota. Aquesta es feia voltar i es movia d'un costat i de l'altre una bona estona, abans de tirar-lo dins el cup, per aprofitar-lo. Una vegada la bota preparada es posava al seu lloc dins del celler s'omplia de most, quasi fins dalt. Es tapava amb un tap de suro recobert amb un drap de cotó perquè respirés i es deixava la bota quieta fins al moment de posar l'aixeta, fins per Sant Martí, al mes de novembre. Hi havia una dita que deia "Per Sant Martí, tapa la bota del bon vi".

La pellofa que quedava dins el cup gros, una vegada s'havia tret el most del cup petit, es treia amb l'ajuda de pales, es posava en semals i es portava a premsar, d'on sortia una petita fracció de most del qual en sortia un vi de menys qualitat que es feia fermentar en una bota reservada per a aquest vi. El residu de la premsa era venut a una petita fàbrica de Blanes, a can Massonet, que per destil·lació en treien esperit de vi, i de la grana, menjar per a l'aviram.

El temps transcorregut entre el follat i el transvasament a les botes, depenia de cada pagès. El pare d'en Josep només deixava passar unes hores, perquè deia que així el vi era més "fi". A Blanes tenien per costum deixar passar d'un dia a un dia i mig.

Transcorregut el temps de fermentació del most en vi i decantació de les mares, que com a mínim ha de ser de tres mesos, ja es pot posar l'aixeta i comercialitzar-lo. Si la bota es buidava

lentament, com la d'ús domèstic, s'hi cremava un "sofrí" dins. S'encenia per un cap i s'aguantava dins la bota amb el tap del broc gros. També s'hi cremava un altre "sofrí" a totes les botes quan aquestes quedaven buides i es deixaven ben tapades fins a la propera verema.

Els "sofrins" són tiretes de cotó impregnades de sofre, que quan es cremen, desprenen un gas, l'anhídrid sulfurós, que té propietats reductores i antibacterianes, i que evita l'avinament de les botes.

L'aixeta es posava en el forat del broc petit, fins llavors tapat amb un tap de suro. Aquest forat se situava a un pam per sobre de la banda més baixa del cercle i perpendicularment a l'altra banda del forat gros. Quan de les botes ja no hi rajava vi s'anava alçant per la part posterior, posant-hi tacons de poc gruix. Quan el vi que començava a sortir era tèrbol, es posava a la bota del vinagre. Seguidament, es treia l'aixeta i per aquest forat s'hi escorrien les "mares" mitjançant un "escurabotes" que és un ferro de més de dos metres de llarg, que per un cap està lleugerament corbat i pla, per arrossegar els pòsits o mares. Aquestes eren recollides en una galleda i posades sobre sacs a assecar, per vendre-les al "Boter", que les venia a una fàbrica de Girona que en treien àcid tartàric. A cal Boter era una família que feia i arranjava botes, semals i barrals, i també venien granes, al carrer Raval de Blanes, davant la font de la Creu.

En Josep recorda que havien arribat a fer fins a 30 botes de vi, de 4 cargues. Una carga són 120 litres. Tret d'una bota, que se la guardaven per al consum particular, la resta el venien, generalment a fondes i cases de menjars que passaven a buscar-lo per les masies amb un carro especial que a dins hi portava una bota. La bota que es quedaven per a la família, quan les "mares" esta-

▼ *La família Llorens al casament de la seva tia Monserrat Sureda. Mas Delemus. Maçanet. Any 1960. Identitats: El matrimoni Josep Llorens Telarroja i Pepita Sureda Fàbregas i els seus fills Maria del Vilar, Josep, Núria, Dolors, Joan i Sebastià. Any 1960 c. Núm. Reg. 3.240. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)*

ven assolades, el repartien en quatre botes d'una carga, perquè així el vi s'aguantava tot l'any sense fer-se agre.

Els ceps que tenien plantats eren varietats americanes. Quan el pare d'en Josep era jove, explicava que una plaga, la fil·loxera, va matar tots els ceps autòctons, i hi va plantar diferents varietats americanes que eren resistents a la fil·loxera.

Els animals

Per fer totes aquestes feines del camp era necessària l'ajuda de la força d'un animal. Al Mas Llorens tenien una egua. L'egua és més forta que la mula i menys que el cavall, tot i que és més dòcil, i suficient per fer la majoria de les feines de la masia. Quan s'havien de fer grans esforços, com el llaurat de les terres que portaven anys sense conrear o llocs on hi havien plantat *ufals*⁽³⁾, llavors llogaven una parella de bous a la veïna masia de can Rabassa. A la cort hi tenien sempre una vaca, i algunes vegades una mula que la lligaven a la sínia d'un pou del qual treien l'aigua per regar. De la sínia, l'aigua se n'anava a un gran safareig i des d'allí la conduïen a la terra que convenia regar. En aquest safareig era on una vegada a la setmana, la mare i les germanes hi rentaven la roba, tant la de vestir com la de la casa, i també on en Josep als capvespres d'estiu s'hi rentava i refrescava.

La vaca, a més de fer girar la sínia, la tenien per criar un o dos vedells, que una vegada adults, els venien per matar si eren mascles, o per a llet si eren femelles. La llet era per al vedell que havia parit; de vegades en compraven un altre de naixement, perquè amb la mateixa llet

en criaven dos. De tant en tant en feien mató. Com que no comercialitzaven la llet, tan punt el vedell deixava de mamar i la vaca perdia la llet, a la primera ocasió que anava "alta", portaven un toro perquè la prenyés. Això era molt diferent del que es fa a les granges que tenen vaques per vendre la llet, que allarguen molt els prenyats, per rendibilitzar la producció de llet. El prenyat es feia portant la vaca a una de les cases de pagès que tenien un toro únicament per a aquesta tasca i que cobraven una quantitat de diners.

Les deixalles de la llar s'apilaven en un lloc adient, una mica separat de la casa, on també hi tiraven els fems de l'egua, de la vaca i vedells, del porc i de tot l'aviram. Tot això anava fermentant i era emprat per adobar la terra, escampant-ho per sobre abans de llaurar. La femta de les persones anava a parar a un dipòsit situat per sota del nivell del sòl a la banda de fora de la paret de la casa, on per dins hi ha l'habitació de la comuna. Es treia un cop l'any per escampar-la per la ter-

◀ Joan Llorens, en primer terme, i en Montells al segon tractor. Diada de Sant Antoni. Any 1969 c. Núm. Reg. 3.247. Col·lecció Josep Llorens Telarroja (AMBL)

ra quan era el moment d'adobar. El traginat del contingut de la latrina fins al lloc on era escampat es feia amb barrals, uns recipients semblants a la semal però tapats per sobre amb un forat gros per poder omplir i buidar el recipient.

La compra i venda d'animals, bestiar i aviram, es feia majoritàriament mitjançant els tractants, que sovint passaven per les cases de pagès recollint el que compraven i deixant el que venien. Malgrat això, el pare d'en Josep de tant en tant també anava al mercat de Tordera, que encara es fa els diumenges al matí, i que llavors era un lloc molt important per fer transaccions de tota mena de bestiar i també punt de trobada de la gent del camp, especialment de les masies. També ho aprofitava per anar a esmorzar a "cal Terrassà", que era una fonda que hi havia a la plaça de l'Església. El mercat del bestiar es feia darrere mateix de l'església. Encara avui dia hi ha unes anelles clavades a la paret, que era on hi lligaven el bestiar. Una part de les llavors que se sembraven, les compraven al sindicat de pagesos, però era costum que de les collites es fes una selecció del millor, que es guardava per sembrar-ho quan tornava a ser el temps.

Gairebé no hi havia casa de pagès que no tingués un o més gossos. Eren útils tant per fer de guardians de la casa i del galliner, com per anar de cacera, si l'amo n'era afeccionat. Els gats, i especialment les gates, eren molt importants per mantenir a ratlla les rates, que sovint feien destrosses al celler i al graner.

La higiene

El rentat de la roba de vestir i de la casa es feia una vegada a la setmana, generalment a la tarda. Es feia a la bassa safareig, que s'omplia amb aigua de la sínia i des d'allí era conduïda al camp que calia regar.

S'emprava sabó, que compraven a la botiga de ca la Bet, a tocar a la plaça de la Salut (avui placeta de la Sagrada Família). El sabó el preparaven fabriquetes de la zona de Barcelona tractant els greixos animals amb sosa càustica. La roba, ben fregada amb la pastilla de sabó, era refregada sobre una superfície de pedra o fusta ondulada i apallissada amb una pala de fusta, el picot. Els detergents domèstics no van començar a comercialitzar-se fins als anys seixanta del segle XX.

La higiene corporal es feia amb l'aigua del pou, que s'agafava de l'aixeta de la cuina. Consistia a rentar-se les mans i la cara. Els diumenges es rentaven tot el cos, posant-se dins una semal mitjana amb aigua. A l'hivern, la semal la posaven dins l'entrada de la casa i feien que l'aigua fos tèbia afegint-hi una olla d'aigua escalfada al foc de la llar. No va ser fins l'any 1946 que a Mas Llorens van instal·lar-hi una dutxa.

La religiositat

A Mas Llorens, els diumenges i festes religioses eren respectades. Només es treballava per alimentar el bestiar. I en acabar anaven a missa a les tardes o bé tornaven a l'església per assistir a alguna funció religiosa o es reunien a la masia amb familiars o veïns, per resar el rosari. La mainada s'entretenia escoltant contes i endevinalles.

Però, no tota la població complia tan estrictament els costums religiosos, malgrat que la qua-

si totalitat eren catòlics. La majoria de la gent només hi participava en casos concrets i particulars, com ara els bateigs, casaments i enterraments, i anaven a la missa dels diumenges de tant en tant. Era freqüent que els matins dels diumenges es treballés fins a l'hora de dinar. A les tardes, els homes, alguns anaven al cafè per comentar amb altres pagesos els incidents de la feina i fer una estona el truc, un joc de cartes molt popular fins a meitat del segle XX. D'altres, segons el barri del poble on vivien, s'ajuntaven en colles per jugar a baleta i al capbitlló. Les dones s'ajuntaven amb les veïnes per explicar-se les novetats del poble i per jugar a les cartes, generalment a la barrisca.

Fins a la primera meitat del segle XX, la cerimònia religiosa dels casaments era costum fer-la a primera hora del matí, i els convidats, que generalment eren els familiars més propers, ho celebraven amb un esmorzar de xocolata i melindros. Els nuvis agafaven el primer tren per anar a Barcelona, on s'hi estaven un parell de dies. Només les famílies benestants i els senyors de les masies es casaven al migdia i obsequiaven amb un dinar als convidats. Generalment, ho feien en un hotel o fonda o a la mateixa masia.

Els masovers

Si els propietaris de les masies hi vivien, aquests no treballaven. El conreu de les terres i la feina de tenir cura del bestiar era tasca dels masovers. Aquests vivien a la mateixa masia, però en dependències separades de la dels senyors o en edificis annexos. Les condicions amb què es regien els amos i masovers eren diverses i es pactaven quan els masovers hi anaven a viure. Es diferenciaven fonamentalment quan els

amos vivien de manera permanent a la masia, de quan només s'hi estaven a temporades, o dels que a les masies hi vivien solament els masovers. Del primer grup, també era diferent si els amos tenien criats o havien de ser servits pels masovers. Si tenien servei, llavors les condicions podien ésser com les dels que només hi vivien a temporades. Si els masovers també feien de servents, llavors les collites podien arribar ésser quasi en la totalitat per als masovers. Si els masovers s'ocupaven únicament del conreu de les terres i del bestiar, les condicions es pactaven com en els altres casos sobre les proporcions de les collites que es quedaven i les que havien d'entregar als amos, i que també variaven si els amos pagaven part o totes les llavors que s'haguessin de comprar. En terrenys que conreaven vi, era costum que els propietaris es fessin càrrec de les despeses de la replantada dels ceps.

NOTES

- 1 Any 2002

NOTES DEL CORRECTOR

- 1 *Fauç* és la pronúncia dialectal del mot *falç*. A la zona de Blanes i rodalies s'acostumava a vocalitzar la consonant líquida.
- 2 *Junoi* és la forma dialectal de la zona de Blanes per anomenar la paraula estàndard *genoll*. Aquesta paraula ha sofert moltes variants dialectals segons les zones: *ginoi*, *ginoll*, *jonoi*, *jonoll*. En el cas de Blanes es fa un tancament de la vocal i una iodització de la palatal.
- 3 *Ufals* és la denominació dialectal d'*alfals*, amb la vocalització de la consonant i la reducció del diftong.

02 Adéu a l'Antoni Calderó, el gran mestre

per Juan Carlos Baeza

Al'Antoni Calderó la mort el va sorprendre adormit el proppassat dos d'abril a l'edat de noranta-cinc anys. El seu cor cansat s'aturà després d'alguns mesos de lluita. Ben segur que el va agafar amb la guàrdia baixa, perquè si no potser s'hauria resistit valentament al seu destí, ell era així.

Calderó havia estat matricer, mecànic, esportista, fotògraf i, sobretot, pintor. La seva personalitat es reflecteix en diferents camps de l'art, si bé el seu interès per la pintura fa d'ell un dels artistes més notables del nostre poble, on va aconseguir la fama de forma progressiva. Escoltant-lo parlar o veient com realitzava aquelles obres d'art, resultava evident que es tractava d'un artista de cap a peus.

La seva obra, nombrosa i variada, s'estén durant més de seixanta anys d'activitat artística, en què va haver de compaginar vida personal i laboral amb la seva vocació artística.

Tot i haver estat un nen amb una precoç facilitat per al dibuix, les escasses possibilitats econòmiques de la família i, sobretot, els esdeveniments que varen alterar l'ordre i la pau de la nostra terra varen impossibilitar la seva formació acadèmica.

Calderó fou una persona compromesa amb l'art, la societat i el temps que li va tocar de viure, però com ell mateix deia *"a la vida s'ha de ser valent i fidel als teus principis"*. I, tot i que

de vegades aquest caràcter indòmit el portà a prendre decisions arriscades, tingué una filosofia de vida molt particular que l'acompanyà fins al darrer moment. I amb una enorme capacitat de treball va aconseguir excel·lents resultats tant en l'àmbit laboral (matriceria i mecànica) com en l'àmbit artístic (fotografia, dibuix i pintura).

Sempre buscava el costat positiu de les coses i amb el seu caràcter obert va gaudir d'una vida plena de records, molts d'ells recollits en el llibre *"Antoni Calderó. Un pintor del poble"*. Aquest recull biogràfic va permetre conèixer els aspectes més significatius de la seva vida, tot i que la seva història conté un relat molt més ampli i interessant, de la qual m'agradaria fer quatre pinzellades.

Una vida intensa

La vida d'aquest blanenc d'adopció (va arribar al nostre poble amb tres anys) va estar lligada a l'art des de ben aviat, ja que era un nen especialment dotat per al dibuix. Aquesta qualitat no només la varen percebre els seus professors, sinó també l'Església, que va interessar-se per la seva formació i volien emportar-se'l a Itàlia per estudiar en un seminari. La família, d'ideals agnòstics, va negar-s'hi, i l'Antoni continuà els seus estudis a l'escola de la Vila.

En acabar l'etapa escolar, inicià un curt període de formació artística a l'Escola d'Arts i Oficis,

▲ Col·lecció Antoni Calderó

més coneguda com Can Guardiola, que dirigia el mestre Àngel Planells. Alhora, començà a treballar com a aprenent de mecànic, va assimilar ràpidament l'ofici i va participar mesos després en el blindat d'un camió Stewart confiscat a la família Alventosa.

Els ideals familiars i la seva facilitat artística el portaren a fer alguns treballs per la FAI i la CNT, com programes del partit o retrats de gent d'esquerres, que restarien penjats a la seu del comitè fins que l'assalt dels nacionals va provocar la destrucció de gairebé tot.

L'avenç de la Guerra Civil i l'augment de la inestabilitat social va originar detencions entre tots dos bàndols i petites revolucions populars, i molts joves varen ser reclutats abans d'hora. Així que, complerts els disset anys i abans de ser portat al front, Calderó i altres blanencs, com en Josep Baltrons o en Domènec, s'allistaren al cos de Guàrdies de la República.

Durant els mesos de servei l'Antoni va ser destinat a diferents indrets de Catalunya i es for-

mà per ser tinent. A l'estiu de 1938 va ser enviat a la Serra de Pàndols per contenir l'avenç de les tropes franquistes, però amb la derrota del bàndol republicà i alliberat del seu compromís va emprendre la retirada.

A França passà per diferents camps de refugiats (Argelers, Barcarès i Setfont) i, en tornar a Espanya, encara romangué uns mesos intern a Figueres. Aquí, i atesa la qualitat de la seva cal·ligrafia, fou destinat a les oficines per realitzar el diari del campament i sobretot la revisió dels avals dels que allà estaven interns. Aquest fet li permeté tornar a casa després d'una jugada molt arriscada que va dur a terme amb el suport d'altres companys.

Poc temps després de tornar a casa, inicià de forma voluntària un llarg servei militar que es prolongaria més de quatre anys, i el 1945 es llicencià amb honors.

Quan va tornar a casa va contraure matrimoni amb l'Àngela Ponsdomènec i un any després va néixer la Marta Calderó, única filla del matri-

moni. En el món laboral inicià una etapa molt prolífica com a mecànic i matricer a Malgrat de Mar, que va començar a *Can Mallart, Montals i Cararach, Can Soler* i, finalment, a *Can Boix*.

Durant aquells anys va tenir un paper important en la indústria tèxtil: va idear mecanismes per millorar la producció i va col·laborar en la reproducció d'una màquina de mitjons americana per al taller de Ramon Masriera, que havia intentat importar-la sense èxit.

També va revolucionar la indústria marroquinera, amb dissenys de gran qualitat per a importants marques com *Dolce&Gabbana* o *Dior*. I aprofitant-se d'aquells avenços i que l'Antoni va deixar l'empresa, un empresari malgratenc va ocupar transitòriament el lloc d'encarregat abans que marxés a Madrid per projectar una nova empresa: *Trimetal*. Després de més de vint anys treballant a Malgrat, als anys seixanta començà a treballar a Tallers Comas, on va finalitzar la seva etapa laboral.

Artista polifacètic i amb una gran capacitat de treball, va compaginar la feina amb el món de l'esport: jugava a futbol i bàsquet amb els equips locals.

Als anys seixanta s'afegí a l'AFIC (Associació fotogràfica i cinematogràfica) de Blanes, i durant més d'una dècada desenvolupà treballs de gran qualitat que el portaren a aconseguir nombrosos premis fotogràfics. Aquest període li permeté accedir a fotografies molt antigues de Blanes i altres indrets, la qual cosa va facilitar que interiritzés totes aquelles imatges costumistes que posteriorment reflectiria de forma magistral en la seva obra.

El seu art no li va donar per viure i, tot i que ens trobem davant la figura d'un gran artista, no és

fins a la dècada dels setanta que comença, de forma molt pausada, a exposar la seva obra.

Un estil molt personal

La pintura de l'Antoni Calderó no deixa indiferent ningú. Quan hom veu néixer una obra, ja sigui amb tinta xina, oli o amb tècnica mixta, difícilment es pot ignorar tota la dedicació que porta al darrere.

L'estil personal de Calderó no pot incloure's dins un corrent o altre, atès que va aprendre observant grans mestres com Leonardo Da Vinci, Velázquez, Rubens o Dalí, i a l'hora de pintar feia servir una tècnica renaixentista, molt laboriosa però amb uns resultats extraordinaris.

Calderó dominava les possibilitats expressives del dibuix, i el seu disseny, net i depurat, podia ser flexible o rígid, però mai no anava en detriment de la qualitat de l'obra. Combinava

▼ Col·lecció Antoni Calderó

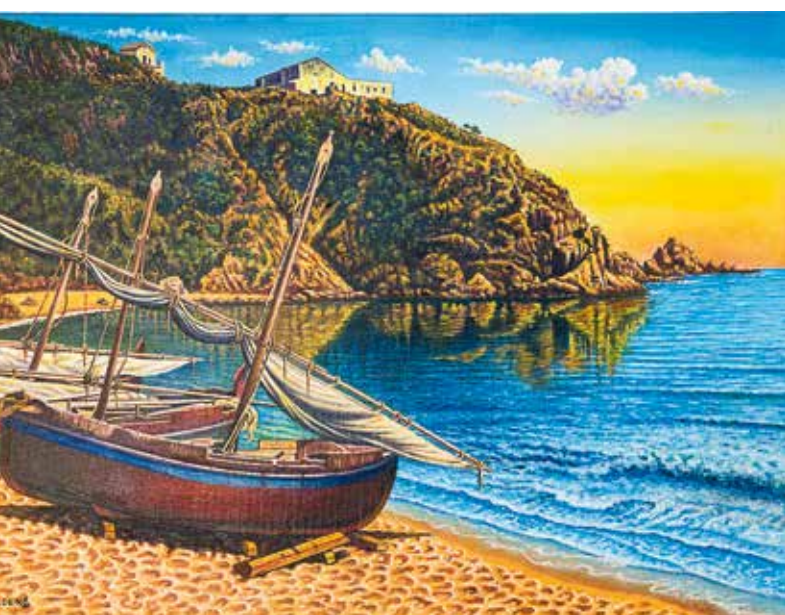

◀ Col·lecció Antoni Calderó

tud d'efectes: tridimensionalitat, boira, contrastos, llums irrealis...

Dins la pintura tradicional ha tractat un ampli ventall temàtic, sense limitacions formals o d'imaginació, malgrat que molta gent el reconegui per les seves marines. No obstant això, Calderó va pintar molts més coses. A part de bodegons, retrats o natures mortes, a les seves obres podem trobar representats indrets com el Marroc (*Nòmada del desert*, 2003), els Alps (*En ple cor dels Alps. L'esforç de l'àvia portant llenya*, 2014), Holanda (*Boira de tardor a l'estany*, 2007) o França (*Mercats de Nadal*). I pel que fa a la geografia espanyola, alguns exemples serien: Illes Canàries (*La platja de la cantera*), Galícia (*La costa do morte*, 2002), Cantàbria (*Paisatge de Cantàbria*, 2012), Terol (Salts d'aigua del riu Matarraña), Catalunya (*Pastoral*, 2011; *Costa de Palamós. Simfonia de llum i poesia*, 2004; *Paraules d'amor*, 2013) ...

▲ Col·lecció Antoni Calderó

magistralment imatge i composició, atès que el seu interès per la figura humana i la recreació del més mínim detall és un denominador comú dins la seva obra.

El tractament del color fou una altra de les característiques de la seva obra. Tenia predilecció per uns tons intensos que emplenaven de lluminositat els seus quadres, tons que controlava magistralment per aconseguir multi-

A les obres de temàtica religiosa, Calderó pot recordar el Renaixement italià, però amb un estil molt personal i suggeridor. Conserva el detallisme de la pintura flamenca, evoca les maneres de Leonardo i altres manieristes italians, retè el colorit venecià i ho embolica tot amb un sentiment que fa que la seva obra arribi a l'espectador. Potser les millors mostres d'aquest estil les trobem en les seves nades, però també en obres desconegudes com "*L'aparició del Crist crucificat a la platja de Sa Palomera*". En elles mostra una gran sensibilitat religiosa, tot i que ell no era una persona gaire creient.

I, de tant en tant, fruit d'un somni o per "desintoxicar-se de tanta marina", feia incursions en el món del surrealisme. Es percebia en els seus olis una clara vessant daliniana, amb unes obres subtils i plenes de fantasia, bellesa i sensualitat, de vegades fusionat amb símbols

► Col·lecció Antoni Calderó

mitològics i amb un estil molt definit en què les figures es conjuguen de forma magistral. Alguns dels símbols que més agradaven a l'artista eren el cavall o la magrana, que es troben sovint en molts dels quadres d'aquesta vessant.

El darrer vol del Fènix

La darrera exposició de l'Antoni Calderó va ser el 2002, i des d'aleshores treballava en la tranquil·litat del seu estudi. Mai no va deixar de dibuixar i anualment felicitava les Festes als seus amics i coneguts amb una nadala que sempre incloïa motius blanencs.

Casa seva era oberta per a tot aquell que volgués visitar-lo o s'interessés per la seva obra, però la idea d'una nova exposició mai no va acabar de consolidar-se i molta gent va perdre-li la pista. Ell, mentrestant, amb un traç segur i amb el plaer de poder dedicar tot el temps necessari a cada obra, no va deixar de pintar.

Però com en tants altres aspectes de la vida, és necessària la presència d'un reactiu per tornar a posar-ho tot en marxa, i va ser un blanenc apassionat per l'art i admirador de l'obra de Calderó qui va animar a l'artista, poc partidari de reconeixements, per intentar fer una darrera exposició.

El febrer de 2016, l'Antoni començà a trobar-se una mica malament i, després d'uns dies d'hospitalització, deixà ben clara la seva voluntat a l'equip mèdic i la seva família: *"A mi no em feu res, viuré el que hagi de viure amb dignitat. Però deixeu-me tornar a casa, que tinc feina."* Així que quan tornà a casa, trigà pocs dies a baixar al seu estudi a treballar, i va renéixer com el fènix per acabar tots aquells projectes que li passaven pel cap.

▲ Col·lecció Antoni Calderó

Mentre ell anava finalitzant aquella nova sèrie de quadres, la seva biografia i la possibilitat d'un reconeixement anaven consolidant-se. Amb la mirada posada en el mes de novembre d'aquell 2016 i com si d'una contrarellotge es tractés, ell procurava acabar de pintar tots aquells olis. Cada cop que la seva dolència el debilitava, tornava a renéixer amb entusiasme.

▲ L'aparició del Crist crucificat a la platja de Sa Palomera.

Així va arribar la setmana del 18 al 25 de novembre, les dates de l'exposició retrospectiva. A la inauguració, Calderó hi arribà just de forces i va seure sota una de les obres més significatives de la seva carrera: *"La mort de Caïm"*. Com a reconeixement a la seva dilatada trajectòria i el seu compromís amb el poble de Blanes, se li lliurà una rèplica del medalló central de la Font Gòtica, un guardó que s'estrenava en aquell acte. També es presentà la seva biografia que, satisfet, signà a tothom qui li demanà.

Dos dies després i en una d'aquelles remuntades que de tant en tant feia, en baixar a l'exposició es fa enregistrar un recorregut en solitari per totes les sales, en el qual va explicar bona part de l'obra allà exposada. Aquest és un testimoni audiovisual de gran valor.

Finalitzada l'exposició, l'Antoni va tornar a la tranquil·litat del seu estudi i, mentre engegava nous projectes, va dedicar-se a escriure tots els sobres de la felicitació nadalenca. *"Aquesta penso que serà la meva darrera nadala, així que ho faré com sempre"*-li va dir a la seva filla Marta-

De la nova producció que havia engegat aquella tardor, destaquen un dibuix de gran format amb un episodi mitològic amb dos forçuts desplaçant una gran roca a la part central de Sa Palomera i d'on havien de sortir uns éssers fantàstics. També una bonica escena pastoral amb uns reflexos a l'aigua, una bruixa sobrevolant un cel amb núvols sense poder trepitjar terra santa i on la llum li venia d'una lluna plena, un quadre que va titular *"La guàrdia privada de la Deessa Eva"* (...) Moltes d'aquestes obres ja estaven passades a la tela llestes per pintar, d'altres eren dibuixos sobre paper i algunes les havia deixat en un calaix per por de no poder acabar-ho tot.

◀ Calderó amb els fotògrafs Ricard Serrat, pare i fill. Col·lecció Antoni Calderó

Després de pintar amb aquarel·les i no satisfet amb el resultat, va decidir provar les pintures acríliques per finalitzar la nova producció. La tarda de l'1 d'abril esbossà una mare amb la seva filla i ho deixà sobre la taula per continuar-ho l'endemà. Però a la nit va emprendre el darrer vol i la seva ànima s'enlairà al cel com volaven els seus pensaments d'artista.

Blanes ha perdut un gran artista, però sobretot un gran home que va deixar-nos una petjada inesborrable. El temps posarà a cadascú al seu lloc, i potser algun dia les obres de Calderó seran redescobertes per algun crític d'art que les valorarà tal com es mereixen. Mentrestant, els que vàrem tenir l'honor de compartir algunes estones amb ell i hem pogut gaudir de les seves pintures, seguirem recordant-lo quan mirem el bell racó de Sa Palomera o la fesomia del gegant adormit a la sortida del sol.

▲ Josep Maria Padern i Calderó en un lliurament dels Premis Quillat de fotografia. Col·lecció Antoni Calderó

▼ Exposició d'homenatge a la sala García-Tornel. Novembre. 2016. Al fons el seu quadre La mort de Caïm. Foto Eva Palau. Ajuntament de Blanes

03 Una granada a Sant Joan: balls, fogueres i aplecs (1886-1936)

per Aitor Roger

I ja som a Sant Joan, car demà n'és la revetlla i farem grans focs que al cel arribin, i engegarem coets i trons i saltarem fogueres quant ja s'estingeixin i es despregui d'elles aquella olor de pomes que amb tot i haver sopat ens obre gana i comprarem coques de pasta de sabre i les regarem amb bon xarel·lo i cantarem cançons, que la nit convidi i guaitarem el cel esquitxat d'estels (...)

L'indret de Sant Joan, mil anys després de les primeres referències documentals que en tenim, continua sent un mirador excepcional i un lloc de visita obligada per tothom qui ve a Blanes. Des d'aquest emplaçament hom es pot fer una idea de l'evolució urbanística que ha experimentat la vila o de la seva orografia i extensió. Sant Joan, més enllà del seu castell i el vincle amb els Cabrera, ha conservat una capella dedicada a Sant Joan Baptista, restaurada el 1959, mercès a la feina que es realitza des de l'associació Estimem les Ermites. Aquest article volen centrar-lo en l'explicació de com s'ha viscut la devoció pel sant en el període de 1886 a 1936. Repassarem les festes populars que s'organitzaven la nit de la Revetlla (23 de juny) o coincidint amb diada de Sant Joan (24 de juny). Parlarem dels balls, de les fogueres i les representacions teatrals, i també farem un incís per abordar qüestions d'art, com les restauracions de la capella i alguns dels fets que pensem que són rellevants i que van ocórrer dins d'aquest període cronològic, com, per exemple, l'atac vandàlic que va patir la capella el 1933 quan va ser profanada.

Juny festiu

El mes de juny estava ple de celebracions populars. Per exemple, les populars enramades de Corpus o la diada de Sant Pere, que se celebrava festa a s'Auguer, barri de mariners i pescadors. S'acostava el bon temps i començava l'estiu de manera oficial; és normal que aflorés l'esperit festiu i alegre, i les ganes d'organitzar festes a l'aire lliure.

Les enramades se celebraven durant la vuitada de Corpus a tots els barris de la vila: l'Esperança, sa Massaneda, els Massans, Raval i s'Auguer. No hi faltaven els balls i les cobles; l'ofici a la parròquia, cada dia el barri que li corresponia, precedit d'una senzilla processó formada per una comitiva de nenes amb la corresponent panereta de ginesta, i els carrers guarnits amb banderetes, brancatges, llums i, fins i tot alguns, amb objectes al·legòrics penjats en to picaresc, com una bandera que portava escrita la *quintilla* següent:

A las xicotas solteres, / las esperan per ballar / una colla de Pasteras / que las estiman de veras: /això si... rés de casar.¹

El 1897, els veïns de l'Esperança van il·luminar el carrer amb *un grup de lámparas eléctricas que representavan una potencia lumínica de unes cent bujías*. El 1905 l'Enramada de l'Esperança va coincidir amb la revetlla de Sant Joan. Naturalment, la festa aquell any fou més animada

◀ *Fotografia de la teulada de l'ermita on s'hi aprecia la granada i la imatge de la Puríssima al seu cim. 1925 c. (Fragment) Fons Modern Styl (AMBL)*

que en altres ocasions i, una vegada apagats els focs que es van fer pels carrers, començaren tres balls en diferents punts del barri.

L'any 1914 hi ha testimonis escrits de la desaparició d'aquestes típiques festes, motivada potser per *la falta d'una orquesta en nostra vila ha fet perdre l'acte del matí en que les nenes anaven a oferir ses paneretes de ginesta y altres flors a Jesús Sagramentat y en conseqüència 'l ball que tenia lloch després.*² També es deixen de guarnir els carrers i els balls cada vegada són menys concorreguts i fets amb *piano de maneta*, res d'orquestra. Com més avança el segle XX veiem com van desapareixent les enramades; en alguns casos només sobreviuen parcialment, com a recordatori del que havien estat aquestes festes. Així, el 1925 a molts veïns els sorprèn gratament *una forta cridòria i després el toc d'un tamborino que al só del Jo te l'encendré graciosament corejat per la quitxalla, feia la volta per la nostra població cridant gent cap el popular ball de la Placeta.*³ Semblava que retornessin les enramades.

Una altra de les festes que s'escauen el mes de juny i pocs dies després de la de Sant Joan és la de Sant Pere. Ja a finals del s. XIX es veu que la participació en la part religiosa de la festivitat de Sant Pere era "bastant migrada." Però, a la tarda, es reunien a la platja, "al sorral", formant colles els amics i les famílies de Blanes, gent de totes les edats, que omplien l'espai comprès entre "la barriada, la pollancreda, la Palomera y'l mar." Aquesta festa que omplia el primer tram de l'actual platja de s'Abanell, fins a arribar on ara trobem la plaça dels Països Catalans, durant molts anys va ser "una de les festes més poètiques i més atractives de les que se celebraven a Blanes."⁴ No hi faltaven les taules que venien torrats i avellanes, el so del piano de manubri o la cobla que tocava davant

mateix de la capella del Sant, ben il·luminada i guarnida amb flors. El 1901 l'animació pel que feia a la part religiosa encara havia disminuït més. Tampoc no hi hagué gaire concurrència al ball i no es van fer les sardanes, tot i que per no deixar la tarda de la festa sense aquesta música "falta de cosa millor" s'havia intentat portar, sense èxit, la *cobla d'en Galserans* i en *Pau de la coixinera*.

La festa de Sant Joan

I com es vivia a Blanes i rodalies la festa de la nit de Sant Joan fa 125 anys? L'historiador Josep Cortils i Vieta, a la seva *Ethologia de Blanes*, publicada el 1886, explica que la vigília d'aquesta festa se celebrava *ab fogaradas y balls que duran fins á la matinada. Molts dels concurrents van després á la capella (...)* Les cròniques aparegudes a finals del segle XIX al periòdic *La Costa de Llevant* també ens en donen tota mena de detalls, perquè aquesta festa es tracta d'*una de les més commemorades en la nostra terra, puig que poques se celebren amb més alegria com la del precursor del Senyor.* La nit és d'alegria i plena de supersticions. És la nit dels joves per excel·lència i abunden els rituals amorosos. En la crònica que escriu el malgratenc Sebastià Pla Salarichs explica un curiós costum: *No son pas poques les noyes que agafen tres faves, una pelada, una altre á mitj pelá y la tercera sencera y tirantles á punt de mitja nit dessota 'l llit; l'endemá dematí á les fosques y ab los ulls cluchs les busquen y si la primera que troban es la sencera, senyal de que's casaran ab un home rich, si es la mitj pelada, ab un de mitjana fortuna y si la pelada ab un home pobre. Mentre practicant aquesta operació diuhen: Sant Joan Baptista apòstol y evangelista per la virtut que Deu vos ha donat feume conixer mon enamorat. Fan aquí una confusió ab lo Baptista y lo Sant Evangelista, fent dels dos no mes que una sola persona.*⁵ Aquesta creença popular també

la recull Cortils i Vieta, però tirant les tres faves sota del llit per a collir-ne una a las fosques al punt de la mitja nit.

Ja era habitual en aquella època que el Consistori municipal rebés les queixes d'alguns veïns pel soroll dels balls populars al carrer. A algunes persones tampoc els agradava que els joves s'entretinguessin tirant *piulas y corre donas* al passeig, especialment les dirigides a les noies.⁶

Més enllà de les tradicionals fogueres i balls, el mateix dia de Sant Joan i/o l'endemà s'acostumaven a fer representacions teatrals.

Les de 1895 van ser especials. Es va fer funció a benefici dels mariners Joaquim Gomas i Joaquim Giralt, que naufragaren a bord del bergantí *Segundo Romano*. Les obres que es portaren a escena van ser *Lo full de paper* i *Lo mestre de minyons*. La coral La Lira Blandense, del Cercle de

l'Amistat, va amenitzar les mitges parts. El 1899 les obres teatrals que es van representar a Blanes foren *Don Juan de Serrallonga* i *La venganza de doña Juana*, ambdues per la companyia que dirigia Artur Parera. El 1904 va ser l'ocasió de l'obra titulada *El Místich* o *Gent de platja* de Bori Fontestà. El 1906, en el Teatre Vila del carrer Ample, s'hi representaren les sarsueles *La Sensitiva* i *La Criada*, aquesta darrera en català, però aconseguiren atreure pocs espectadors perquè *el públich vol obres bonas y ben representades*.⁷

A partir de 1911 Blanes disposa d'un nou espai per al teatre i el cinema, el Fortuny del passeig de Dintre. En ocasió de les festes de Sant Joan de 1915 sabem que la Companyia Daroqui-Cinca hi va representar els drames *Magda* i *La Malquerida*, que van omplir gairebé tots dos dies l'espaiós amfiteatre.

Durant la primera meitat de la dècada dels anys vint, la premsa local *-Recvll-* dona poques

▼ Blanes vist des de Sant Joan. Encara és visible la granada, amb la imatge de la Puríssima escapçada. Núm. Reg. 18.162. Col·lecció Ramona Robert Balvey (AMBL)

▲ Foguera de Sant Joan a la platja. Anys setanta. Núm. Reg. 38.698. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)

notícies sobre aquesta festa. Semblava com si s'hagués deixat perdre. No obstant això, a partir del 1927 es produeix una revifalla i trobem una interessant notícia per saber com es vivia aquesta festa, en la qual es parla de les postres típiques d'aquesta diada: (...) *els grans han cuït pomes pels petits i els han regalat amb coques de pasta de sabre sembrades de pinyons, també els coets han fendit l'espai i han espeternegat els trons i petards (...)*⁸

Però el 1931, ja durant la Segon República, només trobem la poesia de Pere Puig i Llença publicada en la portada de la revista *Recvll*, que es titula *Sant Joan torna venir...* El 1932 el noticiari es queixava que la festa havia perdut el seu esplendor i es lamentava de *les poques fogueres que resten (...)* *ni balls que en altre temps eren els més esplèndids de l'any, ni sardanes que tocaven les cobles mes renombrades*. Se'n culpa *la deixadesa de la gent que ha anat considerant aquesta diada igual que la dels dies de treball ordinari*⁹ i també perquè molts patrons no guardaven festa de precepte a les seves indústries i negocis.

Les fogueres

Per la vigília de Sant Joan, la nit de la revetlla, s'encenien les tradicionals "foguerades". També se n'encenien per Sant Pere, però menys. Finalment, les que resistiren el pas del temps van ser les primeres, les de la nit del 23 de juny. Aquesta nit celebrem que és la més curta de l'any, tot i que per ser rigorosos aquesta s'escau el 21 de juny, coincidint amb el solstici d'estiu. Quan s'acostava la diada, els més joves formaven colles i una setmana abans ja sortien a buscar tot allò que fos propici per cremar a la foguera. Anaven per les cases a buscar fustes i mobles vells, i al bosc a buscar "estepes oloroses y tomanyins", per exemple.¹⁰

Tot fa pensar que l'encesa de la foguera, que s'emplaçava al cim de la muntanya de Sant Joan, al costat de la capella on es venera dit Sant, marcaria l'inici de l'encesa de la resta de fogueres, escampades per tot el terme municipal, sobretot al centre, "en los diferents carrers de la vila."¹¹ Així es continuava fent el 1917.

▲ Aplec de Sant Joan. Anys vint. Identitats: Entre altres, Maria Maresma, mare Paquita Riera, Quimeta Roger, en Lena, Esperança Torroella, mare Fernando Crespo, Carme Reynaldos, Felipa Carreras, Paquita Riera, Victòria "Lena", Pepeta "Poua" i Narcís Bibiloni. Núm. Reg. 21.160. Col·lecció Maria Tocabens Martí (AMBL)

Grans colles de joves visiten les fogueres per admirar-les, discutir-les i fins voltar-les, sens deixar de vigilar per això si es recull per la denteta, qualche poma o pera de les que d'aquesta diada porten el nom, i que per obsequiar a petits i grans les bones dones posen a coure al caliu de la foguera.¹²

El 1897 s'encengueren un gran número de "fogatas que s'alsaren pels nostres carrers: costum antiquíssima que per ara sembla que no's perderà."¹³ Ja en aquells anys algunes veus asseguraven que el costum de les fogueres anava de menys, tot i que segons els anys es veu com el número de fogueres augmentava. Així, el 1899, "varen ser molts los focs que 's veyan per los carrers, especialment en los barris de s'Auguer, sa Massaneda y l'Arrabal." L'any 1907 es fa una crida perquè tots els pobles de Catalunya encenguin una gran foguera per Sant Joan. Se'n comptaren 113. Així es feu també a Blanes, on autonomistes i nacionalistes respongueren a la crida de solidaritat i s'encengué una gran foguera al cim de la muntanya de Sant Joan, al punt de les

nou del vespre, que podia divisar-se des de les poblacions veïnes.

El poeta Joan Ribas i Carreras publicà un escrit on animava la població a sumar-se a aquells focs de solidaritat, a encimaran focs per Catalunya y per testimoniar afecte d'hospitalitat y goig de milloria a En Francesch Cambó, el benemèrit propulsor de las reivindicacions patrias.¹⁴

Les "foguerades patriòtiques" de Sant Joan responien a una crida publicada a *La Veu de Capellades* on es convidava "a encendre fogueres a les muntanyes més altes de cada poble la nit de Sant Joan com a símbol de la unitat dels catalans" per fer front als atacs vers la cultura i la llengua catalana rebuts en aquells anys, com l'assalt a la redacció de *Cu-Cut* el novembre de 1905.

Joan Maragall expressà en forma de poesia la comunió lingüística i cultural que van generar els focs de Sant Joan de 1907, en què també hi participaren municipis de Mallorca i la Catalunya Nord:

*Ja les podeu fer ben altes
les fogueres aquest any
cal que brillin lluny i es vegin
els focs d'aquest Sant Joan.
Cal que es vegin de València,
de Ponent i de Llevant...
i en fareu també en la Serra
perquè els vegin més enllà...
i el crit d'una sola llengua
s'alci dels llocs més distants
omplint els aires encesos
d'un clamor de Llibertat!*

L'any 1913 la revetlla comptà amb una gran participació. Una de les fogueres que més van cridar l'atenció va ser la que organitzà la Congregació de Sant Lluís a la plaça de l'Església. Els nens lluisos¹⁵ acompanyaren el foc amb el llançament de coets, trons i altres focs d'artifici. També s'enlairaren alguns globus i es cantaren cançons fins passades les deu de la nit. A aquella

▼ *Aplec de Sant Joan. 1959 c. Identitats: Josep Andreu, Joaquim Badia,, Francisco illas, Joan Baptista Planells, Joaquim Abril, Josep M. Borràs, Ricard Serrat, Salvador Valls, Francino, Francisco Ros, Maria Engràcia Puig, Montserrat Artoy, Montserrat Alemany, Consuelo Valls, Sra. Ballester, Nuri Valls, Anna, Montserrat Cors, Quimeta Cossials, Pepeta Zola, Maria Teresa Bedós, Joan Pons, Maria Dolors Andreu, Valls, Isabel Rocafort, Carme del Pozo, Lola Rondon, Depau, Güelfo Zola, Valls, Jaume Reixach, Serra, Casas, Amparo Casas, Roser Rocafort, Glòria Matas, Joan Cruells, Joan Torrent, Joaquim Roca i Esteve Andreu. Núm. Reg. 4.949. Col·lecció M. Antònia Valls Carreras (AMBL)*

hora ja havia començat una animada "serenada" davant del Casino.

En els anys següents, tot i el número decreixent de fogueres a pesar que el 1933 se'n va viure una revifalla, els blanencs continuaren dansant entorn del foc de Sant Joan i les famílies coent-hi les pomes i menjant coques ensucrades acompanyades d'un bon vi del racó.

Els balls

A la vigília de la festa del Sant no hi podien faltar mai els balls, malgrat que quasi la totalitat de fàbriques i tallers estiguessin oberts l'endemà. Aquests balls, molt concorreguts, a finals de segle XIX s'acostumaven a fer a les sales del Primer Casino de Blanes i del Centro Republicano. Així va ser el 1894, *amb la flor y la nata del bell sexo blanench ostentant vistosos y elegants trajos de colors clars, propis de la estació estiuenca.*¹⁶ L'estrena dels vestits de les noies, sempre de colors blancs, era una de les tradicions que despertaven més interès d'aquella vetllada al Primer Casino amb serenates i balls, que solia durar fins a altes hores de la matinada.

Una de les formacions musicals que van actuar amb més assiduitat era la de Santa Coloma de Farners. Interpretaven cançons d'"ayres nacionals" i el vals obligat de cornetí. També hi actuaren els músics de Tordera, de *La Modesta Harmònica*, o *Los Quirretas* de Canet de Mar (1896), que gaudien de molta anomenada aquells anys. Abans de començar el ball s'acostumava a fer una serenata, al passeig, davant mateix del Casino. Sovint, la mateixa formació que tocava al ball de nit del Primer Casino era l'encarregada de tocar sardanes a la plaça. També es feien balls a la sala de can Bastart i a les altres societats blanenques que tenien la possibilitat de contractar una orquestra.

- *Aplec de Sant Joan. Anys vint. Identitats: Entre altre, Pepeta "Poua", Panxita Obiols, mare Montserrat Pujadas, germanes Valls, en "Lena", Sra. Camila, mare Paquita Riera, Victòria "Lena", Esperança Torroella, Felipa Carreras, "Lena", Roger, Angela Giralte Mateu, Conxita Giralte Mateu, Carme Reynaldos, Matas, Narcís Bibiloni, Paquita Riera i Maria Roura. Núm. Reg. 11.553. Col·lecció Pere Reynaldos Ferrer (AMBL)*

Tot i que els balls que van tenir més anomenada eren els del Casino, a principi de segle XX aquests deixen de ser el referent obligat de la festa de Sant Joan. D'una sala que acostumava a quedar petita per l'alta concurrència de balladors que hi anava, es va passar a menys d'una desena de parelles al ball. Així ho comprovem en una crònica datada el 1905, quan diu: *vuyt ó deu parelles voltavan amplament per la sala com si volguessin ressucitar una cosa morta, puig els balls del Cassino ho son ben morts, i quant el de la vetlla de sant Joan no pot passar de mitja part, cal que pleguin esperant temps millors.*¹⁷ L'any següent la crònica que aparegué a *La Costa de Llevant* informava que el ball amb piano al Casino només aconseguí reunir mitja dotzena de parelles.

El 1907, coincidint amb la nit de la revetlla, s'inaugurà un nou ball. Nasqué amb el nom de "La Primavera" i tenia el seu domicili a la sala de Lluís Pi (Bastart), on fins aquell moment hi havia el de la Societat Joventut Agrícola, que en aquell moment es traslladà a la Casa del Poble. A més, es contractà el pianista Emili Mestre i, per fer més lluada la festa, l'Orquestra Vidreres va tocar sardanes a la tarda, al passeig de Dintre. A la nit, aquesta mateixa formació fou l'encarregada d'amenitzar el ball, que fou molt concorregut.

Tampoc no hi faltaven les sardanes, que solien ballar-se les tardes del 23 i 24 al passeig de Mar davant del Primer Casino, que a partir de 1910 tornar a reeixir en l'organització del ball de la revetlla. En aquells anys anaren a càrrec de l'orquestra de Tordera, els "Quirretas" de Canet, La Principal de la Bisbal el 1915, que reeixí per *sa bella manera d'interpretar la dansa nacional catalana*¹⁸, La Principal de Peralada el 1916 i els Peps de Figueres el 1918.

▼ *Aplec de Sant Joan. Anys vint. Núm. Reg. 18.289. Col·lecció Joan Baltrons Ribas (AMBL)*

▼ *Aplec de Sant Joan. Anys vint. Identitats: Entre altres, Esperança Torroella, Dolors Torrent, Pepeta "Poua", Joan de l'Hospital, Quimeta Pujadas, Sra. Camila i Maria Roger Núm. Reg. 47.798. Col·lecció Enriqueta Escarpenter (AMBL)*

A mesura que passen els anys els balls i les ballades de sardanes les podem trobar a altres indrets, allunyats del passeig de Mar i del tradicional emplaçament al davant del Casino. Així, amb l'arribada de la fàbrica de fibres artificials SAFA i la construcció d'una nova estació de ferrocarril, trobem que els bars allà instal·lats organitzen l'any 1927 una revetlla de Sant Joan amb una audició de sardanes, a les 10 de la nit, a càrrec de La Principal de Tordera. Les audicions extraordinàries de sardanes de 1929 amb La Principal de Llagostera i organitzades per la joventut del Casino foren un èxit rotund, amb un gran nombre de balladors i rotllanes formades sota els plàtans del Passeig.

Després d'un anys de declivi, el 1933 la gent del Casino torna a reprendre amb força l'organització de l'audició de sardanes i del ball, en aquesta ocasió amb La Principal de Llagostera. Això sí, tractant-se d'una entitat com el Primer Casino, *sempre amb gust artístic depurat, sense descendir a un nivell de moralitat més que dubtosa*.¹⁹ I és que els primers anys trenta les proclames per la defensa de la moralitat estaven entre els principals problemes a eradicar per part dels sectors més conservadors.

Al costat de l'encesa de les tradicionals fogueres no hi podien faltar aquests balls i els altres que tenien lloc a l'aire lliure.

Dels aplecs i restauracions

Tradicionalment, el dia de Sant Joan sempre s'ha celebrat una missa a la capella a primera hora del matí, *a dos quarts de set*.²⁰ I abans, com passa ara, *els que'l llit no els atrau hi ha anat, deixant pel dormilega l'ofici de la Parròquia. A la tarda s'acostumava a dir-hi el Sant rosari, tot demanant al sant salut i temps millor, per l'any que ve tornar-hi*.²¹ El darrer aplec abans de la guerra

Civil, el de 1936, fou molt concorregut i se celebrà missa a dos quart de set del matí. La tradició de fer-hi una missa a primera hora del matí s'ha conservat fins als nostres dies. Ara, a les 9 del matí. Una hora més prudencial pels qui van de revetlla la nit abans.

El de 1898 fou molt concorregut. S'hi celebrà l'habitual missa acompanyada d'harmònim. Aquell any s'inauguraven unes obres de restauració a la capella i al camí.

A finals del mes de desembre del 1900 es fa la inauguració solemne de les obres de restauració, unes obres que van ajudar a recuperar la tradició de pujar-hi el dia del sant i de mantenir una devoció que s'havia empobrit i gairebé desaparegut a les darreries del segle XIX. A les nou del matí, tot i el temps desagradable i rúfol que va desanimar molts vilatans, va sortir la processó des de la parròquia i es va enfilat fins al cim de la muntanya de sant Joan. Només arribar, es va beneir la capella i començà l'ofici, que va celebrar el rector de Lloret i va cantar la Capella de Santa Cecília, dirigida per mossèn Joan Batlle, que va interpretar la missa del mestre Calvó. La millora del temps va fer que la concurrència de persones que visitaren la capella augmentés considerablement, com feia anys que no es veia.

Les obres de restauració van ser patrocinades per les persones següents: la fàbrica, per Llorenç Gallart i Francesc Garriga; la fusteria, per Esteve Rocafort, autor també dels plànols; i la ferreria, per Josep Bascu. Entre els obsequis rebuts a benefici de Sant Joan hi ha el vitrall de colors per Joan Furquet, fill; dues riques albes, de les germanes Esparragó; les imatges de Santa Rita i el Sagrat Cor, obsequi de les senyores Emília Granés de Blaguer i Teresa Llinàs de Ruyra.

▼ Panoràmica de Blanes des del Castell. 1961 c. Núm. Reg. 45.072.
Fons Josep M. Padern Faig (AMBL)

paret que dona al presbiteri. Una vegada dins, destrossaren les imatges i ornaments sagrats. També escamparen sang damunt l'altar i el paviment. Ràpidament es posà en marxa un subscripció popular per a restaurar la capella i les imatges. Els donatius es podien lliurar a la rectoria o a les imprentes Modern Styl i Blandònia. El primer donatiu fou de la redacció de Recvll, de 25 pessetes. A mitjans d'octubre ja s'havien reunit 469 pessetes.

La presència de devots que pujaven fins a l'ermita el dia del Sant es va mantenir més o menys estable les primeres dècades del segle XX. Entre les col·leccions fotogràfiques que conservem a l'Arxiu hi ha algunes fotografies de les colles que hi pujaven a celebrar la festa, sobretot dones i criatures, retratades davant de les grosses pedres dels murs del castell. Els que no podien pujar fins a Sant Joan visitaven la imatge que hi havia a l'església parroquial. Així, el 1933, a la missa hi acudiren un nombre considerable de devots.²² Però, com veurem tot seguit, aquell any no fou un bon any per la capella.

El mes de setembre de 1933 la capella fou *violentada per mans sacrílegues i devastada horriblement*. La notícia ràpidament s'escampà pel poble i la revista Recvll se'n va fer ressò en un escrit a tota pàgina i amb una fotografia de Viladevall que ara ens permet conèixer l'estat en què quedà l'interior de la capella. Els profanadors entraren fent un forat a la

L'ambient enrarit que es respirava al poble no presagiava res de bo. En aquells mesos la capella de l'Antiga també es veia afectada per la polèmica dels cartells que s'hi col·locaven a la façana per anunciar-hi assemblees de caire polític.²³ Els veïns se'n queixaren reiteradament sense obtenir resposta. Coincidint amb les eleccions municipals de 1934 i el canvi d'alcalde, els veïns del barri de sa Massaneda adrecen una carta a Vicenç Tordera perquè posi remei a una situació *no desitjada per la majoria, per no dir la totalitat dels habitants del carrer de l'Antiga*. La carta la signava Joan Abril i es lamentava que fins ara la resposta que havien tingut dels responsables de penjar-hi els cartells era que tenien *permiso del Sr. Alcalde para clavar cartel·les hasta los pies de los mismos Santos*.

El dia de Sant Joan de 1934 s'inauguraren les obres de restauració de la capella i es van beneir les noves imatges. L'ofici solemne fou a les 7 del matí.

Que bo que hauria estat per als investigadors haver conservat els exemplars del periòdic *L'Aurora*, ja que contrastant les diferents opinions ben segur que podríem conèixer millor els motius o desencadenants de totes aquestes situacions que ara expliquem i que ens resulten incomprendibles.

La història d'una granada

Acabarem aquest article amb una curiosa anècdota que ens permet recordar un dels episodis bèl·lics viscuts a la vila a les darreries del segle XVII. Amb les obres de restauració de la capella de Sant Joan el 1900 va desaparèixer l'escut de Blanes -l'antic, el dels Blanes, amb la creu, i que durant molt anys i de manera errònia s'havia identificat amb el de la casa dels Saboia- que es trobava emplaçat sobre el portal exterior de l'ermita.²⁴

Aquest escut fou traslladat a l'interior i en el seu lloc s'hi va col·locar la bola de ferro que serviria de pedestal per a la imatge de la Puríssima. Això ho sabem gràcies a la crònica periodística que hem localitzat a la revista *La Costa de Llevant* el 12 de gener de 1901. Per tant, aquella talla de pedra no era la de Sant Joan Baptista, com havíem cregut en veure fa temps una fotografia antiga de la teulada de la capella en una placa de vidre del fons de la impremta Modern Styl.

L'any 1881 arribà a l'Ajuntament de Blanes una comunicació de la Inspecció d'Antiguitats de la província de Girona lamentant-se *de las mutables alteraciones que han sufrido los edificios arquitectónicos de esta villa*. En aquesta llista de monuments hi apareix l'església parroquial *por el adosamiento de un cuerpo en su portal de ingreso que roba a la fachada su principal mérito, así*

▼ *Sant Joan el primer terç de segle XX. S'observa com un llamp va malmetre la torre. També l'entrada a la petita gruta on s'hi va instal·lar una imatge de la marededéu de Lourdes. 1925 c. Fons Modern Styl (AMBL)*

*como lo tapiado de ciertos ventanales del campanario. Es reclama a l'Ajuntament que por todos los medios que estén a su alcance procure el cuidado y conservación de los monumentos que sus mayores le legaron. Finalmente es pren l'acord que en el breve tiempo posible aparezca en dicho templo el carácter arquitectónico que debe distinguirlo y que han desnaturalizado las vicisitudes del tiempo.*²⁵

Per fer possible la recuperació de l'aspecte gòtic que havia tingut la façana principal del palau dels vescomtes de Cabrera fou determinant la intervenció del canonge penitencier de la Seu de Girona, el blanenc Anton M. Oms, que llavors actuava de regent a la parròquia. Anton M. Oms i Paratge (Blanes, 1846–Girona, 1920), a qui caldria dedicar un monogràfic algun dia, era cosí germà de l'escriptor Joaquim Ruyra i Oms. Fou catedràtic i rector del Seminari de Girona, orador sagrat i canonge penitencier. Fou considerat un mestre per alguns dels seus contemporanis, entre ells el filòsof i etnòleg Tomàs Carreras, que en les seves memòries *La meva Girona* ens explica que "l'admirava perquè veia en ell el prototipus del moralista i

també del savi tal com el concebien els grecs i encara l'entenen els nostres pagesos.”

Però quina relació hi ha entre la restauració de la capella i l'eliminació del porxo de l'església-palau i la bola de ferro col·locada al cim del fris davanter de la capella de Sant Joan el 1900?

Doncs passa que aquesta bola era *una granada de ferro, de 6 arrobas de pes: una de les llensadas per l'exercit castellà-francès al setiar lo palau*²⁶ l'any 1694, en el context bèl·lic de la Guerra dels Nou Anys. Aquesta bomba, que no va fer explosió, va romandre exposada durant molts anys damunt del porxo de la parròquia Santa Maria fins a l'any 1881, quan fou tret del seu lloc en ésser suprimit *aquell barroc y trist porxo*. El rector decidí que fos conservada pels administradors de Sant Joan i finalment fou utilitzada per embellir l'ermita durant les obres de millora de finals de l'any 1900.

Sant Joan, avui

La devoció per Sant Joan ha continuat fins als nostres dies. L'any 1958 l'ermita es va restaurar gràcies a una campanya popular i l'artista M. Teresa Bedós hi va pintar uns frescos mariners que envoltaven la imatge de Sant Joan Baptista. El 2007 es van inaugurar unes pintures de la il·lustradora infantil Pilarín Bayés, i entre el 2010 i 2013 l'Associació Estimem les Ermites va arreglar la teulada i l'espai de la sagristia amb el campanar. L'ermita es pot visitar els diumenges al matí. La nit de la revetlla les entitats del poble sumen esforços per organitzar una festa popular al passeig de Mar, amb múltiples activitats com l'encesa de la foguera amb la Flama del Canigó, sopar i concerts. Cada 24 de juny, a primera hora del matí, s'hi celebra una missa i es reparteix coca de Sant Joan.

NOTES

- 1 La Costa de Llevant. Núm. 25. 23 de juny de 1895
- 2 La Costa de Llevant. Núm. 11. 28 de juny de 1914
- 3 Recvll. Núm. 130. 21 de juny de 1925. Ja fa anys, sobretot a partir dels ajuntaments democràtics de 1979, que han agafat el relleu les festes de barri que organitzen les diferents associacions de veïns.
- 4 “La festa de Sant Pere”. La Costa de Llevant. Núm. 15. 8 de juliol de 1894
- 5 PLA Salarichs, Sebastià “Costums de la Costa de Llevant. La nit de Sant Joan”. Malgrat, juny de 1894. La Costa de Llevant. Núm. 14. 24 de juny de 1894
- 6 La Costa de Llevant. Núm. 25. 21 de juny de 1896
- 7 La Costa de Llevant. Núm. 26. 30 de juny de 1906
- 8 Recvll. Núm. 235. 25 de juny de 1927 (AMBL)
- 9 Recvll. Núm. 469. 25 de juny de 1932 (AMBL)
- 10 La Costa de Llevant. Núm. 27. 3 de juliol de 1898 (AMBL)
- 11 La Costa de Llevant. Núm. 25. 28 de juny de 1903 (AMBL)
- 12 Recvll. Núm. 278. 23 de juny de 1928 (AMBL)
- 13 La Costa de Llevant. Núm. 26. 27 de juny de 1897 (AMBL)
- 14 La Costa de Llevant. Núm. 25. 22 de juny de 1907 (MBL) El mes d'abril, Cambó fou víctima d'un atemptat lerrouxista del qual s'estava recuperant a Canet.
- 15 L'associació dels Lluïsos de Blanes, “sota el patronatge de Sant Lluís Gonçaga i Maria Immaculada procurava sadollar el cor de la joventut amb les ensenyances pietoses i cristianes d'aquest sant. El seu principal objectiu era honorar a aquest sant imitant les virtuts que predicà en temps de la seva infància. Les virtuts principals que havien de practicar els joves associats eren la puresa, la devoció, la sinceritat, la obediència i la devoció a la Santíssima Verge.” Vegeu: Roger Delgado, Aitor. “Mossèn Emili de Blanes (1877-1947)”. Blanda 9 (AMBL)
- 16 Bell sexo és com solien anomenar els periòdics de l'època les noies joves
- 17 La Costa de Llevant. Núm. 26. 1 de juliol de 1905
- 18 La Costa de Llevant. Núm. 28. 11 de juliol de 1915
- 19 Recvll. Núm. 520. 1 de juliol de 1933
- 20 Recvll. Núm. 278. 23 de juny de 1928 (AMBL)
- 21 Recvll. Núm. 235. 25 de juny de 1927 (AMBL)
- 22 Recvll. Núm. 520. 1 de juliol de 1933 (AMBL)
- 23 A l'escrit de denúncia publicat al número 552 de Recvll (17.02.1934) es parla que foren els comunistes libertarios els primers a clavar-hi els seus cartells.
- 24 El castell de Blanes o de Forcadell apareix citat ja l'any 1002 en un document del vescomte Sunifred de Girona, i cap a l'any 1050 seran els seus successors, els Cabrera, qui posseiran el castell en feu dels comtes de Barcelona. Per sota dels Cabrera, el domini sobre els habitants de la Vila des del segle XII fins al XIV va ser exercit per la família de cavallers cognominada Blanes.
- 25 Llibre d'actes municipal 1881 (AMBL)
- 26 La Costa de Llevant. 13 de gener de 1901 (AMBL)

04 Arts de platja

per Albert Ros

Aquest article vol deixar constància d'una de les pesques més conegudes en la història de la mar en tot el món. L'art és una de les primeres que va conèixer l'home, s'ha practicat en totes les costes conegudes i se segueix utilitzant en algun lloc del nostre planeta. A l'Àfrica i a l'Àsia, sabem que la duen a terme fins i tot sense embarcació, però a la nostra costa catalana ja fa temps que s'ha deixat d'utilitzar. Concretament a Blanes, fa uns 60 anys que ja no es fa. Parlarem de l'"artilugi", de com funcionava i de tot el que calia per fer aquesta pesqueria, així com dels seus formats, drets i les normes que s'havien de seguir. Tot això en els seus darrers anys i fins a la seva total desaparició en el nostre poble, cap a finals dels anys 50.

Vull aprofitar aquest escrit per retre homenatge a uns homes nascuts a finals del segle XIX i a principis del XX, que foren veritables benefactors de la gent pobra i marginada de la nostra societat. Aquests homes eren els amos de les eines de pesca que es trobaven escampades per tota la costa catalana, anomenats arts de platja o sonsera.

Els propietaris dels arts sabien que no s'hi farien rics, però els servien per guanyar-se bé la vida i, sobretot, oferien possibilitats a moltes persones que, com jo mateix, en aquells tristos anys passàvem moltes necessitats després de la crua Guerra Civil. En aquells moments, acabada la guerra, jo tenia 8 anys, i els arts em permetien, juntament amb altres nanos, poder

dur algun diner a casa o, si més no, peix per poder menjar alguna cosa.

Com nosaltres, gent molt diversa també hi trobava una manera de millorar les seves condicions de vida: persones grans que ja no podien treballar o no trobaven feina, dones mares de família que es veien obligades a anar a l'art per necessitat, vídues o dones amb l'home a la guerra o desapareguts, indigents, els primers immigrants arribats a la segona meitat dels anys vint per treballar a la fàbrica SAFA o els que van arribar als anys quaranta... Tots ells ho aprofitaven, perquè gairebé ningú no era rebutjat i en podien treure un petit sobresou. Molts d'ells afirmaven: *"Nunca hemos visto el mar i no tenemos ni puñetera idea de la pesca, però así tocamos alguna pesetilla y podemos comer pescado!"*

Estructuració

Desconec si això passava en altres llocs, però aquí els amos solien fer el repartiment després d'haver fet la venda del peix. Abans, però, havien tret la part que corresponia a les despeses generals i a la seva part, que podia ser un tant per cent o una part ja estipulada.

Les diferents despeses se les repartien els anomenats "especialistes", denominats segons cada activitat. En primer lloc hi havia els palers, unes 3 o 4 persones; en segon lloc, els remadors o vogadors, unes 6 o 8 persones segons el llagut; en tercer lloc, els homes que a la tarda anaven a recollir les

xarxes i les cordes, i, finalment els transportistes del peix, que solien ser pagesos o terrassans que, amb els carros i els cavalls, portaven el peix fins al Portal o al Port i, si convenia, fins a l'estació del ferrocarril per enviar-lo als mercats forasters, sobretot a Barcelona, Mataró o Badalona.

Una vegada descomptades totes aquestes despeses, el patró feia el repartiment dels diners que quedaven seguint la forma tradicional de tots tan coneguda: "a l'art tothom hi és benvingut i es parteix tants caps tants barrets!"

▼ *Josep Viñas, un dels darrers propietaris d'art. Núm. Reg. 38.670. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)*

▼ *Recollint l'art. Identitats: Josep Portals, Joaquim Ibáñez i Lluís Roda. Núm. Reg. 39.419. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)*

L'art o sonsera de platja

L'art de platja era l'ormeig que se calava des d'una embarcació que anomenaven llagut. Aquesta pesqueria es feia des de la costa estant, o sigui des de les platges en què se sabia que recorregut de la xarxa no trobaria entrebancs en els fons, ja que s'havia de passar sobre la sorra arrossegada des de la platja.

El giny consistia en dues xarxes bessones, anomenades comes, d'una llargada que podia oscil·lar entre 70 i 120 metres, rematades amb 2 cordes, l'una amb suros i l'altra amb plom que li donaven forma d'una paret dintre l'aigua que podia fer de 9 a 12 metres d'alçada. Les dues xarxes s'ajuntaven amb una altra en forma de sac, de diferents mides de malles que anaven de més grans fins a morir tan cegues que només hi passava l'aigua i la sorra, amb la qual cosa hi quedava atrapat tot el peix per petit que fos. Aquesta peça en forma de túnel s'anomenava gola o còp i podia fer de 15 a 20 metres. Això sí, al fons hi quedava tot atrapat, des de branques, fulles, canyes fins a tota mena de brossa. No deixava de ser un arrossegament.

A l'altre extrem de les denominades comes s'hi amarraven les cordes necessàries per a cada tipus de pesquera. Cada corda feia 50 metres i, segons el treball que es volia realitzar i en funció del peix, se n'hi podien posar de 6 o 7 fins a 12 o 14.

Els arts solien ser de 2 tipus, encara que iguals de forma, com unes ferradures. Normalment el més gran s'utilitzava per pescar peix gran i de tota mena i, en llocs dificultosos, amb la xarxa més forta i reforçada. Amb l'altre, més petit i de xarxa més fina i delicada, normalment es pescaven els sonsos i peix blau de mola o bancs: sardineta, anxova, barats, sorell... Aquesta classe de peix solia acostar-se a la costa en temps

Plaça del peix. Identitats: Joaquim Volta, àvia Vinardell "Boix" i Josefina Comas. 1967 c. Núm. Reg. 41.402. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)

de criança, a pocs metres de la platja. Se solia calar només amb 4 o 5 cordes.

Com que la pesqueria s'havia de realitzar des de la platja, se disposava de diversos jocs d'"artilugis" i que tots flotessin en sengles comes cada 50 o 60 metres els uns dels altres. El patró des de la platja podia igualar que s'estirés a la par i no més d'una que de l'altra. Tot depenia de la bona vista i experiència. Els anomenàvem suspeses o llevatons, i solien ser de grosses panes de suro.

Els llaguts

Els llaguts eren barques exclusives per fer aquesta pesquera. No tenien coberta i una tercera part era el que s'anomenava la "banyera", un lloc tot buit per a col·locar-hi les cordes i les xarxes en la part de la popa, on hi havia un lloc per al patró per calar i dur el timó. També solien portar 3 o 4 bancs transversers d'orla a orla a 1 metre l'un de l'altre i on s'hi col·locaven 2 homes a cada

banc. Eren els anomenats vogadors o remers. La proa acabava amb un metre encobertat. Els llaguts solien fer de 8 a 10 metres.

El mateix podem explicar per a la sonsera, però era més petit i tan sols tenia 3 bancs. Els llaguts dormien sempre a les platges, ja que s'avaraven i es treien cada dia en finalitzar la feina. Aquest era un dels motius pel qual es pot considerar que en quasi tots els pobles costaners de Catalunya hi hagessin 2 o 3 arts de platja.

Els arts, juntament amb els sardinalers i palan-grers, eren del que s'havien de refiar els homes de la mar o fins i tot de la pagesia, en aquells anys de finals del segle XIX i principi del XX, després de la gran davallada de treball a les prestigioses drassanes blanques.

La pesquera

El llagut ja es preparava el dia anterior. Disposava d'un joc de cordes enganxat a l'art a

sota i un altre joc de cordes al damunt. El cap es deixava a la platja i se calava tot fins just acabar a la platja altra vegada, amb la qual cosa es dibuixava la ja esmentada forma de ferradura. Llavors era quan intervenien totes les persones que hi col·laboraven: s'aferraven a la corda a uns 2 metres l'una de l'altra i, per poder estirar, usaven la famosa peça anomenada singla, que consistia en un tros de corda d'un metre amb una surada en el seu extrem. A l'altre extrem s'hi adjuntava una espècie de guirlanda de xarxa o de lona formant un tirant. I així, platja amunt platja avall, fins a acabar de treure el giny del mar.

La pesquera del primer bol se feia 35 o 45 minuts abans de la sortida del sol, per capturar tota classe de peix. Després, amb el sol enlairat, es feia el bol per als sonsos, ja que de nit no se desenterren i no se'n pesca cap.

El peix atrapat ja en el primer bol el treien de 2 a 4 persones amb uns coves que podien transportar de 30 a 40 Kg de peix amb unes semals fetes d'unes branques d'uns 2 metres de llarg i uns 6 cm de diàmetre, passades per les nanses del cove. Eren transportats a corre-cuita i carregats a les espatlles cap a Portal per fer la primera venda, que normalment la solia fer l'esposa, la mare o la filla del patró. Aquest moment era molt esperat per la gent del poble, perquè el peix hi arribava viu i solia ser molt barat.

Llocs de pesca

A Blanes, els arts només tenien les platges per poder pescar. El lloc més habitual

solia ser la platja de s'Abanell, ja que es podia pescar des de sa Palomera fins al cap de la Torreda, sense trobar cap entrebanc.

A l'estiu solien calar a la badia, a Cala Bona, a Treumal i, fins i tot alguna vegada, a Santa Cristina. Això sí, aquests llocs eren més perillosos pels seus fons rocosos, s'havia de conèixer molt bé el fons marí i no errar els corrents. Però sí que és cert que, en cas de sortir bé, solia valer la pena haver-se arriscat, ja que s'hi pescava molt, i peix bo i ben pagat.

La crida del patró

El patró ja tenia aparellat amb els homes fixos tant el sistema com la forma de fer-los saber si aquell dia s'anava a pescar o no. El patró s'aixecava unes 3 hores abans de la sortida del sol, anava fins a la platja i, si feia bon temps i veia que es podia pescar, acompanyat pel sereno, tots dos anaven a les cases de la dotzena d'homes fixos per avisar-los. Aquests arribaven a la feina uns 40 minuts abans que la resta, abans que arribessin els tiradors. Si el temps no agradava al patró, aquest reulava i tornava cap a casa a dormir.

▲ *Llagut calant. Identitats: Plàcid Miralpeix "Saraco" (patró), Jaumet Barril, Jaume Coll, Carles, Pitu Portals, Lluís Roda i Pere Alenyà. 1970 c. Núm. Reg. 39.448. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)*

El tiradors que no eren fixos havien d'arriscar-se i anar a mirar si aquell dia calaven o no. O, si no, buscaven el sereno perquè els donés per resposta el sí o el no. Aquest era el risc. Això sí, si la seva -diguem-ne barcada-, no havia calat i una altra sí, podien ajuntar-s'hi, ja que a l'art no se rebutjava a ningú. Les normes que marcaven els amos als qui volien anar a tirar de l'art deixaven clar que, una vegada s'havia començat a tirar, ja fes fred o calor, plogués o pedregués, sota cap concepte es podia abandonar i s'havia d'aguantar fins a la fi. En cas contrari, els amos no el tornarien a acceptar i, a més, es comunicava aquest fet als altres patrons. Aquella persona quedava marcada com a tirador no grat.

Peixos de l'art

Lògicament, com que és una pesquera d'arrossegament, s'atrapava tot el que trobava al seu pas, no escollia entre peix, brossa o objectes varis -tot i que abans no hi havia tanta porqueria sòlida en el mar-.

Els peixos que habitualment atrapaven depenia del lloc on se feia el treball. S'Ab-

nell era un lloc ideal per atrapar tota classe de peix, ja que és ell lloc més net d'obstacles de la nostra costa. S'hi atrapaven sobretot els sonsos, quasi tot l'any, raquet, xucla, roger, pagell, besuc... i en temporada de cria natural era el peix blau: sardineta, anxoveta, sorell, varadonts, agulles -avui desaparegudes- que solien acostar-se a molts pocs metres de la platja formant moles o bancs.

Si s'anava als altres llocs esmentats anteriorment era per atrapar peix gran i de roca diferent i més valorat. Se solia fer quan el peix "normal" era abundant i no anava car. Si sortia bé, valia la pena haver-se arriscat perquè econòmicament compensava.

El repartiment

L'amo o patró havia de disposar d'un equip d'homes fixos que oscil·lava entre 10 o 12, ja que eren imprescindibles per poder fer la pesquera. Normalment, aquests homes solien ser antics pescadors o gent amb molta experiència, que per algun motiu ja no podien anar embarcats professionalment.

▲ Traient el llagut a la platja a "cap soc" (a força humana). En primer terme, Francesc Bernat "Quiquino". A la dreta, Plàcid Miralpeix "Saraco". 1970 c. Núm. Reg. 39.450. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)

Aquests homes també solien ser els qui a la tarda anaven, o bé a remendar -a arreglar les xarxes-, o bé a recollir-les de la platja per deixar-les recollides a bord perquè a l'endemà ja estigués tot preparat per poder calar. Aquests homes solien tenir un sou fix. Eren els únics. Els altres 15 o 20, que podem dir que eren passavolants, hi anaven quan podien,

◀ Preparant la treta del llagut. 1970 c. Núm. Reg. 39.458. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)

◀ Recollint l'art per tornar al vol. 1970 c. Núm. Reg. 39.511. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)

◀ Recollint pel segon vol. Identitats: Josep Portals, Francesc Bernat "Quiquino", Rondon i Barril. 1970 c. Núm. Reg. 39.513. Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)

no eren gent de l'ofici, tant podien ser homes com dones o, fins i tot, nois a partir de 8 anys. D'aquí ve la famosa i coneguda frase que diu que "A l'art d'en Janet, hi és benvingut tothom que hi ve!" o aquella altra que explica que "A l'art tothom hi té part. Tants caps tants barrets!"

Les inclemències del temps

Quan la gent anava els matins per fer la pesquera, sobretot si era a s'Abanell, sempre procuraven fer-se refugis en arribar la tardor per combatre les inclemències del temps, i protegir-se del fred i les pluges. Així, es feien algunes cabanes o barraques a llarg de la platja, que solien ser de canyes del riu i branques dels pins que hi havia a la zona. Si tenien algun temps mort entre bol i bol, s'hi podien refugiar en cas de mal temps. Fins i tot les parelles de la Guàrdia Civil en treien profit durant les seves llargues guàrdies a les platges. També servien de refugi per a aquell indigent que comptava que no podria aixecar-se l'endemà en bon estat i allí passava la nit.

El que quasi mai no faltava eren les clàssiques fogueres, perquè el que els sobrava era llenya, branques de pi, canyes, matolls i deixalles de la platja que havia portat l'onatge.

Els blanencs de l'art

Tot seguit voldríem retre homenatge als pescadors blanencs que amb el seu coratge i ganes, potser sense adonar-se'n, van ser una mena d'àngels benefactors, ja que amb aquell treball van oferir un recurs a centenars de persones sense capacitat per poder realitzar una altra feina i que no coneixien un altre mitja per poder subsistir i disposar d'algun recurs per sobreviure.

Sense entrar en gaires detalls, em limitaré a

anomenar els qui van ser els darrers homes, armadors i patrons blanencs que van desenvolupar la tasca dels arts de platja al poble, des de la dècada de 1880 fins a la seva fi a la dècada dels 1960, que és el període que conec més.

Un dels més antics és en Joan Vidal, anomenat en Janet, que va deixar l'art abans de la Guerra Civil de 1936. No en coneixem el motiu i tampoc no el vam arribar a conèixer.

En Joan Romaní, conegut pel seu motiu, en Lex, també va acabar la seva tasca d'armador durant la Guerra. Finalitzà la seva vida de pescador anant de fix amb aquell armador que el necessités per suplantar-lo com a patró. Els fills no li van seguir la nissaga.

En Josep Bernat -l'avi Quiquino- fins acabada la Guerra va ser-ne el patró i després ho va passar a ser el seu fill, en Francisco Bernat, es noi Quiquino, fins a mitjans de la dècada dels 50.

En Josep Miralpeix -es Saraco- també va ser amo i patró fins que després de la Guerra van rellevar-lo els seus fills Plàcido i Josep Miralpeix. El fill gran, en Plàcido, va acabar sent patró fins a la seva fi, als anys 1960-61.

En Josep Viñas i Coloma -l'avi Viñas- alguna vegada va fer calades pels anys de 1945-48, però va deixar-ho per dedicar-se a altres pesques.

Com ja hem explicat, no vaig conèixer en Joan Vidal, en Janet, però sí a tots els altres, amb qui he conviscut i he treballat. A tots, el meu homenatge. Jo també vaig ser un dels blanencs que, com molts altres -en el meu cas a partir dels 8 anys- vaig tirar l'art i vaig poder ajudar a casa amb alguna cosa en els difícils anys que van venir després de la maleïda guerra. Gràcies a tots!

Pescar a l'art de mar estant

Deixeu-me remarcar que aquesta pesqueria tenia una espècie de germanet petit, que en tot el segle passat i fins avui encara se continua efectuant. És la pesca de l'art o sonsera de mar estant, que és la mateixa pesqueria, però feta des d'una embarcació estant.

Tots els estris són iguals als dels arts de platja, es cala de la mateixa forma, però en lloc de fer la tirada –arrossegament– des de la platja i amb persones es fa des de la barca amb torns; i avui amb “maquinilles” mecàniques modernes.

Molts pescadors efectuaven aquest tipus de treball i s'hi pescava tota classe de peix, sobretot sonso i cria. N'hi havia tant que era una ve-

ritable matança. Avui dia, després de veure el desgavell i la quasi desaparició del peix, les autoritats han reduït les llicències a tots els ports de Catalunya, han limitat el número d'embarcacions i els dies, obliguen a fer vedes o marquen hores i quantitats, i només permeten pescar sonsos. La resta està prohibit i restringit de pescar, només si es fa accidentalment i encara amb condicions.

La legislació és severa i estableix sancions. Però, per desgràcia, tot i les normes establertes, les pesqueries cada vegada són més minses i el sonso que havia sigut tan abundant també s'està extingint. A més, està del tot prohibit pescar cap classe d'alevins –cria– de qualsevol espècie. El meu criteri personal és que tota aquesta regulació ha arribat massa tard.

▲ Josep Romani “Lex” preparant el llevató. 1959 c. Núm. Reg. 39.803.
Fons Anna M. Barnés – Esperança Ros (AMBL)

SERVEI
MUNICIPAL
de

 CATALÀ

per a
solventar-te
gratuitament
qualsevol
dubte
lingüístic

AJUNTAMENT DE BLANES

05 En els 30 anys de servei de normalització lingüística

Orígens i evolució

per Elisa Sola

Oficina de Català de Blanes, 30 anys!

El juny de 2017 l'Oficina de Català de Blanes va celebrar els 30 anys de servei i hem considerat que aquesta efemèride ens dona prou perspectiva per fer una petita anàlisi de la feina feta i per extreure'n algunes conclusions. Començarem explicant els antecedents de l'Oficina i després parlarem separatament de cadascuna de les seves tasques principals: l'ensenyament, l'assessorament, la dinamització i la divulgació, per acabar amb algunes reflexions finals.

Antecedents

Per entendre la creació d'aquest servei cal tenir molt presents el context històric i el marc legal que el van fer possible. El 1978 neix la Constitució espanyola, que reconeix l'oficialitat de les llengües de les respectives comunitats autònomes, juntament amb el castellà. L'any següent, el 1979, s'aprova l'Estatut d'autonomia de Catalunya que, a més de llengua oficial, atorga al català el caràcter de llengua pròpia i, en l'article tercer, confereix a la Generalitat la tasca de garantir el coneixement i l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes.

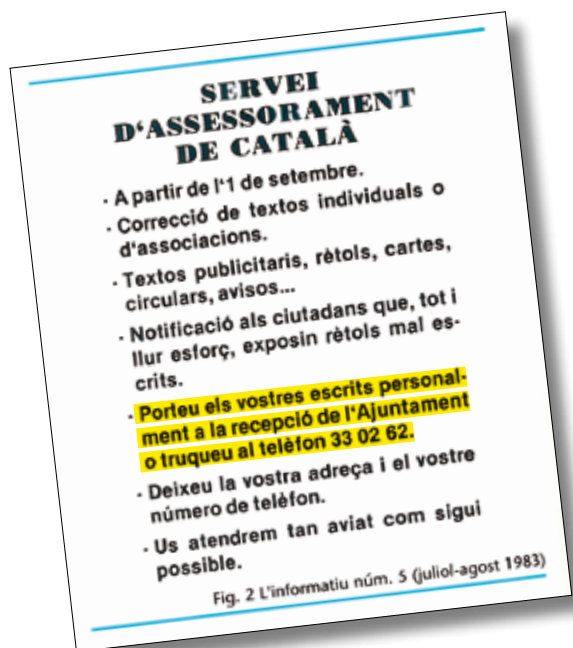
Amb aquest marc legal s'engeguen arreu de Catalunya iniciatives de normalització lingüística encaminades sobretot a la docència del català, com va passar a Blanes. El primer ajuntament democràtic (1979-1983), presidit per M. Dolors Oms i

Bassols, ja va organitzar un curs de català per a adults (curs 1979-80), concretament adreçat als treballadors municipals.

L'any 1983 Josep Bota, regidor de Cultura, va crear un servei d'assessorament lingüístic que portava ell mateix, i l'any següent, el 1984, es va signar el primer acord amb el Departament de Cultura de la Generalitat per organitzar conjuntament un curs de català per a adults, que es va fer a la Casa de Cultura. Eren els temps de la Norma, una nena riallera que portava una granota blava i que lluia el lema: "El català, cosa de tots!"

Totes aquestes accions de normalització lingüística van ser l'embrió del Servei Municipal de Català, que va néixer amb la voluntat d'integrar

◀ xxx

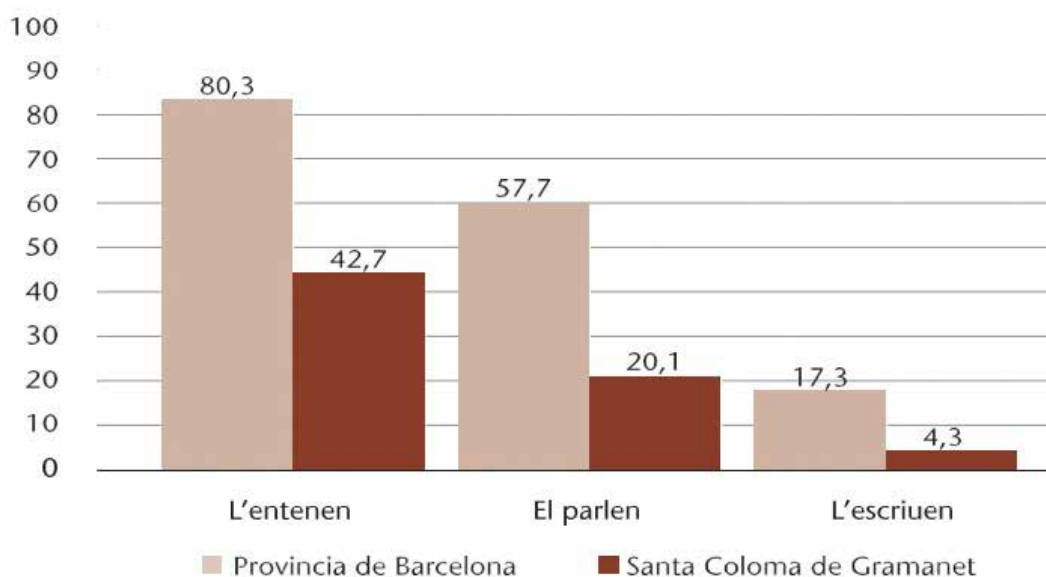
l'article de presentació del Servei Municipal de Català publicat al primer número del butlletí d'informació municipal *L'enllaç* (novembre de 1987), i que portava un títol molt significatiu: "Al vostre servei".

Els objectius eren molt amplis i la feina a fer era enorme, atès que, d'una banda, la presència del català en l'àmbit públic era molt escassa (vegeu el ressaltat de la imatge 1: l'any 1983 des de l'Ajuntament s'animava la gent a escriure rètols en català mal escrits! El que interessava era augmentar la presència pública del català), i, d'altra banda, la població tenia un profund desconeixement de l'idioma.

Per il·lustrar aquesta darrera afirmació aportem les dades del primer estudi demolingüístic del país, que es va fer l'any 1975 i que només es va poder dur a terme a la província de Barcelona, però que és força significatiu per constatar que el coneixement de català (sobretot del català escrit) que tenia la població adulta de Catalunya era escassíssim. (Gràfica 1)

l'ensenyament del català dintre d'un concepte d'actuacions de foment de l'ús del català amb un caràcter més global. Amb aquest esperit l'Ajuntament de Blanes va signar un acord de col·laboració amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, i el 18 de juny de 1987 va començar a caminar el Servei Municipal de Català, un servei unipersonal.

Les funcions d'aquest servei eren bàsicament tres: l'ensenyament del català a les persones adultes, l'assessorament lingüístic a l'administració, als particulars i a les empreses, i la dinamització o promoció de campanyes d'ús de la llengua en tots els àmbits, tal com explica

▲ Gràfica 1. Coneixements del català a la província de Barcelona 1975

Ubicat al segon pis de l'Ajuntament de Blanes i amb la flaire dels calamars a la romana dels Terrassans, el Servei Municipal de Català compartia espai amb companys dels departaments de Fires i Festes, Cultura, Ensenyament i Serveis Socials. Tots formàvem l'equip de l'Àrea de Serveis Personals de l'Ajuntament de Blanes, una àrea que es va anar ampliant a mesura que van anar creixent les demandes de serveis associades al creixement demogràfic de la població, estadística que més endavant analitzarem.

Encara que costava de creure, no teníem ordinadors ni Internet. Les eines de treball del Servei de Català eren una taula, un telèfon, alguns diccionaris i paper, a banda de molta imaginació i grans dosis de seducció per aconseguir que companys i entitats s'impliquessin en projectes propis. Volem destacar que amb aquest mètode de treball el Servei Municipal de Català va crear el I Concurs de Murals al Carrer per dinamitzar el dia de sant Jordi de l'any 1988, una activitat que no s'ha deixat de fer des de llavors (organitzada pel Departament de Cultura des de l'any 1992) i que, amb 30 anys de recorregut, s'ha convertit en una icona del Sant Jordi a Blanes.

L'any 1991, el Servei Municipal de Català es va integrar al Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) amb una subrogació total de les seves funcions i, arran d'aquesta fusió, es va passar a anomenar: Oficina de Català de Blanes. L'explicació és que l'any 1989 s'havia creat el Consorci per a la Normalització Lingüística, un ens format per la Generalitat, ajuntaments, diputacions i consells comarcals amb la finalitat d'agrupar els cursos de català per a adults que s'organitzaven al territori amb els serveis de català locals o comarcals que feien tasques d'assessorament i de dinamització. En un primer moment es van consorciar la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Giro-

na i 19 ajuntaments catalans, entre els quals hi havia Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona, Granollers, Manresa, Vic i els més importants de la primera i la segona corones metropolitanes. Finalment, però, la xarxa del CPNL es va anar estenent progressivament al conjunt del territori de Catalunya i l'Ajuntament de Blanes s'hi va adherir l'any 1991.

Ensenyament

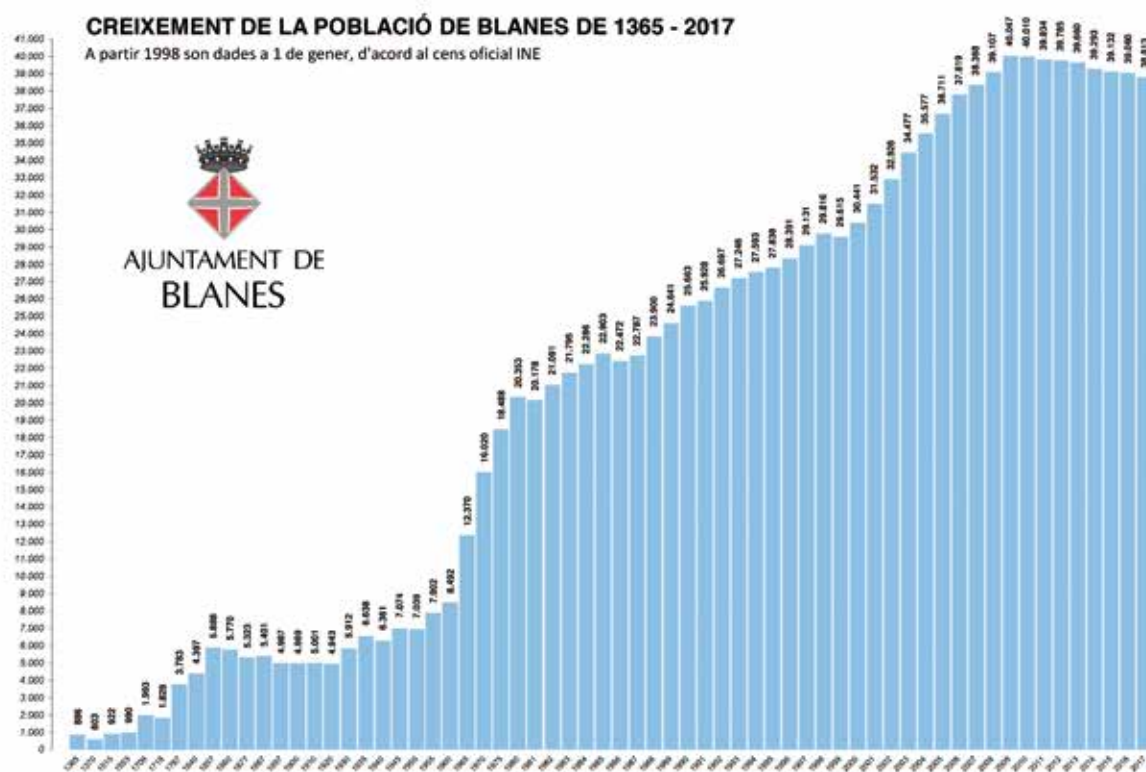
Per entendre l'evolució dels cursos de català per a adults a Blanes cal tenir molt present el factor demogràfic. És per això que hem volgut fer una anàlisi comparativa d'aquests dos paràmetres, i hi hem trobat paral·lelismes però també divergències.

Observant en perspectiva el creixement de la població de Blanes des de 1365 fins ara, desta-

▲ xxx

▼ Gràfica 2. Creixement de la població de Blanes període 1365-2017

quen clarament dos períodes en què el creixement no és natural sinó fruit de dos moviments migratoris molt importants: el primer que s'observa és entre els anys 1960-1980 (població provinent de l'interior de la península, sobretot del sud, atreta per la indústria SAFA i pel turisme), i el segon és als primers anys del s. XXI, entre el 2003 i el 2008 (població provinent d'arreu del món). (Gràfica 2)

Si ara analitzem l'evolució de l'oferta dels cursos de català per a adults de Blanes, el nombre d'alumnes de català i el tipus de cursos que

s'han fet, comprovem que les dades demogràfiques que acabem d'exposar hi encaixen:

Tenint en compte el nombre d'alumnes per curs del període estudiat, que són els 30 anys d'Oficina de Català a Blanes (1987-2017), observem clarament que el nombre d'alumnes creix significativament a partir de l'any 2003 fins a arribar a una agulla de 1.145 alumnes durant el curs 2009-2010, per davallar a uns nivells de 600/500 alumnes per curs cap a l'any 2013 i següents. Aquest creixement d'alumnes de cursos de català coincideix exactament amb el creixement demogràfic de Blanes que hem assenyalat durant els primers anys del segle XXI. Vegeu-ho en la gràfica 3.

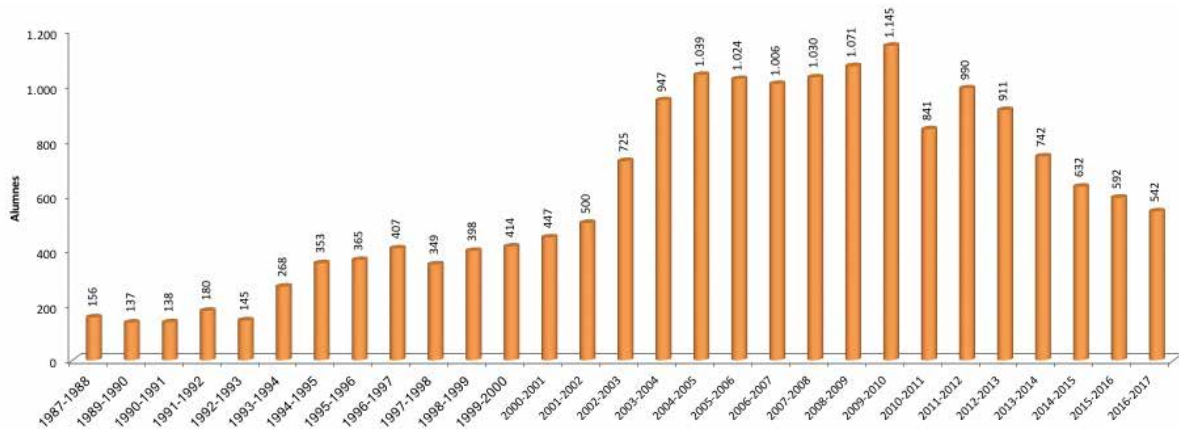
L'oferta de cursos també ha variat en funció de les demandes socials i demogràfiques. Això es veu molt clarament si fem la distinció entre cursos adreçats a catalanoparlants i cursos adreçats a no catalanoparlants. Vegeu la gràfica 4, que reflecteix aquests paràmetres durant el període dels 30 anys de l'Oficina de Català, 1987-2017.

▼ XXX

▼ Gràfica 3. Nombre d'alumnes cursos de català període 1987-2017

Nombre d'alumnes període 1987-2017

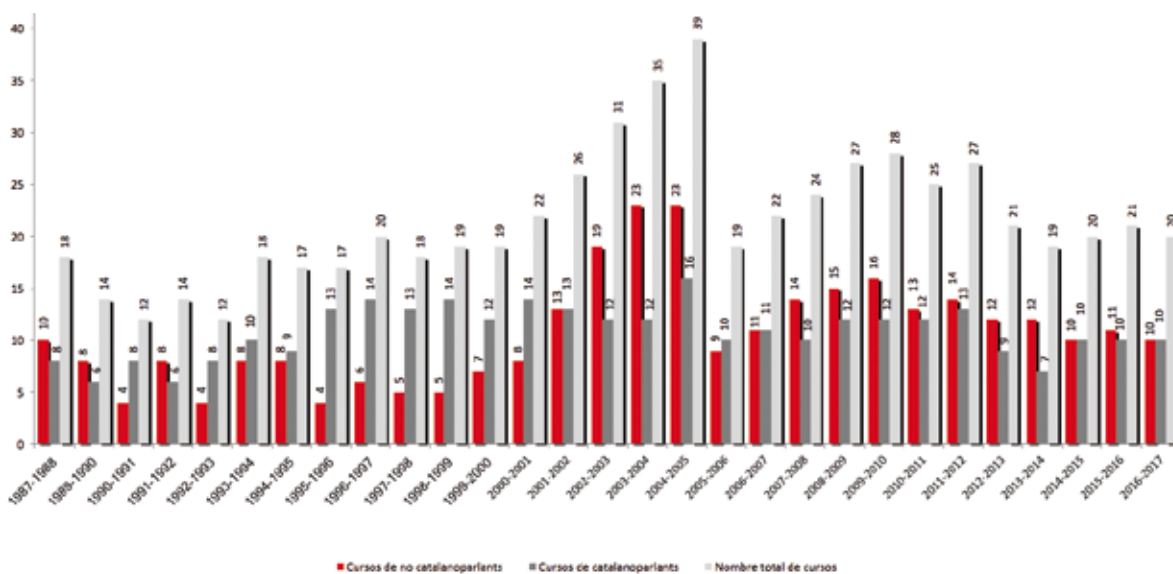

Analitzant una mica aquestes dades veiem que durant els primers anys de l'Oficina de Català (anys 87-88, 89-90 i 91-92) la columna de cursos per a no catalanoparlants supera la dels cursos per a catalanoparlants. Això s'explica perquè els anys en què vam començar Blanes havia rebut molta immigració provinent de l'Estat espanyol, sobretot d'Andalusia. Era una població que tenia el castellà com a llengua materna, que

s'havia establert en barris (Ca la Guidó, la Plantera, Mas Borinot...) i que havia vingut entre els anys 60-80 per treballar a la SAFA i per al turisme). Més endavant, i fins al curs 1994-95, les dues columnes (no catalanoparlants i catalanoparlants) van molt paral·leles.

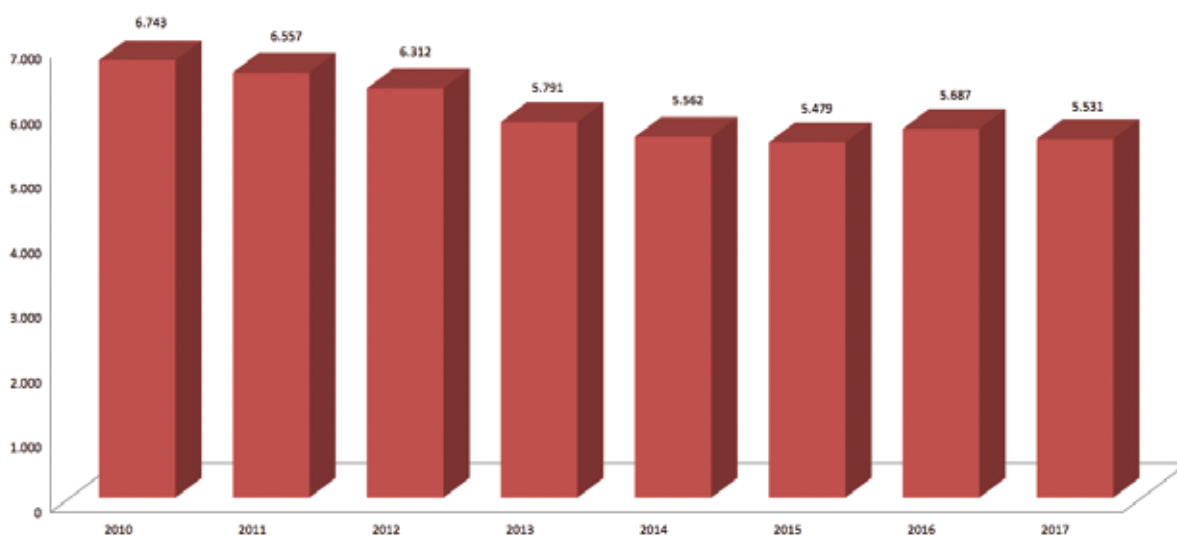
A partir del curs 95-96 fins al 98-99, però, les dues columnes deixen d'anar en paral·lel i hi

Nombre de cursos període 1987-2017

▲ Gràfica 4. Nombre de cursos amb distinció catalanoparlants / no catalanoparlants 1987-2017

Nombre d'habitants de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol (2010-2017)

▲ Gràfica 5. Nombre d'habitants de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol 2010-2017

ha un espectacular creixement dels cursos per a catalanoparlants. Per explicar això cal tenir molt present que l'any 1998 s'aprova la Llei de política lingüística, que modifica i actualitza l'anterior Llei de normalització lingüística (1983) amb l'objectiu d'afermar el procés iniciat en l'àmbit de l'administració i l'ensenyament, adaptar-se a les necessitats dels mitjans de comunicació i les indústries culturals i d'establir una normativa lingüística destinada al món socioeconòmic. Tot plegat consolida una tendència de la societat catalanoparlant al reciclatge en llengua catalana per tal d'assolir la titulació oficial que requereix l'Administració pública i moltes empreses. Ens referim als certificats intermedi i de suficiència (nivells B2 i C1 del Marc Comú Europeu de Referència -MCER-, respectivament).

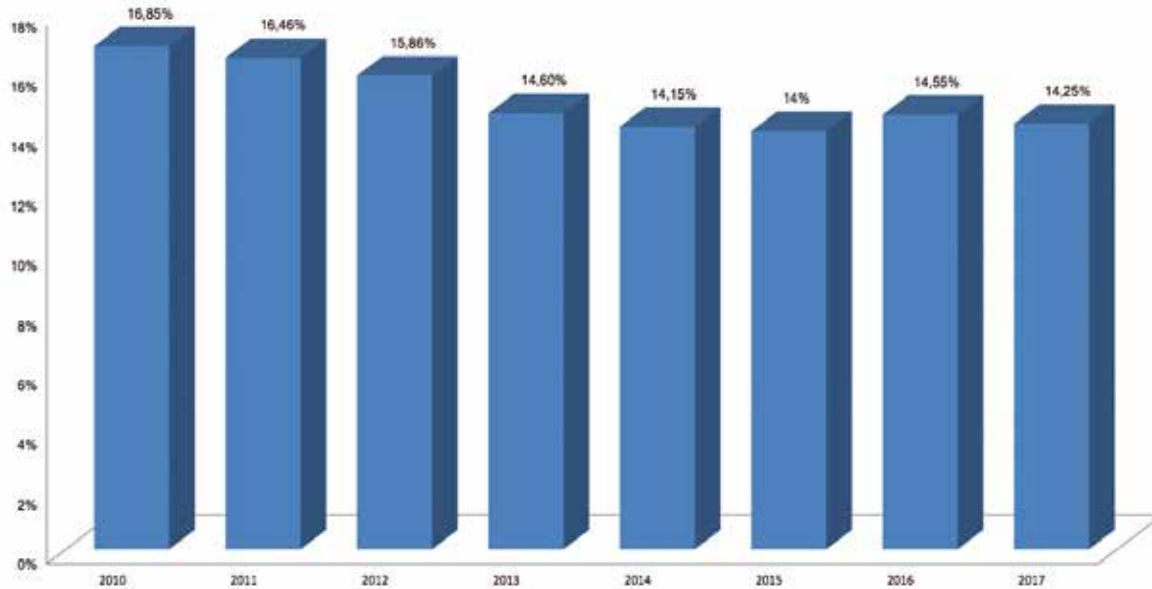
Els anys 99-00 i 00-01 les dues columnes es van acostant i, finalment, els anys 01-02, i 02-03, la tendència s'inverteix: els cursos per a no catalanoparlants superen clarament els cursos per a catalanoparlants. Aquesta diferència s'accentua fins al 04-05, en què hi ha el punt àlgid de la demanda de cursos de no catalanoparlants, fins a equilibrar-se a poc a poc actualment, tot i que amb una tendència a una major demanda de cursos per a no catalanoparlants. Hi ha

diversos factors que propicien aquest canvi. D'una banda, la població catalanoparlant s'ha anat formant al llarg de tots aquests anys; d'altra banda, l'escola catalana aporta ciutadans lingüísticament competents (almenys sobre el paper) gràcies al model d'immersió lingüística, i, sobretot, el fort corrent migratori d'arreu del món d'aquests anys són els factors que expliquen aquesta tendència i el canvi de perfil que experimenten els alumnes dels cursos de català per a adults.

Per continuar fent el paral·lelisme amb les dades demogràfiques de la població de Blanes, hem volgut analitzar les procedències dels habitants de Blanes que han nascut a l'estranger per després relacionar aquesta dada amb les nacionalitats dels alumnes dels cursos de català de Blanes.

En primer lloc, si ens fixem en el nombre d'habitants de Blanes que han nascut fora de l'Estat espanyol, ens adonem que tenim un índex d'immigració entre el 17 % (el 2010) i el 14 % (el 2017), durant el període 2010-2017. Aquesta recessió s'explica per la crisi econòmica. Vegeu-ne el detall per anys en aquestes dues gràfiques, una amb els nombres absoluts i una altra amb el percentatge que aquesta població representa respecte del total de la població. (Gràfiques 5 i 6)

Percentatge d'habitants de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol (2010-2017), respecte del total de població

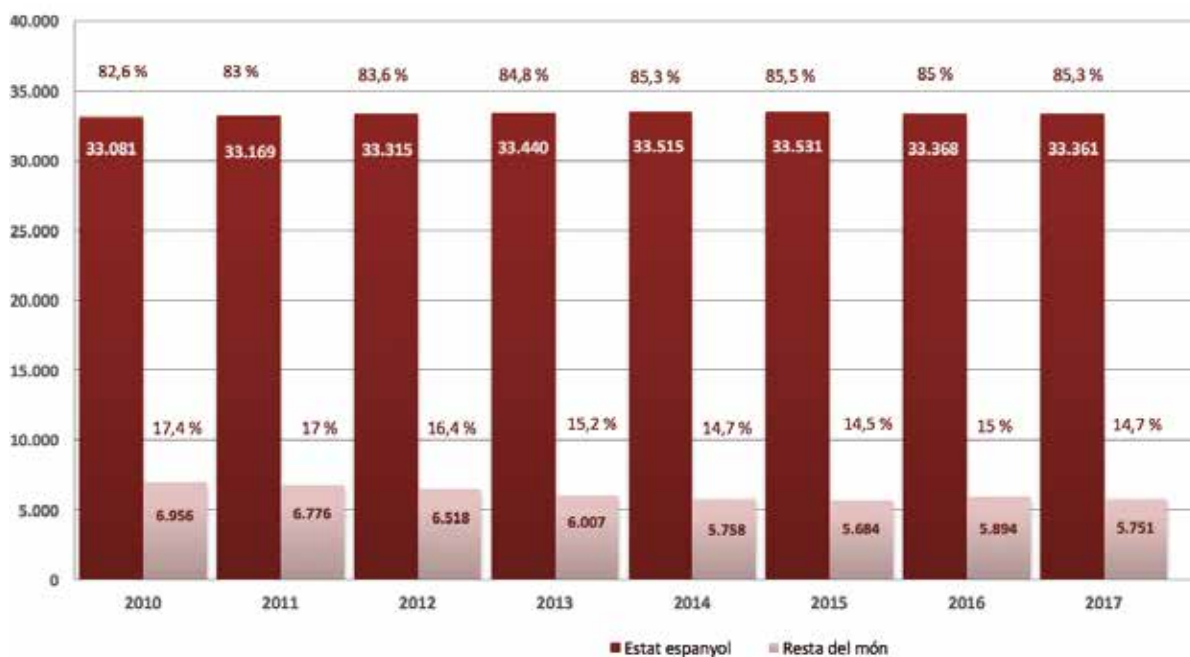

▲ Gràfica 6. Percentatge d'habitants de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol (2010-2017) respecte del total de la població.

Si comparem els habitants de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol respecte dels que han nascut a l'Estat espanyol constatem gràficament el pes de la immigració estrangera a la població de Blanes. Vegeu-ho a la gràfica 7.

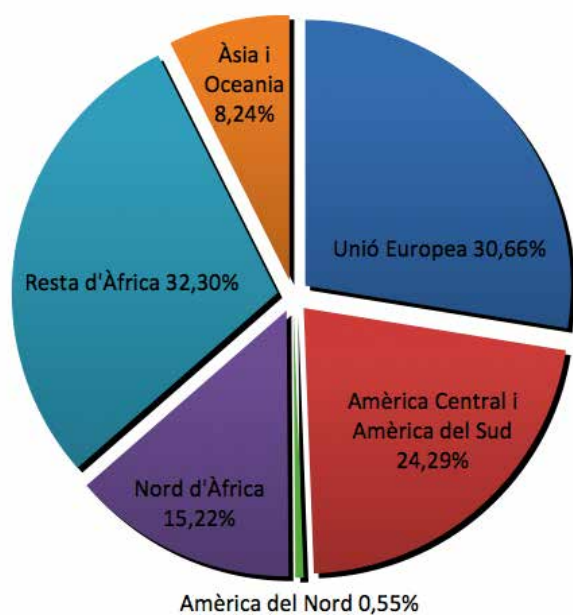
Anant una mica més enllà i centrant-nos en els països d'origen d'aquests nous empadronats a Blanes, hem fet la mitjana per país de procedència respecte del total d'habitants nascuts fora de l'Estat espanyol durant el període 2010-2017,

Habitants de Blanes per procedència 2010-2017

▲ Gràfica 7. Habitants de Blanes segons si han nascut a l'Estat espanyol o fora de l'Estat espanyol.

Mitjana d'habitants de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol per països de procedència (2010-2017)

▲ Gràfica 8. Mitjana d'habitants de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol per països de procedència (2010-2017)

Amèrica del Sud: 17,51 % (Amèrica Central i Amèrica del Sud sumen un 24,29 %, molt castigats per les crisis econòmiques dels seus països)
 Amèrica del Nord: 0,55%
 Nord d'Àfrica: 15,22 % (sobretot el Marroc)
 Resta d'Àfrica: 32,30 % (Gàmbia i Senegal en gran representació)
 Àsia i Oceania: 8,24 %

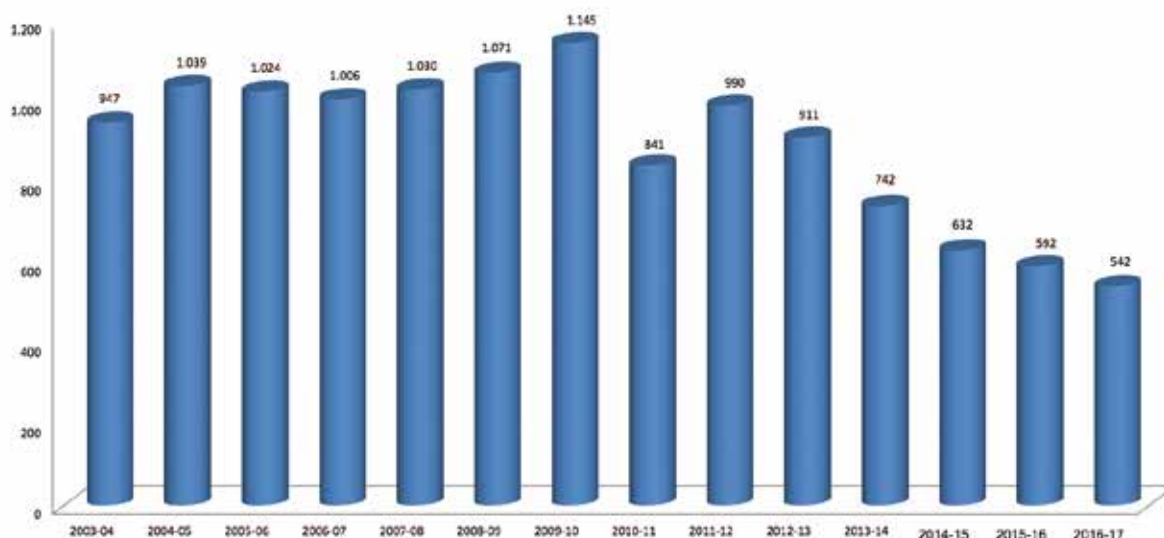
Analitzarem ara els mateixos paràmetres amb els alumnes dels cursos de català dels darrers 14 cursos acadèmics, 2003-2017, anys dels quals disposem de dades digitalitzades, amb l'objectiu de relacionar les dades demogràfiques de Blanes amb les dades dels alumnes dels cursos de català.

per veure quin és el pes de la nostra immigració per país de procedència. Vegeu-ne el detall amb les dades següents, reflectides a la gràfica 8.

Unió Europea: 30,66 % (una gran part, de països d'influència russa)
 Amèrica Central: 6,78 %

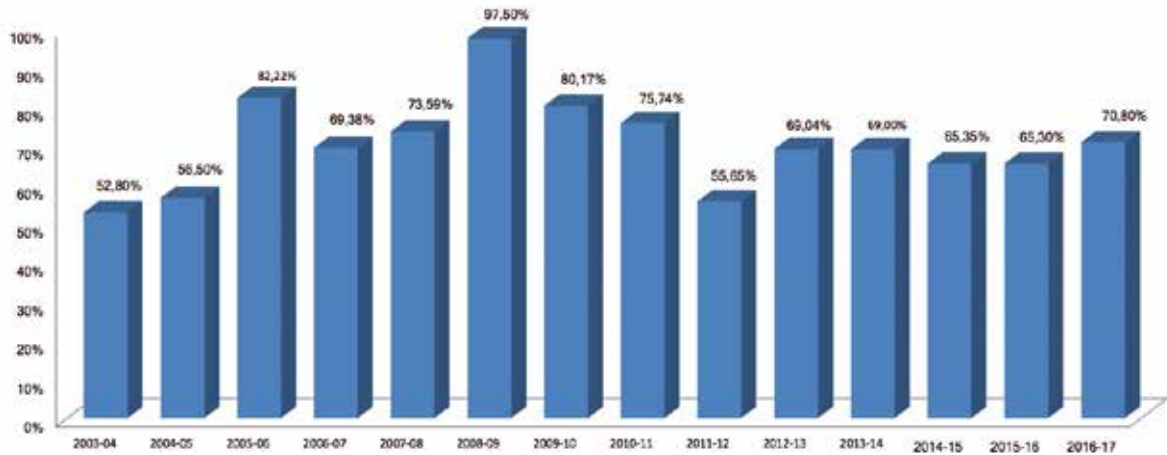
En primer lloc, constatem que entre un 70 % i un 80 % dels nostres alumnes han nascut fora de l'Estat espanyol. Per tant, l'estadística ens corrobora que la nostra tasca docent és eminentment d'acollida lingüística, i també ens diu que dels 6.000 habitants per any de

Nombre d'alumnes dels cursos de català Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol (2003-2017)

▲ Gràfica 9. Nombre d'alumnes dels cursos de català de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol (2003-2017), en nombres absoluts

Nombre d'alumnes dels cursos de català Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol (2003-2017)

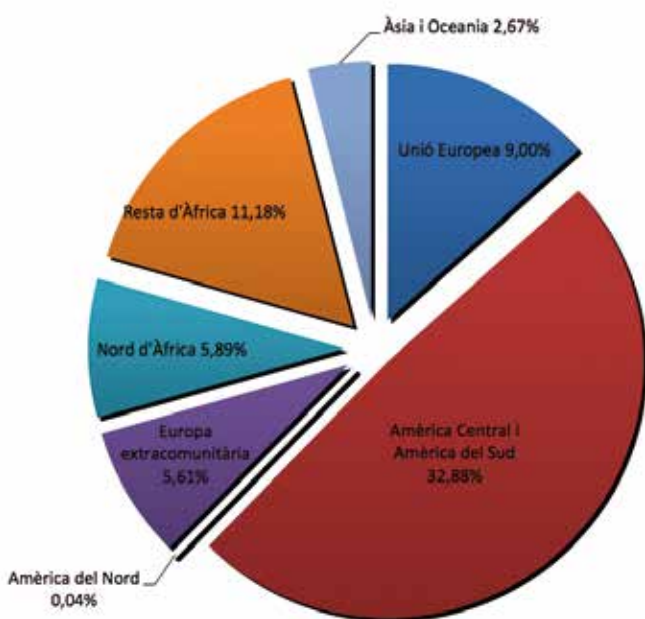

▲ Gràfica 10. Percentatge d'alumnes de català de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol (2003-2017)

Blanes, aproximadament, nascuts fora de l'Estat espanyol (de totes les edats), una forquilla d'entre 1.000 i 600 persones es formen cada any als cursos de català per a adults (hem de te-

nir en compte que nosaltres només atenem les persones a partir dels 16 anys). Vegeu aquestes dades reflectides en dues gràfiques que mostren nombres absoluts i percentatges per curs acadèmic. (Gràfiques 9 i 10)

Mitjana d'alumnes de català de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol (2003-2017)

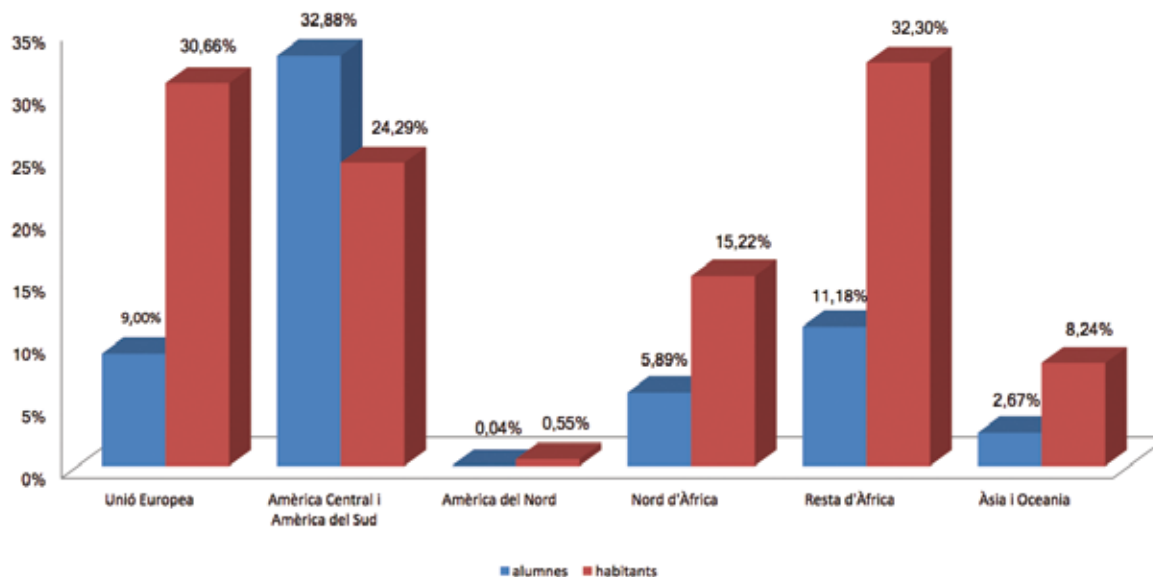
▲ Gràfica 11. Mitjana d'alumnes de català de Blanes nascuts fora de l'Estat espanyol per països de procedència (2003-2017)

Si més amunt hem analitzat la procedència per països dels habitants de Blanes fent una mitjana entre els anys 2010-2017, ara farem la mateixa operació amb els alumnes dels cursos de català del 2003 al 2017. Vegeu a la gràfica 11 la mitjana d'alumnes dels cursos de català per països de procedència.

Comparant la procedència dels nostres alumnes amb la procedència dels habitants de Blanes, sí que constatem diferències importants. Vegeu-ho a la gràfica 12 comparativa.

Destaca sobretot l'alt índex d'alumnes de català de Blanes procedents d'Amèrica Central i d'Amèrica del Sud (un 32,88 %), tenint en compte que el percentatge d'habitants de Blanes d'aquests països és d'un 24,29 %. Per tant, les dades ens diuen que aquesta població, que comparteix el castellà amb nosaltres, té molta

Comparativa procedència habitants Blanes/procedència alumnes cursos de català (2010-2017)

tendència a formar-se en llengua catalana. En canvi, la població de la Unió Europea, que a Blanes representa el 30,66 % només acudeix a l'Oficina de Català en un 9 %.

Pel que fa als alumnes del nord d'Àfrica (sobretot el Marroc) i la resta d'Àfrica (sobretot Gàmbia i Senegal a Blanes), es constata un mateix comportament: si hem vist que el 15,22 % de la població de Blanes procedeix del nord de l'Àfrica i gairebé el doble, un 32,30 %, prové de la resta d'Àfrica, la proporció d'alumnes de català de Blanes és la mateixa: un 5,89 % dels nostres alumnes procedeixen de la resta d'Àfrica i gairebé el doble, un 11,18 %, procedeix del nord de l'Àfrica.

Respecte dels habitants d'Àsia i Oceania de Blanes, observem poca tendència a formar-se en llengua catalana.

En les dues gràfiques següents (13 i 14) es poden veure les dades globals dels habitants de Blanes i dels alumnes de català per països de procedència, les quals acabem d'explotar amb detall.

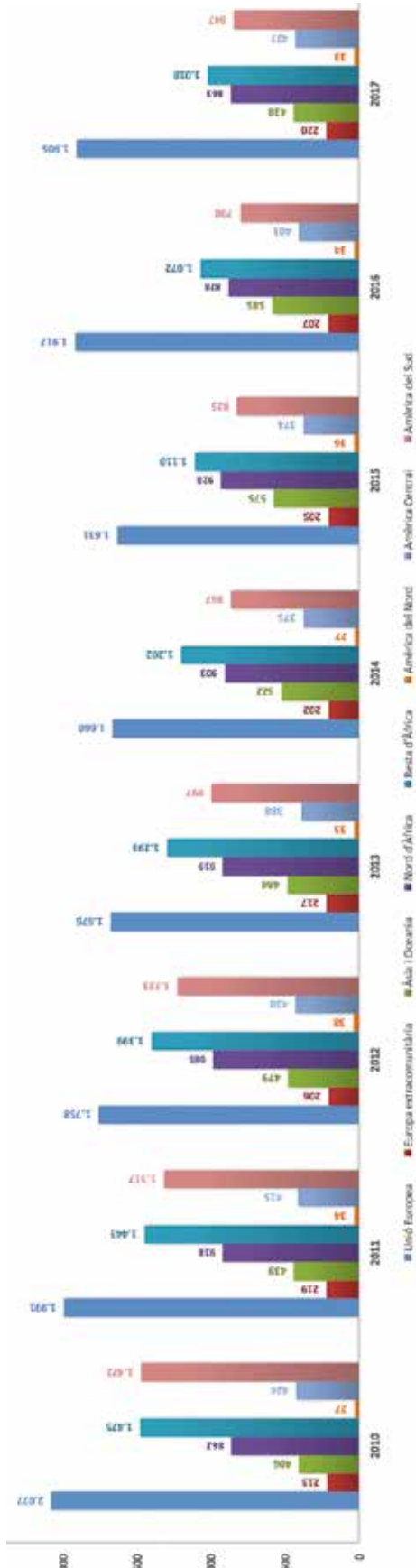
Aquesta anàlisi estadística, que pot semblar feixuga, ens dona moltes claus per avaluar

la feina feta i per programar línies d'actuació futures.

Pel que fa a aspectes organitzatius de la nostra tasca docent, hem de destacar que l'Oficina de Català de Blanes ofereix tots els nivells de cursos de català per a adults reconeguts en el Marc Comú Europeu de Referència (MCER): des de l'acollida lingüística fins al nivell superior; o sigui, A1, A2, B1, B2, C1 i C2. Les nomenclatures han estat diverses al llarg dels anys però s'ha fet un esforç per unificar-les tenint en compte el MCER, i actualment els certificats oficials de les llengües que s'ensenyen arreu d'Europa comparteixen nom i criteris d'avaluació. Des del gener de 1999 (curs 1998-1999) els certificats que expedeix el Consorci per a la Normalització Lingüística són oficials i, per tant, estan homologats.

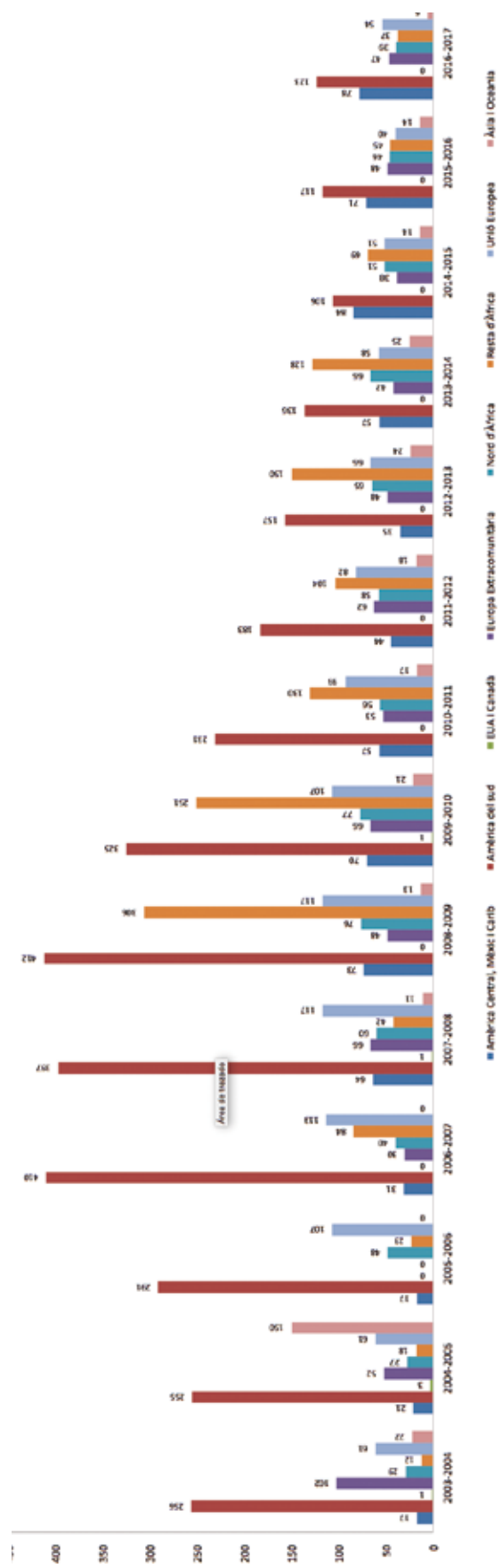
La durada dels cursos de català per a adults no sempre ha estat la mateixa i la tendència és a escurçar-los. Al principi eren de 90 hores i s'estenien al llarg de tot un curs acadèmic: d'octubre a juny. Després van passar a ser quadrimestrals (45 hores), amb dos períodes d'inscripció: els mesos d'octubre i de febrer. Ara la tendència és que passin a ser trimestrals, amb tres

Habitants de Blanes nascuts a l'estranger 2010-2017

► Gràfica 13. Habitants de Blanes nascuts a l'estranger 2010-2017

Procedència alumnes de Blanes que han nascut a l'estranger 2003-2017

► Gràfica 14. Alumnes de Blanes nascuts a l'estranger 2003-2017

períodes d'inscripció: octubre, gener i març. A més a més, actualment hi ha una variada oferta de cursos monogràfics molt curts sobre temes concrets: repassos d'ortografia, sessions de pronoms febles o de pronoms relatius, orientacions per escriure cartes o correus electrònics, tallers de recursos lingüístics a la xarxa... En aquesta línia l'Oficina de Català de Blanes ha elaborat materials propis que s'estan impartint a tot el CPNL: un curs per parlar bé en públic, un curs d'atenció telefònica i un curs sobre legislació lingüística.

Aquesta nova estructuració dels cursos de català aporta dinamisme i flexibilitat. El fet de tenir més finestres d'inscripció obertes al llarg de l'any facilita poder atendre una demanda -sobretot d'acollida lingüística- que s'esdevé al llarg de tot l'any. A més a més, la diversificació de continguts permet adaptar-nos a les necessitats formatives de la societat actual, que ja no són només lingüístiques en el sentit tra-

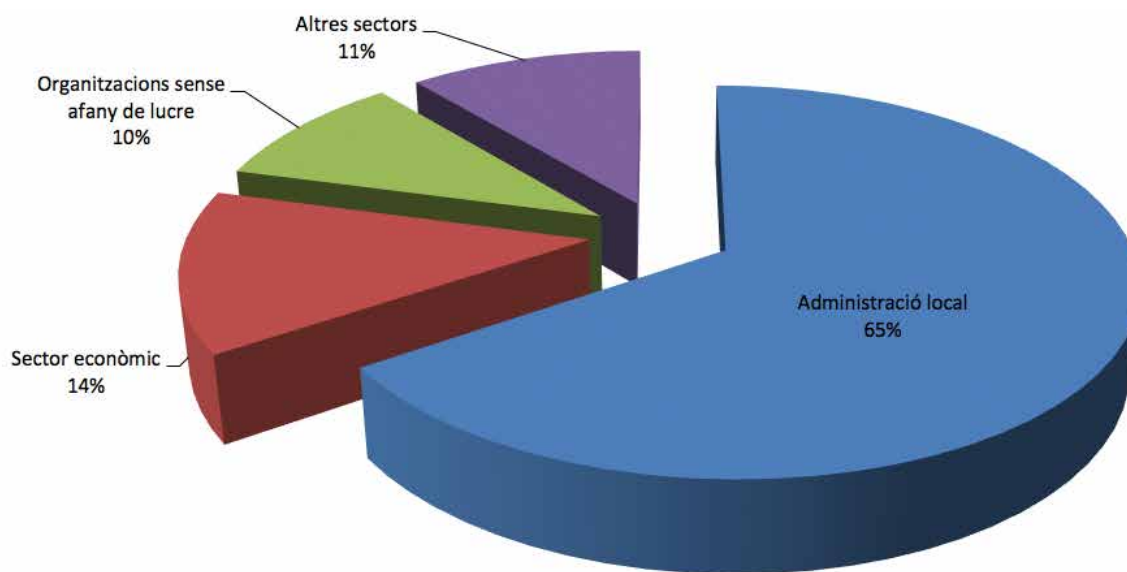
dicional del terme, sinó que abracen tot l'espectre de la comunicació en sentit ampli. Com que actualment l'aprenentatge de les persones adultes es desenvolupa al llarg de tota la vida, el nostre repte és adaptar-nos a les necessitats de la societat i contribuir a formar-la.

Assessorament

Una de les tasques fundacionals de l'Oficina de Català és l'assessorament lingüístic i la correcció de textos breus de forma gratuïta per a tota la població: particulars, entitats, empreses, administració...

Tot i que duem a terme aquesta feina des de l'inici, cal dir que al llarg d'aquests 30 anys els serveis lingüístics han canviat moltíssim, tant pel que fa a la manera de treballar com pel que fa a la filosofia que els regeix, i el ressort que ha provocat aquests canvis és l'aparició d'Internet i les noves tecnologies.

Mitjana de pàgines corregides per sectors (2009 - 2016)

▲ Gràfica 15. Mitjana de pàgines corregides per sectors (2009-2017)

Quan vam començar els usuaris acudien a la taula de l'assessor amb la fotocòpia a la mà (o el manuscrit!). Hi havia més contacte humà, però els mitjans eren molt precaris: els diccionaris -que utilitzàvem amb una gran agilitat!-, les enciclopèdies, els manuals d'estil i poca cosa més. Ja hem dit que no teníem ordinadors, ni Internet...

Actualment, en canvi, els diccionaris són en línia, i disposem d'una gran quantitat de mitjans -que són d'una gran qualitat- per fer la nostra feina. Els usuaris, per tant, ens envien els textos per correu electrònic i tenim eines per comparar els textos corregits, fer comentaris, suggeriments... sense ni tan sols veure'ns.

L'enfocament del servei d'assessorament també és molt diferent: al principi resolíem dubtes i corregíem textos, simplement, i ara intentem incidir en l'autonomia lingüística de l'individu com a finalitat. És per això que fem un seguiment dels nostres usuaris i els ensenyem a resoldre els dubtes amb la difusió de les eines que hi ha a la xarxa. En aquest sentit, fem sessions per donar a conèixer eines lingüístiques com l'Optimot, els diccionaris terminològics del TERMCAT i tants i tants recursos específics de sectors diversos.

Per tal de reflectir unes quantes dades quantitatives i també qualitatives de la nostra feina en l'àmbit de l'assessorament, hem fet un càlcul aproximat traient una mitjana de pàgines corregides dels anys de què disposem d'estadística (2009-2016). Veiem que destaca una major dedicació en l'àmbit de l'Administració local, lloc on té la seu l'Oficina de Català, i que la resta de sectors (econòmic, associacions o organitzacions sense afany de lucre i altres sectors) mantenen una proporció semblant.

A banda de l'assessorament lingüístic pròpiament dit, també atenem moltes consultes refe-

▲ xxx

rents a homologacions i equivalències de títols de català, i també formem part del jurat qualificador de les proves de català per a l'accés a la funció pública.

Dinamització

Aquest nom tan inespecífic engloba el concepte de promoció de campanyes d'ús de la llengua en tots els àmbits.

En la nostra etapa estrictament municipal, del 1987 al 2001, el Servei Municipal de català va contribuir decisivament a posar les bases del Departament de Cultura de l'Ajuntament de Blanes. Vam iniciar el I Concurs de Murals al Carrer l'any 1988, juntament amb un acte de lliurament de premis, l'embrió del que havia de ser el Cultural Sant Jordi dels propers anys. L'any següent vam continuar aquesta activitat i vam afegir-hi el I Concurs de Literatura Infantil Sant Jordi '89, que es va cloure amb la publicació d'un llibre amb els treballs guanyadors il·lustrats per artistes blanencs, la reproducció de la portada del qual està penjada encara avui en un gran mural a l'escala de la Casa de Cultura. Aquesta activitat es va fer conjuntament amb tècniques de la Biblioteca i del Departament d'Educació, i la inestimable col·laboració dels artistes blanencs. L'any següent, a més del Con-

▲ xxx

cur de Murals al Carrer, hi vam sumar el I Concurs de Còmic en Català, que va incloure l'organització d'un curset de tècniques de còmic a càrrec de professors de l'escola de còmic JOSO, de Barcelona, el muntatge d'una comiecteca i la publicació dels treballs premiats. Els anys 1991 i 1992 vam continuar organitzant el Concurs de Murals al Carrer i activitats paral·leles, com la de portar escriptors catalans a les escoles.

A totes aquestes activitats culturals hi hem d'afegir la difusió de campanyes promogudes per la Direcció General de Política Lingüística, com les adreçades a diferents sectors professionals: tallers d'automòbils, taxis, autoescoles, restauració..., la publicació de suplementes de català comercial a la revista municipal *L'enllaç*, que arribava a totes les cases del poble, i la revisió de les plaques de carrers del municipi (treball de camp que es va fer majoritàriament a peu i en ple estiu!).

Amb la incorporació al CPNL i a la xarxa de serveis i oficines del Centre de Normalització Lingüística de Girona, les funcions de l'Oficina de Català es van anar definint i englobant dintre d'unes línies de treball de tot l'equip del

CNL, que són bàsicament: la llengua, la cultura i la cohesió; l'acolliment lingüístic; el voluntariat per la llengua i l'empresa.

El concepte de llengua, cultura i cohesió és tota una declaració d'intencions de la manera de treballar de les oficines i serveis de català del CPNL, ja que comporta la coordinació amb agents diversos del territori amb l'objectiu de fomentar l'ús de la llengua. Les activitats que se'n desprenen són variades i fluctuen segons la imaginació dels tècnics, però sí que podem dir que el coneixement de l'entorn, la implicació en el territori i el reconeixement del patrimoni historicocultural en són eixos bàsics.

En aquest sentit, a l'Oficina de Català hem organitzat excursions arreu de Catalunya: Besalú, Figueres, Olot, Barcelona, Tossa de Mar en vaixell, Girona temps de flors... També hem organitzat visites guiades per Blanes amb la col·laboració de l'Arxiu Municipal; al Convent, amb la col·laboració de Sonia Jug; a la Biblioteca Comarcal, amb les formadores d'aquest equipament; a Ràdio Blanes, amb la responsable del mitjà, on fins i tot hem enregistrat

▲ xxx

programes; estands a la Fira d'Entitats i a la Fira de la Diversitat, gimcanes a les parades de Sant Jordi i a la Fira de Sant Tomàs. I, evidentment, hem aprofitat la xarxa d'activitats i de recursos de la població per promocionar-los entre els nostres usuaris, com la caminada popular de la Ruta de les Ermites, la confecció de les catifes de flors per Corpus, els cursos de sardanes de la Colla Sardanista de Blanes i, fins i tot, classes de cant per cantar nadales amb la professora M. Rosa Vidal.

El foment de la lectura és un dels nostres grans objectius i una manera de submergir els nostres alumnes dintre de la cultura catalana. El gust per la lectura és una de les tasques més completes i globals que es poden dur a terme per a la integració dels individus: llegir per gaudir, per aprendre, per interpretar, per reflexionar, per decidir, per comprendre... En aquest sentit, hem tingut el plaer de convidar a Blanes escriptors de renom com: Maria Mercè Roca, Emili Teixidor, Màrius Serra, Jaume Cabré, Carme Junyent, Francesc Serés, Ramon Solsona, Maria Barbal, Andreu Sotorra, Vicenç Llorca, Joan Adell, Anna Tortajada, Núria Martí, Mercè Font, Toni Sala, Maria Aladern, Montserrat Medalla, Vicenç Pagès...

També hem portat a Blanes activitats culturals itinerants, com les exposicions sobre di-

◀ xxx

versitat lingüística *La llengua és un gran tresor* i *Mots amb arrels*, i el karaoke en català *Encomana el català*.

En l'àmbit professional o de l'empresa, hem fet campanyes puntuals d'oferiment del servei de correcció de textos en sectors diversos: bars i restaurants, assessories i gestories, tallers de reparació d'automòbils, taxis, centres de salut... Darrerament, es treballa en coordinació amb el Club de la Feina del Departament de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Blanes i s'ofereix formació especialitzada de curta durada per a empresaris i emprenedors: Sessió de Recursos Lingüístics a Internet, Com Parlar Bé en Públic, Deures Lingüístics de les Empreses i Recursos per Complir-los, Redacció de Cartes i Correus Electrònics...

El Voluntariat per la llengua forma part d'una línia de treball bàsica del CPNL perquè incideix en dos eixos fonamentals de la nostra tasca: el foment de l'ús el català i la integració de les persones immigrants. De fet, es basa en la creació de parelles lingüístiques formades per una persona voluntària, que parla català fluidament, i una persona que està aprenent el català; o sigui, que en té coneixements bàsics i vol adquirir fluïdesa. Aquest programa, impulsat per la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya i gestionat territorialment pel Consorci per a la Normalització Lingüística, ha estat reconegut per la Unió Europea com una de les millors pràctiques de reforç a l'aprenentatge d'una llengua.

El Voluntariat per la llengua neix el 2003 i des de l'inici ha aconseguit formar més de 110.00 parelles lingüístiques arreu de Catalunya. A Blanes es va implantar el 2004 i fins al 2017 s'hi han constituït 1.388 parelles lingüístiques i hi han participat 2.383 persones entre volun-

▲ XXX

taris i aprenents. Cal destacar una massiva participació els anys 2007, 2008, 2009 i 2012 amb una mitjana d'unes 300 persones cada edició. Podeu veure l'evolució de participació en la gràfica 16.

La implicació de la societat blanenca envers aquest programa ha estat exemplar, la qual cosa ha incidit molt positivament en la integració de les persones, en el coneixement mutu i en la consolidació de la llengua com a factor identitari determinant. A més a més, també s'hi han abocat els teixits associatiu, comercial i econòmic de la població, ja que s'hi

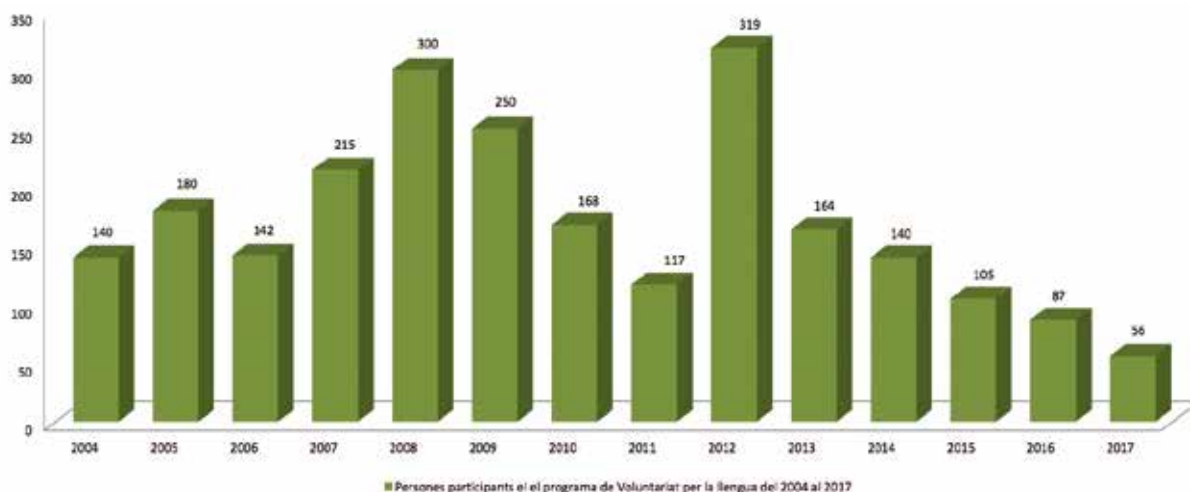

▲ XXX

han adherit més de 500 comerços de la mà de les dues associacions de comerciants de Blanes (Associació de Comerciants Tot Blanes i Associació de Botiguers de Blanes Centre), una gran quantitat d'associacions sense afany de lucre, i molts bars i restaurants, a més d'organismes culturals, com el Teatre de Blanes, el jardí botànic Marimurta i les sales Ocine.

Al llarg d'aquests 30 anys, l'Oficina de Català ha creat algunes activitats que mereixen ser destacades per la seva envergadura i perquè s'han consolidat dintre del teixit social de Blanes:

Persones participants en el Voluntariat per la llengua del 2004 al 2017

▲ Gràfica 16. Persones participants en el Voluntariat per la llengua del 2004 al 2017

1. La Ludoteca en català (1997- 2011), precedent de la campanya actual del CPNL “I tu, jugues en català?”, va ser una activitat que va deixar petja a Blanes. Era una exposició de jocs i joguines en català muntada per racons i pensada perquè els nens i les nenes tinguessin un lloc d’oci durant les vacances de Nadal. També s’organitzaven visites guiades de grups escolars els dies previs a les vacances de Nadal, en col·laboració amb el Departament d’Educació de l’Ajuntament de Blanes.

La Ludoteca es va dur a terme a diversos llocs de Blanes, segons els anys: a l’entrada de l’Ajuntament (el primer any, el desembre de

1997), a l’antiga biblioteca de l’Obra Social la Caixa, a la sala d’assaig del Teatre de Blanes i a la sala d’exposicions M. Luisa García-Tornel. Des de l’inici va estar dividida per racons: informàtica, joc de taula, construccions, cotxes, disfresses i jocs d’imitació de la realitat (cuineta, nines, casa...). El material procedia gairebé íntegrament de les donacions dels fabricants de joguines, i el que es pretenia era fer una exposició viva del joc en català. Hem de dir que l’organització comportava molta feina, que la Ludoteca estava decorada de forma exquisida i que l’Ajuntament de Blanes hi va esmerçar molts recursos, tant en el muntatge com en el cost dels monitors. De fet, era un èxit de públic

▼ xxx

▼ xxx

LUDOTECA 2007
jocs en català

Del 22 de desembre al 4 de gener

Matins: 11.00 - 13.30 h
Tardes: 17.00 - 20.30 h

Tancat: 25 de desembre i 1 de gener

Sala Municipal d'Exposicions
"M. Luisa García-Tornel"
C. Ample, 11 · BLANES

► XXX

cada any i, tot i la massiva aflluència de mainada de 3 a 12 anys -sovint acompanyats de pares i avis- amb la responsabilitat que això comporta, mai no va sorgir cap problema. La Ludoteca va ser un exemple viu de col·laboració estreta entre l'Oficina de Català, l'Ajuntament de Blanes i les principals cases de joguines del país, perquè totes les parts van creure en el projecte. L'activitat es va deixar de fer arran de la crisi econòmica iniciada a la primera dècada del segle XXI: no hi havia diners per a la partida de monitoratge. Una veritable llàstima!

2. Escoltem les llengües del món. Les llengües que es parlen a Blanes (2005-2016). Aquesta activitat va néixer en un moment de gran aflluència migratòria. La filosofia de l'acte era donar a conèixer la diversitat lingüística de Blanes i destacar la riquesa que aquesta convivència aporta a la nostra comunitat. L'acte consistia a seleccionar uns quants alumnes de català de Blanes amb llengües maternes molt diverses, els quals llegien un text en la seva llengua d'origen, mentre apareixien els subtítols en una pantalla i s'anaven projectant imatges dels seus països amb una música característica del país. En acabat, s'oferia una mostra gastronòmica d'arreu del món amb plats que ells mateixos havien elaborat. Tot plegat, era un viatge arreu del món a través dels sentits, de la mà de blanencs nousvinguts. El resultat era una activitat molt emotiva i alhora solemne, ja que l'escenari triat era el Teatre de Blanes. A més a més, era una activitat que s'organitzava en xarxa amb tots els centres de Blanes que ensenyen català a persones adultes: l'Oficina de Català de Blanes, el Centre de Formació d'Adults Es Piteus i els tres instituts de secundària públics. En moltes ocasions, les actuacions no eren únicament lectures, sinó que s'havien fet actuacions musicals i de dansa en directe.

Les llengües del món es va fer cada any durant dotze anys consecutius, els anys de més aflluència migratòria a Blanes, i va servir per donar a conèixer la multiculturalitat del Blanes d'avui dia, una realitat palpable sobretot del Blanes dels primers anys del segle XXI: un poble divers i ric en cultures molt diferents.

Estem convençuts que de tots els elements que funcionen com a trets d'identitat col·lectiva la llengua és el que presenta més avantatges i el que és més productiu per integrar la població forana. És per aquest motiu que les Llengües del món va néixer el primer any com una col·laboració de l'Oficina de Català amb la Festa de la Diversitat de l'any 2005. En un empostissat col·locat al davant de la Biblioteca Comarcal, al voltant d'una mostra gastronòmica d'arreu del món, uns quants alumnes dels cursos de català van pujar-hi per parlar en la seva llengua materna. De seguida vam veure que havíem de madurar la idea i de perfeccionar-ne l'execució per poder transmetre tots els continguts que hi volíem donar: crear un espai per mostrar al poble totes les cultures que conviuen amb nosaltres -i fer-ho de la mà dels nous blanencs-, presentar la diversitat lingüística com un valor positiu que ens aporta riquesa cultural (cada llengua és el vehicle d'una determinada visió del món, per petita que sigui), propiciar una plataforma per dignificar totes les llengües, establir empatia amb el català, afavorir la suma i no l'exclusió. Aquest és el missatge que volíem donar; tant de bo que s'hagi rebut.

3. Col·laboració amb la Marató de TV3, mostra gastronòmica d'arreu del món (2012-2015). L'Oficina de Català de Blanes va ser la primera oficina de català del CNL de Girona a sortir al carrer per afegir-se a aquesta jornada solidària per excel·lència de país a favor de la investigació mèdica. Més endavant, nombrosos col·lectius del CPNL s'han sumat a aquesta iniciativa organitzant activitats molt engrescadores.

Amb l'embranchida de tot l'equip de professorat de l'Oficina i l'entusiasme dels alumnes i voluntaris lingüístics, es va crear una veritable mostra gastronòmica d'arreu del món, a l'alçada del banc dels músics del passeig de Mar. D'aquests plats se'n feien porcions, que es venien al preu simbòlic d'1 euro. També es va aconseguir la col·laboració del Gros Mercat per al material de logística i de nombroses botigues d'aliments, i bars i restaurants de Blanes, que aportaven els seus productes per a la causa solidària.

De tot això en va sorgir una activitat molt gratificant i molt integradora. D'una banda, cohesionava el col·lectiu d'alumnes de català dels diferents nivells, i de l'altra -i molt important- els feia participar d'una iniciativa de país de la societat d'acollida. Tots units per a un mateix objectiu. A més a més, afavoria l'intercanvi lingüístic, perquè els alumnes s'esforçaven a explicar en català quins eren els ingredients i quina era l'elaboració dels plats que estaven venent.

Poder dur a terme iniciatives com aquestes diu molt de l'equip humà que hi ha al darrere, perquè totes elles són activitats que depassen de lluny les obligacions contractuals i els horaris establerts. Hi ha d'haver un punt de rauxa i de creativitat perquè feines com aquestes es puguin dur a terme amb èxit, i un equip de professionals motivat que cregui en allò que fa, que s'ho estimi i que enriqueixi la feina amb el

seu bagatge personal. Hem de reconèixer que, atesos els resultats, hem gaudit d'aquest equip durant aquests anys.

Divulgació lingüística

La divulgació lingüística ha estat un dels objectius que ha perseguit sempre l'Oficina de Català de Blanes, tot i que no era estrictament un dels tres eixos principals que tenia encomanats: l'assessorament, l'ensenyament i la dinamització.

Si bé en un principi les accions de divulgació s'inclouïen dintre del calaix de sastre de la dinamització, amb el temps i amb l'aparició d'Internet i les xarxes socials, la divulgació amb publicacions pròpies ha anat agafant protagonisme i avui dia podem dir que la divulgació lingüística és la quarta funció principal de l'Oficina de Català i la que ens dona visibilitat mentre ofereix un servei a la comunitat.

Les primeres accions en aquest sentit van ser la publicació dels **suplements de català comercial (I i II)** dins de la revista municipal *L'enllaç* durant els anys 1987 i 1988. En aquest butlletí d'informació municipal, que arribava a totes les cases del poble, es van publicar dos monogràfics amb models de documents: carta, factura, albarà, comanda, xec, inventari, rebut, minuta, pagaré... , que incloïen consells de redacció i terminologia administrativa. La revista estava editada en blanc i negre i els suplementes, que anaven encartats a l'interior, eren de color groc.

El 1999 es va publicar un estudi paremiològic a partir d'una recopilació de dites i frases fetes de Blanes, amb el nom de "**Proverbis, dites i frases fetes de Blanes**", dintre de la revista Blanda, número 2. En Josep Alum i Utset, blannenc, terrassà de professió i amb moltes inqui-

◀ xxx

etuds culturals, va acudir un dia a l'Oficina de Català. Portava un gran paraigua negre (feia un dia rúfol) i un bon plec de frases fetes del Blanes de la seva infantesa i joventut, escrites a mà damunt d'un paper quadriculat. No cal dir que vaig quedar fascinaada per aquesta tasca de recopilació tan personal, i de seguida m'hi vaig submergir classificant tot aquell material per temes, buscant més informació sobre algunes frases fetes, fent comentaris lingüístics sobre algunes paraules que delataven el parlar de Blanes, donant llum als referents (indrets o persones) a què al·ludien algunes parèmies... El resultat va ser un article d'etnolingüística fet a dues mans, i el començament d'una bona amistat¹.

El 2003 es va publicar l'article "**20 anys de cursos de català per a adults a la Casa de Cultura (1984-2004)**" a la revista *Blanda* número 6. En aquesta ocasió va ser un article d'investigació i de reflexió sobre l'evolució dels cursos de català per a adults i la feina de normalització lingüística a Blanes des de l'establiment de la democràcia fins a la data de publicació de l'article².

El 2006 es va emprendre una tasca molt ambiciosa: l'elaboració de **21 vocabularis per al comerç i l'empresa**. La imatge que es va triar va ser la Queta, que era la cara de la normalització lingüística del moment. Cal dir que el Departament de Disseny del CPNL va fer una gran feina personalitzant cada vocabulari amb una Queta al·legòrica.

L'objectiu era divulgar la terminologia específica més habitual de diferents sectors empresarials per millorar-ne la qualitat lingüística. El que es perseguia no era l'exhaustivitat, sinó la utilitat i l'eficàcia. La gran magnitud del projecte només podia respondre a la inconsciència que

comporta la joventut, però malgrat l'envergadura de la tasca l'Àngels Ribas i jo mateixa, les executores del projecte, no vam parar fins a acabar l'últim títol que havíem programat, sense fer cap concessió. Els vocabularis per al comerç i l'empresa són avui una realitat: estan penjats a Internet i són reeditats per molts altres serveis i oficines de català d'arreu del país. Els sectors que es van treballar són els següents: els bars i els restaurants, la ferreteria i el taller de reparació, els electrodomèstics, els viatges, la carnisseria, les plantes i les flors, l'activitat immobiliària, la joieria i la rellotgeria, la fleca i la pastisseria, la fruita i la verdura, la veterinària, el locutori, l'assessoria i la gestoria, l'òptica, el calçat i la marroquineria, la papereria i les arts gràfiques, la merceria, l'utilatge de la cuina i el menjador, els mobles i la fusteria, la roba i la confecció, el peix i el marisc³.

El 2008 va veure la llum el projecte **Parlem-nos**, una gran tasca de col·laboració entre el Pla Educatiu d'Entorn, el Pla d'Acollida, Ciutadania i Interculturalitat i l'Oficina de Català, les tres àrees municipals que treballen en

▲ xxx

l'acollida dels nouvinguts. El projecte incloïa l'edició d'un llibret amb fotografies i testimonis de gent de Blanes: blanencs nascuts aquí i blanencs nascuts arreu del món, i també l'edició d'una exposició amb vint-i-dues lones de vinil. Les fotografies eren d'estudi i les va fer el fotògraf blanenc Carles Romaní, amb un resultat espectacular.

Per nosaltres era molt important fer reflexionar sobre el paper de la llengua catalana com a eina de cohesió i inclusió socials, ja que la llengua és allò que més ens identifica; és a dir, mostrar la importància d'adquirir la llengua per poder formar part de la comunitat d'acollida. Els temes de què parlaven els protagonistes es referien a tot el procés d'integració: l'acollida, l'ajuda, l'arrelament, la feina, l'aprenentatge i la comunicació, amb la llengua com a base de tot aquest procés. No obstant això, tan o més important que el missatge eren els protagonistes. Havien de ser blanencs, amics i veïns de la població, els qui parlessin en primera persona, blanencs de totes les edats i procedències. El resultat va ser un missatge molt potent, que a més a més interpel·lava la societat d'acollida a parlar en català als nouvinguts per acollir-los realment i no fer-los sentir forasters. D'iniciatives com aquesta arreu del territori ja n'hi havia algunes, però creiem que la proximitat dels protagonistes és el que va donar molta força al missatge.

En definitiva, *Parlem-nos* va ser una acció més de l'Oficina de Català encaminada a fomentar la coneixença de l'altre, el respecte i la convivència des de la diferència, els mateixos valors que regien l'activitat de *Les llengües del món*.

El 2012 es va publicar el manual de llenguatge administratiu **Documents administratius. Orientacions per a la redacció administrativa i models de documents**.

L'objectiu d'aquesta publicació era mostrar els criteris d'estil del llenguatge administratiu, i oferir eines per millorar la qualitat dels escrits i l'autosuficiència dels redactors. De fet, va ser un projecte que feia molt temps que s'estava preparant i es va pensar en formats diversos: disquet, CD-ROM... fins que la generalització d'Internet ho va fer més fàcil, ja que simplement penjant l'arxiu a la xarxa es pot consultar en línia a la pàgina web de l'Oficina de Català: www.cpnl.cat/blanes. Els destinataris d'aquest material són l'administració local, les empreses i les associacions.

Documents adiminstratius està estructurat en quatre apartats. El primer apartat recull les característiques bàsiques del llenguatge administratiu, amb exercicis; el segon apartat presenta onze models de documents, amb exemples i fraseologia de suport de cada model; el tercer apartat aplega glossaris de consulta i, finalment, el darrer apartat cita una selecció de recursos lingüístics que es poden trobar a Internet per treballar en català.

De gener a juny del 2016 l'Oficina de Català va estar madurant un gran projecte ideat i dirigit per un estimat col·laborador de l'Oficina de

Català: en Ramon Freixenet, alumne, voluntari lingüístic i, per sobre de tot, amic. Igual que va passar amb el treball d'investigació sobre les frases fetes i el parlar de Blanes, que va sorgir a instàncies d'en Josep Alum, un bon dia en Ramon Freixenet va proposar a l'Oficina de Català de participar en un treball per difondre la figura i l'obra de Josep Pla. El projecte estava tan definit en el cap d'en Ramon i la seva energia era tan desbordant que m'hi vaig implicar de seguida. Sens dubte, era una ocasió immillorable per difondre literatura catalana en majúscules als nostres alumnes i a tota la població. La fascinació que em produeix aquest autor, l'entusiasme d'en Ramon i un punt d'inconsciència em van fer acceptar una aventura d'aquestes dimensions. L'estiu del 2016 el vaig dedicar a capbussar-me en l'obra del gran escriptor empordanès i investigar què en deien els seus estudiosos per escollir fragments que expliquessin en primera persona la seva obra, la seva vida, la seva concepció del món, de l'ofici d'escriure, les estratègies literàries... De fet, tota l'obra de Pla té esperit autobiogràfic. El resultat va ser un guió, segons el qual Pla s'explicava per ell mateix en boca de quatre magnífiques lectores: Isabel Brunet, Assumpta Duñó, Joanna Fernández i

▲ xxx

▲ xxx

Alèxia Roura, i una narradora, jo mateixa, que anava introduint els diferents temes en forma de classe magistral. El projecte es va anomenar **Llegir Pla** i es va dur a terme al Teatre de Blanes el 30 de novembre de 2016 i també a la Fundació Pla, a Palafrugell, el 3 de juny de 2017. Només puc dir que gràcies a l'alt grau d'exigència d'en Ramon, la seva màxima implicació i la de tot l'equip de col·laboradors (que eren molts), va ser una experiència molt enriquidora per a mi i crec que puc afirmar que molt gratificant per a tots.

Des del setembre de l'any 2016 fins avui l'Oficina de Català està immersa en un gran projecte de divulgació lingüística: **L'apunt lingüístic**. Es tracta d'un comentari lingüístic diari que pretén acostar la llengua a la ciutadania: explicar una etimologia o el rerefons històric d'alguna paraula, advertir d'algun error, donar a conèixer algun neologisme, explicar el significat d'una frase feta, parlar d'alguna paraula de Blanes que ja no es diu, explicar un fenomen lingüístic... En definitiva, despertar la curiositat envers la llengua.

En un primer moment, vam començar emetent una falca diària a Ràdio Blanes. Més endavant, vam començar a col·laborar també amb Ràdio Palafrugells, i després algunes revistes locals també s'han interessat per publicar alguns d'aquests comentaris lingüístics.

A més a més, les noves tecnologies són una plataforma immillorable per publicar aquests missatges, i nosaltres les fem servir totes: el Facebook de l'Oficina de Català www.facebook.com/oficinadecataladeblanes, l'Instagram del CNL de Girona www.instagram.com/cnlgiro i la pàgina web de l'Ajuntament de Blanes www.blanes.cat.

▲ Quin és l'origen de l'expressió ENDAVANT LES ATXES?

▲ D'on prové el terme MANDARINA?

▲ Què tenen a veure les vaques i les VACUNES?

De fet, ja portem més de 300 apunts lingüístics de creació pròpia editats i la nostra intenció és de continuar parlant de llengua. El nostre repte, com el de totes les empreses d'avui dia, és arribar a molta gent i adaptar-nos a nous formats i a nous continguts, per continuar treballant per a la societat, una societat que ha canviat moltíssim en 30 anys.

La reflexió que esteu llegint, amb motiu del 30è aniversari de l'Oficina de Català, serà la darrera publicació que de moment haurà fet aquest servei.

Conclusions

Amb la perspectiva que ens donen els anys, ens adonem que portem 30 anys treballant un tema tan sensible com la llengua catalana i la integració de les persones immigrades des del respecte i la seducció, posant sempre l'accent en els valors positius de la convivència entre les cultures, afavorint la coneixença de l'altre per esvaïr la por a la diferència, oferint un servei i mai imposant res.

Aquest és l'esperit que ha regit en aquest país i jo diria que aquesta és la clau de l'èxit del procés d'integració de la societat catalana que, tot i que hi ha qui l'ha volgut mostrar com a conflictiva i polaritzada, la nostra experiència ens indica que no hi ha res més lluny de la realitat. Tenim una societat oberta, plural i rica que de mica en mica, en un procés lent però decidit, malda per assimilar totes aquestes aportacions dintre de la idiosincràsia del poble català, que ja és obert i tolerant de mena. La feina feta en aquest sentit és massa sòlida per esborrar-la en un període convuls com el que estem vivint. Tenim el repte de mantenir aquesta línia de treball i tenim el repte de continuar treballant per incrementar l'ús so-

cial del català perquè el català sigui realment la llengua d'acollida.

Ara més que mai, que està en perill la llei d'immersió lingüística (aprovada per consens, com a acord de país, l'any 1983 i ratificada el 2009), hem de treballar perquè els catalanoparlants parlin en català per defecte a Catalunya; o sigui, que mantinguin la llengua en tots els contextos socials, que és la manera més efectiva (i afectiva) d'acollir.

Actualment, a banda del context polític, hi ha dos factors que no juguen a favor de la llengua catalana: un de demogràfic i un de social. El factor demogràfic l'hem analitzat al principi: a causa dels fenòmens migratoris (del propi Estat espanyol i d'arreu del món), la població tendeix a una lenta però gradual disminució del percentatge global d'individus que tenen com a primera llengua el català i, en canvi, cap a un progressiu augment dels que han tingut les dues llengües com a maternes i dels que hi tenen únicament el castellà o altres llengües. La direcció d'aquest procés, si no s'hi intervé, suggereix una progressiva minorització demogràfica de la població que té el català com a primera llengua i un augment de la població que la que té com a primera llengua és el castellà.

El factor social és la tendència tan arrelada dels catalanoparlants d'utilitzar el castellà sistemàticament davant d'una persona que s'intueix que ve de fora, la qual cosa és letal per a la llengua. És per això que els catalanoparlants ens hauríem de proposar de ser voluntaris lingüístics per definició i parlar el català sempre i a tot arreu.

Si em permeteu continuar amb la reflexió, diria que l'element clau que ha alimentat la nostra motivació al llarg d'aquests 30 anys és l'apre-

mentatge. Hem après moltíssim sobre la nostra professió fent aquest camí, però sobretot hem après el valor de la col·laboració, perquè sense les persones que ens han envoltat no hauríem pogut fer res. Per això volem agrair a tots els departaments de l'Ajuntament de Blanes, a tots sense excepció, la seva ajuda sempre que l'hem demanada, que ha estat molta i moltes vegades. Hi ha un component molt personal en les feines, intangible, que no es pot calibrar en termes d'obligacions contractuals i que, en canvi, és el que marca la diferència en els resultats. Aquest component, en forma d'actitud col·laboradora, l'hem rebut en tot moment de l'equip de treballadors i treballadores de l'Ajuntament de Blanes, i els ho volem agrair molt sincerament.

També hem d'agraciar molt especialment l'aportació de totes aquelles persones que un moment o altre s'han posat a treballar amb nosaltres colze a colze com si fossin un component més de l'equip d'una forma totalment altruista. En aquest moment recordem molt especialment els que ens han deixat: en Josep Alum i Utset, un home savi que ens va regalar un trosset del seu saber; en Joaquim Robert i Ruiz, el nostre fotoperiodista incondicional; l'Elhadj Ibrahima Balde, alumne i voluntari carismàtic, i en Ramon Freixenet i Estol, un dinamitzador cultural enorme, amb una personalitat inclassificable. Tots ells ens van regalar, a més a més, la seva amistat.

Hem d'agraciar, finalment, la tasca de totes les persones que han treballat un moment o altre a l'Oficina de Català de Blanes, en total 67! Elles són les responsables de tota la feina feta. El que va començar sent un servei unipersonal l'any 1987 s'ha convertit a dia d'avui en una Oficina formada per tres tècniques, l'Eulàlia Grau, la Gemma Massó i jo mateixa, i dues administratives, la Cèlia Alia i l'Agnès Saura.

Els canvis han estat considerables al llarg d'aquests 30 anys: hem vist instal·lar els primers ordinadors a les taules dels despatxos, hem assistit al naixement d'Internet i l'ús de les xarxes socials aplicades a la feina, però hi ha una cosa que no ha canviat: l'esperit de servei. Si hi ha una paraula que ens defineix és aquesta i és per això que voldríem acabar aquest article amb l'expressió que vam utilitzar en el nostre text de presentació l'any 1987: Al vostre servei!

Professorat que ha treballat a l'Oficina de Català de Blanes (1987-2017)

Albacar i Morgó, Mar
 Alía i Barbera, Yolanda
 Álvarez i Torralba, Josep
 Arbussà i Rodríguez, Helena
 Baltrons i Graboleda, Neus
 Barcons i Reniu, Maite
 Benett, Simona
 Bernat i Molina, M. Carme
 Bota i Pararol, Jordi
 Caballero i Vallès, Rosa M.
 Calatayud i Cuenca, Josep Vicenç

▲ xxx

▲ xxx

Camps i Puig, Anna
 Celaya i Arminsen, Pepa
 Comín i Alcaraz, Elisabet
 Congost i Valentí, Cristina
 Delgado i Caba, Daniel
 Drissi i Muelas, Myriam
 Duran i Mateu, Martí
 Esteban i Rodríguez, M. Àngels
 Franquesa i Castells, Anna
 Freixinet i Raspall, Meritxell
 Gelabert i Billoch, Jordi
 González i Rocafort, M. del Vilar
 Grau i Batlle, Eulàlia
 Hernández i Tresserras, Josep
 Jarque i Martínez, Marta
 Julià i Sabio, Fina
 Lluna i Ferrer, Xavier
 Mascort i Vidal, M. Eugènia
 Massó i Canaleta, Anna
 Massó i Canaleta, Gemma
 Massó i Canaleta, Josep
 Mercader i Domingo, Mercè
 Moix i Bergadà, M. Mercè
 Mosoll i Galan, Marta
 Navarro i Castilla, Aurora
 Olivé i Olivé, Raquel
 Perpiñà i Roger, Laia
 Piferrer i Bechdejú, Eugènia

Planas i Massó, Montserrat
 Ponsdomènech i Vilà, Maria
 Puig i Pla, Santi
 Ribas i Despuig, Àngels
 Riquelme i Piloña, Jorge Enrique
 Rodríguez i Carmona, Maribel
 Ros i Balagué, Anna
 Sánchez i Barbado, Elisabet
 Sánchez i Flamerich, Eva
 Sanjuan i Borràs, Xavier
 Saracíbar i Garriga, Idoia
 Sendra i Orteu, Montserrat
 Serra i Rodríguez, Anna
 Sola i Ramos, Elisa
 Soler i Cabruja, Cristina
 Soler i Horta, Mariona
 Taberner i Ferrer, Assumpta
 Taulé i Pagespetit, Roser
 Tornamorell i Pont, Maite
 Torruella i Muñoz, Aina
 Trull i Martí, Mireia
 Vaquer i Solà, Assumpció
 Varela i Delgado, Irene
 Vidal i Medina, Olga
 Vila i Ametller, Montserrat
 Vilella i Llamas, Marta
 Viñas i Feliu, Vicenç
 Vintcens i Teixidor, Laia

Equip actual

Administratives:

Alia i Barbera, Cèlia

Saura i Nogareda, Agnès

Tècniques:

Grau i Batlle, Eulàlia

Massó i Canaleta, Gemma

Responsable:

Sola i Ramos, Elisa

NOTES

- 1 L'article es pot consultar en línia a la pàgina web de l'Oficina de Català de Blanes www.cpl.cat/blanes.
- 2 L'article es pot consultar en línia a la pàgina web de l'Oficina de Català de Blanes www.cpl.cat/blanes
- 3 Els vocabularis es poden consultar en línia a la pàgina web de l'Oficina de Català de Blanes www.cpl.cat/blanes.

06 L'oncle de l'Havana

per M. Àngela Sagrera

Al pare, en Panxito Sagrera Gallart, que somniava tant en viatjar a Cuba

...que interessant fora una estadística dels catalans embarcats ab rumbo á las Antillas, y sobre tot 'l numero dels que no han tornat á petjar la terra que'ls va veure neixer! Sols veyém los que tornan... y tornan richs

Josep Alemany i Borràs

Presentació

Recordo molt bé l'emoció amb què, a casa, es rebia periòdicament carta de l'oncle de L'Havana. Es deia Josep Gallart i Vieta i era el germà gran de l'àvia Angeleta, de can Dausà, de Sa Massaneda. Havia marxat a Cuba, com tants nois blanencs, a l'edat de tretze anys i no va tornar mai més, com era relativament habitual entre aquells que no havien fet fortuna.

Allà, a la pròspera ciutat de L'Havana, va treballar i viure modestament fins que va morir i allà va formar una família, bona part de la qual, en un recent viatge a la més gran de les Antilles, hem pogut localitzar i abraçar.

L'objectiu d'aquest escrit no és fer cap estudi de l'emigració blanenca a ultramar ni tampoc analitzar la història recent de l'illa caribenya. El que ens proposem és, senzillament, donar a conèixer una història de vida: la d'un jove de Blanes que va deixar poble, família i arrels per afrontar una incerta aventura en un país molt llunyà i totalment desconegut que li prometia un futur millor. (Que actuals que sonen, d'altra banda, aquestes paraules!).

Cartes i fotografies conservades per la família d'aquí, dades recollides als arxius de L'Havana

i de Blanes, i el testimoni de la família cubana d'en Josep, han fet possible el relat que presentem. Esperem que alguns dels seus continguts els resultin tan sorprenents com ho van ser per a nosaltres.

Contextualització

Pretenem, en aquest apartat, fer una modesta aproximació a alguns aspectes del fet migratori, general i local, a terres americanes que es produí al llarg dels segles XVIII, XIX i XX amb la finalitat de comprendre millor la història personal que ha estat objecte del nostre estudi.

L'EMIGRACIÓ CATALANA

Sabem molt bé que l'emigració a determinats territoris del continent americà no va ser un fenomen només de casa nostra i que també fou molt important al País Basc, a Santander, a Astúries i Galícia, com ho demostren la quantitat de casals que s'aixecaren a ultramar per ajudar els respectius nouvinguts.¹

Els historiadors coincideixen a assenyalar que, a Catalunya, la principal raó de l'important èxode fou econòmica. Les colònies espanyoles de Cuba i Puerto Rico eren, des de meitat del segle XVIII, un destí ple d'oportunitats i

d'autèntiques possibilitats d'enriquiment que van augmentar arran de tres decrets del govern d'Espanya que es van anar promulgant des de la meitat de la centúria: el del 1765, gràcies al qual les Antilles van obrir-se a la llibertat de comerç; el de Lliure Comerç de Carles III de l'any 1778, que possibilitava a una sèrie de ports peninsulars (entre ells molts de catalans) el tràfic directe amb determinades àrees americanes sense passar per Cadis o Sevilla (posant així fi al monopoli comercial dels ports andalusos); i el de 1789, que autoritzava la lliure introducció d'esclaus africans als dominis colonials del continent americà. Les noves lleis estimulaven extraordinàriament aquells catalans que volien establir o consolidar contactes comercials amb terres antillanes.

L'Escola de Pilots d'Arenys de Mar s'havia creat el 1779² i molts joves de les nostres costes havien après a navegar, de manera que, durant les primeres dècades del segle següent, una autèntica eufòria migratòria posava rumb al Carib. El 1827, amb objectius recaptatoris per part de l'Estat espanyol, una nova legislació obria encara més les possibilitats als potencials emigrants, atès que s'anul·laven controls i es facilitava tota mena de tràmits a qui manifestava interès de viatjar a Amèrica. Aquesta s'havia de completar amb la Reial ordre de 10 de juliol del 1835, que lliurava als ajuntaments, com podem veure en el text següent, la potestat d'atorgar els permisos o passaports per marxar:^{3 4}

... Les úniques premisses que es tenien en compte (...) eren que l'interessat disposés d'un permís governatiu, atorgat sempre que hi hagués un permís explícit de la família -de l'esposa per als casats i dels pares o tutors per als solters no emancipats - (...), no estar subjectes al servei militar (...) i no tenir antecedents delictius⁵...

Vi, fruits secs, aiguardent, alguns articles manufacturats com teixits de seda i llana, paper, rajoles valencianes... eren objecte de comerç en el viatge d'anada i la carn, el tabac, el rom, el cafè, el sucre, la fusta, els tints o el cotó ho eren de tornada. És bo recordar en aquest punt el creixement extraordinari que va experimentar, gràcies a aquesta activitat comercial, la indústria naval catalana en general i la blanenca en particular, com veurem més endavant.

A mesura que Cuba i Puerto Rico es van anar definint com les principals destinacions i es van anar consolidant les xarxes comercials, s'anaren afermant també, a ambdós indrets, organismes i entitats de caire econòmic, social i cultural creats per emigrants catalans. La referència següent a l'illa de Cuba ho corrobora:

Entre los emigrantes peninsulares, los más influyentes eran los catalanes. Aparte de controlar la mayor parte del negocio de Cuba, en La Habana eran los propietarios de algunas de las mayores fábricas y almacenes de tabaco así como de bastantes de las plantaciones de azúcar y tabaco más extensas. Los catalanes controlaban las dos asociaciones más influyentes de Cuba en las décadas de 1840 y 1850: la Sociedad de Beneficiencia de Naturales de Cataluña (...) y el Liceo Artístico y Literario de La Habana.⁶

Amb diferència, la destinació cubana va ser la més triada entre els nostres joves, com també veurem més endavant en el cas de Blanes.

La **raó** era molt senzilla: *perquè Cuba era rica i perquè era una colònia espanyola.⁷*

L'**objectiu** de l'emigrant també ho era: *retornar amb suficients diners per mantenir un estatus superior al que li corresponia per origen i condició social i ajudar econòmicament la seva família.⁸*

I el **model migratori** igualment molt clar segons els historiadors. Fixem-nos en aquests dos textos:

Estem al davant (...) de la clàssica migració en cadena, d'una emigració que s'estableix en forma de xarxa no pas arbitràriament, sinó seguint una pauta determinada per les oportunitats de treball als ports cubans, al de L'Havana el primer de tots, i a la xarxa de botigues que s'escampà per tota l'Illa. No estem, doncs, observant una migració de desposseïts que cerca un lloc sota el sol per sobreviure (...) sinó una diàspora formada per individus que marxen allí on se'ls crida o espera. Surten de casa sabent on van i amb qui s'establiran.⁹

Els catalans de la costa catalana i els illencs de les Illes Balears van ésser, dins l'Estat, els primers que van emigrar massivament a Amèrica: especialment a Cuba, Puerto Rico, EE UU i a l'Argentina i l'Uruguai. L'onada de 1830-1880 a Amèrica, la primera onada, no fou una emigració de gent desesperada, afamada, expulsada per la misèria i la violència del seu país. Fou una emigració en xarxa, basada en els vincles familiars, relativament organitzada. Els emigrants eren homes joves o adolescents, que, sovint, coneixien les beceroles d'un ofici, i anaven a treballar, com aprendents, en establiments comercials/industrials de la seva pròpia família o d'un amic d'algú de la família.¹⁰

Que no tots van fer fortuna també ho sabem. Al costat d'aquells que, tornant a casa o no, es van enriquir hi trobaríem una bona munió que no van tenir tanta sort, com diu l'historiador lloretenc Joan Domènech:

... N'hi va haver que no hi van arribar o que van emmalaltir o que no van poder o no van gosar tornar o que, si ho van fer, ho van portar a terme amb una discreció enorme, amb el cap cot, per no haver de confessar a bombo i platerets que havien fracassat ...¹¹

L'EMIGRACIÓ BLANENCA

Fa un moment esmentàvem que les raons econòmiques van ser, segurament, determinants en la partença de molts emigrants catalans. En el cas de Blanes podem afirmar el mateix?

Creiem que val la pena fer unes quantes observacions al respecte sobretot des que alguns importants i ja imprescindibles estudis locals¹² han aprofundit en el fenomen migratori blanenc i han aportat dades d'extraordinari interès.

Han conclòs per exemple que, fins a meitat del segle XVIII, el creixement comercial fou molt rellevant a Blanes, de manera que la població va augmentar considerablement al compàs de les bones expectatives econòmiques que ofería la vila, principalment en sectors com el naval i l'artesanal.

Observem aquesta taula on es concreta l'evolució demogràfica:

anys	habitants ¹³
1.787	3.783
1860	5.770
1.877	5.338
1.887	4.987
1.897	4.921
1.900	4.950
1.920	4.953

Com podem veure, el nombre de blanencs va créixer significativament fins a la meitat de la centúria tot coincidint, precisament, amb un període de forta emigració sense que, d'altra banda, hi hagi constància que cap crisi econòmica hagués empès la marxa. Tot al contrari, l'augment de població es degué a l'arribada de molts joves forans que, atrets per la feina, vingueren a Blanes per substituir aquells que s'havien embarcat rumb a Amèrica.

◀ Les drassanes.
Fons Josep Girbau
(AMBL)

Josep Alemany i Borràs ho explica molt clarament:

*... Aixís, donchs, no te cap mica d'anormal lo fet de que molts dels obrers que s'ocupaven en los travalls de las mestransas fossen fills de altrás terras que venían a Blanes atrets per la feyna que s'hi agombolava (...). Forjadors y calafats, filadors y mestres d'aixa, fusters y escultors, pintors, llauners, etc., etc., venían de pertot arreu á passar llargas temporadas á Blanes y molts d'ells s'hi casavan y establían, després d'haver passat los días més alegres de la seva joventut per las vilas de Badalona, Arenys, Sant Feliu y Rosas, ahont també, com aquí, pero potser ab més poca escala y sens dubte ab menys anomenada s'hi construhían vaixells de tota mena...*¹⁴

Entre el 1859 i el 1864 es construïren a les drassanes blanenques 96 embarcacions, 20 de les quals grans vaixells, fet que demostra sobradament la seva activitat.¹⁵

On van i per què tants nois de casa emigren? Doncs, senzillament, van allà on se'ls crida, on se'ls espera, sabent perfectament amb qui s'establiran i amb l'única esperança de progressar. A Blanes hi tenen feina però, mar en-

llà, hi veuen més possibilitats de veure acomplerts els seus somnis.

Cuba i Puerto Rico, com dèiem fa un moment, van ser les principals destinacions. Entre el 1800 i el 1900 van arribar a l'illa de Cuba 1.159 blanencs (el 66,57 % del total de joves emigrants) dels quals 893 van triar L'Havana com a destinació. Només en 23 anys (entre el 1839 i el 1862) se n'hi establiren 365 essent els anys 1858 i el 1859 els de màxima arribada, 40 i 36 respectivament. A Puerto Rico n'hi van anar 229 (el 13,15 %) i la resta (el 20,28 %) a l'Argentina, Uruguai, Veneçuela i altres països del continent americà.

Eren nois joves, alguns encara nens, entre 11 i 25 anys, artesans (fusters, sabaters, ferrers...) o amb oficis relacionats amb el mar (mestres d'aixa, calafats, pescadors, patrons...) que marxaven atrets per les bones expectatives econòmiques que els oferien aquests llocs o cridats, dèiem, per familiars que els havien precedit en l'aventura i que ja s'hi havien establert. Solia davantejar la marxa, com hem vist anteriorment, la signatura del consentiment patern i d'un document o aval firmat a l'Ajuntament majoritàriament pels pares o un altre familiar proper.¹⁶

Cap a finals de segle, a partir aproximadament del 1879, la situació econòmica va canviar a Blanes: es va imposar un violent daltabaix econòmic. La raó principal va ser la pèrdua de llocs de treball que havia provocat la crisi dels sectors de les drassanes des que, a partir del 1871, es generalitzà l'ús de la màquina de vapor com a força motriu dels vaixells en substitució del vent (no oblidem que, des de la meitat del segle XVIII, les drassanes catalanes havien viscut temps de gran dinamisme).

El Censos locals esmenten contínuament l'existència de cases deshabitades: les d'aquells blanencs que van haver de deixar el poble i que es van instal·lar en pobles propers com Calella o Sant Feliu de Guíxols o emigrar a Amèrica (aquesta vegada com a manera d'escapar de la crisi) preferentment, també en aquesta ocasió, a l'illa de Cuba.

A aquesta gran sotragada en el sector naval i artesanal (les drassanes arrossegaven oficis com corder, boter, fuster, teixidor ...) calia afegir-hi la que va viure el camp en tant que l'agricultura, el conreu més representatiu de la qual era la vinya, va patir dues crisis importants en la segona meitat del segle: la de l'oïdi (1852-60) i, sobretot, la de la fil·loxera a partir del 1879 que, recordem, va venir de França infectant milers de ceps a tot el territori amb conseqüències econòmiques i socials extraordinàriament greus.

Si analitzem el cens del 1892, ens indica quin era el repartiment dels oficis a la nostra vila: el sector primari aplegava el 60 % de la població (agricultura 42%, pesca 18,20%). El sector secundari (activitats relacionades amb la construcció, la indústria, l'energia o l'artesania -assaonadors, terrissaires, teixidors, corders, rajolers, tapers, boters, espardenyers ...-) n'ocupava el 26,70% mentre que el terciari o de serveis, només un 11%.

Centrant-nos en aquest 60% de gent que vivia del camp i del mar, ens podem fer una idea de la seva situació llegint aquests tres fragments de la Costa de Llevant de l'any 1895.

El primer es titulava “**¡Pobres pagesos!**” i, referint-se als terrassans de Sant Aciscle de Vallalta (creiem que Blanes no devia diferir gaire de l'Alt Maresme), deia així:

*Un estat crítich estem a través d'un quan temps en aquesta part, la miseria sens va apoderant de nosaltres sense trobar un petit remey pera consolar-nos; las vinyas, nostra principal riquesa, se troban completament mortas per causa de la malahida filoxera y per mes desgracia havem de pagar al Govern la contribució igual que s'hi's trobesin en bon estat. ¿Y nostres representants? Nostres representants nos han abandonat completament sens cumplir lo que nos prometen al mendicarnos los votos. Ahont han anat a parar aquellas promesas de felicitat que nos feren durant lo periodo d'elecciones? Per quina rahó no han manifestat al Govern l'estat de miseria en que estem atrevasant, y demanar sens rebaixi la contribució de las vinyas filoxeradas?.*¹⁷

El segon i el tercer, amb els títols “**Caritat**” i “**Tornemhi**”, respectivament, feien referència a la difícil situació de pagesos i mariners de la nostra vila:

*Lo dijous se va fer caritat als pobres en la fonda del señor Vila, pagada per unas cuantas personas caritativas, segons vá dirse en lo pregó que se feu aquell dia al dematí, ajudadas per lo Ajuntament. La caritat consisteix en racions de arrós, fasols y carn convenientment amanit. Que Déu los hi pagui.*¹⁸

La caritat de que parlavam en nostra pasada correspondencia, y respecte á la que no donavam esplikacions, ab l'intent de ferho quan estiguessim

ben possehits del assumpto, podem avuy comunicar á nostres llegidors, lo següent.

Vist lo precari de nostres obrers, en particular dels mariners y terrassans, y ensems per donar proba de sos bons sentiments, los senyors D. Agustí Girbau, D. Salvi Vila y D. Joseph Pons (...) acordaren passar per casa de alguns de sos amichs, per suplicar-loshi'ls ajudessin en sa benéfica tasca (...) lo que se repartí de la següent manera:

Dijous; 440 racions de escudella y carn

Divendres; 450 racions de escudella y carn y 400 racions de pá

Dissapte; 450 racions de escudella y carn

Diumenge; 500 racions de escudella y carn y 500 racions de pá¹⁹

Josep Alemany i Borrás també deixa palesa la difícil situació blanenca cap a finals de segle quan diu:

... Si esceptuém alguns forns de terrissa escampats per la vila y alguns talers (...) torném a quedarnos ab una població de pescadors y terrassans, que és

á lo que ha vingut á quedar reduhida al últim ters de la pasada centuria, ab l'agravant de trovarse las vinyas filoxeradas y haberse estroncat del tot la marina mercant que ocupaba un bon nombre de fills del poble, ab lo seu tráfech entre las principals poblacions de la costa de llevant de la Península y la del Nort de l'África ...²⁰

Aquest dramàtic panorama de finals de segle ens situa en el començament de la nostra història que formaria part del ... nou èxode de blenecs que hi hagué cap a l'illa de Cuba entre el 1880 i el 1920 ...²¹

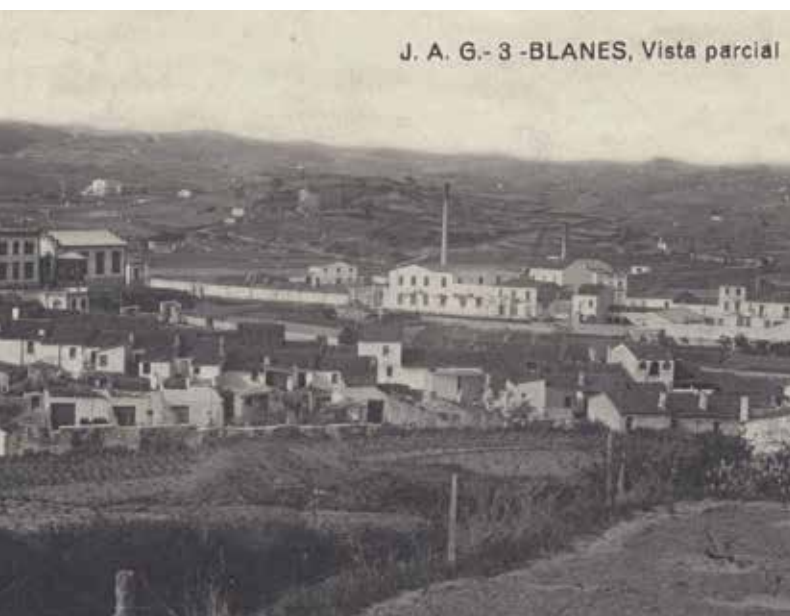
Perquè, mentre el poble anava veient tornar, rics o pobres, alguns dels que un dia ja llunyà havien marxat, d'altres joves devien seguir veient, en les terres americanes, l'esperança d'un futur millor.

En Josep Gallart Vieta, es noi gran de "Can Dausà"

LA FAMÍLIA BLANENCA

En Josep va néixer a Blanes, en el si d'una família molt modesta, el 22 de març del 1886²². Els seus pares, en Ramon Gallart i Fluvià, pagès de Sa Massaneda²³, i la Francisca Vieta Ribas, filla també de pagesos, vivien al carrer de l'Antiga, número 34²⁴, en una casa que el pare de la Francisca havia comprat i que havia deixat en herència als seus sis fills. En deien "Can Dausà".

El matrimoni²⁵ va tenir tres fills: en Josep, que era el gran, en Joaquim²⁶ i l'Àngela²⁷. En Josep emigrà a Cuba, en Joaquim, també pagès com el pare, es casà amb la Catalina Ribas i l'Àngela ho va fer amb en Francisco Sagrera, de família d'espardenyers.

▲ El carrer de l'Antiga on va néixer en Josep, al barri de Sa Massaneda (Fons fotogràfic AMBL).

LA MARXA A CUBA

Per referències i records familiars sabem que en Josep marxà a Cuba a l'edat de 13 anys. Estaríem parlant del 1899. Les dificultats econòmiques de la família devien ser, com succeí en la major part dels casos d'emigrants a Amèrica en aquests anys, la raó principal de la partença. La terra donava poc per viure i l'any 1899 en Ramon i la Francisca hagueren d'afrontar, a més, la despesa per la compra de la casa²⁸ de l'Antiga.

No s'ha pogut trobar cap aval notarial (relativament habituals, com s'ha dit, entre els emigrants que partien a Amèrica i on figuraven els noms de les persones que, des del lloc d'origen, es feien responsables de les futures obligacions d'aquells que marxaven) que ens ajudi a situar amb més exactitud ni la data²⁹ ni d'altres detalls del viatge d'en Josep. L'únic document que ens permet ubicar-lo ja a L'Havana és el corresponent a l'allistament per al servei militar de l'any 1907 on llegim que *"comparece su padre y manifiesta que su hijo reside en La Habana (isla de Cuba), que no rehuye responsabilidad de quintas y que intentará que se le talle y practique el reconocimiento facultativo ante el consulado correspondiente"*.³⁰

◀ *Fotografia que en Josep envià des de L'Havana a la família. Pensem que deuria tenir uns vint anys. (Fotografia: Família Sagrera Perpiñà).*

Hi ha un aspecte que ens sembla important destacar en relació a la decisió de triar Cuba i no cap altre de les destinacions també habituals entre els joves de la costa catalana (Puerto Rico, EEUU, l'Argentina o Uruguai). És el fet, per una banda, que, dels tres germans de la seva mare, en Gaspar, en Joan i en Francisco Vieta Rivas³¹, un d'ells (en Francisco) ja vivia a L'Havana des del 1876³² i els altres dos hi van marxar posteriorment probablement atrets pels brillants negocis del germà³³ qui, després de fer una considerable fortuna, comprà, l'any 1893, una casa a Blanes, concretament al carrer de l'Esperança³⁴. I per l'altra, que quatre cosins germans de la seva mare, els germans Ribas Nogués, hi havien emigrat també abans (vegeu organigrama adjunt). Per tant, en Josep no marxava, podríem dir, "totalment a l'aventura", sinó que ho feia probablement "cradat" per les bones expectatives de feina que li auguraven els seus familiars des de l'illa caribenya.

És el model d'emigració que ja hem esmentat anteriorment, però que volem remarcar:

*... basada en els vincles familiars i relativament organitzada. Els emigrants eren homes joves i adolescents que (...) anaven a treballar, com aprendents, en establiments comercials/industrials de la seva pròpia família o d'un amic d'algú de la família.*³⁵

Crida l'atenció que, sent com era l'hereu, marxés. En aquest sentit, creiem, només hi ha una explicació: comptava tornar. Efectivament, en Josep pensava en el retorn com indica ell mateix en el revers d'una fotografia, que va enviar als pares i que comentarem més endavant, on diu que se n'ha fet tirar una altra *... pero que la guardaré hasta que Dios quiera que yo la traiga ...*³⁶

És bon moment, potser, per recordar la importància econòmica que tenia L'Havana a finals del segle XIX i principis del XX. La ciutat, gràcies a les plantacions de canya de sucre, al tabac, al rom i a la venda d'esclaus, havia experimentat un creixement demogràfic, socioeconòmic i cultural, que l'havien convertida en una de les urbs més riques d'Amèrica Central i del Carib. El 1837 s'havia inaugurat el primer tram de ferrocarril (el primer de Llatinoamèrica) per al transport de sucre entre L'Havana i la rica comarca de Güines al sud-est de la capital, proliferaven centres culturals i es construïren elegants edificis públics i privats. Després de viure els darrers moments com a colònia espanyola (el 1898 Espanya perdia l'illa), Cuba inicià un llarg període sota la influència (sobretot econòmica) dels Estats Units que s'havia de perllongar fins al 1959, any del triomf de la Revolució. Van ser aquestes unes dècades de creixement sense mesura, de construcció de sumptuosos hotels, casinos i club públics i privats. Se la coneixia com la "Gomorra de las Antillas" a causa de la seva vida nocturna, el joc i la corrupció mentre els barris de barraques es desenvolupaven al mateix ritme. Pensem que el creixement demogràfic és un molt bon exemple d'aquest boom econòmic: en 100 anys (del 1860 al 1960) la ciutat passà de 200.000 a 1.200.000 habitants, amb una fortíssima presència d'immigrants procedents d'Espanya, fonamentalment catalans, gallecs i canaris.

En Josep, doncs, arribava a Cuba tot just acabada la dominació espanyola i en un moment de forta influència nord-americana que obria pas a uns anys de gran prosperitat i desigualtats socials.

▲ La bodega o cantina d'en Josep Ribas Nogués a L'Havana on en Josep (primer a l'esquerra) treballava. Deuria tenir vint i pocs anys. (Fotografia: Maria Gallart Torrent).

QUÈ EN SABEM DE LA SEVA VIDA A L'HAVANA

Feina

No s'ha conservat cap carta dels primers anys d'en Josep a L'Havana. La primera notícia documentada, a banda de la crida a files ja esmentada, correspon a quatre fotografies que passem a analitzar. Creiem que devia tenir entre vint i trenta anys.

1. A la primera imatge, enviada pel mateix Josep a la família, el veiem treballant en el negoci, com ell mateix explica, de José Rivas i que portava per nom "La Sucursal de la Yaya de J.R." (José Rivas). En el revers hi va escriure el següent:

Este representa la tienda de víveres donde trabajo propiedad de José Rivas, yo y dos dependientes los tres que estamos en el mostrador, los demás son vecinos. No salió el retrato de mi gusto por ser una hora de mucho trabajo y no podía tener todo bien arreglado pues entro el fotografo y tiro la plancha y luego me las propuso y compre dos. Fijense bien yo soy el que esta en la cantina la camisa es una de las que me mandaron tambien se distingue que no estoy afeitado y parece diferente a los demas retratos mios. El otro retrato que mande hacer como saben no tengo ocasion de mandarlo asta que se presente

de lo contrario lo guardare hasta que Dios quiera que yo lo traiga.

José Gallart³⁷

Es tracta d'una cantina o bodega, un establiment de queviures molt habitual a l'illa en aquells anys. S'hi venia una mica de tot: begudes de tota mena, cafè, pa, sabó, escombres, oli, ... i, sobretot, es despatxava i es servia beguda a peu dret.

Qui era José Rivas³⁸? Era un dels quatre germans Ribas Nogués: en Josep, en Quimet, en Ramon i en Joan i cosins, com hem dit, d'en Josep. Havien marxat de Blanes per la situació d'autèntica misèria³⁹ de la família, que era terrassana. Tres d'ells, en Quimet, en Ramon i en Joan, van tornar després d'haver fet fortuna i en Josep, a qui també van anar bé els negocis, es quedà a l'illa. Van obrir diferents "cantinas" i, amb el temps, acabaren invertint en negocis de construcció de vivendes (recordem que L'Havana creixia sense parar i va rebre molta població forana).

2. A la segona veiem en Josep Gallart (darrere el taulell, amb camisa blanca i una ampolla a la mà) en un altre establiment, "La Tropical", en aquest cas de Joan Ribas i Nogués (també darrere el taulell, amb bigoti i en primer pla).

3. A la tercera apareix en un àpat o celebració (en desconeixem el motiu) en el qual l'identifiquem novament al costat de Joan Ribas i Nogués.

4. I a la darrera, ja amb uns quants anys més, el trobem compartint una celebració familiar (també en desconeixem l'origen) al costat d'un altre dels germans Ribas, en aquest cas en Joaquim.

▲ La bodega o cantina d'en Joan Ribas Nogués (1) a L'Havana on també treballà en Josep (2). A la part superior dreta s'hi pot observar una fotografia de Blanes. (Fotografia: Anita Ribas Vilà).

▲ Aquí apareix també en Josep (2) al costat de Joan Ribas Nogués (1) en un local que era, probablement, el soterrani de la bodega. (Fotografia: Anita Ribas Vilà).

▲ Celebració familiar on el podem veure (1) amb un altre dels germans Ribas Nogués, en Joaquim (2). (Fotografia: Fons M. Cristina Ribas / D. Valls (AMBL)).

- ▼ *Casal Català a L'Havana, seu de la "Sociedad de Beneficencia de Naturales de Cataluña". (Fotografia: Miquel Buixeda).*

No hem pogut esbrinar si els germans blanencs gestionaven els negocis conjuntament; el cas és que en Josep Gallart va estar vinculat -no sabem malgrat tot durant quants anys- a, com a mínim, dos dels seus establiments.

Fem ja un salt en el temps per situar-lo en el que seria el seu definitiu lloc de feina fins a la jubilació: les oficines del "Centro de Detallistas" o "Asociación de Dependientes del Comercio de La Habana" on treballava d'administratiu. Hi devia entrar molt jove atès que, a la revista que publicava mensualment el "Centro" i on es recollien notícies d'associats i empleats, se'l felicitava en la diada de Sant Josep i s'hi feia referència *como uno de los más antiguos y competentes empleados de la Secretaría*.⁴⁰ . Es tractava d'una societat "de naturaleza esencialmente española", fundada el 1888 que tenia aquests departaments o seccions: "la Beneficencia, la Instrucción, el Recreo y Adorno, la Filarmonía, la Propaganda, los Intereses morales y materiales, Sports y Ahorros" i,

per formar-ne part, es pagava una "cuota mensual de un peso i cincuenta centavos en plata de cuño español"⁴¹. En Josep, el març del 1950, enviava una carta a la família de Blanes adjuntant aquest document on se l'esmentava explícitament.

Vida Social

Tot seguint el seu rastre per L'Havana hem trobat una altra dada important: l'any 1915 es va afiliar⁴² a la "Sociedad de Beneficencia de Naturales de Cataluña" (associació coneguda també com el "Casal Català de l'Havana" o "Centre Català de l'Havana"), una societat (l'entitat d'ajuda social més antiga del món⁴³) que havia estat fundada el 1840 per un grup de 102 catalans al capdavant dels quals hi havia Antoni Font i Guasch i Josep Gener i Guasch, dos emigrants a qui els negocis a l'illa havien estat molt favorables. Les seves principals funcions eren clarament benèfiques: ajudar a tots aquells que no havien fet fortuna, que no tenien feina, que necessitaven temporalment un ajut econòmic o que, fins i tot, volien tornar a casa i no tenien mitjans per fer front al passatge de retorn. La Sociedad també tenia cura de l'ermita de Montserrat⁴⁴, a la *Loma de Tadino* o *Loma de los Catalanes*, als afores de L'Havana, que contenia una rèplica de la Mare de Déu de Montserrat, i del Panteó de la "Sociedad de Beneficencia de Naturales de Cataluña"⁴⁵, al "Cementerio de Colón" de la ciutat. Per fer-nos una idea de la importància de la seva tasca en el camp de l'atenció benèfica, recollim unes dades que l'historiador Joan Domènech ens dona al respecte:

... Fins al 1895 l'entitat benèfica va constar de 189 socis i 84 benefactors ocasionals ...

*... Des de la seva creació fins al 31 de juliol del 1896 (...) va prestar (...) uns 29.206 socors que costaven 569.157,3 pesos. (...)*⁴⁶

L'associació passà per períodes difícils fins ar-

ribar a desaparèixer el 1965. Des d'aleshores fins al 1989 restà inactiva, moment aquest en què se'n reestructurà tant el contingut (es donà gran importància a l'arxiu històric) com la funció, que esdevingué de caire més cultural i festiu. Amb més de 1.400 socis, promou diferents activitats relacionades amb Catalunya com havaneres, celebració de Sant Jordi, esbart dansaire, puntaires, lectura de poesia, algun concert i projeccions de pel·lícules. Encara que la seva activitat principal és encara la de donar suport econòmic als socis que ho necessiten.

En el moment en què en Josep s'hi associà (en desconeixem la causa però la podem imaginar atesa la funció benèfica de l'entitat) tenia 29 anys i vivia al carrer Neptuno-intersección Aramburu, a L'Havana Vieja⁴⁷.

LA SEVA FAMÍLIA CUBANA

Ja hem dit als inicis que en Josep no va tornar a Blanes. A L'Havana hi devia anar consolidant a poc a poc la seva estada amb una situació laboral relativament estable. Pensem, a més, que el panorama polític europeu i espanyol, farcit de conflictes bèl·lics, tampoc devia ajudar gaire a plantejar l'hipotètic retorn d'un "desertor".

Apuntàvem també en començar que, recentment, havíem tingut ocasió de conèixer una part de la família cubana d'en Josep. Sabíem alguns aspectes de la seva vida a través de cartes (que periòdicament arribaven a Blanes, sobretot mentre van viure els seus dos germans, en Quimet i l'Angeleta) i també de la dels seus fills: feines, vida familiar, en fi, les convencionals notícies del dia a dia. Però en desconeixíem totalment d'altres que veritablement ens van sorprendre i impactar. Passem a parlar-ne.

▲ La seva dona Edelmira i la seva filla Àngela a principis dels anys cinquanta. (Fotografia: Família Sagrera Perpiñà).

▲ En Josep i la seva dona amb els seus dos fills, Rodolfo i Àngela, a finals dels anys cinquanta. (Fotografia: Àngela Gallart Grau).

▲ La casa del carrer Reina a L'Havana on la família Gallart Grau va viure durant molts anys. (Fotografia: Miquel Buixeda).

En Josep es va casar dues vegades. Del primer matrimoni, que va ser molt breu per la mort prematura de la seva dona, no en tenim pràcticament notícies però sí del segon amb Edelmira Grau Creixells (Remedios, 1900–La Havana, 1981), filla d'emigrants catalans que vivien a la ciutat cubana de Remedios.

Amb la seva dona Edelmira es van establir al carrer Reina, a Centro Habana, i van tenir dos fills: en Rodolfo (L'Havana, 1936–L'Havana, 2016) i l'Àngela (L'Havana, 1942).

Rodolfo Gallart Grau

En una carta familiar escrita pel mateix Rodolfo, comentava als seus parents de Blanes que es graduà de *Licenciatura en Ciencias Sociales (...)* y en mi vida he sido casi de todo, incluyendo la carrera diplomática.

Només això? No, molt més que això ...

Saber més detalls de la vida personal i pública de Rodolfo Gallart Grau, el fill gran d'en Josep, ha estat la gran sorpresa del retrobament familiar a què ens referíem en començar aquest escrit. Hem intentat fer-ne una petita síntesi cronològica.

- Va néixer a L'Havana el 15 d'agost del 1936.
- Cursà estudis primaris i secundaris a l'escola pública.
- Obtingué una beca per continuar la seva formació a la "Escuela Politécnica" de la ciutat de Matanzas.

En Josep, en una carta a la família de Blanes, explicava com era el centre on estudiava el seu fill:

*En la ciudad de Matanzas está la Escuela Politécnica que como sabes allí está Rodolfo (...). Allí tuve ocasión de visitar los distintos departamentos, como son comedores, dormitorios, escuela, clínica con todos los adelantos de la ciencia médica, campo de base ball y otros deportes, buena piscina, campos frutales y sembrados, etc... Esta institución es de tipo militar, por lo que supondrás impera la disciplina en el recreo, en el estudio y en todos sus órdenes (...). La ciudad de Matanzas tiene una de las mejores bahías de Cuba, mucho mayor que la de La Habana (...). Además tiene la loma o ermita de Monserrat fundada por los catalanes, lugar muy alto que a parte del Santuario tiene el simbolo de las cuatro provincias catalanas, uno en cada esquina (...).*⁴⁸

- Ell mateix definia el seu caràcter com ... *més aviat seriós però comunicatiu ...*
- A partir dels 15-16 anys es començà a interessar per la política del seu país, es va incorporar a la "Acción Cívica Ortodoxa" i va participar en manifestacions contra la dictadura de Fulgencio Batista.
- Arran de les seves activitats clandestines,

adoptà el que allà en diuen la “chapa” (nom de camuflatge per evitar ser identificat per la policia de Batista) de Luis Fernández Oña (cognoms -Fernández Oña- que va triar perquè feien referència a un líder combatent veneçolà de qui en veié la tomba passejant pel cementiri de Colón a L'Havana). Amb els anys legalitzà aquest canvi de nom i cognoms encara que, segons explica en una entrevista, ... *más tarde he pensado que hubiera sido mejor mantener mi nombre original, porque los padres de uno no entienden mucho de estas cosas ...* ⁴⁹.

- Quan Fidel Castro sortí de la presó arran de l'assalt al cuartel Moncada i es creà el “Movimiento 26 de Julio”, s'incorporà a la nova organització i, després del triomf de la Revolució, l'1 de gener del 1959, tingué càrrecs de molta responsabilitat, sobretot relacionats amb la formació de joves.

- A principis dels anys seixanta es casà amb Lázara Rodríguez amb qui tingué dos fills: Rodolfo i Alina. Un temps després, i fruit de la seva relació amb Norma Martínez, va néixer Ernesto, el seu tercer fill.

- El 1962 començà a treballar en el Ministeri de l'Interior amb la missió d'atendre els vincles amb Bolívia i, sobretot, amb Xile, països que no tenien relacions amb Cuba: ... *mi trabajo era tratar de lograr un mejor entendimiento y relación con las fuerzas políticas afines en Chile...* En aquesta etapa conegué molts dirigents xilens, entre ells l'aleshores senador Salvador Allende amb qui inicià una relació

de treball l'any 1966. Ell era el funcionari del règim cubà que el rebia quan visitava l'illa en el marc de la seva tasca en el “Departamento Américas” del “Comité Central del Partido Comunista”.

- El 1968 sorgí una relació personal entre Luís (Rodolfo) i la filla gran de Salvador Allende, Beatriz (coneguda familiarment com Tati) Allende Bussi (una de les tres filles de Salvador Allende Gossens i Hortensia Bussi Soto) a qui ell definia com d'una ... *personalidad muy fuerte. Era una mujer de 25 años que se había graduado de médico. Vivía un proceso de maduración revolucionaria. Estábamos muy imbuídos de un gran espíritu idealista revolucionario. Ella comenzó a trabajar en un hospital. Estaba muy ligada a su padre y se identificaba con su pensamiento. Pero también se sentía motivada por la revolución cubana (...). Tenía mucho valor, era muy inteligente. Sobre todo estaba convencida que una revolución profunda podría salvar de la miseria a los países de la América Latina (...)*.⁵⁰

- El 1970, el mateix any que Salvador Allende ascendia a la presidència de Xile, Beatriz i Luís (Rodolfo) es van casar a L'Havana. Un any més tard naixia la seva filla Maya.

▼ Rodolfo Gallart Grau (a la dreta) i la seva primera dona Lázara Rodríguez amb els seus pares i el seu primer fill l'any 1964. (Fotografia: Família Sagrera Perpiñà).

▼ Rodolfo (Luís Fernández Oña) amb Beatriz (Tati) Allende a finals dels anys seixanta. (Revista Punto Final nº 268, 6 de gener del 2017).

◀ Rodolfo (Luís Fernández Oña) amb la família Allende l'any 1971. D'esquerra a dreta: Beatriz, Luís, el president Salvador Allende i la seva dona Hortensia Bussi. (image-nesparalamemoria.com. Luís Fernandez Oña, el yerno cubano de Salvador Allende, 26/11/2013).

▲ Rodolfo (Luís Fernández Oña) davant el monument a Salvador Allende a Santiago de Xile. (Revista Punto Final nº 268, 6 de gener del 2017).

▲ Rodolfo amb la seva darrera dona, Rita Salvi l'any 1995. (Fotografia: Família Sagrera Perpiñà).

• Quan les relacions diplomàtiques entre ambdós països es restabliren, ell fou nomenat ministre conseller de l'ambaixada cubana a Xile i acabà assessorant en temes d'intel·ligència al grup de protecció del dirigent xilè. Eren els tres anys del govern de la "Unidad Popular" presidit per Salvador Allende que Luís (Rodolfo) recordava com uns anys ... *de enorme actividad. Por la relación familiar conversábamos con Salvador sobre la situación que se vivía. Él también se interesaba mucho por Cuba y por Fidel. Había un intercambio amistoso entre ambos, una relación muy estrecha, de mútuo respeto (...)*. En aquests anys, Beatriz es convertí en la gran assessora i col·laboradora del seu pare.

• L'11 de setembre del 1973 tingué lloc el cop d'estat militar promogut pel general Pinochet contra el govern de Salvador Allende. Beatriz es mantingué al costat del seu pare en el Palacio de la Moneda, la seu presidencial a Santiago de Xile, tot i estar embarassada de set mesos del seu segon fill. Luís es trobava a l'ambaixada cubana.

• Una negociació va permetre que, en un avió d'Aeroflot, Beatriz sortís de Santiago de Xile amb filla, marit i mainadera. El dia 12 ja estaven a Cuba.

• Amb el temps la parella es va separar. Y, quan Maya tenia 6 anys i el seu germà Alejandro 3, Beatriz es va suïcidar a L'Havana víctima d'una severa depressió provocada per la situació en el seu país i la dispersió de l'esquerra xilena. Tenia 33 anys.^{51 52}

• Maya i Alejandro van tornar a Xile el 1992, ja adolescents. Creiem que val la pena esmentar que, quan Alejandro va néixer, per decret de Fidel Castro, se li alterà l'ordre dels cognoms

► *Àngela Gallart Grau (primera a l'esquerra) en una activitat política a L'Havana als anys vuitanta. (Fotografia: Àngela Gallart Grau).*

perquè "Allende" no es perdés però, ja de gran, el mateix Alejandro (recordem també que el nom complet de Fidel era Fidel Alejandro) decidí mantenir en primer lloc el de "Fernández" com la seva germana. És un fet que demostra clarament la proximitat que hi havia entre el màxim dirigent cubà i la família Fernández Allende.

- Tot i el pas dels anys sempre es mantingué fidel als ideals de la Revolució. Així fou, fins al darrer moment, membre de la "Asociación de Combatientes de la Revolución" i, com a militant del Partido Comunista, va participar plenament de la seva comunitat. Una frase, que repetia contínuament, el definia d'una forma clara: "*Soy un revolucionario y punto*".⁵³
- La seva darrera dona ha estat Rita Salvi Lima, amb qui no va tenir descendència.
- Ha viscut a la casa del barri de Miramar de L'Havana fins al final de la seva vida.
- I li agradava molt escriure, sobretot poesies, i sempre pensava en redactar les seves memòries.
- Rodolfo moria el 20 de desembre del 2016, un mes després de Fidel Castro (25 de novembre) a causa d'un vessament cerebral. Tots els mitjans de comunicació, tant a Cuba com a Chile, se'n van fer ressò i en van destacar el seu paper com a polític proper al dirigent cubà i fidel a la seva Revolució.

Àngela Gallart Grau

Com que la filla d'en Josep no va desenvolupar cap activitat pública destacada, lògicament la informació sobre la seva vida és més escassa.

- Va néixer el 1942 i, com el seu germà, va anar a l'escola pública on va cursar estudis primaris i secundaris.

- Té un caràcter molt alegre i és molt riallera i optimista.
- Des de jove s'implicà també amb la ideologia revolucionària i fou membre, i encara n'és col·laboradora, del Partit Comunista.
- Treballà com a administrativa a la Universidad de L'Havana.
- Es casà amb Ramon César Muñoz, ... *doctor en Medicina ejerciendo en la ciudad de La Habana y de natural de Cuba, provincia de Santa Clara ...*⁵⁴ El matrimoni se separà al cap d'uns anys.
- Va viure posteriorment amb els pares fins que van morir (primer el pare i després la mare).
- Bona part de la seva activitat laboral estigué vinculada a l'empresa hotelera estatal "Gran Caribe", que gestiona encara avui, a tota l'illa

▼ *Rodolfo Gallart i Àngela Gallart a la casa de Miramar l'any 1996. (Fotografia: Família Sagrera Perpiñà).*

► Josep Gallart als anys 40. (Fotografia: Àngela Gallart Grau).

de Cuba, un bon nombre d'empreses dedicades a l'hostaleria. Ocupava un càrrec de responsabilitat com a secretària del president del grup hotelier.

- Actualment està jubilada i viu al sector de Vedado, a prop del famós Malecón de la ciutat.
- És, des del 1997, sòcia del Casal Català de L'Havana.
- Va mantenir sempre una relació molt estreta amb el seu germà, amb qui compartí, a banda dels llaços familiars, forts vincles ideològics i ha viscut, amb molta afectació, la seva recent desaparició.

Cartes de l'Havana

Les notícies dels parents cubans sempre van arribar a través de cartes que, lògicament, eren esperades a Blanes amb gran expectació ("Ha arribat carta de L'Havana"!). Se'n van "perdre" moltes pel camí, sobretot en temps d'estrictes controls de la correspondència per part del règim castrista.

Aquelles que s'han pogut conservar han resultat fonamentals en la confecció d'aquesta història. N'hem seleccionat alguns fragments, tant de les escrites per en Josep com pels seus dos fills. Ens parlen, com podran llegir, de situacions, reflexions, vivències i records que, creiem, tenen un cert interès en la mesura que, d'una banda, venen a completar els perfils biogràfics dels seus autors i, de l'altra, ens aporten informacions addicionals igualment enriquidores, com per exemple sobre la situació política de l'illa caribenya en determinats moments.

En Josep rep la notícia de la mort de la seva germana Angeleta

... He conocido el fatal desenlace de mi querida hermana y tu querida madre. Ante tal noticia

has de comprender mi estado de ánimo ya que todos pensábamos que tendría una vida más larga (...). Solo nos queda en estos instantes el deber sagrado de no olvidarla en nuestras oraciones tan merecidas como quien fue una buena hija, una buena esposa, una buena madre y una buena hermana que tanto se sacrifico y trabajo para que yo pudiera viajar hasta aquí...⁵⁵

En Josep recorda la seva terra

... Cuando me escribas di algo de cosas propias de la temporada de verano y las cercanas fiestas de Santa Ana el 26 del corriente y también las cercanas de Lloret, San Feliu, etc...⁵⁶

En Josep, davant la preocupació manifestada des de Blanes per la situació de l'illa després de la Revolució, intenta tranquil·litzar els seus parents

... El abastecimiento de comestibles, ropa, zapatos, etc es normal salvo uno que otro articulo de tiempo en tiempo. Un país en el que no falta el pan, la carne, huevos, pollo o gallina, grasas como manteca y aceite, legumbres o patatas y también cerdo y leche fresca y condensada. Todo esto llega a todos los extremos de las seis provincias. Lo mismo todo lo que se produce en el país como lo que se importa se distribuye equitativamente por nucleos familiares. Lo que sí no se puede acaparar mercancías ni se pueden almacenar. Para ser más exacto nadie consume más que otro,

esto hasta que haya más abundancia. Por la libre se consumen muchos artículos como el pan y galleta que nunca falta. El pescado igual (...). Todo esto que digo es la verdad (...), mandaré en carta certificada la lista de artículos y precios (...). Vuestro ofrecimiento de ayuda revela que están en gran intranquilidad, por esto digo tanto para que no tengan pena ninguna (...).⁵⁷

En Rodolfo i l'Àngela es lamenten de la dificultat de mantenir una correspondència normal i fluida amb l'exterior degt a la situació del país

... Desde bastante tiempo no tenemos intercambio de cartas y es preciso no perder la costumbre aunque con lo enormemente deficiente que esta el correo no es fácil perder la cuenta de las salidas y llegadas ... Había mandado un paquete de diarios y también cartas que detallaban aspectos de nuestra vida y por lo que me dices no has recibido nada ...⁵⁸

... Primo, pasamos en este país por momentos muy difíciles pero hay que pensar que vamos a salir de ellos (...). Hay veces en que una llamada telefónica o una carta cuesta mucho trabajo materializarla (...). Si ven que el silencio se prolonga, tomen ustedes la iniciativa y llamen o escriban, es mucho más fácil para ustedes (...).⁵⁹

... Hace tiempo que perdimos nuestras comunicaciones (...). Con el fallecimiento de los padres, la depuración de sus papeles y los cambios que posteriormente hicimos de casas, extraviamos muchas cartas de ustedes (...). Tengo esperanzas que esta persona que viaja a esa les encuentre y podamos nuevamente escribirles y saber de ustedes (...).⁶⁰

En Rodolfo i l'Àngela volen establir i mantenir el contacte amb els seus orígens, com era la voluntat del seu pare

... Pasada la vorágine de los años mozos, y qui-

zàs conjuntamente con ello, la madurez (60 años) mental es que nació tiempo atrás el deseo de volver a la raíz y contactar con ustedes que son el único vínculo que tenemos con España (...). Quizás teniendo presente la necesidad de que mis hijos y los hijos de ellos sepan cuales son sus raíces y sepan también mejor que nosotros estrechar estos vínculos y vivir orgullosos de ellos (...). Te escribo pensando en mi padre y en como le hubiera gustado saber que a pesar de los años los vínculos no se han dejado morir (...).⁶¹

... No pueden imaginar la alegría que me causó la carta de ustedes. Fue el final de una larga espera de 60 años pero al fin resulta una realidad el sueño de mi padre y nuestro de tener y mantener un contacto familiar aunque sea de forma epistolar (...). En el tiempo pasado quizás se puedan argumentar distintas justificaciones para no haber realizado un mayor y mejor esfuerzo para no dejar el tiempo pasar y no saber los unos de los otros. Yo les prometo que en cada oportunidad que tenga les escribiré y les mantendré informados de nuestras vidas y de nuestro accionar en estos tiempos tan difíciles (...). Te reitero mi preocupación en cuanto a que mis hijos conozcan todo lo relacionado con sus raíces (...). si puedes envía fotos de mi tía y de mis abuelos (...).⁶²

... No quiero que cesen nuestras relaciones pues cuando aquí en Cuba la gente habla de sus familiares en la Madre Patria, nosotros nos sentimos orgullosos también de poder decir que parte de nuestra sangre está allí, en esa ciudad mediterránea (...).⁶³

En Rodolfo recorda el pare

(...) Recuerdo que mi padre nos llevaba a la Ermita de los Catalanes, a una romería anual que celebraban y a alguna que otra actividad (...).

(...) Como toda la familia era catalana (mi madre, mis abuelos y mi padre) siempre se pegaban

◀ Josep Gallart, amb la seva dona Edelmira i els companys de treball, en el comiat per la seva jubilació a finals dels anys 60. (Fotografia: Àngela Gallart Grau).

*algunas palabras porque entre ellos mantenían expresiones en catalán (...).*⁶⁴

*(...) En cuanto a lo que me dicen de mi parecido con mi padre José esto se ha hecho más evidente con el paso de los años. Es cierto que soy un poco más alto pero el rostro se hace cada vez más parecido. Quizá la diferencia más marcada está en el carácter, él era más introvertido y yo por el contrario más comunicativo (...). Con el paso de los años lo he comprendido más a él y a sus reacciones y me hubiese gustado con la madurez de hoy haber podido compartir con él más momentos de alegría, preocupación y comunicación mutua. Pienso que toda su vida en Cuba fue un eterno pensar en ustedes y en Blanes. Nuestra vida en esos años no fue nada fácil y los problemas económicos golpearon mucho (...).*⁶⁵

En Rodolfo i l'Àngela parlen de la situació econòmica a Cuba

(...) Estoy, como tantísimos cubanos, sin trabajo (...). El gobierno no permite ningún negocio con los americanos y se sufre viendo como se meten aquí los europeos y canadienses. Casi todos los grandes hoteles de Cuba están en manos de cadenas hoteleras españolas, controladas por el gobierno (...). A 40 años del triunfo de la Revolución las cosas

*no mejoran. Por suerte el ciclón que barrió Centro América no nos tocó, pasó por el lado pero sin daños. Si nos toca no puedo calcular qué hubiese pasado (...).*⁶⁶

*(...) Espero que no pase mucho tiempo para que nuestras dificultades materiales se vayan resolviendo. Ya tenemos una situación un poco más holgada en relación a dos o tres años anteriores que fue de calamidad absoluta. El turismo se desarrolla aceleradamente y vemos con optimismo los resultados de estos esfuerzos (...).*⁶⁷

Retrobament a l'Havana: una tarda a la casa de Miramar

*(...) Vivimos en el barrio de Miramar en una cómoda casa donde tengo en un gran patio plátanos, naranjos, aguacates, mangos, un fruto que se llama anón, pariente de la guanábana y donde me entretengo mucho en tiempos de ocio (...).*⁶⁸

En aquesta casa del residencial barri de Miramar es va produir, en una tarda del mes de maig del 2016, el retrobament familiar. Després de molts anys, tants com 127, descendents cubans i descendents blanencs d'en Josep ens coneixíem i ens podíem abraçar.

Blanes i la família ... la família i Blanes, sempre Blanes. Un poble que, des d'allà, amb prou feines es podia situar sobre un mapa geogràfic però que, en canvi, era absolutament present en el mapa de la memòria i dels sentiments.

La trobada, curiosament fàcil i extraordinàriament emotiva, va esdevenir un petit interrogatori ordenat i pacient per part de tots, amb la voluntat de no deixar pregunta sense resposta servint, a la fi, per repassar vivències i dates, visualitzar fotografies i, sobretot, per recordar persones.

L'Àngela i en Rodolfo (no oblidem que tenien, aleshores, 74 i 80 anys, respectivament), ajudats per alguns membres de la família, ens van parlar del seu pare de qui ens digueren que...

(...) tenia un carácter más bien seriete y reservado, poco comunicativo ...

(...) le gustaba sentarse en su sofá a leer, era muy aficionado a la lectura, sobre todo era un apasionado de la astronomía ...

(...) le agradaba mucho fumar puros ...

(...) le operaron de la vista, necesitaba gafas ...

(...) en su gran sencillez, siempre iba bien vestido, con corbata y también sombrero de paja ...

(...) no era muy alto pero estaba fuerte ...

(...) no salía mucho de casa, sólo para ir al trabajo, era una persona muy tranquila ...

(...) le gustaba mucho cocinar ... a menudo se preparaba una salsa espesa con ajo y aceite y lo ponía sobre el pan ...

(...) en casa no hablaba catalán pero con mi madre conservaban algunas palabras que al final se nos pegaron ...

(...) Edelmira era una masa de pan de buena que era i él también ...

(...) releía continuamente las cartas que llegaban de Blanes y las guardaba todas, siempre hablaba de ustedes y quería mucho a su hermana Ángela de quien decía que se sacrificó mucho para que él pudiera viajar acá ...

(...) cada año, en verano, nos hablaba de las fiestas de Blanes ...

(...) un año, volviendo de la Ermita de los Catalanes, le atropelló un carro (cotxe) y estuvo muy mal, sin poder ir al trabajo durante un largo tiempo, aunque por suerte le pagaron el sueldo entero mientras se recuperó ...

(...) era una persona religiosa y muy humilde ...

En **Josep Gallart Vieta** va morir a l'Hospital Clínic Quirúrgico 10 de Octubre, conegut popularment com *La Dependiente*, l'any 1971, i està enterrat, com ell volia, al "Pabellón de Catalunya", al Cementerio de Colón de L'Havana.

▲ Rodolfo i Àngela, els fills d'en Josep. (Fotografies: Família Buixeda Sagrera).

▲ Imatges del retrobament familiar a la casa de Miramar el maig del 2016. Drets, de dreta a esquerra: Alina Gallart Rodríguez, Àngela Gallart Grau, Rita Salvi Lima i la seva filla Nylmis, Miquel Buixeda i Maria Àngela Sagrera. Assegut: Rodolfo Gallart Grau).

▲ Rodolfo i Àngela Gallart Grau i Maria Àngela Sagrera.

▲ El Pavelló de la "Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya", al Cementerio de Colón de L'Havana, on està enterrat en Josep. (Fotografies: Miquel Buixeda).

La mort de la seva dona, **Edelmira Gallart Grau**, es produí deu anys més tard, el 1981. **Rodolfo Gallart Grau** moria, com ja hem dit, a finals del 2016 al costat dels seus cinc fills i les seves cendres es van escampar per la bonica platja de Tarará, a uns 15 km. de L'Havana. La seva germana Àngela **Gallart Vieta** segueix vivint al seu pis del barri de Vedado, a L'Havana, i la seva salut, malgrat el seu caràcter jovial, comença a manifestar preocupants senyals de deteriorament. **Rita Salvi Lima** alterna les estades entre Cuba i Xile on manté un permís de residència.

Pel que fa a la situació actual dels fills d'en Rodolfo podem dir el següent: el gran, **Roly** o **Rodolfo Gallart Rodríguez**, té 55 anys i es troba sense feina. **Alina Gallart Rodríguez**, mestra d'escola, en té 51 i tampoc exerceix cap activitat laboral. **Ernesto Gallart Martínez**, militar, en té 45. Tots tres viuen a L'Havana. **Maya Fernández Allende**, de 45 anys, viu a Santiago de Xile, és biòloga i veterinària, i actualment és diputada del Partit Socialista, i **Alejandro Fernández Allende**, que és periodista, en té 44 i viu, des de l'any 2000, a Auckland (Nova Zelanda).

Per acabar

Es fa difícil posar un final a aquesta història per la senzilla raó que, afortunadament, no en té de final. La vida segueix a L'Havana i segueix a Bla-

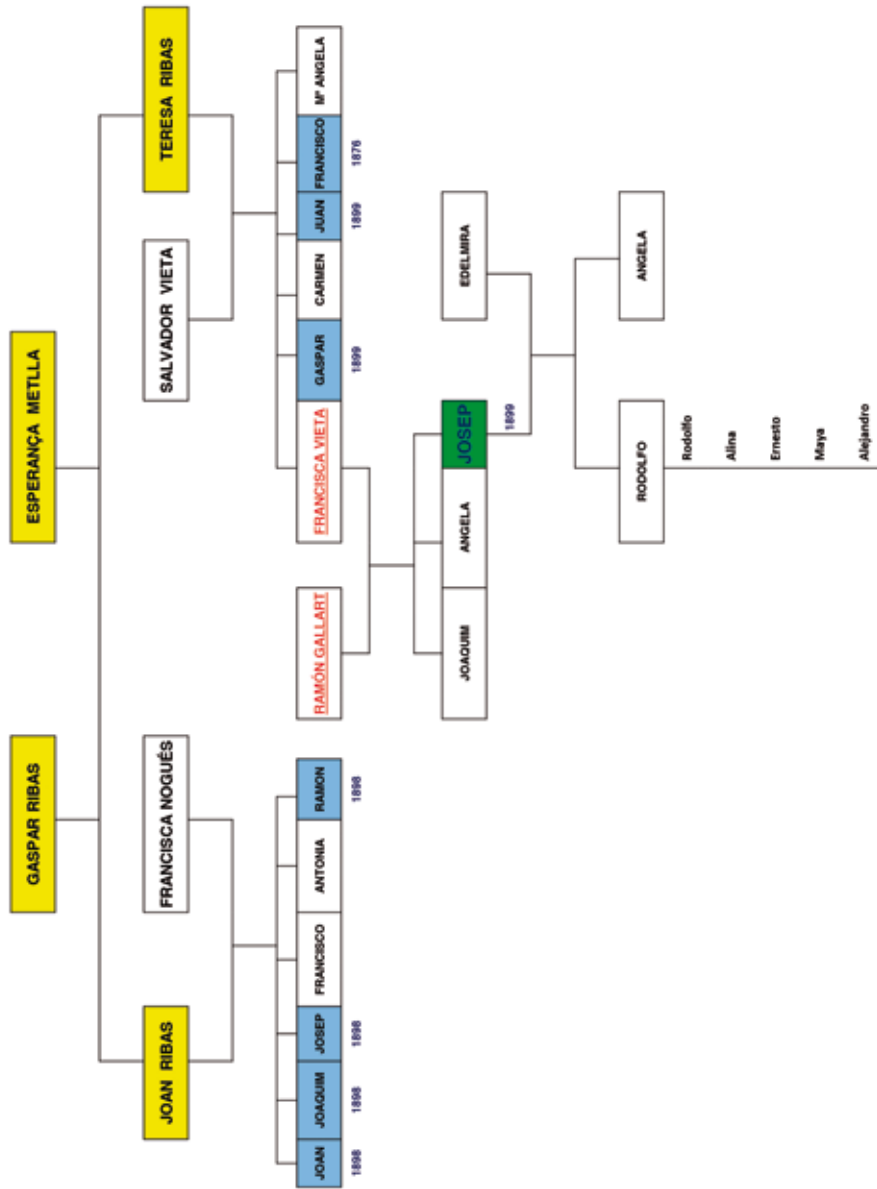
nes, i totes dues famílies mantindran el contacte reiniciat, amb més o menys intensitat i continuïtat, en funció de tantes i tantes coses que estan per venir.

Tot i reconèixer fins a quin punt ens va sorprendre el rellevant paper d'en Rodolfo (Luís) en la història política de Cuba de la segona meitat del segle passat, volem acabar tornant a l'inici d'aquest escrit.

Amb la voluntat, per una banda, de retre un sentit homenatge a tots els "Joseps" blanencs que un dia van embarcar-se, i mai millor dit, en aquella odissea cubana tan plena de riscos i dubtes i que, tot i no tornar, mai van deixar de tenir present la seva gent i el seu poble (la fotografia de la badia de Blanes penjada a la paret de la "cantina" d'en Joan Ribas és una imatge tan emotiva i té tant de significat!).

I, per l'altra, tenir un record entranyable de tota la nostra família per en Josep Gallart Vieta, l'oncle de L'Havana, com es deia a casa, es noi gran de can Dausà: humil, treballador i discret que, en plena adolescència, va deixar per sempre el barri terrassà de Sa Massaneda i que, fruit d'una seqüència de casualitats insospitades, va esdevenir consogre del president xilè Salvador Allende. I que sempre, sempre, va enyorar Blanes.

GENOGRAMA D'EN JOSEP GALLART I VIETA

El present genograma pretén fer més entenedors els vincles familiars d'en Josep, sobretot en relació a aquelles persones que, suposadament, li van donar el suport necessari en la seva arribada a L'Havana.

Per una banda (en color blau), tres germans de la seva mare: en Francisco, en Gaspar i en Joan Vieta Ribas, els seus oncles, que hi arriben el 1876, 1899 i 1899, respectivament. Per l'altra (igualmente en color blau), quatre cosins germans també de la seva mare: els

germans Joan, Joaquim, Josep i Ramon Ribas Nogués, que es van embarcar el 1898. En Josep (en color verd) ho va fer el 1899, el mateix any que dos dels seus oncles. No en tenim cap constància però creiem que no es podria descartar que viatgés amb ells.

Pensem que l'organigrama posa també de manifest la importància que tingué l'emigració entre els blanencs en aquests anys. Fixem-nos que, en la família Ribas-Nogués, marxen quatre dels cinc nois i que, en la família Vieta-Ribas, ho fan tots tres.

NOTES

- 1 Joan Domènech i Moner, *Americanos frustrats*. Quaderns de la Selva nº 18, p. 190.
- 2 El Decret del 1779 va fer obligatòria l'obtenció del títol de pilot per travessies de gran recorregut.
- 3 Emili Giralt, *Història agrària dels Països Catalans*. Vol 4.
- 4 Carlos Martínez Shaw, *El comerç català al segle XVIII*.
- 5 Lluís Costa, *L'illa dels somnis*, p.37.
- 6 Citat per Mercè Cabré i Josep Torras a *El Miratge de les Índies*, p.44.
- 7 Lluís Costa, op. cit., p. 17.
- 8 Lluís Costa, op. cit., p.24.
- 9 Lluís Costa, op. cit., p.18.
- 10 Francesc Roca <http://www.20minutos.es/noticia/30554/0/primer/emigracio/catalana/#xtor=AD-15&xts=467263>.
- 11 Joan Domènech i Moner, op. cit., p. 190.
- 12 Com el de Mercè Cabré i Josep Torras *El Miratge de les Índies*.
- 13 Crous Collell, J. Blanes, *Cronologia Històrica*. p. 179, 284.
- 14 Josep Alemany i Borràs, Blanes. *Ensaig d'estudi crític*, p. 15.
- 15 Josep Alemany i Borràs, op. cit., p. 17.
- 16 Mercè Cabré i Josep Torras, op. cit., p. 86.
- 17 Costa Llevant, 9 març 1895, p. 142.
- 18 Costa Llevant, 12 gener 1895, p. 34.
- 19 Costa Llevant, 20 gener 1895, p. 50.
- 20 Josep Alemany i Borràs, op. cit., p. 18.
- 21 Crous Collell, J. Blanes, op. cit., p. 292.
- 22 *Llibre de Baptismes de la Parròquia Santa Maria 1875-1866*, pàg. 520-521.
- 23 Sa Massaneda i Raval eren els barris terrassans de Blanes.
- 24 En alguns documents figura el número 34 i en altres el 46.
- 25 S'havien casat el 3-06-85, com consta en el *Llibre de Matrimonis de la Parròquia Santa Maria 1879-1893*, p. 130.
- 26 Nascut el 7-12-88, com consta en el *Llibre de Baptismes de la Parròquia Santa Maria 1886-1898*, p. 81.
- 27 Nascuda el 12-06-1892, com consta en el *Llibre de Baptismes de la Parròquia Santa Maria 1886-1898*, p. 205.
- 28 Francisco Vieta Rivas ven la casa que havia comprat als seus cinc germans a la seva germana Francisca per 790 pessetes a pagar en 7 anys. Així consta en un Document Notarial conservat per la família.
- 29 Mercè Cabré i Josep Torras esmenten també l'any 1899 com el de la marxa. Pàg. 206.
- 30 *Llibre d'Actes de les Operacions de Quintes 1907-1931 (AMBLA)*.
- 31 Volem destacar que el cognom Rivas tant apareix en "b" com en "v".
- 32 Mercè Cabré i Josep Torras, op. cit., p. 233.
- 33 La família conserva uns poders notariais de l'any 1899 que fan els germans Gaspar i Juan Vieta Rivas des de l'Havana.
- 34 Mercè Cabré i Josep Torras, op. cit., p. 150.
- 35 Francesc Roca: 1830-1880: Primera onada d'emigració catalana a Amèrica (www.20minutos.es/noticia/30554/0/primer/.../catalana/).
- 36 Document conservat per la família Gallart Torrent.
- 37 Document conservat per la família família Gallart Torrent.
- 38 Estava afiliat a la "Sociedad Catalana de La Habana" des del 1895, com consta als seus arxius.
- 39 Testimoni de la filla d'en Joan Ribas Nogués, l'Anita Ribas Vilà.
- 40 Boletín Oficial del "Centro de Detallistas de la Habana", marzo 1950.
- 41 Documentació de l'"Asociación de Dependientes del Comercio" conservada a l'Archivo Nacional de Cuba de L'Havana).
- 42 Segons consta a l'Arxiu de la "Sociedad Catalana de L'Havana".
- 43 Óscar Hernández, *Empremta catalana a L'Havana*, El Periódico 28 juny 2015
- 44 Segons Joaquim Roy: *Catalunya i Cuba*, p.30-31, la primera ermita fou realitat el 1921 i una segona el 1954.
- 45 Segons Joaquim Roy: op. cit., p.31, el Panteó es construí el 1883.
- 46 Joan Domènech i Moner, op. cit., p. 209-210.
- 47 Dades facilitades per la "Sociedad Catalana" o "Casal Català" de L'Havana.
- 48 Carta de Josep Gallart Vieta a la seu nebot Panxito Sagrera 21-03-1950.
- 49 Patricia Bravo, *El yerno cubano de Salvador Allende*. <https://imagenesparamemorar.com/.../soy-un-revolucionario->
- 50 <http://www.puntofinal.cl/010302/esptxt.html>
- 51 <http://www.puntofinal.cl/010302/esptxt.html>
- 52 <http://www.latercera.com/noticia/de-la-habana-a-auckland-la-singular-historia-del-nieto-de-salvador-allende/>
- 53 <http://www.puntofinal.cl/010302/esptxt.html>
- 54 Carta de Josep Gallart Vieta al seu nebot Panxito Sagrera, 14 de juliol del 1967.
- 55 Carta de Josep Gallart Vieta al seu nebot Panxito, 13 juny 1966.
- 56 Carta de Josep Gallart Vieta al seu nebot Panxito, 14 juny 1967.
- 57 Carta de Josep Gallart Vieta al seu nebot Panxito, 15 febrer 1964.
- 58 Carta de Josep Gallart Vieta al seu nebot Panxito, 15 febrer 1964.
- 59 Carta de Rodolfo Gallart Grau al seu cosí Panxito, 25 agost 1996.
- 60 Carta d'Àngela Gallart Grau al seu cosí Panxito, 22 abril 1993.
- 61 Carta de Rodolfo Gallart Grau al seu cosí Panxito, 25 agost 1996.
- 62 Carta de Rodolfo Gallart Grau al seu cosí Panxito, 10 abril 1997.
- 63 Carta d'Àngela Gallart Grau al seu cosí Panxito, 26 agost 1996.
- 64 Carta de Rodolfo Gallart Grau al seu cosí Panxito, 25 agost 1996.
- 65 Carta de Rodolfo Gallart Grau al seu cosí Panxito, 10 abril 1997.

- 66 Carta de Rodolfo Gallart Grau al seu cosí Panxito, 23 novembre 1998.
- 67 Carta d'Àngela Gallart Grau al seu cosí Panxito, 9 abril 1997.
- 68 Carta de Rodolfo Gallart Grau al seu cosí Panxito, 25 agost 1996.

FONTS CONSULTADES

FONTS BIBLIOGRÀFIQUES

- Alemany i Borràs, J: Ensaig d'estudi crítich. 1904.
- Cabré i Escrig, M i Torres Lobato, J: El miratge de les Índies. L'emigració blanenca a Amèrica al segle XIX. Ajuntament de Blanes, Col·lecció Cortils i Vieta, 2006.
- Costa i Fernández, Ll: L'illa dels somnis: l'emigració de Begur a Cuba al segle XIX. Ajuntament de Begur, 2004.
- Crous, J.: Blanes, Cronología històrica. Ajuntament de Blanes, 1994.
- Domènech i Moner, J: Americanos frustrats. Santa Coloma de Farners, Centre d'Estudis Selvatans. Quaderns de la Selva, 18, 2006.
- Gil i Vilà, R: Els Indianos. Girona, Quaderns de la Revista de Girona, 23, 2006.
- Giralt, E (director): Història agrària dels Països Catalans. Vol. 4. Universitat de Barcelona, 2008.
- Junqueras i Vies, O: Els catalans i Cuba. Barcelona, Ed. Proa, 1998.
- Martínez Shaw, C: El comerç català al segle XVIII: mercat peninsular, mercat europeu i mercat colonial. Barcelona, Ed. La Magrana, 1985.
- Roig, E: Blanes Marítim. Blanes, Biblioteca de Recull, 1924.
- Roy, J: Catalunya i Cuba. Barcelona, Ed. Barcino, 1988.

FONTS ORALS

- Testimoni de la Sra. Anita Ribas Vilà, de Blanes
- Testimonis de: Rodolfo Gallart Grau, Àngela Gallart Grau, Alina Gallart Rodríguez i Rita Salvi Lima, de L'Havana.

FONTS ARXIVÍSTIQUES

- Arxiu Municipal de Blanes (AMBL). Llibre de Baptismes de la Parròquia Santa Maria de Blanes. Anys: 1813-1825, 1825-1843, 1843-1851, 1851-1860, 1861-1866, 1866-1875, 1875-1886/ 1886-1898.
- Arxiu Municipal de Blanes (AMBL). Llibre de Matrimonis de la Parròquia Santa Maria de Blanes. Anys: 1816-1851, 1851-1866, 1866-1879, 1879-1893.
- Arxiu Municipal de Blanes (AMBL). Llibre de Defuncions de la Parròquia Santa Maria de Blanes. Anys: 1828-1851, 1851-1865, 1866-1881, 1881-1896.
- Arxiu Comarcal de La Selva (ACSE). Fons Notarial del notari Manuel Bellido Llampallas. Protocols dels anys 1898-1907.
- Documentació conservada a l'Archivo Nacional de la República de Cuba de L'Havana. Legajos 438, 439, 1116.
- Documentació conservada a l'Arxiu de la Sociedad Catalana de L'Havana.

ALTRES FONTS:

- Documentació familiar conservada per la Sra. Maria Gallart Torrent.
- Documentació familiar conservada per la família Sagrera Perpiñà

FOTOGRAFIES:

- Albums familiars de les famílies: Gallart Torrent, Ribas Vilà i Sagrera Perpiñà

PÀGINES WEB:

- www.20minutos.es/noticia/30554/0/primer/.../catalana/
- www.elperiodico.cat/ca/internacional/.../empremta-catalana-a-lhavana-4310858
- Luis Fernández Oña, el yerno cubano de Salvador Allende. <http://www.puntofinal.cl/010302/esptxt.html>
- <http://www.latercera.com/noticia/de-la-habana-a-auckland-la-singular-historia-del-nieto-de-salvador-allende/>
- Patricia Bravo, El yerno cubano de Salvador Allende. <https://imagenesparamemorar.com/.../soy-un-revolucionario>
- blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/11/28/l'espanya-del-segle-xviii-el-comerc/

AGRAÏMENTS

- Arxiu Municipal de Blanes
- Arxiu Comarcal de La Selva, Santa Coloma de Farners
- Arxivo Nacional de la República de Cuba
- Miquel Buixeda Lampérez
- Laia Buixeda Sagrera
- Pau Buixeda Sagrera
- Mercè Cabré Escrig
- Jordi Casseny Durro
- Viky Esteller
- Carles Estríngana
- Josep Gallart Pascual
- Àngela Gallart Grau
- Rodolfo Gallart Grau
- Alina Gallart Rodríguez
- Maria Gallart Torrent
- Dolors Ribas Bernat
- Anita Ribas Vilà
- Idania Rodríguez Ortega, Arxivera de la "Sociedad Catalana de La Habana"
- Panxo Sagrera Perpiñà
- Rita Salvi Lima
- Josep Torres Lobato
- Salvador Valls Pijoan
- Quim Valls Ribas

BIOGRAFIES

Ramon Freixenet

La bellesa com a pàtria.

Assaig biogràfic sobre Joan Cruells.

—

Joan Adell

Doctor Xavier Brunet i Casellas.

El metge. L'home.

01 La bellesa com a pàtria.

Assaig biogràfic sobre Joan Cruells

per Ramon Freixenet

Aquest dia potser va caure en dissabte però tu no te'n vas adonar. Va passar el mateix amb el sol del migdia que es colava pel rosetó banyant el creuer de volta de canó sota el qual restaves, tocat per l'estigma del mal. Aquella difusa dolçor, davant dels teus ulls babaus, es va tenyir de carmesí en connivència amb la rierada de sang massa espessa per a transitar per una xarxa arterial en crisi, atacada, travessada pel fibló que et va segar la visió i et va danyar greument el físic.

Gairebé no ho vas advertir, però tant els braços com les cames se't van tornar de drap, i la cara i la llengua, de suro. Tampoc no podies pensar, perquè estaves atrapat en una profunda caparassa, barrejada amb la sensació de vertigen que et menava a perdre el món de vista seduït per una son profunda, a la qual no posaves entrebancs sinó que t'hi entregaves submís en braços de la seva dolça foscor, la laxitud que et faria viatjar cap a les primeries del record, el lloc on habita l'instint, la pau, la tebior del claustre matern.

Però aquest dia la mare no hi era per acaronar-te, guarir-te, foragitar mals averanys, inseguetats, fantasmes i pors com només ella sabia fer-ho. Tampoc no hi havia ningú proper amb qui haguessis compartit biografia: amigues, amics, amants o aquell amor impossible de tota la vida. Restaves sol, desfibrat sobre el terra fred amb la boca torta i la mirada creuada, perduda en el vertiginós desfilat de rostres

que es mostraven abatuts per la teva pèrdua i d'altres que, en veure el teu cos dislocat, ni tan sols s'aturaven.

Tot això, però, t'era indiferent, perquè ho estaves guaitant des de tal distància que no calia parar gaire esment per reconèixer la mesquina humana. Malgrat tot, no et passaven desapercebudes les imatges en blanc i negre de: *París Texas, 2001 una odissea de l'espai, Amarcord, Vacances a Roma*; ni les de: *La bella Elena, El llac dels cignes, Mi fair lady, La Traviata, Àngels Amèrica* o les que amaga *L'Aleph, Rayuela, 2666*. Aquestes imatges es projectaven aleatòriament a la pantalla de dimensions colossals que penjava al llarg de la volta de canó, fotogrames que travessaven escenaris desolats, incommunicats, que discorrien pel desert, per un tram de via morta davant les pampallugues dels llums de neó esgotats d'una benzineria de l'Oest Mitjà... I l'únic espectador de tanta meravella eres tu.

Estava escrit que, aquest dissabte, precisament tu hi havies de ser en qualitat d'interfecte. Un damnificat necessari veritablement sorprès que no entenia allò que li estava passant ni què hi feia en aquest espai de culte multimèdia assetjat per una embogida plèiade d'imatges i cares conegudes: amigues i amics que t'havien fet notar la conveniència d'anar al metge a fer revisions periòdiques per així prevenir les anomalies que comporta el pas dels anys. Però, tot i que n'eres conscient, tu no estaves

per aquestes qüestions. Et creies a recer del que consideraves foteses de vell i, tanmateix, la velleja més que por et feia basarda. No t'hauries sabut veure decrèpit, carregat d'anys i de les xacres pròpies de l'edat, ni de la pèrdua total o parcial del cabell, ni de la transformació del físic després d'haver amollat capes i més capes de pell gastada dins el procés innegociable que et t'aniria desdibuixant. Sense adonar-te'n estaves entrant en el període on tot s'alentiria, on el mot que defineix la pressa quedaria orfe de contingut; et trobaves en el punt en què tot just trepitjaves —sense tenir consciència de fer-ho— el llindar on començarien a mancar les defenses, on l'organisme es convertiria en ostatge de virus i bacteris. Havies arribat doncs a l'estadi de la feblesa, l'hospital, la residència, el geriàtric..., i en formaves part sense voler-ho: part dels difusos, enyoradissos i nostàlgics; part dels filòsofs, espies i conspiradors; part dels creadors, cinèfils, historiadors, poetes i escriptors maleïts. Tots invisibles, remarcablement inexistents; tots desconeguts, ignots davant la realitat que mostrava la pantalla. En veure-t'hi reflectit, però, insisties a negar que

▼ *Identitats: Francesc Serra, Josep Alum, Joan Dalmau, Joan Cruells, Josep Ma. Borràs, Maria Torruella i Jaume Torruella. Reg. 25.376. Col·lecció Quimeta Vidal (AMBL)*

▼ *Identitats: Antonio Vizcaino, Francesc Gironès, Joan Dalmau, Josep Alum, Joan Cruells, Climent Polls, Isabel Rubio, M. Rosa Joseph i Angelita Reyes. Núm. Reg. 25.360. Col·lecció Quimeta Vidal (AMBL)*

fosis tu. Refusaves l'existència de la realitat, com havies fet al llarg dels anys, pel que fa a la pèrdua del bé més preuat: la joventut. Negaves marques, taques i arrugues que el pas del temps fixa a la pell. Ometies pors, desenganys i ferides del combat amb la vida. Obviaves la persistent i humiliant sensació de vertigen i desequilibri que denota la progressiva tendència cap al descontrol motriu; la ingovernabilitat insofrible que et vas jurar i perjurar que a tu mai no t'afectaria. Tanmateix, havia arribat el dia en què el que és tangible venia a engrunar totes les estratègies longeves i t'havies d'enfrontar amb la crua veritat.

Però aquest dissabte, davant la pantalla de dimensions colossals, deixaves de voler reconèixer un cop més l'home despulatat que ensenyava les vergonyes dins la bata d'hospital oberta pel darrere, l'home que tentinejava pel singlot associat a la xacra mentre que la diarrea el buidava cames avall pel forat del cul, enmig d'un caminar sense rumb sobre l'asfalt xop, fuejetejat per la galerna en una carretera poc concorreguda. En el teu desplaçament a cap lloc sense memòria ni historial clínic, no deixaves, però, d'aixecar el cap de gairell ni de mirar de fit a

▼ Una de les primers fotografies d'un ball de l'Esbart. Núm. Reg. 25.361. Col·lecció Quimeta Vidal (AMBL)

fit, desafiant, l'ull de l'huracà, mentre que en el confí de la pantalla es fonia la imatge enmig de cortines líquides per donar pas a un matí de fred coent, de penellons, de llet condensada i de crostons de pa negre. Aleshores feia poc que s'havia acabat la guerra i havien guanyat els feixistes. L'alumnat de *Las Escuelas Nacionales, brazo en alto*, calçava espadenyes de betes amb sola de pneumàtic i puntera i taló de cuir; els del Col·legi dels Padres, sabates enllustrades i mitjonets blancs. Tots plegats, però, a banda de mostrar els genolls pelats, no eren altra cosa sinó una colla de bàrbars que menyspreaven la diferència. Què en podien saber de sensibilitat aquelles criatures de postguerra, si el període que els va tocar viure no podia ser més penós? Amb tot, la diferència hi era. Malgrat la no-existència de la disposició natural per sentir-se commoguts, hi era, vivia entre ells i

anava al mateix col·legi dels qui portaven sabates i mitjons. Tu, però, et diferenciaves de la resta per tenir una manera de jugar diferent. A l'hora del pati, jugaves a fer casetes en el terra i les omplies d'objectes diversos: botons, didals, rodets de fil, agulles d'estendre roba..., que simulaves que eren membres d'una mateixa família, qüestió per la qual et van posar el sobrenom de *mitjaddoneta*. Aquesta hostilitat exterior et menava cap a un retraïment radical, cap a una dissimulació exagerada de la teva personalitat i del teu natural amanerament que, de cap manera davant d'ulls aliens, mai no vas poder impostar del tot.

L'única sortida possible per als nens com ara tu era somiar móns diversos protegit a l'interior d'un miratge en forma de cabana, des d'on podies cercar escenaris amables per als teus jocs

◀ Sessió d'estudi amb l'Esbart. Foto Carles Romani. Fons Esbart Joaquim Ruyra (AMBL)

de creació a l'engròs. Dins de la fantasia descobries la verdadera naturalesa de la ciència-ficció atorgant a la diversitat d'objectes el rol que millor els esqueia. Això, precisament, és el que et va menar a dibuixar vestuaris acolorits sobre paper, els quals retallaves per abillar de manera adient aquells protagonistes frisosos de trepitjar escenaris, uns escenaris que tu mateix, amb molta meticulositat, els havies preparat. Tot plegat, doncs, era una feïnada considerable que omplia les teves hores de lleure i, alhora, va ser un aprenentatge rigorós que exigia disciplina. Però tu no eres pas conscient que el teu entreteniment era alguna cosa més que un joc. Ignoraves la capacitat mental de poder transcendir més enllà d'aquelles coses petites, rutinàries i convencionals que tu feies servir per viatjar de manera controlada dins la cabana, on el teu espai-temps de pura ficció anava conquerint dimensions desconegudes filles del futur immediat. Desconeixies el poder de seducció d'aquell univers construït amb elements insignificants dotats de l'ànima que tu els havies atorgat en el joc interminable dels dies i les nits.

Finalment, va succeir el que era inevitable dins la proximitat de les ànimes de càntrir: el didal es va enamorar perdudament de l'agulla d'estendre roba, la qual cosa et va sorprendre a tu mateix, de tal manera que havies de cercar alternatives en forma de respostes plausibles, per així poder establir un codi ètic per a les petites coses amb ànima. Dins la cabana tot era possible, podies interpretar la vida segons convingués al joc que havies engegat sense saber quins serien els resultats. Aquesta flexibilitat et permetia diversificar les estratègies i tot el que està predeterminat sense solució de continuïtat. Aquesta era la plantilla de joc perfecta que admetia múltiples variants, totes elles susceptibles de ser modificades a mesura que avançaven els esdeveniments. Aquesta manera de jugar et portava a cercar literatura, poesia, música, ballet, cinema, teatre..., universitat de postguerra que, si fos possible, et diferenciava encara més de la resta.

Així que aquest dia, que va caure en dissabte, havies decidit instruir-te en la meravella que

amagava el Titali, un tòtem d'aparença semblant al mirall màgic de Merlí —rodó, balmat, proper a un espill universal de roca de vidre—. Aquest aprenentatge t'havia de servir per aclarir les incògnites del camí abans no arribés l'edat adulta i cap de les xacres associades. Donaves per iniciada l'etapa de formació, de la qual havies de treure un rendiment més que notori en observar que en els llibres hi ha tot el que cal portar amb tu a la cabana. En el Titali convergeixen tots els punts de l'orbe igual com en els innumerables textos que produeix aquest tot, mai superior a qualsevol de les seves parts. El Titali conté fragments encapsulats dins capes i més capes nacrades on s'hi poden reflectir versions diverses del cosmos etzibades per una embogida mà que, a més del defecte de no existir, de saber que la tropa menja tones de pa i de conèixer la ineficàcia de construir cap república fundada per passavolants sense el concurs inequívoc d'una nodrida colla de paletes i manobres capaços d'aixecar parets dretes, no va poder entorpir el normal funcionament d'un atac de feridura enmig de l'ofici solemne del dia assenyalat com a últim de la teva existència.

Va succeir, doncs, que vas deixar de voler reconèixer un cop més l'home despallat que ensenyava les vergonyes dins la bata verda oberta pel darrere, esquifit, vençut, que assegut en una cadira d'hospital anava sucant galetes, corbat sobre un bol de llet freda. Vas negar reiteradament l'home desorientat de mirada perduda i capcot, davant del qual mai ningú no hauria dit que va tenir la bellesa com a pàtria. Queda entès, doncs, que aquesta recerca no ha volgut ni ha pogut ser altra cosa sinó una aproximació lliure a la personalitat d'un contemporani remarcable del nostre poble: en Joan Cruells i Ayats, director fundador de l'Esbart Dansaire Joaquim Ruyra de Blanes. En Joan va

haver d'inventar-se la vida dins el període que li va tocar viure, una època mancada de recursos i de qualsevol vestigi plausible de sensibilitat.

Després de cercar biografia i de fer-ne expressa renúncia per la insubstancialitat dels materials, vet aquí aquesta lletra en forma d'assaig en un intent de voler afegir al relat les llums i les ombres que, tal vegada, podien haver estat pròpies del personatge i de la seva quotidianitat.

▼ *Sessió d'estudi amb l'Esbart. Foto Carles Romaní.
Fons Esbart Joaquim Ruyra (AMBL)*

02 Doctor Xavier Brunet i Casellas

El metge. L'home.

per Joan Adell

M'imagino que per a la majoria de blanencs el nom de Xavier Brunet no els suggereix altra cosa que els rètols d'un carrer que, potser, molt de passada, han llegit tot passejant pel centre del poble. És natural. Si, com asseguren els neuròlegs, l'enregistrament de records no comença fins als sis o set anys de vida, haurem de concloure que tota persona que no hagi complert els cinquanta anys, només pot tenir una vaga reminiscència d'un personatge que va morir el 14 de gener de 1977. «*La posteritat comença i acaba amb el darrer badall*», va escriure Jesús Moncada, una *boutade* de l'estimat escriptor de Mequinensa amb què no hi estic d'acord; jo em quedo amb la frase feta segons la qual ningú no mor mentre algú el recorda. I és amb aquesta creença que em decideixo a fer una glossa de la figura del doctor Xavier Brunet i Casellas, conscient de les dificultats que implica plasmar en un text, necessàriament limitat, la formidable personalitat d'una figura d'aquesta magnitud. Per als qui no l'heu conegut, per als qui l'enyoreu i per a ell mateix, pel deute que Blanes encara deu a la seva memòria, aquí van aquests apunts, escrits amb respecte i amb amor.

Xavier Brunet va néixer a Blanes l'any 1897, segon fill del matrimoni de Francesc Brunet i Roig amb Eduarda Casellas i Barreras, tots dos blanencs. El seu pare, metge del poble, tenia el consultori al carrer Pere Roura i, en morir, el fill gran, Josep Brunet, també metge, va ocupar-se de la clientela del pare, més per respec-

te als clients que no pas per vocació; sembla ser que en Josep, tot i ser un bon professional, mai no va sentir-se motivat per l'exercici de la medicina assistencial. Mentrestant en Xavier, acabada la carrera, l'any 1921 va obrir consulta a Palau d'Anglesola, petit poble de Lleida on va exercir fins que el seu germà Josep, després de reiterades insistències, va aconseguir que retornés al seu poble natal per fer-se càrrec de la clientela del pare. Un dia que, amb la meua tanneria adolescent, vaig preguntar-li per quin motiu havia anat tan lluny a fer de metge, la seva resposta va ser contundent: «amb un metge Brunet a Blanes n'hi havia ben bé prou», una frase coherent amb el profund respecte que sempre va sentir vers el seu germà, un respecte mutu que ambdós van fer palès al llarg de tota la vida.

Als trenta-cinc anys va casar-se amb Paca Vilà Carbó. No van ser feliços. Les relacions humanes sovint són una troca de fils sense cap, i intentar desenredar-los, una tasca temerària i inútil. Jo no ho faré, entre altres motius, perquè no seria equànime. El que sí que goso intuir és que la mancança de caliu familiar — no varen tenir fills— havia d'influir en aquell home sentimental i tendre, encara jovenàs, que va saber aixoplugar-se en la seva professió, de la qual va fer la raó de ser de la seva vida. Els Brunet venien d'una família de terratinents, circumstància que en aquells temps, malgrat la inestabilitat política i social del país, conferia als seus membres cert nivell d'independència

◀ Mas Montells. Blanes. Identitats: Juanita Adell, Dr. Brunet, Visi Adell, Amàlia Adell i Rosa Rocafort. Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)

econòmica. En Xavier Brunet hauria pogut viure sense treballar, col·leccionant i remenant llibres, una altra de les seves grans passions, però ell tots els dies de la seva vida, cap a les onze del migdia —mai no va ser gens matiner— sortia de casa proveït d'una llista d'adreces i, amb una breu pausa per dinar, no donava la feina per enllestida fins haver visitat tots els seus malalts enllitats. Tot just obrir la porta de la casa, el seu crit: «bordegàs! o bordegassa!, on ets?» era ja, *per se*, la primera medecina, el millor bàlsam de consol. No eren «visites de metge», sinó trobades de durada indefinida: el doctor Brunet seia a l'espona del llit i, frec a frec del pacient, mantenien una conversa en què la malaltia passava a un discret i guaridor segon terme.

Als voltants de les cinc de la tarda s'asseia al seu despatx, al primer pis del número 19 del carrer Pont de Sant Pere —avui Carrer Xavier Brunet—. Per accedir-hi des de la porta del carrer s'havia de travessar un llarg passadís amb cadires a banda i banda permanentment ocupades per persones que esperaven tanda —quan s'acabaven les cadires buides, s'esperaven al carrer—, conscients que potser no serien visitades fins a les nou o les deu tocases. Tot-hom sabia i acceptava que el ritme del doctor i, sobretot, la profunda atenció que dedicava a tots i cadascun dels seus pacients, no donava per a més. Des del fons del passadís, una escala conduïa al primer pis, on un replà donava ac-

cés al despatx del metge; sempre, escala i replà, atapeïts de pacients. Arribats a aquest punt, em permeto transcriure un fragment del Pregó de Festa Major pronunciat per Joan Baptista Planells l'any 2002. El transcripció íntegra perquè té molta gràcia i ens revela una nova faceta de la personalitat del doctor Brunet:

« D'entre els molts quadres que l'Àngel Planells va pintar en la primera època aquí a Blanes, destaquem-ne un, que ha estat especialment conegut i vist pels blanencs que visitaven la consulta del doctor Brunet. Estava situat a dalt de tot de l'escala, amb altres obres de l'Àngel: allà, serenament penjades, hi havia les “espartenyets”.

»El tema era molt simple, unes mitges de cotó i unes espartenyets blanques lligades amb un cordill assecant-se al sol.

»A la primavera del 1934 el doctor Xavier Brunet i Casellas acompanyava el seu amic Àngel Planells a les tertúlies artístiques i literàries en una casa d'indians al passeig. Els dos joves blanencs van tenir una apassionada amistat amb una jove russa que feia poc que havia arribat a la casa dels amfitrions. Era d'una bellesa extraordinària i la fantasia popular li adjudicava històries que la relacionaven amb un ballet de París i amb títols aristocràtics i fins i tot amb els serveis d'espionatge. De fet, era refinada i d'una extensa cultura; parlava diferents idiomes i rebia correspondència i revistes d'arreu del món. Es deia Tatiana i els blanencs l'anomenaven “sa russa”.

»Les tertúlies es perllongaven fins a la matinada i no eren pocs els dies que els arribava l'alba discutint sobre els moviments artístics d'Europa.

»Pels voltants de Nadal d'aquell any, la jove Tatiana, “sa russa”, emmalaltí greument. El

doctor Brunet li dedicà tot el seu coneixement i atencions professionals. Uns mesos més tard havia millorat sensiblement; ja estava pràcticament guarida. S'havia aprimat i accentuava encara més la pal·lidesa de la seva pell.

»La Russa, agraïda per les atencions del doctor Brunet, encarregà a l'Àngel un quadre en què hi figuressin unes espartenyas de les que es feien a Blanes i unes mitges de cotó. Pocs dies després la bella Tatiana desaparegué amb el mateix misteri que havia arribat.

»El quadre de les espartenyas restà quiet a dalt de l'escala de Can Brunet més de 60 anys».

Cal situar-se en les primeres dècades del segle XX per entendre que, en general, la situació econòmica dels metges de poble no era gens envejable; encara no existia la seguretat social

▼ Olot. 1955. Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)

i els ciutadans més afortunats asseguraven la seva assistència mèdica satisfent una conducta o bé, si eren pagesos, pagant en espècies. Era sabut que un bon tant per cent dels pacients que sortien de la consulta del doctor Brunet no havien pagat ni un ral. Més endavant va arribar la seguretat social, però sense ambulatoris; eren els mateixos metges els que, sense cap mena de compensació, resolien aquella mancança amb les seves pròpies instal·lacions. El doctor Brunet criticava el sistema, però l'assumia sense escarafalls.

Ja fos per casualitat o per alguna causa que se'ns escapa, la seva promoció era plena de noms il·lustres de la medicina, com ara Pedro Pons, Roca de Viñals, Vila Coro, Falgueras, Dexeus, Miralbell, Ignasi Barraquer..., per citar-ne alguns dels més coneguts, amb els quals va mantenir tota la vida una fructífera relació professional, no només pel seu caràcter obert i afable, sinó també pel respecte que inspirava als seus col·legues com a metge de capçalera. Una de les qualitats més estimables del doctor Brunet va ser aquell punt d'humilitat que, en un moment donat, t'obliga a demanar ajuda a qui creus que en sap més que tu; aquest gest, quan allò que està en joc és la vida d'un ésser humà, més que humilitat denota honestedat. Era la seva manera d'entendre la medicina, estudiar el malalt en profunditat, fins als límits de la pròpia capacitat i, en cas de dubte, demanar consulta amb un especialista de la seva confiança. La seguretat social encara era molt lluny i algú havia de fer-se càrrec de les despeses, ja fos el mateix malalt, alguna mútua, la beneficència pública o, si era el cas, el mateix doctor Brunet. Encara avui, pels carrers de Blanes em trobo gent que m'explica històries familiars que testifiquen aquella insòlita manera de procedir.

Pels volts dels anys cinquanta va consolidar-se

▲ *El Doctor Brunet, al moll. Blanes. 1932 c.*
Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)

una estreta relació amb el doctor Moisès Broggi. Com és ben sabut, aquest eminent cirurgià va ser víctima del règim franquista i, sotmès a un procés sumaríssim de depuració, fou inhabilitat per al servei públic. Aquells cafres de la dictadura, però, no van aconseguir ofegar les qualitats humanes i científiques d'un dels millors cirurgians del segle XX. Broggi va seguir treballant en diversos centres de Barcelona, sense descuidar mai la seva tasca assistencial, sovint desinteressada. En els cercles més propers va guanyar-se l'afectuos motiu de «mos-sèn Broggi». Molts malalts del doctor Brunet van passar pel quiròfan d'aquell hàbil cirurgià, i jo, que fins al mateix instant de la seva mort -per motius que més endavant intentaré explicar- vaig ser l'ombra callada del doctor Brunet, vaig tenir ocasió d'escoltar algunes conver-

ses entre aquells dos homes. Gairebé sempre, abans de fixar data i hora de la intervenció, es posava damunt la taula la qüestió crematística i, amb relativa freqüència, arribaven a l'acord de cobrar estrictament les despeses de quiròfan. Recordo vivament una d'aquelles converses. El doctor Brunet solia acompanyar el malalt fins a l'avantsala del quiròfan, on esperava el final de l'operació. Aquell dia, passada una hora llarga, el doctor Broggi va sortir del quiròfan i, encara amb els guants posats, dirigint-se de dret al doctor Brunet, li va deixar anar: «m'agrada molt treballar amb vostè, però m'emprenya que no em permeti fer de metge; sempre em porta els malalts amb el diagnòstic fet. Avui mateix, a mida que anava obrint camps operatoris, el veia a vostè entre les vísceres dient-me: "ho veu? Ja li vaig dir que el fetge d'aquest home estava tocat"».

Blanes es pot enorgullir de comptar, entre els seus serveis socials, amb l' Hospital-Asil Sant Jaume, institució amb més de 600 anys d'història, un lapse de temps prou llarg per haver passat per tota mena de vicissituds, perfectament documentades pels tècnics del nostre Arxiu Municipal. Jo aquí vull fer una petita referència a l'etapa compresa entre l'inici de la Guerra Civil i els anys immediatament posteriors, anys -goso dir- d'heroica supervivència, durant els quals el doctor Brunet va jugar un paper potser no prou reconegut. El mes de juliol de 1936, recent esclatada la guerra, el Comitè Local de Blanes va nomenar administrador de l'Hospital en Joan Comas i Pou. Aquest home, a qui els companys anomenaven en «Plata», va sintonitzar de seguida amb el doctor Brunet, que en aquell moment era vocal de la Junta. Aquella sintonia va fer possible el respecte a l'Hospital i a les monges que hi donaven servei, amb l'única condició de substituir l'hàbit religiós per un vestit d'infermeres; i no només

això, sinó que van ser prou hàbils per vèncer l'oposició d'alguns membres del Comitè i promoure l'ampliació d'una de les naus.

Acabada la guerra, l'Hospital va patir les mancances, tant financeres com assistencials, d'un país empobrit. L'administració local va fer tot el que va poder per mantenir amb dignitat la institució i al llarg d'aquells anys sempre van comptar amb la col·laboració apassionada del doctor Brunet, ja fos des de la vocalia de la Junta o com a metge, intentant engrescar els col·legues, tots més joves que ell, amb un projecte de millora assistencial. En Josep Mestres i Rovira ens explica que després d'una de les reunions de la Junta del Patronat, a la qual el doctor Brunet no va poder assistir per la malaltia que l'anava consumint, va anar a casa seva per llegir-li l'acta. En acabar la lectura li va dir: «noi, us felicito perquè ho porteu molt bé». Signà en el lloc que li corresponia com a vocal i tot seguit va afegir: «com que em sembla que no duraré gaire, firmaré també al final de tots vosaltres per donar-vos el meu plàcet a totes les actuacions de la Junta». I va tornar a signar. El doctor Brunet ja no va poder veure el nou Hospital de Sant Jaume. I encara menys el

nou Hospital Comarcal de la Selva, d'alguna manera fruit de la llavor sembrada i conreada per aquell home insigne i un munt de persones competents i generoses com ell. I jo avui pregunto a qui pugui donar-me resposta: què passaria si aquest magnífic Hospital Comarcal s'enriquís amb el nom d'Hospital Xavier Brunet? És cert que un dels primers equips de govern municipal de la democràcia va penjar la placa amb el seu nom al carrer on havia viscut i exercit la medicina. Un gest que els honora, però crec que es va perdre una magnífica ocasió per enaltir la figura d'aquell home, ja que no es va donar a l'acte la difusió adient. Encara que no sigui gens significatiu, jo vaig assabentar-me'n casualment a pilota passada. S'expliquen moltes anècdotes del doctor Brunet, algunes probablement falses, però mai desmentides per ell, ans al contrari. Amb un sentit de l'humor envejable, ampliava el seu anecdotari amb històries, sovint amoroses, que mai no vaig saber si eren autèntiques o inventades. No resisteixo la temptació d'explicar-ne algunes, que ens ajudaran a copsar la rica personalitat d'aquell home, a estones proçaç, a estones infantil, sempre tendrament humà.

Segons ell, va tenir relacions amb una dona casada (mai no utilitzava els noms), el marit de la qual era un homenàs de dos metres d'alçada (ell no arribava al metre seixanta). Una nit, confiats els dos amants que el corpulent marit feia de vigilant nocturn i que no tornava a casa fins a l'hora d'esmorzar, tot d'una van sentir que s'obria la porta del carrer; sense pensar-s'ho dos cops, l'agosarat amant va saltar per la finestra en calçotets i va quedar penjat d'un cable elèctric a quatre metres del carrer. El marit, sospitant el que estava passant, va treure el cap per la finestra i, en veure el metge en aquella compromesa situació, va exclamar: «doctor Brunet, no es deixi anar, que li porto una escala!».

▲ Fent una visita particular. Any 1956. Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)

Ja havia complert els cinquanta anys quan es va comprar un Renault 44. De jove havia tingut un cotxe amb el qual va patir un accident greu, sense més conseqüències que una por visceral a la carretera que el va mantenir allunyat dels cotxes durant més de vint anys. En aquest retorn a l'automòbil mai no va conduir a més de vuitanta quilòmetres per hora i sempre amb pànic. D'això que ara explicaré en dono fe perquè vaig ser-ne testimoni presencial: molt sovint, per carreteres secundàries, em feia agafar el volant i, a banda de dir-me constantment «no corris tant», quan ens apropàvem a un canvi de rasant em feia aturar el cotxe, baixava, caminava fins a la carena i, un cop comprovat que no pujava cap cotxe per l'altre vessant, em feia senyal de seguir la marxa.

Fins no fa gaires anys, al carrer Sebastià Llorens, cantonada Anselm Clavé, existia un taller mecànic anomenat Can Cazcarro. Doncs bé, en certa ocasió una dona va entrar a la consulta del doctor exclamant: «Ai, doctor Brunet, estic molt malament! Tinc una cama a casa i l'altra al cementiri!», i el bon metge, sense pensar-s'ho dos cops li va respondre: «Te fot, noia! Doncs la patata deus tenir-la damunt de Can Cazcarro».

Amb la meua promoció de Farmàcia vam fer un viatge a Egipte. El doctor Brunet va acompanyar-me fins al mateix vaixell i, abans d'acomiar-me, va pujar a bord, va demanar pel capità i, amb la seva jovialitat característica, va preguntar-li a quina hora passarien per davant de Blanes. El capità, una mica perplex, després de rumiar-s'ho una estona, li va dir: «Posem... una hora i mitja». «Així encara tinc temps — va dir-me—. Quan passeu per davant de Blanes surt a coberta i mira cap a la costa: et faré senyals de llum des del terrat de casa».

▼ A Hostalric. 1954. Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)

Al Blanes dels anys seixanta del segle passat hi vivia una persona molt coneguda a la qual, per la mida notablement generosa del seu cap, se li va adjudicar l'àlies de «el capgròs». Diuen que va ser al Casino on un dia aquell bon home va apropar-se a la taula on seia el doctor Brunet i li va dir: «doctor, tinc un mal de cap que no el puc aguantar. Si em prenc una aspirina, li sembla que em pot fer mal?». I el doctor el va tranquil·litzar: «fui, home, fui! Tu amb el cap que tens ni que te'n fotessis un tub».

El lector ja deu haver copsat que, amb el seu tarannà, Xavier Brunet es feia amb tothom, sense distincions, encara que per algun dels críptics processos que, misteriosament, apropen o distancien les persones entre si, tan bon punt es van conèixer amb el meu pare van congegniar i va néixer una amistat sòlida, sense fissures, que va durar fins a la mort. Empatia? Tot un misteri, perquè aquells dos homes tenien caràcters molt diversos, de vegades fins i tot contradictoris. El meu pare, barceloní oriünd

de València, va obrir una farmàcia a Blanes l'any 1921. Tenien la mateixa edat i professions afins, que tots dos exercien amb passió, i seria legítim pensar que aquesta fou la base d'aquella amistat. El meus pares es van casar i van omplir la casa de fills, un cada dos anys fins a cinc, l'últim un servidor l'any 1938. Explico això perquè Xavier Brunet, en aquella casa del carrer de la Muralla, va redescobrir el caliu d'una llar i, amb l'afecte i la comprensió dels meus pares, s'hi va submergir, un fet que avui, amb la perspectiva dels anys, considero cabdal en la seva biografia. Va ser padrí del meu germà Xavier. Vuit anys més tard naixia jo. Érem en plena guerra i, per evitar represàlies, el meu bateig s'havia de muntar en la clandestinitat. Va batejar-me mossèn Agustí Andreu, il·lustre capellà que encara molts blanencs recordaran, vestit de seglar al soterrani del Centre Catòlic. El doctor Brunet es va oferir per fer-me de padrí.

He dit abans que, segons el meu criteri, aquella relació amb la família Adell va ser importantíssima en la vida de Xavier Brunet. Tanmateix, no tinc el més petit dubte que sense la influència d'aquell home, jo no seria com sóc. Diuen que tothom és producte de la seva biografia. Totalment d'acord, però hi ha circumstàncies que, per si soles, decideixen el futur de qui les viu. I això, exactament això, és el que va succeir en la meva relació amb en Xavier Brunet, el meu padrí. En el misteriós teixit de la memòria no hi tinc cap plec on no hi trobi les empremtes del meu padrí. Per simplificar, podria dir que va ser per a mi com un segon pare, i no diria cap mentida, però seria insuficient. Ara que tinc nets, podria dir que fins a l'adolescència va tractar-me amb la tendresa i la

tolerància pròpies d'un avi. Amb el pas del temps, la nostra relació va anar evolucionant fins a convertir-se en una autèntica, entrañable amistat.

No recordo un sol dia de la meva infància sense passar amb ell una estona més o menys llarga. Els festius, llargues passejades a peu o breus escapades amb el seu 44; els dies d'esco-

▲ Rebut. "Iguala". 1968. Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)

► *Fórmula magistral. Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)*

la, entre visita i visita domiciliària, es deixava caure a casa a l'hora de dinar, seia a taula i no marxava abans que jo acabés; quan els vespres arribava a casa —venia cada nit— jo ja era al llit i recordo, com si fos avui, la seva entrada sigil·losa al meu dormitori i el seu petó perfumat de tabac. Al llarg dels cinc anys que vaig estar internat en un col·legi de Mataró, ni un sol dijous —era el dia de visita— va deixar de desplaçar-se per passar la tarda amb mi. Inoblidables els berenars i les passejades per aquella ciutat.

Anava molt sovint a Barcelona, ja fos per qüestions de feina o amb finalitats purament lúdiques. Li agradava el teatre i estava al corrent de la cartellera; no se li escapava cap exposició de pintura i, sobretot, podia passar-se hores a les llibreries remenant llibres amb avidesa. De col·legial, quan les circumstàncies li ho permetien, se m'enduïa amb ell i de vegades em saltava algun dia d'escola a contracor del pare. Avui estic persuadit que aquelles escapades amb el meu padrí van ser molt més profitoses que unes quantes hores de col·legi. Durant els meus anys universitaris jo esperava amb il·lusió les seves visites i sempre el vaig acompanyar. Li agradava molt llegir textos en veu alta, sobretot poesia, i així, moltes vegades, a peu dret entre els prestatges de les llibreries i sense sentir-se cohibit per la resta de compradors, obria un llibre i començava la lectura d'un poema, aturant-se de tant en tant per aclarir-me algun concepte. Poques persones sabíem que la seva passió per la poesia el conduïa a la creació de petits poemes, senzills

però carregats de sentiment, com mostren els dos manuscrits que adjunto, inspirats pel meu naixement.

Quan anàvem al teatre tenia cura de triar obres que estiguessin al meu abast i, en acabar-se la representació, li agradava esbrinar la meua interpretació d'allò que acabàvem de veure. Mai no va perdre de vista que el seu company de viatge era un nen i, en conseqüència, amb ell vaig descobrir la màgia del parc zoològic, les atraccions del Tibidabo, el vertigen del monument a Colom, les botigues de joguines dels grans magatzems... També vaig acompanyar-lo a algunes entrevistes amb metges, menys gratificants per a mi, però de les quals m'ha quedat un record molt significatiu: en arribar al despatx del col·lega, quan el recepcionista li preguntava a qui havia d'anunciar, la seva resposta era invariable: «al doctor Brunet **de Blanes**».

El mes d'abril de 1966 va publicar-se el primer volum de l'obra completa de Josep Pla, edició que seria seguida per 47 volums més fins a completar la imponent col·lecció, aquell seguit de llibres de cobertes vermelles que tan-

tes bones estones ens han fet passar. En Xavier Brunet i jo, cadascú pel seu compte i sense dir-nos res, ens vam subscriure d'immediat a aquella publicació i, amb la màxima naturalitat, vam instaurar el costum de comentar les nostres respectives lectures. Sense cap exageració, podria dir que fins als 38 anys vaig llegir Pla amb l'enriquidora complicitat del meu padrí. El volum 32, "Prosperitat i rauxa de Catalunya", ja vaig llegir-lo sol.

Xavier Brunet va ser un catòlic creient, però no practicant. Quan parlàvem d'aquest tema, sempre ho resumia amb la frase «tinc la fe del carboner». De vegades, una mica més explícit, m'havia dit: «Déu no s'explica; s'hi creu o no s'hi creu». Ara bé, sempre va manifestar una devoció especial per la Mare de Déu. A la memòria més remota de la meua infantesa puc veure'l assegut al capçal del meu llit recitant-me pregàries a la Mare de Déu i, més endavant, vaig viure una anècdota que, per si sola, certifica aquella devoció mariana: als dotze anys vaig patir un atac agut d'apendicitis que va evolucionar en una peritonitis, complicació greu que va tenir-me deu dies entre la vida i la mort i de la qual me'n vaig sortir gràcies a la perícia del doctor Broggi. Segons el doctor Brunet, però, el meu guariment havia estat un miracle de la Verge: «caminant pel carrer Petritxol va sortir-me al pas la mare de Déu (es referia a una fornícula amb una imatge, que es troba en aquell carrer). Vaig explicar-li el que

t'estava passant i va dir-me que et curaria». Així de senzill.

En aquells temps, en complir els 11 anys, nens i nenes havíem de fer la "comunió solemne", una festa per als infants i un esforç econòmic per als pares. Jo vaig celebrar-la a la capella de Nostra Senyora de l'Esperança de les mans de mossèn Roscaldeda. Al dors de l'estampeta que es feia per a aquelles ocasions, el doctor Brunet hi va escriure uns versos que ens fan palesa no només la seva fe sinó també la seva sensibilitat poètica.

No va ser mai home de tertúlies, però sí un gran conversador, senzill, gens petulant, amb sentit de l'humor i capaç d'adaptar-se a qualsevol interlocutor. A casa dels meus pares, al final dels anys 40 i començaments dels 50, quan la televisió encara no havia monopolitzat les hores lliures de la gent, havent sopat s'organitzaven petites tertúlies sense altra finalitat que mantenir una conversa amable. Hi assistien persones molt diverses que jo, a ban-

Et teu somris
meu cotinut
tot ple d'avis
franc i felis
tot m'ho ha robat

Jovineu meu petit, fons la vida
amb la peson de ta ualla;
me teja meu esprit, meditant deus
meu si
fais truuun tot el bre
que la fureya uole dels homer me
cepare.

Si me fos dat mirant constantment
i deturar el temps
que tot ho copalla i melatifica,
i sacrame eternament
el opressor de l'esper
que tot mon esser tonifica

Somriu, somriu, alegrament
fata ta vida bella
proa que uindrà el temps colent
per folla uersella

A cau d'oulla, tot faix fardat
me deus coroll,
Que tu teu uols los pots uenture,
Que l'leuyisatje es tantet a tota compunse
de la supunse,
El deus no son bonz per compunse dot.

Tu me de remerjar
cu el fauy uentale
de la uerueca,
me tejas a plan
de la uerueca.

per paper fureu ueruecitat
de uerueca bella,
y penitjar, penitjar,
al me de la uerueca.

22-8-33

▲ "El teu somris" poema del Dr. Xavier Brunet en ocasió del naixement de Joan Adell. Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)

da que abans de començar m'enviaven al llit, era massa petit per recordar qui eren. Sí que puc mencionar Karl Faust, fundador del Jardí Marimurtra, els mestres Cortada i Duñó, el biòleg doctor Bas, l'aparellador Cañete, instal·lat a Blanes per a la reconstrucció del pont de la Tordera, i el veterinari Blanch. El doctor Brunet era un assistent incondicional, però amb la particularitat d'arribar sempre l'últim, quan de vegades l'interès de la conversa ja començava a declinar i algun tertulià es disposava a marxar. No obstant això, l'arribada del metge capgirava la situació i es revifava la participació de tots plegats. Com ja he explicat i com recordaran aquells que el van conèixer, Xavier Brunet era de baixa estatura. Doncs bé, un d'aquells vespres entre els assistents hi havia el farmacèutic Collado, company del meu pare i fundador dels Laboratoris Doctor Collado, famosos pels seus col·liris i pomades oftàlmiques; el doctor Collado era un home exageradament alt, passava de llarg els dos metres. En entrar el doctor Brunet, el doctor Collado, amb exquisida educació es va posar dret per saludar-lo. La reacció del doctor Brunet va ser immediata: «O seus ara mateix o foto el camp».

Aquelles reunions solien acabar a les hores petites, però molt sovint, abans de retirar-se a descansar, Xavier Brunet es dirigia al domicili d'algun dels seus malalts per donar-li una ullada abans d'anar a dormir. No sempre, però de vegades prèviament s'havia posat d'acord amb la família: «Si no voleu que us desperti, no tanqueu amb clau, que tard o d'hora passaré per fer-li un cop d'ull». Encara que avui sembli impossible, va existir una època que molts veïns de Blanes anaven a dormir deixant els porticons ajustats, sense passar la clau. No fa gaire temps que una senyora d'uns vuitanta anys va explicar-me una experiència viscuda pels seus pares que il·lustraria el que acabo de dir. Ella devia tenir sis o set anys quan va patir una seriosa malaltia respiratòria. Una matinada —devien ser les tres o les quatre— la mare va despertar-se espantada: «Josep, sento sorolls al passadís». L'home va sortir del llit i, armat amb un atiador, va dirigir-se sigil·losament cap a l'habitació de la nena. En obrir la porta del dormitori va veure el doctor Brunet assegut a la vorera del llit, amb el fonendoscopi a les orelles, auscultant el pit de la menuda.

▲ Recordatori de la Comunió Solemne. Col·lecció Joan Adell Álvarez (AMBL)

Va treballar fins als setanta-cinc anys, tot i saber la malaltia que patia. Quan, després de moltes insistències, va cedir al nostre prec de sotmetre's a una exploració mèdica i a un tractament, hi va anar, un cop més, amb el diagnòstic fet. A un clínic com ell no se li podia escapar la naturalesa del seu mal. Els tres últims mesos no va sortir de casa; ni tan sols es movia del primer pis. El més petit esforç el fatigava i passava les hores remenant els llibres de la seva biblioteca o al seu dormitori assegut de cara

al mar. «T'has fixat que Sa Palomera no està mai sola?», va dir-me un dia. Recordant aquelles paraules, sovint m'he preguntat si tal vegada amagaven cert sentiment de soledat. Una d'aquelles tardes —jo hi anava cada dia i m'estava amb ell fins a l'hora de sopar— vaig trobar-lo al seu despatx, assegut davant la pantalla on es visualitzen les radiografies. «Aquest bon home té mala peça al teler», va dir-me sense apartar la vista de la pantalla. La radiografia de la pantalla era la dels seus pulmons i aquell «bon home» era ell.

El meu germà Xavier treballava de metge a Barcelona, però sempre que podia es desplaçava per passar una estona amb ell. Un dia —el seu estat ja era crític— ens va dir a tots dos: «No em deixeu patir, però no em mateu». Una frase molt curta amb un profund contingut. Demanava per a ell allò que sempre havia procurat per als seus malalts: donar-los el màxim benestar respectant el do més preciós, la vida.

► Inauguració del carrer en memòria del Doctor Brunet. Núm. Reg. 18.860. Fons Recvll (AMBL)

▲ El Dr. Brunet al seu despatx. Núm. Reg. 18.863. Fons Recvll (AMBL)

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Donacions 2017

Notícies de l'Arxiu

De Pau, una vida plena d'art

La platja de Blanes i el Delta de la Tordera

Els dinars de Recvll

Transportistes de Blanes

Botigues centenàries

50 anys de la Cobla

"Contes il·lustrats" de Josep Alemany

Senyalització i visites al cementiri

Documentem l'antic baluard

Projecte "Generaciones"

Recordant Ramon Freixenet

Breus

Donacions 2017

M. Àngela Sagrera

- ▶ Una col·lecció de documentació diversa:
 - 6 fotografies de principi dels anys seixanta dels dinars del personal de l'Ajuntament de Blanes a l'Hotel El Catalan de l'Estartit, dirigit per Pepe Soterias.
 - 1 fotografia de la nevada de 1962 de les cases barates dels Pins
 - 1 fotografia d'exercicis espirituals al Vilar, c.1930
 - Certificat de 1775 d'una partida de naixement d'Esteve Vilar de Blanes, nascut el 1623.
 - Recordatori de la primera Comunió a Blanes de Ricard Pujol Ribas, 1918

Jeroni Matas Fernández

- ▶ Documentació de l'empresa La Flor Catalana:
 - Un llibre major de comptabilitat de l'empresa blanenca de pasta per a sopa 'La Flor Catalana' de 'J. Tordera e hijo'. 1891-1894.
 - Acords de compravenda i d'exportació de les empreses Gonzalez y Cía Mayaguez i Bascal y Cía. Inclou llistats d'importacions i exportacions d'aquestes empreses. 1891-1894.
 - Factures. 1891-1893.

Fina Salt Vilanó

- ▶ Historietes exemplars de J.M. Folch i Torres il·lustrades per Joan G. Junceda. Números 10, 14, 17, 18 i 22. Editorial Balmes

Família Aulet – Roger (Mas Martí)

- ▶ Documentació relativa al mas Martí (còpia digital).
 - 12 documents sobre pergamí (1545-1627)
 - 1 capsa de documentació diversa sobre el mas (1623-1973)

Joan Adell Escalante

- ▶ Documentació patrimonial relativa a terres dels masos Palau, Camps i Montells. Documentació en paper i pergamí. S. XVI-XIX
 - Documentació relativa al metge Francesc Brunet com a apoderat d'un comerciant de l'Havana i d'un industrial de salaons a Galícia.
 - Títols de notaris i escrivans de la família Roig. 1799-1842
 - Els seus llibres: Tres estrelles Michelin, Matins grisos, Taronges calentes i Només són pedres

Dolors Ribas – Fons Recvll

- ▶ Tres àlbums de fotografies de la festa literària dels premis Recvll dels anys 1989, 1995 i 1996.

Parròquia de Santa Maria de Blanes

- ▶ Col·lecció d'obres de teatre manuscrites, mecanoscrites i editades dels s. XIX i XX. Està composta per 40 títols d'autors diversos, entre ells alguns blanencs.

Maria Rosa Vidal

- ▶ Documentació diversa i àlbums amb 1.117 positius fotogràfics de l'agrupació Coral Veus Blanques de Blanes. El fons el formen nou capsos d'arxiu.

Joaquim Alenyà Alum

- ▶ Treball d'investigació elaborat pel donant amb el títol: "Tingué Roig i Jalpí un judici just?". Conté 3 volums. El primer i el segon relatius a la revisió de les sentències condemnatòries de Miquel Coll i Alentorn contra l'autoria de Llibre dels feyts d'armes de Catalunya amb anàlisi dels crònicons d'Haubert i de Liberat. I el tercer relatiu a les sentències condemnatòries de Martí de Riquer.

Club Billar Blanes

- ▶ Fotografia emmarcada de gran format dels jugadors i dels trofeus de la temporada 1979-1980

Premis Recvll

- ▶ Obres dels darrers guanyadors dels Premis Recvll. Treballs originals
 - Diploma de reconeixement de la Premsa Comarcal a la revista Recvll (2017)

Joaquim Carreras Roig

- ▶ Una col·lecció de documentació diversa:
 - 2 cintes de cassette amb l'enregistrament de "Els quatre corders de Blanes".
 - Programa de mà del VIII Trofeo S.A.R. Princesa Sofia. Palma de Mallorca. 1978
 - Tríptic turístic de Blanes. 1974
 - Revista l'Enllaç. Núm. 4, 1988
 - Cartilla de la Caja Postal de Ahorros a nom de Joan Carreras Carreras, 1935-1937

Casa del Poble

- ▶ Col·lecció de diversos exemplars de publicacions locals i llibres de temàtica blanenca.

Cine Club Fortuny

- ▶ Una capsa amb documentació relativa a les activitats del cineclub.
 - Diversos aparells audiovisuals de l'associació.

Família Tost Pallàs de Barcelona

- ▶ Un quadre del pintor Àngel Planells titulat

Paisatge de Tardor. És una pintura emmarcada a l'oli sobre tela, de 69 x 143, de la segona etapa del pintor, datat els anys setanta del s. XX.

Rosa Domènech Romaguera

- ▶ Còpia digital de 5 documents en pergami relatius al mas Martí de Blanes. Datats entre 1440 i 1572.

Salvador Reynaldos. Indústria Gràfica-Montserrat

- ▶ Col·lecció de la revista Recvll enquadernada. 1931, 1949-2013. Conté volums amb els segells dels controls administratius de les diverses administracions competents.

Josep Maria Guinart Vilaret

- ▶ Fons musical del mossèn blanenc Joan M. Roquet-Jalmar i Oms, organista beneficiat de la capella del Mercadal de Girona. S. XIX-XX.

Està compostat per dos lligalls. Un amb obra manuscrita de composició pròpia i l'altre amb obra manuscrita copiada d'altres compositors.

Notícies de l'Arxiu

De Pau, una vida plena d'art

L'Ajuntament, a través de l'Arxiu, ha retut homenatge a Pepet Llorens Passapera (Blanes, 1926-2017), conegut amb el nom artístic 'De Pau', amb la mostra 'Una vida plena d'art'. A l'exposició inaugurada l'1 de desembre a la Sala Casa Oms del carrer Ample hi havia les seves característiques aquarel·les marineres, tres diorames de pessebres guanyadors de premis i una mostra del material artístic creat per l'autor. La inauguració de l'exposició l'encapçalà l'alcalde de Blanes, Mario Ros, qui també és responsable de l'Arxiu, acompanyat d'Antoni Reyes i Aitor Roger –director i tècnic de l'Arxiu, respectivament-, la filla de De Pau, Teresa Llorens, així com regidors i regidores del consistori.

La mostra volia ser un sentit homenatge a un enamorat de Blanes i artista polifacètic. Home senzill i de caràcter afable, sempre tenia un si per resposta, i per això sempre estava disposat a col·laborar en les iniciatives de poble i amb les seves entitats quan li ho demanaven. Així, al llarg de la seva vida va confeccionar diferent material artístic per a l'Esbart Joaquim Ruyra, la Parròquia Santa Maria, la Casa del Poble, la Colla Camina que Caminaràs, i la Colla Gegantera de Blanes, entre d'altres. A la mostra s'hi recollien una trentena d'aquarel·les, on majoritàriament recreava paisatges mariners on la mar és la protagonista. De Pau va exposar de manera continuada des del 1982 fins al 2000 gairebé cada any, a la Casa del Poble, preferentment coincidint amb el mes de setembre, després de l'estiu. També ho va fer l'any 2001 a la Sala García-Tornel, i l'any 2006 la Fundació Àngel Planells li va dedicar un reconeixement públic que va incloure l'organització d'una exposició a la seva seu, la Casa Burcet.

▲ Sala Casa Oms. Expo Depau

Fill de pescadors, la seva infantesa va transcórrer vora la mar. La seva família tenia pocs recursos econòmics a causa de la guerra. Per això, davant la necessitat d'haver de portar un plat a taula, no va poder desenvolupar les seves ànsies creatives. El seu nom artístic, De Pau, es deu a què era el cognom de la seva àvia materna, a qui va homenatjar assumint-ho com a sobrenom al signar les seves obres. Artista autodidacta, profes-

▲ Diorames

sionalment era planxista, treballava l'alumini, i per aquest motiu molts dels elements artístics que va confeccionar per a les diferents entitats amb qui va col·laborar tenien aquest material com a punt de partida. A l'exposició s'han recuperat molts d'aquestes elements artístics, com per exemple una barca de grans dimensions per

a l'espectacle *En Garet a l'Enramada* representat amb motiu de l'Any Ruyra; algun dels ciris pasquals que va confeccionar del 2003 al 2013 per a la Parròquia Santa Maria; la corona i la font gòtica que du la gegantona de l'Esbart, na Violant; o bé el medalló del gegant de Blanes, en Gastó, confeccionat l'any 1993.

La Platja de Blanes i el Delta de la Tordera

La Platja de Blanes i el Delta de la Tordera: passat, present i futur va ser una exposició científica i històrica. La mostra, organitzada pel Centre d'Estudis Avançats de Blanes (CEAB-CSIC) i l'Arxiu Municipal de Blanes (AMBL), es va poder visitar del 21 de juliol fins el 12 d'agost a la Sala García-Tornel del carrer Ample. En total hi van passar 4.160 persones. La inauguració la va presidir l'alcalde de Blanes, Miquel Lupiáñez, acompanyat del primer tinent d'alcalde de Cultura, Festes i Arxiu, Quim Torrecillas, així com del director del Centre d'Estudis Avançats de Blanes, Emili O. Casamayor, el cap del grup de recerca de Sistemes Socioecològics, Rafael Sardà i el Director de l'Arxiu Toni Reyes Valent.

Es tractava de l'habitual mostra que solem organitzar cada estiu des de l'Arxiu Municipal coinci-

dint amb la Festa Major de Santa Anna, aquesta vegada per donar a conèixer un interessant treball conjunt amb el CEAB sobre un tema actual i que desperta curiositat a tothom. L'exposició es basava en dos estudis inèdits. Un d'ells tracta, elaborat des de l'Arxiu, sobre l'evolució històrica de la platja de Blanes des de l'època medieval fins el segle XX. L'altre ha estat desenvolupat pel Grup de Recerca de Sistemes Socioecològics en Ambients Marins i Costaners del CEAB-CSIC en el qual es presenta la situació actual del Delta de la Tordera i les seves platges i es fan prediccions del seu futur a curt, mig i llarg termini, a més de proposar possibles solucions per a una correcta gestió integrada. L'exposició pretenia donar una visió general del què és i ha estat la platja de Blanes al llarg del temps, abastant geogràficament tota la franja marítima que va des del port pesquer fins a la desembocadura de la Tordera. Ara bé, sense renunciar a fer propostes de millora i projeccions sobre quin pot ser el futur d'aquest territori, molt desitjat i explotat, i com a conseqüència, molts cops maltractat per l'acció de l'home. Això també denota com el passat, el present i el futur de Blanes va estar, està i seguirà estant lligat a la seva façana marítima, amb base en el comerç, la indústria i el turisme. Històricament, aquí i arreu del món, la platja és la zona d'interacció entre el medi marí i el medi terrestre i sempre ha estat un espai que ha ocupat un lloc molt important per a la vida i

▲ Responsables tècnics i polítics el dia de la inauguració de l'exposició "La platja de Blanes"

les activitats de les societats que s'han establert al seu voltant. Les platges tenen una forta rellevància des del punt de vista social i econòmic i la indústria turística, que es va desenvolupar ràpidament a partir de la dècada dels anys 60, hi ha establert lligams indiscutibles. Per altra banda, les indústries extractives i la falta de gestió i coneixement d'aquests ecosistemes han fet entrar els deltes i platges en un conflicte permanent des del punt de vista ambiental i ecològic.

A través de la visita a la mostra s'hi podien trobar desenvolupats aspectes com la significació de la platja per Blanes, l'ocupació de la zona costanera marítima d'antic règim com la blanenca o bé els usos i costums propis de l'espai fins a la transformació dels gèneres de vida tradicionals al llarg del segle XX. Al mateix temps, també s'hi explicaven els conceptes de platja des de la vessant purament geològica, des de la més socioecològica i des del Sistema de Gestió Integrada de la Costa que s'impulsa actualment des de la Unió Europea. Les propostes plantejades a la mostra deixen veure amb claredat que la solució a la problemàtica actual de la platja passa per la implicació de les administracions i institucions on la participació ciutadana també serà clau perquè puguin o no ser una realitat. Per últim, un altre aspecte molt atractiu que el visitant podia veure durant el recorregut era conèixer a través de quines tècniques científiques s'han realitzat els diferents estudis de la franja costanera de

▲ Biblioteca Comarcal. Visita guiada a l'exposició amb alumnes de l'escola Santa Maria.

Blanes i el delta de la Tordera. La visita de l'exposició es complementava amb un catàleg que recull els punts més destacats de la mateixa, publicat conjuntament pel CEAB-CSIC i l'Ajuntament de Blanes, i que recopila de forma àmplia la recerca que s'ha dut a terme sobre el tema. Durant el mes de novembre l'exposició es va poder visitar a la Biblioteca Comarcal. El dia 10 es va fer una conferència a la sala Roberto Bolaño i també diferents visites guiades a grups escolars: Escola Cor de Maria, Institut s'Agulla, Institut Serrallarga, Institut sa Palomera, Escola Mn. Joan Batlle, Centre Ocupacional El Rusc i Escola Joaquim Ruyra. En total 521 escolars de Primària, ESO i Batxillerat.

Els dinars de Recvll

Els actes previs a la celebració dels Premis Recvll, el 12 de març de 2017, van coincidir amb la inauguració de l'exposició que es presentava sota el títol "Els dinars de Recvll. Literatura abans dels Premis". La mostra donava a conèixer el fons documental que hi ha a l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament, que prové de la revis-

ta homònima que va promoure la creació dels guardons. També hi havia material cedit en el seu dia per Maria Ribas, qui va ser secretària dels Premis Recvll, molt vinculada tant a la revista com als guardons, filla del desaparegut Benet Ribas, un dels màxims impulsors de totes dues iniciatives culturals. L'extens fons docu-

► *Integrants de l'Associació Recvll el dia de la inauguració de la mostra a la Sala Casa Oms*

mental també inclou diversos negatius fotogràfics dels anys 1961 i 1962, així com documentació com ara programes de mà i altres ingredients que ajudaven al públic assistent a traslladar-se al què van ser els orígens de tot plegat. La inauguració l'encapçalà el tinent d'alcalde de Cultura i Arxiu, Quim Torrecillas, acompanyat del regidor de Joventut, Joel Comas, i d'altres membres del consistori. Lògicament, la major part dels assistents a l'acte eren

homes i dones directament relacionades amb la revista i els premis, i de fet a alguns no els va costar gaire trobar-se en les fotografies que formaven part de la mostra.

Transportistes de Blanes

Els Tastets de l'Arxiu s'editen des de l'any 2015. Aquesta publicació va néixer amb la voluntat de recollir la feina feta des de l'Arxiu quan es preparen materials i documentació per a mostres de petit format. El primer número estava dedicat al fotògraf i cineasta Josep Maria Paderñ i el segon va ser "Blanes blanc" en motiu d'un recull fotogràfic de les nevades més importants a Blanes en el darrer segle. El tercer lliurament s'ha dedicat al món del transport a partir dels fons de Transports Cuca (Miquel Alventosa) i Blancars Viatges (Dionís Riera).

L'exposició "Transportistes de Blanes" revivia més d'un segle d'història del transport de viat-

gers i mercaderies. Incloïa una selecció de fotografies de principis del segle XX, a més de documentació de l'època, eines que s'utilitzaven per reparar els camions, i miniatures que reproduïen a escala vehicles que s'utilitzaven. L'arribada del ferrocarril a Blanes, en la primera meitat del segle XIX, va permetre que els productes manufacturats fossin comercialitzats de manera més ràpida, augmentant la freqüència dels desplaçaments a Barcelona. Això va afavorir des d'aquell moment que s'establissin diverses empreses dedicades al transport des de l'estació de tren fins al nucli urbà, tant de mercaderies com de passatgers. En un primer moment es va fer amb carruatges, tartanes i animals de tir, i després amb vehicles a motor. Les empreses més antigues van ser Cal Tit, Cal Tareno, Can Llinàs, i Can Brillas.

▲ *Miquel Alventosa i Dionís Riera protagonistes dels Tastets sobre els transportistes*

L'exposició, que s'allotjà a la Sala casa Oms de l'1 al 25 de febrer, es va clausurar amb un total de 2.100 visitants. És d'agrair la bona rebuda que estan tenint els Tastets i les exposicions de petit forma, que realitzem des de l'Arxiu Municipal a partir dels fons documentals que conservem.

Botigues centenàries

Un dels puntals econòmics més destacats de Blanes és el sector comercial, que compta amb històriques nissagues familiars de llarga trajectòria. Conscients de la seva importància, des de l'Arxiu Municipal i Promoció de la Ciutat de l'Ajuntament de Blanes es va organitzar una exposició que convidava al visitant a fer un tomb per la història de 51 establiments centenaris i de més de 50 anys de trajectòria. El primer tinent d'alcalde de Cultura i Arxiu, Quim Torrecillas, acompanyat de la regidora de Promoció de la Ciutat, Dafne Galvany, van encapçalar l'acte inaugural. També van compartir la inauguració nombrosos representants del sector comercial del municipi. La inauguració va incloure el lliurament d'un obsequi als representants de les botigues centenàries. Va ser en aquest moment quan el tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger, va explicar a la nombrosa concurrència els detalls històrics i anècdotes més destacades de cada establiment, fent d'aquesta manera un aperitiu de les visites guiades a les botigues

▲ Foto de família amb una representació de les botigues centenàries de Blanes

centenàries amb degustació gentilesa de Can Borràs, Ca l'Orench, can Queldra, Cava Laviret i can Burguet. Inaugurada el vespre del 4 de maig a la Sala Casa Oms es va poder visitar fins al 27 de maig. Després, els plafons informatius van quedar exposats a cadascuna de les botigues que formaven part de la mostra.

50 anys de la Cobla

Enguany hem ingressat noves col·leccions d'imatges de la Cobla del Col·legi Santa Maria, fundada ara fa 50 anys. En aquesta ocasió les fotografies pertanyen a les famílies Pascual Teira i Portas Ricard. A l'exposició

fotogràfica dedicada a la Cobla celebrada del 5 al 21 de maig recollia 50 imatges històriques per celebrar el mig segle de vida d'aquesta entitat. Per la mostra hi han passat prop de 2.000 persones. La mostra de fotografies arrencava a finals dels anys 60, quan es va posar en marxa, i s'acabava amb una imatge del 19 de març, quan es van encetar els actes commemoratius del 50è aniversari amb un espectacular concert al Teatre de Blanes amb una macro-cobla de 75 músics, entre els quals s'hi comptaven els de La Principal de La Bisbal. La inauguració de l'exposició es va fer de la millor manera possible tractant-se d'una entitat musical. La Cobla del Col·legi Santa Maria va interpretar dues sardanes molt

a prop de la sala, a la plaça d'Espanya. Els músics van oferir primer *Per tu, Rita*, de Manel Saderra Puigferrer, i després *Sabadell a la Sardana* d'Enric Ortí i Martín. Un cop acabada la breu audició de sardanes, l'activitat es va traslladar a la Sala García Tornel del Carrer Ample, on

s'allotjava l'exposició. L'alcalde de Blanes, Miquel Lupiáñez, i el primer tinent d'alcalde de Cultura i Arxiu, Quim Torrecillas, van encapçalar la inauguració acompanyats del president de la formació musical, Quim Hostench, i del tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger.

'Contes Il·lustrats' de Josep Alemany

La vigília literària de Sant Jordi, es va encentrar amb la presentació dels *Contes Il·lustrats. El Blanes del segle XIX*, de Josep Alemany i Borràs (Blanes, 1868 – El Masnou, 1943). Se'n va fer una edició de 400 exemplars que inclouen una selecció de narracions breus ambientades en les tradicions blanenques il·lustrades per Pau Sureda Corcoy. A la portada s'hi observa una recreació del racó de la Platja de Sa Palomera.

L'extensa herència literària de l'escriptor i activista Josep Alemany és un dels molts tresors que conformen el patrimoni blanenc, amb un fons personal que es conserva a l'Arxiu Municipal. Ara, dues familiars seves –Margarida Gracós Alemany i Mireia Maeso Alemany– han fet possible que la nova publicació vegi la llum i d'aquesta manera molts blanencs i blanenques puguin gaudir d'aquest privilegi. Els contes que es reproduïxen evocuen un Blanes tradicional, arrelat a les celebracions que marquen el curs de l'any a la vila. Hi ha des de les enramades amb els seus balls, antecedents de les actuals festes de barri; fins la Fira de Sant Tomàs del 21 de desembre; passant per la tirada de l'art, que encara se celebra al barri d'Els Pins i durant la Festa Major Petita; o bé el conte que sembla evocar la desapareguda font de l'Esperança coronada per la figura del déu Neptú. S'ha conservat l'ortografia original de les obres literàries per no traïr gens ni mica la pulsio

de l'autor, tot i que pugui comportar alguna dificultat per al lector contemporani. Amb tot, paga la pena l'esforç perquè reflecteix de manera extraordinàriament fidedigna el català que es parlava i escrivia en aquell moment: una llengua molt viva encara que plena de castellanismes i de vacil·lacions ortogràfiques. Durant l'acte van intervenir el tinent d'alcalde de Cultura i Arxiu, Quim Torrecillas, i el director de l'Arxiu Municipal, Toni Reyes Valent. També van participar-hi una nodrida representació de les descendents de Josep Alemany, especialment emocionades pel reconeixement públic que, una vegada més, s'ha fet a la figura del seu il·lustre avantpassat. La lectura dels contes es va fer a la plaça Verge Maria i va anar a càrrec de Francesc Saura, Mercè Vives, Aitor Roger i Alèxia Roura. L'escenari de l'antiga Pla-

▲ Plaça de la Verge Maria. Presentant els "Contes il·lustrats"

ça del Peix va aplegar tot seguit una interessant proposta, la tercera edició de *Ram de Mots* organitzada per l'Associació Recvll de Blanes, de la revista i premis homònims. En aquesta ocasió,

Senyalització i visites al cementiri

En les estimacions inicials s'havia reservat plaça per a una vintena de persones, però aviat l'interès va ser tal, que finalment van assistir 50 persones a la primera visita, coincidint amb la vigília de Tots Sants, que es va allargar durant poc més d'una hora. L'activitat ha significat un pas més per consolidar la Ruta de Personatges Il·lustres, un projecte iniciat ara fa un any, cristal·litzat l'estiu de 2017 amb la instal·lació de diverses plaques que indiquen el lloc on van ser enterrades personalitats de diferents àmbits. La ruta inclou la senyalització de 14 tombes i panteons amb sengles plaques per facilitar el seguiment del recorregut, aplegades en un plafó informatiu instal·lat a l'entrada del cementiri on, a banda de la relació de personatges, hi ha una breu explicació històrica en quatre idiomes: català, castellà, anglès i francès. La visita guiada gratuïta la va encapçalar el tècnic de l'Arxiu Municipal de Blanes, Aitor Roger. La visita va ser molt bona rebuda, no tan sols com un atractiu pels visitants, sinó també per la pròpia ciutadania de Blanes, que té l'oportunitat de conèixer detalls de la pròpia història del municipi a través de les vivències dels personatges il·lustres que van néixer en aquesta vila o bé van desenvolupar-hi la seva trajectòria més fructífera. Els visitants del primer dia van comptar amb un interludi musical amb dues intèrprets de viola i violí que van tocar diverses peces relacionades amb els personatges il·lustres. Així, es va interpretar la dolça peça *Dormiu, pastors* del clàssic nadalenc blanenc *Pastors i Misteris*, amb lletra de Pere Puig

es van oferir les *Connexions Poètiques* de Lluís Fortuny, un recital de petit format on imatges i poemes es fusionaven amb instruments en directe i una taula de DJ.

i Llena; o bé una de les cançons de bressol que el mestre de les lletres catalanes Joaquim Ruyra va traduir de l'alemany; passant els coneguts *Goigs de la Mare de Déu del Vilar* en homenatge als beats Sebastià Llorens i Jaume Puig. L'acompanyament musical d'Alba Lupiàñez i Cristina Bitlloch va ajudar a situar els visitants en el context de la vida i obra dels personatges. Després de la bona acollida de la primera visita guiada nocturna al cementiri, el 7 de novembre, també a les 19 hores, es va repetir l'experiència.

▲ Les Brigades municipals instal·lant els plafons de senyalització

▲ Visita guiada al cementiri

Documentem l'antic baluard

A finals del mes de setembre es va localitzar i documentar arqueològicament l'antic baluard de Blanes, que data d'entre el 1544 i 1545. Per poder identificar amb el màxim rigor la troballa, des de l'Arxiu Municipal es va voler aprofitar les obres de millora que s'estaven fent al passeig de Dintre per fer-hi intervenir un arqueòleg per documentar el lloc exacte per on passava aquesta defensa adossada a muralla. El baluard està situat a la banda del passeig de Dintre que hi ha a tocar del Carrer Ample, i era un reducte fortificat que es projectava cap a l'exterior del cos principal d'una fortalesa com a punt fort de la defensa contra l'assalt de tropes enemigues. L'estructura va ser enderrocada durant la primera meitat del segle XIX.

En aquesta tasca hi van participar el director de l'arxiu, Toni Reyes Valent, amb el suport de l'arqueòloga territorial, Susanna Manzano, i de l'arqueòleg que porta la direcció tècnica d'aquest àmbit per l'Ajuntament en aquests treballs, Joan Llinàs. D'altra banda, operaris de les Brigades Municipals de l'Ajuntament de Blanes s'han encarregat d'obrir les rases que han ajudat a dibuixar i localitzar millor els dos braços del baluard. Es tractava de dos murs de grans dimensions de més dos metres d'amplada, aixecats al segle XVI per reforçar l'antiga muralla que rodejava la vila marinera.

Des de l'època medieval Blanes va esdevenir en el gran port comercial del vescomtat de Cabrera. Durant molts segles, aquest va ser el principal motor econòmic de la vila. Ja al segle XIV la universitat de la vila, amb el suport dels vescomtes de Cabrera va decidir començar a construir unes defenses estables per

▲ *Excavacions al baluard*

Blanes. Així va ser com varen sorgir les muralles que rodejaven el municipi. Dos segles més tard, davant els constants atacs que es patien dels genovesos –en guerra amb la Corona Catalano-Aragonesa–, així com de corsaris, pirates i altres perills, es va decidir ampliar la defensa de l'antiga vila.

Va ser llavors, entre el 1544 i 1545, quan es va aixecar un formidable baluard defensiu adossat a la muralla i la porta de mar, on s'emplaçaven els canons per repel·lir els atacs que es poguessin acabar patint a la badia. El baluard és un dels elements defensius més importants que s'ha fet mai al llarg de la història de la vila. Entre els anys 2002 i 2003, quan es van fer les obres de remodelació del Carrer Ample i vials adjacents, ja es va poder localitzar i documentar un tram del baluard travessant el subsòl. Ara, 14 anys més tard, s'ha pogut veure la continuació i la part més interessant, la punta de l'angle que dibuixaven els dos murs de grans dimensions. Per aquest motiu, l'arxiver-director considera molt important haver pogut documentar i datar ara amb tanta exactitud on estava situat.

Projecte "Generaciones"

El 8 de setembre es va inaugurar a la Sala Casa Oms l'exposició del fotògraf nord-americà Charles Ragsdale "Proyecto Generaciones": 26 avis i àvies supercentenaris, de més de 105 anys, retratats al costat del seu descendent més jove. Un d'ells era el blanenc i col·laborador de l'Arxiu Municipal, Joaquim Illas, Falet, que ja ha superat els 108 anys. Les fotografies ens mostraven els avis al costat dels seus descendents més joves, per remarcar d'aquesta manera l'important paper que ha desenvolupat la gent gran en la construcció del futur de les noves generacions. La inauguració la van encapçalar l'alcalde de Blanes, Miquel Lupiáñez, i el primer tinent d'alcalde de Cultura i Arxiu, Quim Torrecillas. També han participat altres regidors i regidores de l'Ajuntament; el cap i el tècnic de l'Arxiu Municipal, Antoni Reyes i Aitor Roger; així com el protagonista d'una de les fotografies de l'exposició, en Falet.

▲ Joaquim Illas, 107 anys a la foto, amb la seva besneta Jana

Una altra convidada molt especial ha estat Maria Tocabens Martí, una veïna de Blanes que tot just el 2017 també va complir 100 anys de vida. A tots dos avis centenaris els van acompanyar les respectives famílies i amics, en especial la Jana, la besneta de Joaquim Illas, ja que tots dos són els protagonistes de la fotografia recollida en la mostra. La inauguració havia de comptar amb l'artífex del *Projecte Generacions*, Charles Ragsdale, qui va excusar la seva presència per motius de salut. Malgrat la seva absència, va voler ser present d'alguna manera en l'acte d'aquesta tarda a través d'una carta on destacava en especial la dignitat, intel·ligència i força vital de Joaquim Illas. S'hi va referir afirmant que, de totes les persones a qui va fotografiar, és l'únic que el va impressionar d'una manera rotunda.

Més enllà que es tracta d'una idea curiosa, l'exposició –que també està compendiada en un llibre– proposava als visitants de totes les edats reaccions i reflexions prou variades. El què sí es pot dir és que es tractava d'uns retrats emotius, on la tendresa i la captació que fa el fotògraf de l'especial relació que hi ha entre dues generacions d'una mateixa família són úniques, mostrades a més a més en imatges de gran format que permeten descobrir-hi un univers de sentiments.

L'exposició *Projecte Generacions* es va poder visitar fins el 30 de setembre i en l'organització de l'exposició es va comptar amb la col·laboració del mateix autor, Charles Ragsdale, comptant amb el suport de l'Arxiu Municipal de l'Ajuntament de Blanes, l'Associació de Pensionistes i Jubilats de Blanes, i el Departament de Treball, Afers Socials i Família de la Generalitat.

In memoriam

Recordant Ramon Freixenet

En Ramon Freixenet era una persona superlativa. No hi podia haver mitges tintes per tractar amb ell. Imprevisible, inquiet i de mirada sagaç, sempre es preguntava per l'esperit humà. Tant ens va interpel·lar i atabalar com nosaltres el vàrem apreciar i valorar, cosa que ens sembla que era força recíproca. Coi de Ramon! Mai no va formar part de l'equip de col·laboradors de l'Arxiu, perquè això era poc per a ell. El seu estatus era diferent; era d'entrar i sortir sense massa horari ni formalismes; era aquell veí transformat en amic al qual és inútil tancar portes perquè, de fet, per a ell ni existien.

Les idees i els projectes li brollaven sense cap tap de contenció. I no cal dir que la seva execució passava perquè tot un seguit d'actors estiuguéssim disposats a tota hora i en tot moment. En aquest context en Ramon irradiava dina-

misme i compromís pels descosits. De vegades ens recordava l'enyorat Pep Bota. Potser com a fills del 68 i de la recuperació democràtica disposaven de grans dosis de bagatge cultural i esperit crític que tenien pressa per compartir amb tothom.

En Ramon havia estat un home d'empenta, amb alts i baixos professionals, com tothom. Nosaltres el vàrem conèixer en una etapa de maduresa més tranquil·la però expansiva; a voltes, molt expansiva. Amb ell vàrem compartir moltes activitats. Algunes d'històriques i d'altres situades en el vague territori de les humanitats. Sempre teníem aquesta discussió a l'hora de posar-nos-hi. A la fi, però, no en recordo cap de poc reeixida, d'activitat. Ans al contrari, la majoria varen tenir molta categoria.

▲ Acte de lletraminúscula. Blanes poètic literari. 2014. Foto A. Borràs

Un dels primers contactes el vàrem tenir amb motiu de la presentació, a la llavors sala d'actes de l'Arxiu, del seu llibre *Hermano Negro*, on explicaven, ell i la Carme, les aventures que van viure viatjant per diferents països d'Àfrica. Les extraordinàries fotografies que van fer d'aquells viatges amb jeep han quedat ben registrades a l'Arxiu. Després d'això, la seva col·laboració en les nostres activitats de difusió cultural i nosaltres en les seves (actes literaris i recitals sovint sota el paraigua de lletraminúscula) va esdevenir habitual.

De totes maneres, tot pensant en ell, més aviat el revivim com l'animal social que era. Amb cara sorneguera ens deia: "Perdoneu de nou, nois!" quan ens informava que havia quedat finalista o guanyador d'algun certamen literari i que marxava de viatge per recollir el premi. També li agradava molt el teatre i ens recomanava aquells "escenaris" que havíem de visitar sí o sí. Li agradava la xerrera i les reunions d'amics i coneguts, sobretot aquelles que sorgien de manera improvisada. N'hi ha força d'aquestes per recordar. Era el Ramon *bon vivant*, l'amant de la literatura, de la creació, del teatre, de la cuina, del vi, dels vermuts i de l'actualitat. Era el Ramon d'ànima inconformista i antisistema. Coi de Ramon! La seva mort ens va deixar tan atònits i sobtats com moltes de les seves fetes. Gairebé que aquesta no l'hi hauríem de perdonar. Com perdonar-l'hi!

També l'hem de recordar per escriure en aquesta revista: sobre el cantant Esteban de Balt, sobre l'enregistrament sonor que la seva empresa va fer d'*Els quatre corders de Blanes*, sobre la figura d'en Pepe Soteras i, en aquest número, a mode de comiat, fent un article literari i molt personal d'homenatge a Joan

▲ Acte de lletraminúscula. Llegir Whitman. 2016

▲ Personal de l'arxiu amb en una celebració amb en Ramon. 2016

Cruells, fundador de l'Esbart. També et volem agrair, Ramon, que col·laboressis a fer Blanda, que vol dir fer poble.

Toni Reyes, en nom de tot l'equip de l'Arxiu Municipal de Blanes (AMBL)

Breus

700 aniversari de la parròquia

El proper any 2019 tindrà lloc la celebració dels 700 anys de la fundació de la Parròquia Santa Maria de Blanes. Aquest és un esdeveniment de gran relleu per a la història de la nostra vila i que ens ha de permetre posar en valor tot allò positiu que ha sorgit de la comunitat parroquial al llarg d'aquests set segles de vida. Encara més si tenim present que la parròquia neix a redors de l'antic castell palau dels Vescomtes de Cabrera, potser el conjunt arquitectònic més important que conserva Blanes del seu passat medieval.

Assessorament en recerca

Al llarg de l'any hem seguit amb les tasques habituals d'assessorament en la recerca i investigació dels estudiants i amants de la història o la genealogia que s'adrecen a l'Arxiu. Sempre és gratificant veure com les recerques donem bons

fruits i els treballs es poden publicar al cap de poc temps. És el cas de la investigació sobre la jove pianista Maria Vallès, que va fer un concert a Blanes i una de les poques cròniques que es coneixen – va morir prematurament – és la que va publicar la revista local Recvll. El treball porta per títol “Maria Vallès Sostres: Cent anys del naixement d'una nena prodigi”. L'autora és Sandra Soler Camp, Doctora en Musicologia per la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona i llicenciada en Història i Ciències de la Música per la Universitat de la Rioja.

La recerca familiar també va portar a Quim Hernández fins a l'Arxiu. Volia documentar millor unes fotografies de l'àlbum familiar fetes a Blanes, on el seu pare era Guardia Civil. Ara tenim millor documentada la presència de guàrdies civils al poble i fotografies de la caserna, l'antic hospital i ara plaça.

▲ L'antiga caserna la carrer Hospital. Col·lecció Quim Hernández

► Col·lecció de bonsais d'Antònia Perpiñà

El Pessebre s'inspira en la Plaça del Peix

Per cinquè any consecutiu, estudiants de l'Institut Serrallarga i els membres de l'Agrupació Pessebrista han unit esforços per mantenir viva aquesta tradició nadalenca recuperada fa 25 anys, d'ençà que l'Ajuntament de Blanes va demanar a l'Agrupació Pessebrista que s'encarregués de muntar un Pessebre Monumental al Passeig de Dintre, davant l'edifici consistorial. Comptant amb la col·laboració de les Brigades Municipals i l'Agrupació Pessebrista, per part de l'Institut Serrallarga hi ha la implicació del professorat i alumnes de diverses especialitats. Així, hi ha els estudiants de CFGS de Màrqueting i Publicitat, ajudats per alumnes del batxillerat artístic, el grau mitjà d'activitats comercials, del PFI de manteniment i pintura i d'altres especialitats. Per fer realitat el pessebre, han participat en total una vuitantena de persones. Des de l'Arxiu Municipal ens encarreguem de l'assessorament històric, de resoldre dubtes dels alumnes o facilitar fotografies antigues

de l'indret que volen reproduir o inspirar-se. Aquest 2017 el pessebre recreava l'antiga plaça del Peix i incloïa tres escenes principals: la del Naixement s'ubicava en una caseta ambientada amb elements de pesca i mariners. La segona escena, la de Sa Berenada s'emplaçava on estaria el carrer Ample, i s'hi veia un grup de pescadors celebrant el naixement del nen Jesús. Finalment la tercera escena, la de L'Anunciació, reproduïa íntegrament l'ambient que hi hauria en temps pretèrits a la plaça del Peix, amb l'àngel que anuncia el naixement del nen Jesús.

75 anys de Travessia

Coincidint amb la celebració de la 75a edició de la Travessia popular del port de Blanes vam fer memòria d'aquesta activitat esportiva amb algunes fotografies de les primeres edicions, de la dècada dels quaranta del passat segle, i que pertanyen al Fons Francesc Quílez, i una

de més festiva, que corresponia al Fons Rafael Bataller (AMBL). Vam fer-ne difusió a les xarxes socials i vam fer arribar altres dades històriques a les Àrees d'Esport i Comunicació de l'Ajuntament.

L'Arxiu s'obre al personal eventual

Durant l'any 2017 l'Arxiu ha comptat amb un seguit de persones que ens han ajudat a desenvolupar les nostres funcions habituals. A banda del personal fix del servei i dels col·laboradors habituals setmanals de la secció d'imatges, hem pogut comptar de nou amb personal eventual procedent del Departament de Justícia, amb

personal administratiu i tècnic de plans d'ocupació i amb estudiants de pràctiques. Pel que fa als primers, són persones que han efectuat treballs en benefici de la comunitat des del nostre servei. Les persones que han prestat aquest servei al llarg de l'any han estat Miguel Díaz, Leandro Pedernera, Pedro García, Joaquín Sánchez,

Anna Belen Olivera, Anouar Errami, Maria Pilar Falgueras, Santiago Domínguez, Manuel Larios, Ismael Martín, Estefania Escamilla i Marta Lizano. Les persones dels plans d'ocupació han estat la Joana Quiròs, Elisabet Tarrida, Albert Jalil i Genavo Camara. Pel que fa al grup d'estudiants,

vàrem acollir una estudiant alemanya del programa Erasmus a través de l'institut Serrallarga, la Michell Härtel. Pel que fa a estudiants universitaris la historiadora Mònica Rios de l'UdG va acabar les seves pràctiques i la musicòloga de la UAB Naiara Burgos les va començar.

2a edició del Blanes Botànic

La mostra, que reivindicava la vocació botànica de la vila, va incloure nombroses activitats i culminà el 18 de juny amb la confecció de les Estores de Corpus de Raval, que van canviar el recorregut. L'alcalde, Miquel Lupiáñez, acompanyat del primer tinent d'alcalde de Cultura i Arxiu, Quim Torrecillas, el tinent d'alcalde d'Obra Pública i Medi Ambient, Juanjo Navarro, i la regidora de Promoció de la Ciutat, Dafne Galvany, van presentar els cartells de la 2a edició

de 'Blanes Botànic' al Passeig de Mar, conjuntament amb dues de les entitats col·laboradores: l'Associació de Botiguers de Blanes Centre (ABBC) i l'Agrupació fotogràfica i cinematogràfica de Blanes (AFIC), representades per Sònia Castillo i Jordi Masbernà, respectivament. Un dels pòsters és una reproducció d'un dibuix original de l'artista Joan G. Junceda, i s'ha escollit perquè representa l'entrada del Jardí Botànic Marimurtra de Blanes, en una il·lustració que data de l'any 1940. L'altra és la fotografia guanyadora de la 1a edició del Concurs d'Instagram #Blanesvilafloreda. Una de les principals novetats fou la participació d'alumnes de diverses escoles del municipi, que s'han encarregat d'elaborar diversos elements decoratius de caire floral. Per completar el programa de 'Blanes Botànic' també es van organitzar tres exposicions. Dues de les mostres s'allotjaven simultàniament a la sala Casa Oms del 9 al 18 de juny. D'una banda, hi havia una col·lecció de bonsais elaborada per Antònia Perpiñà, i de l'altra una selecció de les fotografies presentades a la 1a edició del concurs d'Instagram.

▲ Parada de l'Arxiu davant l'Ajuntament

Rutes per Blanes

El passat estiu el departament de Turisme va potenciar les 4 rutes per Blanes fetes a partir de la informació facilitada des de l'Arxiu Municipal. Es van poder fer 4 rutes diferents a través de les diferents visites guiades que van organitzar.

Així, hi havia la Ruta de les ermites, la Ruta dels americanos, la Ruta pel Blanes literari o la Ruta medieval dels Cabrera. A totes elles calia fer inscripció prèvia a l'Oficina de Turisme.

► XXX

Parada de Sant Jordi

Fidel a la tradició encetada aquests darrers anys, l'Arxiu Municipal de Blanes ha continuat instal·lant la seva parada per Sant Jordi, i ha estat l'única regentada per una àrea de l'Ajuntament. S'hi venien publicacions que editem des d'aquest servei, com per exemple la revista especialitzada que publiquem amb caràcter anual, *Blanda*, o bé catàlegs d'exposicions i altres treballs. Un atractiu afegit amb què va comptar la parada de l'Arxiu era la doble sessió de signatura de llibres simultània que han estat fent els blanencs Rafel Bagot i Xavi Marina. Bagot va publicar l'any passat el recull de relats escrits en primera persona *Corre, Vola, Viu!*, mentre que Marina ha presentat aquest 2017 la que també és la seva primera aventura literària: *Una vida plena de metas*. La parada aquest any comptava amb una altra novetat: el llibre *Contes il·lustrats. El Blanes del segle XIX*.

▲ Xavi Marina i Rafel Bagot signant llibres a la parada de l'Arxiu

Xarxa de Municipis Indians

▲ Visita al Blanes dels americans

Blanes continua participant activament a la Xarxa de Municipis Indians. El tècnic de l'Arxiu i el regidor responsable del Servei van assistir a l'assemblea general celebrada a can Saragossa, a Lloret, el 5 d'abril. Després de la reunió vam fer una visita guiada a Can Font, la residència de l'americano lloretenc Nicolau Font. L'altra reunió ordinària per prepara futures accions de la Xarxa i conèixer la feina que fan els altres municipis adherits va tenir lloc a Sant Pere de Ribes. Les escoles de Blanes han rebut els exemplars del quadern pedagògic. Algunes ja han començat a treballar aquesta temàtica a les aules. Així, el 30 març, el tècnic de l'Arxiu, Aitor Roger, va atendre la sol·licitud de l'escola Joaquim Ruyra i amb un grup d'alumnes va fer una visita guiada per conèixer "La petjada dels indians a Blanes".

Participem al programa "Divendres" de TV3

Blanes va ser protagonista del magazine de TV3 "Divendres" del 20 al 23 de març. El programa que presentaven Espartac Peran i Helena García Melero va parlar de diversos temes blanencs, incloent atractius com el 47è Concurs Internacional de Focs d'Artifici i el Jardí Marimurtra. Ja van ser a Blanes fa més de set anys, el novembre del 2009, però es van quedar amb ganes de saber més coses del municipi. El darrer dia, en el marc de la secció "Paraules en ruta" amb Màrius Serra, van entrevistar alguns dels col·laboradors de la secció d'imatges de l'Arxiu. També van fer una entrevista a en Falet, quan faltava pocs mesos perquè celebrés els seus 108 anys.

▲ *L'Arxiu al programa "Divendres"*

Mostra fotogràfica sobre Ardales

▲ *Inauguració de l'exposició sobre Ardales*

L'exposició "Ardales mi pueblo. Blanes mi casa" volia palesar a través d'una recopilació de fotografies els moments de germanor vis-

cuts entre dos pobles: Blanes (Girona) i Ardales (Màlaga). Agermanats oficialment des de 1993, en aquesta mostra s'hi podien veure alguns dels actes culturals i festius realitzats per l'Associació de Ardaleños y Amigos de Ardales de Blanes, comptant amb la col·laboració dels respectius Ajuntaments i Diputacions. El marc cronològic de les fotografies són els darrers 10 anys de celebracions, de 2006 a 2016. L'autor de les imatges és Aitor Roger, historiador i tècnic de l'Arxiu Municipal de Blanes. Una mostra que recordava moments viscuts, persones i celebracions que ja formen part de la nostra història comuna. Es va poder veure a la Sala Casa Oms del 17 al 26 de març.

Opuscle sobre els Dolors

L'Arxiu ha col·laborat en la publicació de l'opuscle editat per la Confraria de la Mare de Déu dels Dolors de Blanes, que es va presentar diumenge 5 de març en motiu de la XXII Tro-

bada de fraternitats servites de Catalunya que va tenir lloc a Blanes. Els textos són de Gabriel Martin Roig (un article anteriorment publicat a la revista Blanda), Mercè Oms i Aitor Roger.

Les fotografies procedeixen del Fons Juli Barber (AMBL), Fons Josep Alemany (AMBL), L. Roisin (AMBL), Col·lecció Oms Bassols, Con-

fraria de la Mare de Déu dels Dolors de Blanes, Carlos Herrero, Carles Romaní i Aitor Roger.

Presentem Blanda 19

L'alcalde Miquel Lupiáñez Zapata i el regidor de l'Arxiu Joaquim Torrecillas van encapçalar, juntament amb l'arxiver municipal Antoni Reyes, la presentació del dinovè número de la revista Blanda, la publicació de l'Arxiu Municipal de Blanes. L'acte va tenir lloc el divendres 17 de febrer, a les 18 hores, a la sala de Plens de l'Ajuntament. Com sol ser habitual la presentació va anar a càrrec dels autors de les recerques i dels responsables de l'Arxiu. Eren Josep Baltrons, Pau Pallarès, Pere Reixach, Aitor Roger, Albert Ros, Quim Roura i Pep Vila.

▲ *Autors de les recerques i responsables polítics*

Recepció a la família Espinosa de los Monteros

El dia 15 de juliol es va fer una recepció a la Sala de Plens de l'Ajuntament als familiars del qui fou alcalde de Blanes Santiago Espinosa de los Monteros. Des de l'Arxiu vam col·laborar en la recerca d'informació històrica per a l'elaboració d'un opuscle commemoratiu d'aquesta trobada, que fins i tot va aplegar als descendents provinents del continent americà.

◀ *Família Espinosa de los Monteros a Blanes*

Visites a l'Arxiu

El dia 8 març dos grups del Col·legi Santa Maria van visitar l'Arxiu per conèixer millor els canvis que ha experimentat la vegetació en el darrer segle a les muntanyes de Santa Bàrbara i Sant Joan. Els mapes antic i les fotografies dels diferents fons i col·leccions van ser de gran ajuda. El 31 de maig van visitar-nos 2 grups de l'escola Mn. Joan Batlle de ca la Guidó. La vista, més

enllà de conèixer el funcionament i les tasques que desenvolupem a l'Arxiu, els va ser útil per saber més coses del passat medieval de la nostra població i la història del llinatge dels Cabrer. Finalment, el 13 de desembre, una desena d'alumnes del col·legi Santa Maria que cursen Llatí van fer una visita per conèixer millor els pergamins que tenim dipositats a l'Arxiu.

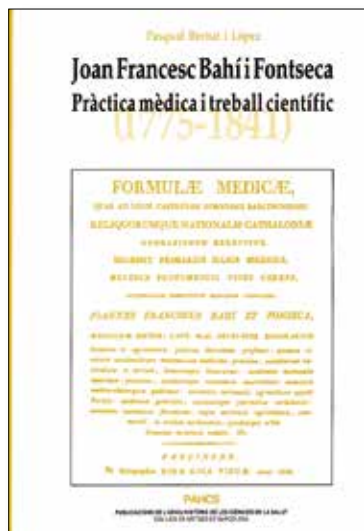

BIBLIOGRAFIA

Publicacions blanques

Publicacions blanenques

Joan Francesc Bahí i Fontseca. Pràctica mèdica i treball científic (1775-1841)

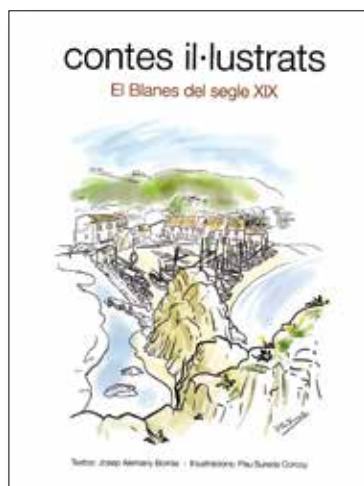

Pasqual Bernat i López

Col·legi de Metges de Barcelona i Mútuacat
2017 - 158 pàg.

L'autor d'aquest treball, que també ha publicat un parell d'articles a la revista Blanda, es troba ara en plena maduresa productiva en els camps d'estudi, amb visió històrica, de la ciència i de la tècnica a Catalunya. Al llibre exposa que Joan Francesc Bahí, nascut a Blanes el 1775, dedicà la seva vida a la docència i a la recerca de la Botànica, primer, des de 1800 com a catedràtic del Reial Col·legi de Cirurgia de Burgos i a partir de 1805 a Barcelona, on visqué i treballa fins a la fi de la seva vida. A la capital catalana reprèn el vell projecte del Jardí Botànic i el desenvolupa a l'empara de l'Escola d'Agricultura i Botànica de la Junta de Comerç, i n'és catedràtic de Botànica i Agricultura i director.

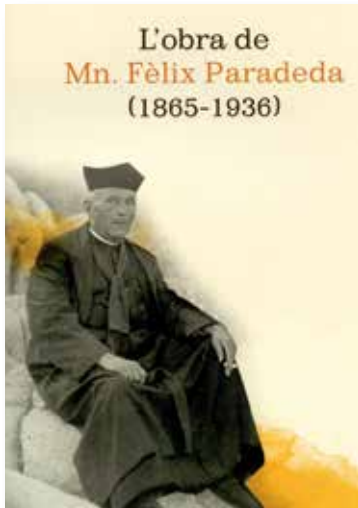
Contes il·lustrats. El Blanes del segle XIX

**Josep Alemany Borràs /
Il·lustracions: Pau Sureda Corcoy**
Ajuntament de Blanes
2017 - 34 pàg.

Es tracta d'un petit recull de quatre contes en vers i en prosa, escrits per l'activista cultural i social blanenc Josep Alemany i Borràs a finals del s. XIX. L'edició va acompanyada d'uns magnífics i acurats dibuixos de l'il·lustrador gironí Pau Sureda. Aquests textos, tot i alguna lectura puntual, havien restat inèdits fins avui dins l'important fons documental generat per l'autor que conservem a l'Arxiu municipal. Els relats corresponen a l'etapa primerenca d'Alemany i d'alguna manera recullen l'esperit i el gust molt de la renaixença d'estudiar i difondre la cultura popular i tradicional de tots els racons del país. En el primer text d'en *Felis de la font* Alemany ens explica una sorreguera història relacionada amb una escultura de la font de l'Esperança, on no oblidem criticar els regidors del moment. En el text de *L'Enramada* reflecteix amb detall la joia de les festes dels barris per la vuitada de Corpus i ens recorda el marcat protagonisme femení de la celebració. A *Tirant l'art* s'hi desgrana l'ambient d'una feina penosa on només hi acudia la gent més necessitada de la vila. I finalment a *La fira de Sant Tomàs* fa una descripció molt detallada de la diada i en defensa l'esclat de vida que suposa. De fons, en tots aquests textos, s'hi reflecteix l'alegria, la bonhomia i també el patiment del poble menut. S'hi respira allò que es deia dels blanencs: que eren pobres però alegrets!

L'obra de Mn. Fèlix Paradededa (1865-1936). Història, folklore i tradició a Palamós i a Malgrat

D.D.A.A.

Ajuntament de Malgrat
2017 - 414 pàg.

La intenció del present volum no és fer una edició facsímil de l'obra de mossèn Fèlix Paradededa, sinó adaptar-la amb la intenció de fer-la més propera i assequible, per la qual cosa han comptat amb la professionalitat del filòleg i professor Joan Emili Roig. Es tracta d'un treball conjunt dels col·laboradors del Servei d'Arxiu de Malgrat, Joan Piña i Anna Maria Anglada, i amb els investigadors palamosins, Pere Trijueque i Gabriel Martín. La feina intensa que han fet aquests estudiosos ha permès no només compilar i contextualitzar l'obra de Mn. Fèlix sinó que, a més, ha fet aflorar l'extensa, i a vegades desconeguda, producció d'aquest personatge malgratenc. Els textos que publicà a la revista Recvll de Blanes són fruit de la relació que Paradededa va establir amb les poblacions dels contorns de Malgrat, però l'atracció principal fou la ideologia que aquesta revista propugnava, professant devoció pel catolicisme i responent a interessos literaris i morals.

La platja de Blanes i el delta de la Tordera. Passat, present i futur

D.D.A.A.

Centre d'Estudis Avançats (CEAB) /
Ajuntament de Blanes
2017 - 96 pàg.

Aquest treball es basa en dos estudis inèdits: un d'històric sobre l'evolució de la platja de Blanes des d'època medieval fins el s. XX elaborat des de l'Arxiu Municipal i un altre desenvolupat pel grup de recerca de Sistemes Socioecològics en Ambients Marins i Costaners del CEAB-CSIC sobre el present i el futur de la platja i el delta de la Tordera. Es pretén donar una visió general del què és i ha estat la platja de Blanes al llarg del temps, abastant geogràficament tota la franja marítima que va des del port pesquer fins a la desembocadura de la Tordera, el delta d'aquest riu. Ara bé, no renuncia a fer propostes de millora, així com a projeccions sobre quin pot ser el futur d'aquest territori desitjat però a voltes maltractat per l'acció de l'home.

Als textos s'hi pot trobar desenvolupats aspectes com la significació de la platja per Blanes, l'ocupació de la zona costanera marítima d'antic règim com la blanenca, o bé els usos i costums sobre l'espai fins a la transformació dels gèneres de vida tradicionals al llarg del segle XX. Al mateix temps, també s'expliquen els conceptes de platja des del punt de vista de la sòcio-ecologia i del *Sistema de Gestió Integrada de la Costa*, de vegades sotmès a interpretacions que poc tenen a veure amb la ciència.

Nomás són pedres

Joan Adell Álvarez
Pagès editors
2017 - 220 pàg.

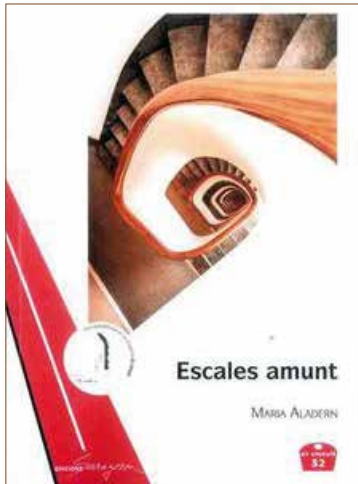
L'escriptor blanenc ens presenta la història de Màrius Llofriu, un escriptor barceloní de 69 anys, que comença a escriure una novel·la en la qual ens narrarà la sòrdida història del Castell de Montcardús, una família i un col·lectiu humà sota la dictadura d'un personatge despòtic, perversament obsedit pel sexe, anacrònic fins i tot per la seva època, primeres dècades del segle XX. Al llarg de les seves pàgines, amb un desenllaç sorprenent, al lector se li plantegen qüestions com la infidelitat conjugal, la inseminació artificial, l'incest, el despotisme, la venjança, el poder de l'amor per transformar les persones... alhora, pot valorar els canvis que en el transcurs de cent anys han experimentat els judicis i prejudicis de la societat.

Generaciones

Charles Ragsdale
2017 - 60 pàg.

L'any 2017 existien 248 espanyols majors de 105 anys. "Generaciones" és un homenatge a ells, als anomenats "supercentenaris", al seu paper com importants transmissors de cultura i experiència, elements essencials per a la construcció del futur pels seus descendents. En el catàleg de l'exposició trobareu a 26 persones, protagonistes de la història d'Espanya durant el segle XX, que assisteixen com a privilegiats espectadors a la segona dècada del segle XXI. Retratats per Charles Ragsdale en el transcurs de 2016 juntament amb els seus descendents més joves, aquest projecte intenta posar de relleu la importància d'aquests homes i dones com a història viva i referent pels ciutadans del demà. Nascut a Nova York, l'autor és llicenciat en Estudis Internacionals y Filologia Hispànica per la Universitat de Chicago i Màster en Relacions Internacionals i Economia per la Universitat de Johns Hopkins de Washington D.C. Des de fa més de 15 anys ha combinat els seus estudis amb la fotografia, fins a fer-se fotògraf professional. Des de 2015 se dedica al cent per cent a la fotografia i ingressa a l'espai independent Cobertura Photo de Sevilla, ciutat on resideix actualment. Ha coordinat el projecte "Generaciones", que l'ha portat a recórrer la major part de la geografia espanyola. A Blanes va poder fotografiar al blanenc Joaquim Illas Illas, Falet, molt conegut al municipi i col·laborador de la secció d'imatges de l'Arxiu Municipal.

Escales amunt

Maria Aladern
Edicions Saragossa
2017 - 208 pàg.

Maria Aladern (Blanes, 1941) ens presenta la seva tercera novel·la, *Escales amunt*, un retrat costumista amb tocs d'humor sobre la superació d'una jove que decideix deixar de ser monja per anar a servir a la casa d'una família de la burgesia. En menys de cinc anys Aladern ha escrit tres llibres diferents i, abans de sortir a la llum el tercer, ja treballa en el quart. Va decidir posar-se a escriure quan es va jubilar. Amb la primera novel·la, *Camins d'arrels*, va guanyar el certamen literari *Paraules a Icària*, l'any 2012. Això la va animar, i el 2014 ja publicava *El bram de l'aigua*. Des de llavors, l'escriptura és el seu refugi i el seu alliberament.

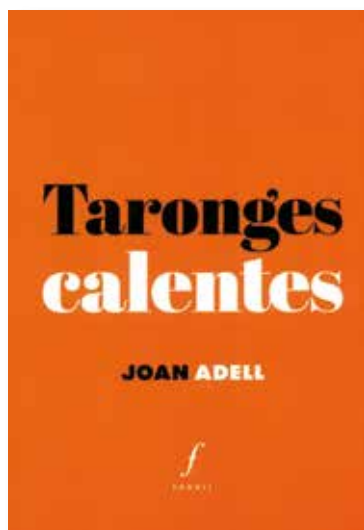
Escales amunt és guanyadora del premi a la categoria "El cistell" del 9è certamen "Paraules a Icària" convocat per Edicions Saragossa i l'Ajuntament de Barcelona, districte de Sant Martí. En moltes ocasions es parla de com l'home modifica el seu entorn però també és evident que el que l'envolta afaïçona la gent. L'autora dona al lector l'opció i la satisfacció de descobrir el plaer de l'entorn proper en l'evolució de la protagonista. Aladern explica com en aquest cas, "la protagonista podria ser una tieta meva que va ser monja, però també podria ser jo quan era jove. Una noia molt crèdula, que no anava a ballar perquè les monges em deien que era pecat. Però tant la Dora com jo ens vam haver d'espavilar en un moment de les nostres vides. Els personatges que va trobant al llarg de la història són persones que jo he conegut en diferents àmbits i que els barrejo en un mateix edifici "escales amunt"."

Doble mortal

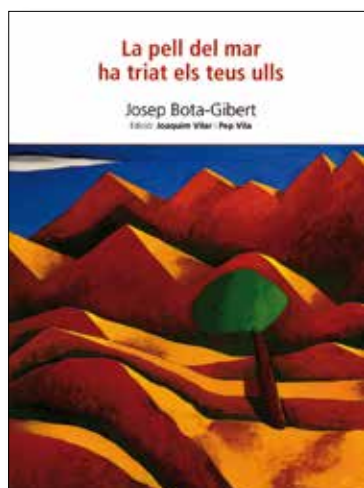
Una desaparició, un misteri per resoldre i l'inici d'una atracció. Una novel·la trepidant, de lectura molt àgil, plena de misteri i amb components romàntics de Salvador Macip i Elisenda Roca. En Max i la Julieta hauran de trobar el seu germà i amic desaparegut i descobrir el misteri que hi ha darrere de la seva desaparició. Una carrera a contrarellotge plena de traïcions, suplantacions de personalitat i plans d'assassinat.

Salvador Macip-Elisenda Roca
Grup 62
2017 - 176 pàg.

Taronges calentes**Joan Adell Álvarez**Editorial Fonoll
2017 - 92 pàg.

Com un tronc segat que mostra, en un mateix nivell i a la vegada, els cercles concèntrics que el temps ha aglomerat dintre seu, de manera que hi podem contemplar una vida sencera d'arrapar-se a la terra i enlairar-se cap al cel, així se'ns revela la veu de Joan Adell a *Taronges calentes*, on desgrana sediments d'il·lusions i de pèrdues, de memòria i comprensió, tot fent els preparatius per a la marxa i les cendres. Poemes que són ocells tardans d'una bellesa senzilla i immediata, captivadors per la seva força vital i sincera ironia. Un compendi de certes íntimes que afloren, bo i rient-se de si mateixes, per fer les paus amb la vida.

Taronges Calentes és una selecció de 64 poemes que ressegueixen el recorregut vital de l'autor a través de diferents etapes de la vida. Nascut l'any 1938, Joan Adell ha publicat diverses novel·les –*Matins Grisos*, *El naufrag*, *El mossèn de les putes*, *Puzles* i *Més enllà del simulacre* o *Només són pedres*. En poesia, a banda del darrer recull, també té editats els poemaris *Sorrejant* o *Tres estrelles Michelin*.

La pell del mar ha triat els teus ulls**Josep Bota-Gibert**Curbet edicions
2017 - 88 pàg.

Josep Bota-Gibert va néixer a Blanes el 23 de juliol de 1952. Un dia que va ser poètic com, explica ell mateix en una composició de joventut: Vaig néixer, segons em diuen, un dia poètic. Plovia, llampegava (...) Aquell dia plovia i plorava jo. Va morir a Blanes el 14 de febrer de 2015.

Després d'una minuciosa tria feta a partir dels originals acabats, d'esborranys i de provatures es publica en una edició curta els poemes que els editors han trobat definitius. N'han fet la transcripció i amb la màxima fidelitat, corregint errors mecànics i modificant la puntuació quan ho han cregut convenient. També han posat la data del poema quan figurava a l'original i la dedicatòria, s' n'hi havia, i s'han numerat els poemes sense títol.

Per aquesta edició s'ha comptat amb la col·laboració de l'Ajuntament de Blanes que ha donat suport econòmic a la publicació d'aquesta antologia. Dolors Illa, vídua de l'escriptor i professora de Llengua i Literatura ha escrit la nota liminar. Joaquim Vilar, que va coincidir amb Bota en cursets de formació i als instituts de Celrà i de Sils en fa unes notes biogràfiques. Finalment, l'estudiós Pep Vila escriu unes notes a la poètica de Josep Bota.

Una vida plena de metas. Un viaje por el mundo a través de las carreras de ultradistancia

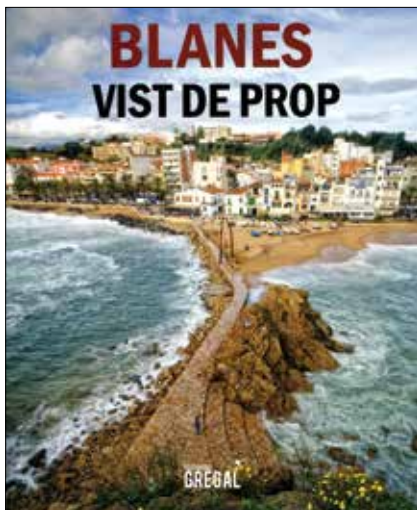

Xavi Marina
Libros.com
2017

El llibre narra l'experiència del seu autor en les carreres més dures del món. Tothom qui coneix Xavi Marina destaca sobretot la seva força mental i la seva actitud positiva. Totes dues l'han portat a culminar totes les proves esportives, per dures que fossin. Al mateix temps, resseguint les seves petjades, viatgem per selves tropicals, deserts però també a gèlides terres, des dels Emirats Àrabs fins a la Lapònia finlandesa o a l'Amazones.

Una vida plena de metas es tracta de la seva primera incursió literària amb unes memòries que també poden ser llegides com un viatge fins allò que per a nosaltres resultaria impossible, però que per en Xavi senzillament és una fita més que vol assolir a base d'esforç i superació.

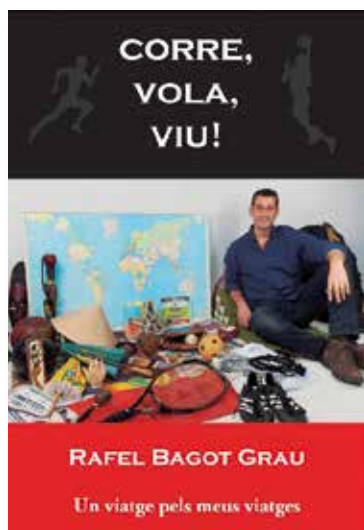
Blanes vist de prop

Adell, Joan; Batlle, Helena; Gómez, Fernando; López, Maria; Rabassa, Mònica; Roger, Aitor i Vázquez, M. Àngels.
Editorial Gregal
2017 - 300 pàg.

El llibre està dividit en onze capítols temàtics. Són onze mirades sobre una mateixa realitat. Això té l'avantatge que si una cosa és molt important apareix explicada des de tots els punts de vista – el cultural, el festiu, l'urbanístic... – però també té l'inconvenient que una explicació pot estar repetida en diversos passatges del llibre. Abans dels capítols el lector trobarà dos escrits que fan de davantal a l'obra. El primer recull una visió forana de la vila, i el segon, en canvi, està escrit des de la vivència d'una persona que hi ha nascut i viscut tota la vida. Entremig, en el capítol que correspongui, la veu de l'escriptor deixa pas a la d'alguns empresaris i associacions que han volgut explicar en veu alta la seva pròpia història.

El llibre en permet conèixer de prop la vila de Blanes i ha estat escrit amb la curiositat de qui vol explicar-ne amb detall la història, la geografia, les tradicions i la manera de viure.

Corre, vola, viu!

Rafel Bagot
2016

El periodista Rafel Bagot i Grau (Blanes, 1970) és un apassionat de l'esport i dels viatges. Durant vint anys ha format part del Departament d'Esports de TV3, on ha estat redactor i ha presentat els Esports del *TN Matí*, del *Canal 3/24* (va ser-ne part de l'equip fundacional) o de *La Nit al Dia*. Fa un parell d'anys que és reporter a l'*Espai Terra*, a TV3. Ara recorda les seves aventures arreu del món al llibre 'Corre, vola, viu!'.

Es tracta d'un llibre ple d'anècdotes que l'autor ha viscut en els seus viatges per diferents països del món, en tots hi ha un bon contingut esportiu i aventurer. El llibre conté 12 capítols. En un d'ells, explica un parell de visites a la pista dels Knicks entrant als vestidors de l'NBA a parlar amb els jugadors i entrevistant Magic Johnson i Pat Riley; parla del seu amic Joe Dumars i explica algunes interioritats de vestidor dels Detroit Pistons d'aquella època. En un altre, es desplaça a Escòcia a veure el Celtic-Rangers més espectacular de la història (un 6 a 2), on el viu en directe, i també reviu uns Highland Games (Jocs de les Terres Altes), també a Escòcia, on llencen pedres i pals tots vestits amb faldilla. En un altre capítol, parla de la marató que va preparar i córrer, també explica com és per dins el torneig de Wimbledon; viatja en tren fins a Lituània, passant una nit a una presó de Bielorrússia, i recorda l'equip lituà dels Sabonis, Marchulenis i el què van significar per al país. Va fins a Cuba a veure beisbol i explica el tema amb la gent d'allà, ... Parla del takraw, un esport que va practicar a Tailàndia, on també va entrenar lluita tailandesa (el Muay Thai), explica una entrevista amb Ronaldo a París, on va tenir un incident amb Martins i Pita, els seus dos representants; l'aventura d'haver practicat futbol americà, bàsquet i atletisme en una escola als Estats Units, on va viure un any amb una família ... I moltes coses més.

A *Corre, vola, viu!* hi ha un gran contingut social. En el llibre, hi ha anècdotes viscudes a 15 països de 4 continents. Bagot hi parla amb gent de moltes realitats diferents (com Xina, el Tibet, Vietnam, Cambodja, Singapur, Marroc, EUA, ...). Hi apareixen veus com la de l'alpinista, Jordi Tosas, que explica la seva relació amb les muntanyes més altes que hi ha en aquella part del món que ell tant s'estima; una noia musulmana que explica perquè ha decidit (fa pocs anys) cobrir-se el cabell, una xinesa manipulada mentalment pel seu govern que explica que Tiananmen no va existir mai, un cubà que reflexiona sobre el seu país, lituans que experimenten l'obertura de portes del país després de trencar amb el bloc soviètic, etc.

Tot i més, amb un toc particular, amb un punt de sentit de l'humor i unes ganes d'adaptar-se a les noves situacions. Són viatges amb motxilla. Trepitjant carrer. "Patejant" els països, que és com es coneix la seva gent i es comparteix la vida amb ells. El llibre es pot adquirir al portal web www.correvolaviu.cat

Solvay. 50 años. 1967-2017 Fábrica de Blanes

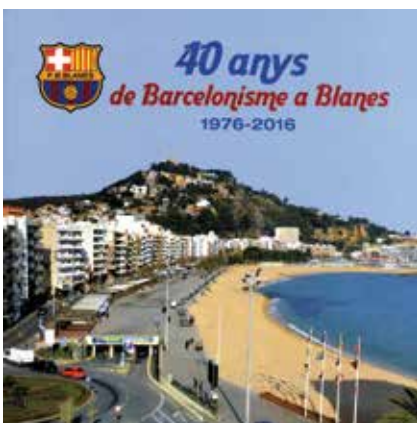

Manel Carmona
2017 - 102 pàg.

Aquesta memòria no vol ser cap llibre d'història ni un recull exhaustiu de fets cronològics, només es dona una pinzellada per 50 anys de vida de la fàbrica amb els seus diferents noms i pertinences a diferents societats. El material, com escrits i fotografies, algunes pertanyen a l'Arxiu Municipal, al llibre de la Història de SAFA, de la revista Blanda o de col·leccions particulars dels treballadors i treballadores.

50 anys de vida d'una fàbrica no es poden explicar en unes breus línies, però, en aquest cas, es podrien resumir en dues paraules: Força i Entusiasme. La fàbrica de Blanes neix de l'extensió de l'empresa Societat Anònima SAFA, que produïa fils de niló i tergal. Després d'un creixement espectacular els seus directius van decidir fer un pas més amb la integració i fabricació també de polímers de niló i de polièster. Després vindrien altres productes com la sal de niló i la HMD pura.

40 anys de Barcelonisme a Blanes 1976-2016

Penya Barcelonista de Blanes
2016 - 110 pàg.

Aquest llibre està dedicat a tots els socis que han fet possible arribar fins als 40 anys de l'entitat. La seva voluntat és mostrar en imatges una minúscula part de la història de la Penya fundada l'any 1976. Són innumerables els moments viscuts al llarg de tots aquests anys i que queden reflectits en aquest volum. La història de la Penya transcorre paral·lela a la del Barça, i és per això que també ens ofereix un petit resum dels 40 anys de barcelonisme. El llibre es divideix en els següents capítols: 1976-1992: Fundació de la Penya fins a la 1a Copa d'Europa; 1993-2006: Consolidació i creixement de socis; 2007-2011: Acompanyant els èxits del Barça; 2011-2016: Renovació i celebració i, finalment, un repàs als seus presidents i a les diferents Juntes Directives. Es presenta amb una gran profusió de fotografies que pertanyen a l'arxiu de l'entitat i a diferents col·leccions particulars. Els textos són de Carme Bruguera i de la Junta de la Penya. Juli Barber és el responsable de la preparació, assessorament i foto de portada.

ÍNDEX

Albert Juárez Díaz

Revista Blanda 1998 - 2017

Índex Revista Blanda 1998 - 2017

AUTOR	TÍTOL	BLANDA NÚM.	SECCIÓ	PÀGINA
Abril i Roig, Joaquim	El dia que em vaig conèixer, de Jaume Reixach	4	4 (Bibliografia)	137
Adell Álvarez, Joan	Passatgers al paradís, de Ramon Freixenet Estol	11	4 (Bibliografia)	130
Adell Álvarez, Joan	Matins grisos, de Joan Adell	13	5 (Bibliografia)	178
Adell Álvarez, Joan	Xavier Brunet i Casellas. El metge. L'home	20	3 (Biografies)	117
Alberch i Fugueras, Ramon	Arxius i ciutadania	2	1 (Presentacions)	7
Alum i Vilabella, Josep	25 anys de teatre a Blanes (1975-2000): una visió personal	3	2 (Recerques)	7
Alum, Josep - Sola, Elisa	Proverbis, dites i frases fetes de Blanes	2	2 (Recerques)	9
AMBL	Breus notícies de l'Arxiu	6	3 (Notícies de l'Arxiu)	128
AMBL	Donacions 2003	6	3 (Notícies de l'Arxiu)	132
AMBL	Arxiu Municipal de Blanes (AMBL). Memòria General 1996-2002	6	3 (Notícies de l'Arxiu)	136
AMBL	Breus notícies de l'Arxiu	7	3 (Notícies de l'Arxiu)	150
AMBL	Donacions 2004	7	3 (Notícies de l'Arxiu)	154
AMBL	Notícies	8	3 (Notícies de l'Arxiu)	141
AMBL	Donacions	8	3 (Notícies de l'Arxiu)	146
AMBL	El PSUC i la lluita obrera a Blanes. Vivències de Maxi Antequera	9	5 (Entrevistes)	110
AMBL	Donacions de l'any 2006	9	3 (Notícies de l'Arxiu)	140
AMBL	Notícies i breus	9	3 (Notícies de l'Arxiu)	143
AMBL	Donacions de l'any 2007	10	3 (Notícies de l'Arxiu)	148
AMBL	Notícies	10	3 (Notícies de l'Arxiu)	152
AMBL	Breus	10	3 (Notícies de l'Arxiu)	155
AMBL	Publicacions blanques	10	4 (Bibliografia)	166
AMBL	Donacions de l'any 2008	11	3 (Notícies de l'Arxiu)	114
AMBL	Notícies	11	3 (Notícies de l'Arxiu)	118
AMBL	Breus	11	3 (Notícies de l'Arxiu)	123
AMBL	Publicacions blanques	11	4 (Bibliografia)	140
AMBL	Donacions de l'any 2009	12	4 (Notícies de l'Arxiu)	151
AMBL	Notícies	12	4 (Notícies de l'Arxiu)	154
AMBL	Breus	12	4 (Notícies de l'Arxiu)	158
AMBL	Publicacions blanques	12	5 (Bibliografia)	166
AMBL	Donacions	13	4 (Notícies de l'Arxiu)	166
AMBL	Notícies	13	4 (Notícies de l'Arxiu)	168
AMBL	Breus	13	4 (Notícies de l'Arxiu)	171
AMBL	Publicacions blanques	13	5 (Bibliografia)	182
AMBL	Donacions de l'any 2011	14	4 (Notícies de l'Arxiu)	154
AMBL	Notícies	14	4 (Notícies de l'Arxiu)	157
AMBL	Breus	14	4 (Notícies de l'Arxiu)	161
AMBL	Publicacions blanques	14	5 (Bibliografia)	163

AMBL	Donacions 2012	15	4 (Notícies de l'Arxiu)	140
AMBL	Notícies	15	4 (Notícies de l'Arxiu)	143
AMBL	Breus	15	4 (Notícies de l'Arxiu)	147
AMBL	Publicacions blanques	15	5 (Bibliografia)	150
AMBL	Donacions 2013	16	5 (Notícies de l'Arxiu)	127
AMBL	Notícies	16	5 (Notícies de l'Arxiu)	130
AMBL	Breus	16	5 (Notícies de l'Arxiu)	133
AMBL	Publicacions blanques	16	6 (Bibliografia)	136
AMBL	Donacions 2014	17	4 (Notícies de l'Arxiu)	144
AMBL	Notícies	17	4 (Notícies de l'Arxiu)	148
AMBL	Breus	17	4 (Notícies de l'Arxiu)	153
AMBL	Publicacions blanques	17	5 (Bibliografia)	160
AMBL	Donacions 2015	18	5 (Notícies de l'Arxiu)	138
AMBL	Notícies de l'Arxiu	18	5 (Notícies de l'Arxiu)	142
AMBL	Breus	18	5 (Notícies de l'Arxiu)	147
AMBL	Publicacions blanques	18	6 (Bibliografia)	152
AMBL	Ressenyes	18	6 (Bibliografia)	156
AMBL	Donacions	19	4 (Notícies de l'Arxiu)	152
AMBL	Breus	19	4 (Notícies de l'Arxiu)	155
AMBL	Notícies de l'Arxiu	19	4 (Notícies de l'Arxiu)	159
AMBL	Publicacions blanques	19	5 (Bibliografia)	166
AMBL	Donacions	20	4 (Notícies de l'Arxiu)	130
AMBL	Notícies de l'Arxiu	20	4 (Notícies de l'Arxiu)	133
AMBL	Breus	20	4 (Notícies de l'Arxiu)	144
AMBL	Publicacions blanques	20	5 (Bibliografia)	152
Anglada Mas, Anna Maria	Pau Mestre i Xaubet, Pau de sa coixinera. Més de cent anys sense sonar la cornamusa	17	2 (Recerques)	11
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Els fons documentals existents a l'Arxiu Municipal	1	3 (Notícies de l'Arxiu)	75
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Les donacions de documents a l'Arxiu	1	3 (Notícies de l'Arxiu)	83
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	La premsa de Blanes a l'hemeroteca de l'AMBL	2	3 (Notícies de l'Arxiu)	133
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Les donacions de documentació a l'Arxiu de l'any 1999	2	3 (Notícies de l'Arxiu)	135
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Les donacions de documentació a l'Arxiu de l'any 2000	3	3 (Notícies de l'Arxiu)	123
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Breu Noticiari de l'Arxiu	4	3 (Notícies de l'Arxiu)	107
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	L'hemeroteca de l'Arxiu Municipal	4	3 (Notícies de l'Arxiu)	113
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Donacions i cessions 2001	4	3 (Notícies de l'Arxiu)	125
Arxiu Municipal (Antoni Reyes)	Donacions 2002	5	3 (Notícies de l'Arxiu)	138
Arxiu Municipal (Quim Roura)	Breus notícies de l'Arxiu	5	3 (Notícies de l'Arxiu)	134

Baca i Vives, Juli	Més enllà de la llei i l'ordre. Notes sobre la casa de cites Tetuan de Blanes	6	2 (Recerques)	10
Baca i Vives, Juli	La vida a Mas Cuní. Vivències de masovers en el període 1920-1960	7	2 (Recerques)	10
Baca i Vives, Juli	Històries de contrabandistes: un cas tràgic a Blanes	8	2 (Recerques)	9
Baca i Vives, Juli	Notes sobre una nissaga de patrons de pesca d'arrossegament	9	2 (Recerques)	8
Baca i Vives, Juli	Joan Pujadas. Un combatent blanenc per la llibertat	10	2 (Recerques)	8
Baca i Vives, Juli	Vivències a la Casa del Poble durant el franquisme: l'Hostal del Duro	11	2 (Recerques)	8
Baca i Vives, Juli	Retalls d'història de la fàbrica SAFA (1949-1958). La visió personal d'un analista químic	12	2 (Recerques)	8
Baca i Vives, Juli	Es Portal. La venda de peix a Blanes	15	2 (Recerques)	10
Baca i Vives, Juli	L'aigua a Blanes: apunts sobre mines, fonts, pous, rieres, recs i l'abastament municipal.	16	2 (Recerques)	10
Baca i Vives, Juli	Notes sobre els primers enllumenats públics a Blanes	17	2 (Recerques)	23
Baca i Vives, Juli	Memòries de pesca amb Ton Castañer	18	4 (Biografies)	111
Baca i Vives, Juli	Retalls de vida: Josep Llorens Telarroja	20	2 (Recerques)	13
Baca, Juli i Malvesí, Quim	Una història gràfica del port de Blanes	13	2 (Recerques)	8
Baca, Juli; Reyes, Antoni i Valls, Domènec	Entrevista al mestre d'aixa Fèlix Gibernau i Cornellà	8	5 (Entrevista)	115
Baeza, Juan Carlos	Adéu a l'Antoni Calderó, el gran mestre	20	2 (Recerques)	27
Baltrons Graboleda, Neus	Estudi del perquè del nom de Sa Palomera, de Joan Marès i Valls	3	5 (Bibliografia)	140
Baltrons Graboleda, Neus	L'auca del Senyor Esteve i L'alegria que passa i altres obres, de Santiago Rusiñol	4	4 (Bibliografia)	133
Baltrons Graboleda, Neus	Pel forat de Sant Joan, de Josep Freixa i Campassol	5	5 (Bibliografia)	174
Baltrons Graboleda, Neus	Baranes: Som una nació, de Josep Freixa i Campassol	7	4 (Bibliografia)	178
Baltrons Graboleda, Neus	Els llibres de Rafel Comas, de Rafael Coms Pascual	8	4 (Bibliografia)	156
Baltrons i Ribas, Joan	Dades i notes sobre un llinatge arrelat a Blanes: els Baltrons	12	2 (Recerques)	24
Baltrons i Ribas, Joan	Notes per a l'estudi de les muralles de Blanes	15	2 (Recerques)	20
Baltrons i Ribas, Joan	Notícies sobre el Mas Cremat i els seus entorns, s. XIV-XVIII	17	2 (Recerques)	33
Baltrons Ribas, Joan i Reyes Valent, Toni	Notes sobre masos, llocs i termes. Blanes, s. XIV-XVII	19	2 (Recerques)	11

Bas i Peyred, Carles	Aproximació històrica a les activitats del laboratori d'Investigacions Pesqueres de Blanes	2	2 (Recerques)	33
Bas i Peyred, Carles	Records de la pesca d'ahir	4	2 (Recerques)	7
Bas i Peyred, Carles	Al senyor Pere Pérez i Alum (Peret) "in memoriam"	6	2 (Recerques)	20
Bas i Peyred, Carles	Nostàlgies i vivències. Blanes i la meua vida	14	2 (Recerques)	8
Bas, Carles - Llorens, Tomàs	Alguns comentaris referents a la pesca en el districte marítim de Sant Feliu de Guíxols	6	2 (Recerques)	26
Bataller, Rafael	(Dossier Any Àngel Planells) El meu Àngel Planells	5	2 (Recerques)	8
Bernat, Pasqual	Un blanenc il·lustre oblidat: el doctor Joan Francesc Bahí i Fontesca [1775-1841]	10	2 (Recerques)	28
Bernat, Pasqual	Antoni Palau i Verdera [1734-1793], un botànic blanenc de la Il·lustració	11	2 (Recerques)	20
Blázquez, Toni	La descripció del fons documental de l'empresa de transports Brillas	14	4 (Notícies de l'Arxiu)	148
Boix, Gemma - Comas, Eva	"La Obra Sindical del Hogar": El barri de Nostra Sra. del Vilar a Blanes	2	2 (Recerques)	37
Boj, Imma	Blanes-Ardales. Un pont de 1.000 km, d'Antoni Reyes i Aitor Roger	8	4 (Bibliografia)	152
Bolaño, Roberto	(Dossier Any Àngel Planells) Mi Surrealismo	5	2 (Recerques)	10
Bota-Gibert, Josep	Cultura i Guerra Civil	2	2 (Recerques)	47
Bota-Gibert, Josep	(A l'entorn d'Àngel Planells). El primer Planells (1928-1932)	3	2 (Recerques)	13
Bota-Gibert, Josep	(A l'entorn d'Àngel Planells). Quatre cartes de Salvador Dalí a Àngel Planells	3	2 (Recerques)	25
Bota-Gibert, Josep	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Una biblioteca, una família, un llegat	3	3 (Notícies de l'Arxiu)	115
Bota-Gibert, Josep	En el centenari d'Àngel Planells	4	2 (Recerques)	11
Bota-Gibert, Josep	(Dossier Any Àngel Planells) Dues cartes d'Àngel Planells a Magí Cassanyes	5	2 (Recerques)	12
Bota-Gibert, Josep	(Dossier Any Àngel Planells) Assassinar sense assassinar	5	2 (Recerques)	16
Bota-Gibert, Josep	Aproximació a la vida i obra de Rafael Bataller	6	2 (Recerques)	36
Bota-Gibert, Josep	En nom de la terra, de Virgilio Ferreira	6	4 (Bibliografia)	173
Bota-Gibert, Josep	Les relacions de Planells, Hinojosa i Dalí	7	2 (Recerques)	24
Bota-Gibert, Josep	Mayte Vieta sin fin, Mayte Vieta (idea i direcció)	7	4 (Bibliografia)	166
Bota-Gibert, Josep	Diccionari d'antroponímia catalana, de l'IEC	7	4 (Bibliografia)	180
Bota-Gibert, Josep	Blanes 1868-1936. Notes d'estudi	8	2 (Recerques)	17

Bota-Gibert, Josep	De Planells a Massanet passant per Laya	8	2 (Recerques)	41
Bota-Gibert, Josep	Joan Padern per dins	9	2 (Recerques)	20
Bota-Gibert, Josep	Contribució a l'estudi d'Antonello da Messina	9	2 (Recerques)	50
Bota-Gibert, Josep	Ricard Ferrer, construir el món	10	2 (Recerques)	36
Bota-Gibert, Josep	Ricard Ferrer, construir mites (segona part)	11	2 (Recerques)	30
Bota-Gibert, Josep	La llengua del primer franquisme, 1941	12	2 (Recerques)	42
Bota-Gibert, Josep	Teatre i altres formes de cultura a Blanes entre 1893 i 1904	13	2 (Recerques)	22
Bota-Gibert, Josep	Ruyra: l'home i la seva imatge, de Maria Lluïsa Julià	13	5 (Bibliografia)	174
Bota-Gibert, Josep	Notes sobre analfabetisme, cultura i societat a Blanes entre 1905 i 1908	14	2 (Recerques)	28
Bota-Gibert, Josep	Entre tantes llums, Mayte Vieta	15	2 (Recerques)	33
Bota-Gibert, Josep	Cartes d'un exili: Josep Portas Esgleas.	16	2 (Recerques)	20
Bota-Gibert, Josep	Blanes entre 1933 i 1934	17	2 (Recerques)	43
Broch, Alfred - Cortadella, Jordi - Garrido, Josep - David	Telongus Bachius, un heroi blanenc que mai no existí	5	2 (Recerques)	26
Burgueño, Eugenio - Vilà, M. del Vilar	"Blanda, parvum oppidum civium romanorum" Les restes romanes de Blanes	3	2 (Recerques)	29
Busquets, Jaume	L'emissió de paper moneda a Blanes durant la Guerra Civil	11	2 (Recerques)	86
Cabré, Mercè - Torres, Josep	Anar a fer les Amèriques. L'emigració blanenca a Cuba (1839-1862)	3	2 (Recerques)	39
Cabrera, Eva - Cañete, Encarnación - Domenech, Lourdes - Ramos, David - Isabel Romeo, Ana	Roberto Bolaño. Blanes, "el paraiso alcanzado".	16	3 (Dossier Roberto Bolaño)	82
Camarasa, Josep M.	Les llargues vacances del 36 de Carl Faust	9	2 (Recerques)	56
Cañas, Fina	Una blanenca nascuda a Extremadura	12	3 (Biografies)	122
Casas i Miranda, Montserrat	Els efectes del turisme a la Vila de Blanes	4	2 (Recerques)	27
Condom, Dolors	Notes sobre el capteniment i l'erudició de J.G. Roig i Jalpí	7	2 (Recerques)	38
Cornellà, Simone i Sonia	Nuestro padre era alcalde de Blanes en 1937	14	3 (Biografies)	138
Corrales, Pedro	El meu 23-F	13	3 (Biografies)	158
Costa i Lacomba, Josep	Els Lacumba. Genealogia d'una família blanenca	5	2 (Recerques)	38
Costa i Lacomba, Josep	Històries i records d'un barri de Blanes: el Racó Blau	10	2 (Recerques)	60
Costa, Lluís	La premsa, documentació històrica de primer ordre	2	3 (Notícies de l'Arxiu)	129

Costa, Lluís	Fotoperiodisme i societat a la Costa Brava Sud, (AAVV)	7	4 (Bibliografia)	174
Creixell, Joan	Més enllà del simulacre, de Joan Adell Álvarez	12	5 (Bibliografia)	164
Crosas i Malleu, Josep M.	Quaderns de la Selva, núms. 12 i 13. Estudis en honor de Josep. M. Pons i Guri, AAVV	4	4 (Bibliografia)	135
Crous i Collell, Jesús	Aproximació al mercat de treball de Blanes de 1900 a 1936	1	2 (Recerques)	19
Crous i Collell, Jesús	Notes per a l'estudi de la francmaçoneria a Blanes	2	2 (Recerques)	53
Cuello, Teresa i Reyes, Antoni	Notes sobre la matrícula de "francesos" de 1637 a Blanes	13	2 (Recerques)	38
Doll i Augis, Ramon	La tradició d'anar a pescar amb xarambeco a Blanes	1	2 (Recerques)	35
Doll i Petit, Rubèn	Llibre de pregons de la Vila de Blanes, a cura de Jesús Crous i Collell	3	5 (Bibliografia)	143
Doll i Petit, Rubèn	Breu aproximació a la constitució i consolidació de la SAFA(1923-1939)	8	2 (Recerques)	47
Domènech i Moner, Joan	El miratge de les Índies. L'emigració blanenca a Amèrica al segle XIX, de Mercè Cabré i Josep Torrer	9	4 (Bibliografia)	148
Domènech, Lourdes	Bolleré. Concurs de relats breus, de Albano Dante - David Ramos - Marcel Llorach	10	4 (Bibliografia)	158
Duran Mateu, Martí	Vocabularis per al comerç i l'empresa, de Elisa Sola i Àngels Ribas	9	4 (Bibliografia)	162
Elias i Campins, Raimon	Els Elias. Records d'una família d'estiuejants de Blanes	5	2 (Recerques)	48
Eritja, Rosa	Els jocs florals de 1959, uns documents familiars i el Règim Franquista	9	2 (Recerques)	72
Fàbrega, Francesc	Retrats literaris, de Jaume Reixach	7	4 (Bibliografia)	172
Fàbrega, Francesc	Els amics dels dofins, de Victòria Cano García	11	4 (Bibliografia)	132
Fernández Recasens, Cristina	La línia, de Roser Atmetlla	8	4 (Bibliografia)	158
Fernández Recasens, Cristina	Tot els ulls no són dones [Sobre <<Els ulls tancats>>, de Roser Atmetlla].	11	4 (Bibliografia)	138
Fernández, José i Ribalta, Pere	Avions i hidroavions a Blanes entre 1920 i 1928	13	2 (Recerques)	52
Ferrer i Bernat, Joan	Blanes, capital de la comunicació (1982-2004)	7	2 (Recerques)	44
Ferrer i Bernat, Joan	L'Esbarjo Parroquial: 65 anys de servei	8	2 (Recerques)	59
Ferrés i Fluvià, Miquel Àngel	Des de la Parròquia de Santa Maria	4	2 (Recerques)	39
Ferrés i Fluvià, Miquel Àngel	Cent anys del Centre. Cent anys de blanenc, d'Aitor Roger i Delgado	9	4 (Bibliografia)	156

Fita i Lladó, Josep	Índexs de la revista Blanda 1998-2002	5	3 (Notícies de l'Arxiu)	142
Font, Anna - Massó, Isabel	La restauració de la rosassa de Santa Maria de Blanes	5	2 (Recerques)	56
Fort i Olivella, Joan	Els pergamins del fons municipal de l'AMBL	2	3 (Notícies de l'Arxiu)	127
Fort i Olivella, Joan	Els molins de Blanes i el llibre de drets	3	3 (Notícies de l'Arxiu)	119
Freixa i Campassol, Josep	Canvi de noms de carrers i places de Blanes. 1900-1975	5	4 (Premi Bru Centrich)	154
Freixa i Campassol, Josep	Els pobles de la Selva: Blanes, d'Antoni Reyes i Valent	6	4 (Bibliografia)	176
Freixa i Campassol, Josep	Viatge a Galícia: a la recerca del blanenc Salvador Massó	11	2 (Recerques)	52
Freixa i Campassol, Josep	Notícia sobre la Universitat de San Francisco a Blanes	17	2 (Recerques)	69
Freixenet Estol, Ramon	Como un clavel sangrante me revienta la palabra amor en la boca, de Sonia Jug	9	4 (Bibliografia)	160
Freixenet Estol, Ramon	El mossèn de les putes, de Joan Adell Álvarez	10	4 (Bibliografia)	160
Freixenet Estol, Ramon	El Naufrag, de Joan Adell Álvarez	10	4 (Bibliografia)	162
Freixenet Estol, Ramon	El cant de la cigonya	15	2 (Recerques)	50
Freixenet Estol, Ramon	Cafè, copa i puro. Pepe Soteras a Blanes	18	4 (Biografies)	119
Freixenet Estol, Ramon	La bellesa com a pàtria. Assaig biogràfic sobre Joan Cruells	20	3 (Biografies)	111
Freixenet Estol, Ramon	Mientras se vive, de Mayte Campos	11	4 (Bibliografia)	136
Gallart i Vilà, Anna	Breu història del "parvulari Viana"	7	2 (Recerques)	52
Gallart i Vilà, Anna	Records de la fàbrica de gasoses i sifons de <<Can Gallart>>	11	2 (Recerques)	66
Galvany i Vilà, Ferran	La Casa del Poble de Blanes, un edifici a rehabilitar	2	2 (Recerques)	59
Gerez i Alum, Pau	Roig i Jalpí. Deu anys d'un homenatge; una explicació	4	2 (Recerques)	43
Gironès, Vicenç	40 Anys de música, d'Aitor Roger i Delgado	9	4 (Bibliografia)	166
Gómez i Martínez, Ferran	El retaule barroc de l'Altar Major de la parròquia de Santa Maria de Blanes	1	2 (Recerques)	41
Gómez Matínez, Josep Manel	Antoni Calderó, el dibuix com a base del disseny i de la pintura	7	2 (Recerques)	66
Gorgas, Santiago	Que bella imagen ofrece quien ensismado... de Sonia Jug	12	5 (Bibliografia)	162
Gratacòs i Alemany, Margarida	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Notes biogràfiques de la família Alemany	3	3 (Notícies de l'Arxiu)	87
Grau i Pujol, Josep M.T.	Un inventari de l'arxiu de la duana marítima de Blanes del primer terç del s. XIX (1832)	6	2 (Recerques)	70
Guinart, Josep Maria	Blanes i la música	5	2 (Recerques)	70
Gutiérrez, Salvador	El meu pregó de la <<Feria de Ardales 2009>>	12	3 (Biografies)	114

Insua, Juan	Archivo Bolaño. Notas para una relectura gozosa.	16	3 (Dossier Roberto Bolaño)	94
Jordi i Ferran, Raimon	La casa Saladrigas de Blanes	6	2 (Recerques)	76
Juárez Díaz, Albert	Índexs de la revista Blanda 1998-2017	20	6 (Índex)	161
Julià i Sabio, Fina	CN Napoleón Soliva. El corazón de una escuela, de Juan Carlos Baeza Berrocal	7	4 (Bibliografia)	169
Kembaba, Karolina	La vida ocultura, de Emilio Vivar	11	4 (Bibliografia)	134
Lupiáñez Mateu, Alba	El Mirall, 25 anys de teatre a Blanes	14	2 (Recerques)	46
Mañach Moreno, Antoni	Filosofía i Arxiu, Jordi Riba i Anselmo Sanjuán (eds.)	3	5 (Bibliografia)	144
Mañach Moreno, Antoni	La clau de tots els secrets	6	4 (Bibliografia)	184
Mañach Moreno, Antoni	El navegador de fons de mirall, de Ramon Freixenet Estol	13	5 (Bibliografia)	176
Manzano, Susanna - Reyes, Antoni	El programa municipal d'excavacions arqueològiques	4	2 (Recerques)	49
Marigó i Costa, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	6	1 (Presentacions)	7
Marigó i Costa, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	7	1 (Presentacions)	7
Marigó i Costa, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	8	1 (Presentacions)	7
Marigó i Costa, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	9	1 (Presentacions)	7
Marigó i Costa, Josep	Presentació de l'alcalde de Blanes	14	1 (Presentacions)	7
Marigó i Costa, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	15	1 (Presentacions)	7
Marigó i Costa, Josep	Presentació de l'alcalde de Blanes	17	1 (Presentacions)	7
Marigó i Costa, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	16	1 (Presentacions)	7
Martín Roig, Gabriel	Els Illas. Una nissaga d'escultors blanencs del segle XVIII	12	2 (Recerques)	50
Martín Roig, Gabriel	La Construcció de la Capella dels Dolors a la parroquial de Blanes (1731 - 1740)	13	2 (Recerques)	62
Martos, Antoni	Guia turística de Blanes, del Patronat Municipal de Turisme i Arxiu Municipal	5	5 (Bibliografia)	182
Mestre, Ramon	La restauració de la façana de l'Ajuntament de Blanes a la plaça dels Dies Feiners	13	2 (Recerques)	150
Moré Aguirre, David	L'entorn marí de Tossa de Mar, Lloret de Mar i Blanes, de Enric Ballesteros	7	4 (Bibliografia)	160
Oms i Arias, Quira	Els inicis del cava: Mont-Ferrant, de Emili Giralta Raventós	2	4 (Bibliografia)	140
Oms i Arias, Quira	Les aventures d'en Bla i la Nes, de Francesc i Sergi Ros	5	5 (Bibliografia)	176

Oms i Arias, Quira	Reina de Blanes! La Coronació de la Mare de Déu del Vilar de 1955, d'Antoni Reyes i Aitor Roger	8	4 (Bibliografia)	162
Oms i Bassols, Mercè	La coral Veus Blanques	14	2 (Recerques)	56
Palau, Néstor	Hermano negro, de Carme Santacatalina i Ramon Freixenet	6	4 (Bibliografia)	178
Pallarès, Pau	En Joaquim Ponsdomènech i Tosas, un home del poble.	16	4 (Biografies)	104
Parrillas, Joaquim	Història i anècdotes del grup d'havaneres La Flor Blanca 1980-30	9	2 (Recerques)	78
Peralta, Andreu	Els Jardins de Joan Mirambell a Blanes	18	2 (Recerques)	13
Pérez i Gómez, Xavier	Catàleg del fons notarial del districte de Santa Coloma de Farners, de Josep M. Grau Pujol	2	4 (Bibliografia)	139
Pérez, Marc	Mugrons de titani, de Salvador Macip i Sebastià Roig	9	4 (Bibliografia)	164
Plataforma Pinya de Rosa	Salvem Pinya de Rosa, petita història d'una reivindicació	6	2 (Recerques)	58
Polls i Planells, Climent	El "Liber Maiolichinus de gestis pisanorum illustribus" i Blanes	3	2 (Recerques)	51
Polls i Planells, Climent	Viatge a la Blanda d'Itàlia	8	2 (Recerques)	69
Pomés i Vives, Jordi	Un segle de cooperativisme agrari a Blanes. En el 60è aniversari de la Cooperativa Agrícola de Blanes, de Félix Rabassa i Martí	9	4 (Bibliografia)	151
Pons i Guri, Josep M.	Sobre uns privilegis per als habitants de Blanes que no foren inserits al Llibre de la Universitat	2	2 (Recerques)	65
Pons i Guri, Josep M.	A l'entorn d'una carta de poblament de la Vila de Blanes	4	2 (Recerques)	61
Pons, Miquel Àngel	Blanes, cent anys sense el "Correr el Cós"	1	2 (Recerques)	9
Ponsdomènech i Tosas, Joaquim	La Nissaga de pescadors de cal Sargento	19	3 (Biografies)	129
Portell i Del Pozo, Roser	Blanes. Imatges i records, AAVV	3	5 (Bibliografia)	141
Pruna i Cortacans, Josep	La meteorologia a Blanes	1	2 (Recerques)	49
Puig Boada, Isidre	Memòries i Blanes gòtica	13	2 (Recerques)	86
Puig i Cordón, Joan	Presentació	3	4 (Premi Bru Centrich i Nualart)	127
Puig, Pere i Puig, Joan	El P. Jaume Puig i Sebastià Llorens. Nous beats	15	2 (Recerques)	60
Puigvert i Solà, Joaquim M.	Guerra Civil i franquisme. Seixanta anys després, de Narcís Figueras i Antoni Reyes (eds.)	3	5 (Bibliografia)	137
Pujadas, Miquel	El patrimoni de la Selva. Suplement 2001, de Joan Llinàs i Jordi Merino	5	5 (Bibliografia)	178
Pujades Codony, Jaume	R.B.	6	2 (Recerques)	84
Pujol i Gibert, Miquel Maria	Aprender a dibujar el viento, de Cristina Fernández Recasens	13	5 (Bibliografia)	181

Pujol, Toni	Notes per a una climatologia de Blanes	2	2 (Recerques)	73
Quers, Caterina de	Imatges d'un dia en un poble, AAVV	2	4 (Bibliografia)	141
Quers, Caterina de	Ramon Cases: disset anys de magisteri a Blanes (1928-1945)	5	2 (Recerques)	86
Quers, Caterina de	Ricard Reñé Mir, apunts d'una recerca	6	2 (Recerques)	92
Quers, Caterina de	Passegem per aprendre, de Núria Torrelles	6	4 (Bibliografia)	172
Quers, Caterina de	Entre paréntesis, de Roberto Bolaño	7	4 (Bibliografia)	176
Rabassa i Martí, Fèlix	Associacionisme agrari lliure a Blanes (1896-1936)	7	2 (Recerques)	78
Rabassa i Martí, Fèlix	Els últims hereus, AAVV	8	4 (Bibliografia)	153
Ramos i Argimon, Ramón	Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes	2	1 (Presentacions)	3
Ramos i Argimón, Ramon	Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes	1	1 (Presentacions)	3
Ramos i Argimón, Ramón	Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes	3	1 (Presentacions)	3
Ramos i Argimón, Ramón	Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes	4	1 (Presentacions)	3
Ramos i Argimón, Ramón	Presentació de l'Il.ltr. Alcalde de Blanes	5	1 (Presentacions)	3
Reixach, Jaume	Els tres dalls, de Pere Puig i Llensa	4	4 (Bibliografia)	131
Reixach, Pere	Jaume Ferrer de Blanes	5	2 (Recerques)	100
Reixach, Pere	Quaranta anys de Premis RECV-LL, de Joan Josep Isern	8	4 (Bibliografia)	163
Reixach, Pere	Jaume Ferrer de Blanes i les seves sentències catòliques del diví poeta Dant Alhigieri	17	2 (Recerques)	89
Reixach, Pere	L'Associació de Caps de Família de Blanes	19	2 (Recerques)	67
Requena, M. Concepció	Cinc anys de treball social en un poble de la costa (Blanes 1967-1971) (Presentació del Sr. Domènec Valls)	2	2 (Recerques)	81
Requena, M. Concepció	El Blanes dels anys seixanta "Petites històries de vida"	7	2 (Recerques)	92
Reyes Valent, Antoni	La funció de l'Arxiu Municipal de Blanes	1	1 (Presentacions)	5
Reyes Valent, Antoni	El patrimoni de la Selva, de Joan Llinàs i Jordi Merino	2	4 (Bibliografia)	142
Reyes Valent, Antoni	Una indústria salazonera catalana en Galícia, d'Arturo Romani	2	4 (Bibliografia)	143
Reyes Valent, Antoni	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Una aproximació al fons documental Alemany i Borràs	3	3 (Notícies de l'Arxiu)	91
Reyes Valent, Antoni	Una aproximació als homentos blanencs	10	2 (Recerques)	72
Reyes Valent, Antoni	Pep Portas, un paleta de l'Antiga	17	3 (Biografies)	135

Reyes Valent, Antoni	En agraïment a Josep Bota i Gibert	18	1 (Presentacions)	8
Reyes Valent, Antoni	Notes sobre la capella de l'Esperança	18	2 (Recerques)	77
Reyes Valent, Antoni	Presentació de l'arxiver: 20 anys fent Blanda	20	1 (Presentacions)	9
Reyes, Antoni - López, Mercè - Baca, Juli - Brugué, Paquita - i Roger, Aitor	Entrevista a Albert Ros. Temps de postguerra. Les estratègies per sobreviure d'una família de pescadors	9	5 (Entrevistes)	92
Rigó i Grimalt, Mercè	Puzles, de Joan Adell Álvarez	11	4 (Bibliografia)	128
Roger Delgado, Aitor	Les coses benignes, de Joaquim Ruyra	6	4 (Bibliografia)	182
Roger Delgado, Aitor	Les estades de la Mare de Déu del Vilar de Blanes	7	2 (Recerques)	108
Roger Delgado, Aitor	Els "Catalans de Gènova", de Rubén Doll-Petit	7	4 (Bibliografia)	164
Roger Delgado, Aitor	Can Mònic. Del Blanes de la vinya al dels night clubs	8	2 (Recerques)	77
Roger Delgado, Aitor	Mossèn Emili de Blanes (1877-1947). La recuperació del fons personal del prevere Emili Cornellà i Roig	9	3 (Notícies de l'Arxiu)	122
Roger Delgado, Aitor	L'àlbum familiar: el Blanes dels Sicra	10	3 (Notícies de l'Arxiu)	132
Roger Delgado, Aitor	Notes sobre l'emigració blanenca a Galícia	11	2 (Recerques)	61
Roger Delgado, Aitor	Ferran Agulló, Blanes i el bateig de la Costa Brava	11	2 (Recerques)	92
Roger Delgado, Aitor	Vicenç Coma i Soley a través de les seves fotografies	12	4 (Notícies de l'Arxiu)	134
Roger Delgado, Aitor	Josep Cortils i Vieta, pare de la Renaixença blanenca	13	2 (Recerques)	96
Roger Delgado, Aitor	50 anys en dansa. Esbart dansaire Joaquim Ruyra de Blanes (1962 - 2012)	14	2 (Recerques)	74
Roger Delgado, Aitor	Bartomeu Comas. Retalls d'un segle de vida	15	3 (Biografies)	124
Roger Delgado, Aitor	Respirant art: Rafael i Charo. A propòsit del fons Rafael Bataller	16	5 (Notícies de l'Arxiu)	116
Roger Delgado, Aitor	40 anys de Farsa/74	17	2 (Recerques)	73
Roger Delgado, Aitor	Josep Bouchet Roca, cantar i repartir peix	17	3 (Biografies)	139
Roger Delgado, Aitor	La força de les imatges. A propòsit del Fons Josep Maria Padern	18	3 (Memòria Gràfica)	99
Roger Delgado, Aitor	La Tornada de Camprodon	19	2 (Recerques)	83
Roger Delgado, Aitor	Una granada a Sant Joan: balls, fogueres i aplecs (1886-1936)	20	2 (Recerques)	35
Ros i Coll, Albert	50 Aniversari Sant Pere Pescador. 1952-2002, de Xavier Márquez i Ventura	5	5 (Bibliografia)	180
Ros i Coll, Albert	El darrer subhastador de la Costa Brava. Vivències personals	15	3 (Biografies)	116

Ros i Coll, Albert	Memòria d'una pesquera especial. El pescadors blanencs i el tauró anomenat llúdrria	17	3 (Biografies)	107
Ros i Coll, Albert	Supersticions i creences de la gent de mar	18	2 (Recerques)	21
Ros i Coll, Albert	Pesqueres excepcionales al port de Blanes	19	3 (Biografies)	139
Ros i Vidal, Alex	Déu a peu de pàgina, de Jaume Reixach	7	4 (Bibliografia)	170
Ros Vidal, Mario	Presentació de l'Alcalde de Blanes	20	1 (Presentacions)	7
Ros, Albert	Arts de platja	20	2 (Recerques)	47
Rosell i Melé, Dolors	A Blanes hi havia un aquari	3	2 (Recerques)	57
Rosell i Melé, Dolors	Variacions demogràfiques a les poblacions d'espècies demersals explotades. Els darrers 40 anys a Blanes i Barcelona, de Carles Bas Francesc Maynou - Francesc Sardà i Jordi Leonart	7	4 (Bibliografia)	162
Roura i Roger, Joaquim	(Dossier: fons documental Alemany i Borràs) Dades per a l'estudi de l'obra de Josep Alemany i Borràs	3	3 (Notícies de l'Arxiu)	99
Roura i Roger, Joaquim	Àngel Planells realista, de Francesc Fontbona i Josep Bota-Gibert	6	4 (Bibliografia)	181
Roura i Roger, Joaquim	Blanes al s. XVII. Els primers marquesos d'Aitona i el mercader Esteve Alemany i Florit	14	2 (Recerques)	92
Roura i Roger, Joaquim	Blanes al s. XVII: homes bons, fidels, lleials i obedients vassalls	15	2 (Recerques)	72
Roura i Roger, Joaquim	Blanes al s. XVII. L'esclat de la revolta dels Segadors.	16	2 (Recerques)	40
Roura i Roger, Joaquim	Penúria i violència a Blanes a principis del disset	19	2 (Recerques)	97
Roura i Valls, Alèxia	Catàleg de Paisatges Viscuts. Blanes, Folch i Torres i Junceda, de l'AMBL	4	4 (Bibliografia)	141
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Pastors i Misteris, de Pere Puig i Llena	4	4 (Bibliografia)	139
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Bru Centrich i Nualart: un polític a l'alcaldia de Blanes	1	2 (Recerques)	53
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Quan l'Arxiu es transforma en aula. L'experiència pedagògica d'un grup d'alumnes de l'IES Sa Palomera	2	3 (Notícies de l'Arxiu)	123
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	La piràmide de Blanes. Coneguem el nostre poble tot jugant	3	2 (Recerques)	67
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Quadríptic informatiu sobre la Parroquia de Santa Maria de Blanes	5	5 (Bibliografia)	177
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	El rem de trenta-quatre: De la ficció a la realitat	6	4 (Bibliografia)	185
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Planells surrealista, AAVV	8	4 (Bibliografia)	160

Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Rachel Russell. Una artista a la Mediterrànea, de Josep Bota-Gibert	9	4 (Bibliografia)	158
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Mossèn Pere Sagrera, capellà de Blanes	11	2 (Recerques)	74
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Quan el carrer Ample era un veïnat	13	2 (Recerques)	112
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Les memòries personals d'en Pere Buixeda i Pagès, espardenyer de Blanes	14	2 (Recerques)	108
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Notes sobre la imatge de la Maredeu del Vilar	15	2 (Recerques)	102
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	La Cooperativa "La Blandense". Crònica d'una injustícia històrica.	16	2 (Recerques)	58
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	Els Teixits. Notes històriques d'una fàbrica pionera	18	2 (Recerques)	31
Sagrera i Perpiñà, M. Àngela	L'oncle de l'Havana	20	2 (Recerques)	85
Sagrera Perpiña, M. Àngela	Guillermo Narberhaus Flamm i Blanes	12	2 (Recerques)	62
Sala i Lopez, Pere	Orígens de SAFA-Blanes, iniciadora de la química tèxtil a Espanya	10	2 (Recerques)	86
Santacatalina, Carme i Freixenet, Ramon	1978, un any amb Els quatre corders de Blanes	12	2 (Recerques)	76
Selvaggi, Antonio	(Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys) Les preguntes són les respostes. De què estem parlant quan parlem d'art a Blanes	4	2 (Recerques)	71
Serra i Cervantes, Isidre	La problemàtica dels temporals marítims a la Vila de Blanes	1	2 (Recerques)	59
Serra i Cervantes, Isidre	Aproximacions sobre l'origen del terme municipal de Blanes	2	2 (Recerques)	95
Serra i Cervantes, Isidre	L'evolució del paisatge blanenc en el període 1861-1998	4	2 (Recerques)	75
Serra i Cervantes, Isidre	Molrà el gra, de Joan Bou Illa i Jaume Vellvehí Altimira	6	4 (Bibliografia)	180
Serra, Narcís	El meu amic Roberto Bolaño.	16	3 (Dossier Roberto Bolaño)	98
Serrano i Bou, Quim	(Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys) Un exercici de memòria	4	2 (Recerques)	65
Sola i Ramos, Elisa	20 anys de cursos de català a la Casa de la Cultura(1984-2004)	6	2 (Recerques)	100
Sola i Ramos, Elisa	En els 30 anys del servei de normalització lingüística. Orígens i evolució	20	2 (Recerques)	57
Torrecillas i Carreras, Joaquim	Presentació del regidor de l'Arxiu	18	1 (Presentacions)	7
Torrecillas i Carreras, Joaquim	Presentació del regidor de l'Arxiu	19	1 (Presentacions)	7
Trias i Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor de l'Arxiu	2	1 (Presentacions)	5
Trias i Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu	3	1 (Presentacions)	5

Trias i Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu	4	1 (Presentacions)	5
Trias i Figueras, Josep	"La herencia de la lepra". Una comunicació de 1906 del metge blanenc Miquel Balvey i Bas	4	2 (Recerques)	93
Trias i Figueras, Josep	Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu	5	1 (Presentacions)	5
Trias i Figueras, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	10	1 (Presentacions)	7
Trias i Figueras, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	11	1 (Presentacions)	7
Trias i Figueras, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	12	1 (Presentacions)	7
Trias i Figueras, Josep	Presentació de l'Alcalde de Blanes	13	1 (Presentacions)	7
Turon, Anna	Les danses blanques de Blanes	3	4 (Premi Bru Centrich i Nualart)	128
Uriz, Iosune	El litoral submergit de Blanes: com és i què ha canviat durant els últims 25 anys	3	2 (Recerques)	75
Valdunciel i Coll, Juli	Costa Brava sud (1986-2001) La dinàmica accelerada de les transformacions en la realitat urbana	7	2 (Recerques)	126
Valdunciel i Coll, Juli	Blanes i la Baixa Tordera: el procés històric de construcció del territori	8	2 (Recerques)	97
Valls i Coll, Domènec	Els goigs de Blanes	2	2 (Recerques)	107
Valls i Coll, Domènec	El Cant de la Senyera i la Santa Espina a Blanes l'any 1967	3	2 (Recerques)	83
Valls i Coll, Domènec	L'Arquitecte Antoni Gaudí i Blanes	5	2 (Recerques)	108
Valls i Coll, Domènec	Les drassanes de Blanes	6	2 (Recerques)	108
Valls i Coll, Domènec	Blanes en el 75è aniversari del concurs de pessebres	7	2 (Recerques)	134
Valls i Coll, Domènec	El doctor Josep Roig i Raventós i Blanes	10	2 (Recerques)	104
Valls i Ribas, Quim	Presentació Tinent d'Alcalde responsable de l'AMBL	6	1 (Presentacions)	9
Valls i Ribas, Quim	Presentació Tinent d'Alcalde responsable de l'AMBL	7	1 (Presentacions)	9
Verdugo, Andreu	Records d'un porter del CD Blanes en el 25è aniversari de l'ascens del club a Tercera Divisió	12	2 (Recerques)	106
Vila i Medinyà, Pep	Les galetes de la creu. Història d'un dolç suís, divulgat per Joaquim Ruyra	10	2 (Recerques)	118
Vila, Pep	Tres articles folklòrics de Josep Cortils i Vieta, apareguts al "Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalanes"	2	2 (Recerques)	113
Vila, Pep	Pescats, nets i menjats, de Ramon Doll	3	5 (Bibliografia)	138
Vila, Pep	Papers de Joaquim Ruyra	4	2 (Recerques)	99
Vila, Pep	Petita contribució a la bibliografia de Joaquim Ruyra	5	2 (Recerques)	118

Vila, Pep	Sobre l'edició políglota de "L'Atlàntida" de Jacint Verdaguer	5	2 (Recerques)	126
Vila, Pep	"Una observació" o la mentida sobre les grans veritats. Un text poc conegut de J.Ruyra	8	2 (Recerques)	111
Vila, Pep	El tractat setcentista de rebosteria i pastisseria de Joan Batista Jalabert, aprenent d'adroguer de Blanes	9	2 (Recerques)	84
Vila, Pep	Ferran Agulló, cronista i historiador de la cuina catalana	11	2 (Recerques)	108
Vila, Pep	Les <<Coplas fúnebres en honor de la innocent víctima lo Reverend Francisco Frigola, rector de Blanes>> (1824)	12	2 (Recerques)	96
Vila, Pep	Fra Joan Gaspar Roig i Jalpí, traductor del cartoixà castellà Antonio de Molina	13	2 (Recerques)	142
Vila, Pep	Menús de guerra del cuiner Vila	14	2 (Recerques)	124
Vila, Pep	"Cuba Espanyola", un poema colonialista de Josep Cortils i Vieta (1885)	15	2 (Recerques)	94
Vila, Pep	Jacobé de Joaquim Ruyra traduït per Josep Carner (1909)	16	2 (Recerques)	72
Vila, Pep	"L'excursionisme i la marina", un article de l'any 1932, en què Joaquim Ruyra reivindica la simpatia humana per descobrir la mar	17	2 (Recerques)	97
Vila, Pep	Alguns aliments a la taula de la gent de Blanes (segles XIV - XVIII)	18	2 (Recerques)	67
Vila, Pep	Tres receptes de rebosteria blanenca del segle XIX	19	2 (Recerques)	123
Vila-Puig, Santiago	Devots de Ruyra	10	2 (Recerques)	126
Viñas i Moix, Pere	Tota una vida "en marc". Pesqueries, arts i ormejos del s. XX a Blanes	17	3 (Biografies)	117

Serva ordinem et ordo te servabit
Aquesta edició fou acabada
el dia x de xxx de 2017
als tallers d'Indústria
Gràfica Montserrat